

MOLLA CÜMƏ

ƏSƏRLƏRİ

M. F. Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kتابxanası

“ŞƏRQ-QƏRB”

BAKI-2006

*Bu kitab "Molla Cümə. Əsərləri" (Bakı, Maarif, 1995)
nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır*

Tərtib edəni və
ön sözün müəllifi:

Paşa Əfəndiyev

Elmi redaktoru:

Hüseyn İsmayılov

894.3611-dc22

AZE

Molla Cümə. Əsərləri. Bakı, "Şərq-Qərb", 2006, 648 səh.

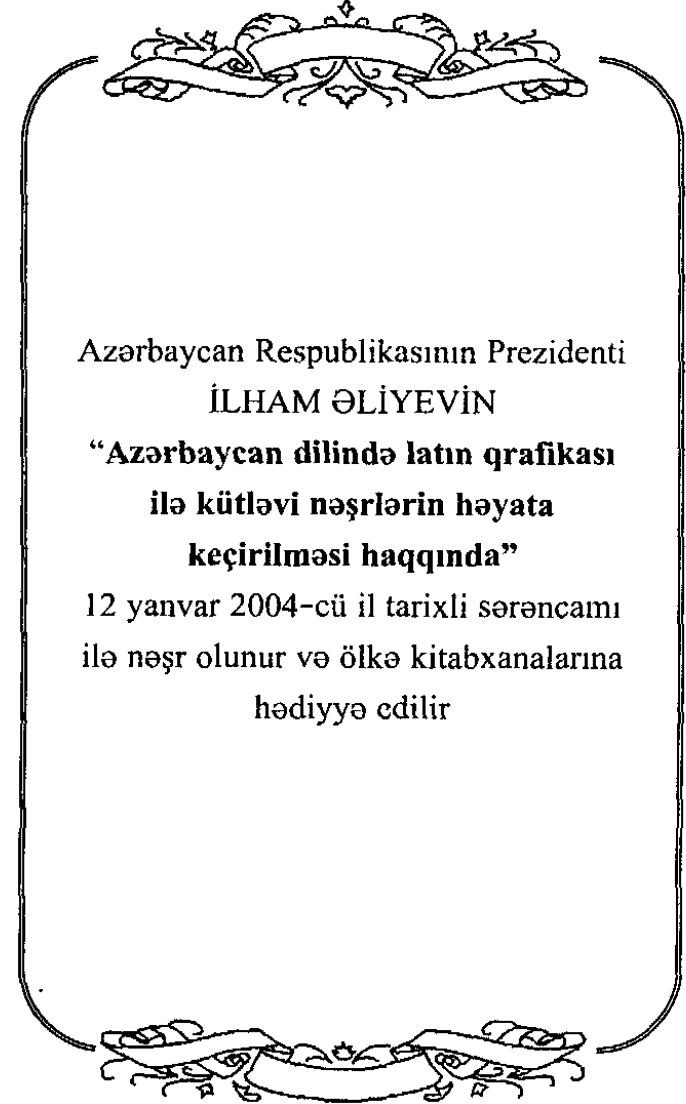
Azərbaycan aşıq sənətinin inkişafında həm ifaçılıq qabiliyyətinə, həm də yaradıcılıq keyfiyyətinə görə misilsiz rol oynamış bənzərsiz söz ustası Molla Cümə poetik istedad vergisinə malik sənətkar olmuşdur. Onun irsi zəngin və çoxşaxəlidir. Beş hecalıdan tutmuş onaltı hecalıyadək elə bir aşıq şeri janrı yoxdur ki, Molla Cümə ondan istifadə etməsin. Eyni zamanda o, şifahi xalq şerinin müxtəlif çeşidlərində şeirlər yaratmışdır. Onun gəraylı, qoşma, tənqis, divani, müxəmməs və başqa şeir formaları üzərində apardığı yeniləşmələr klassik Şərq poetikasına məxsus qaydaların aşıq şeri janrlarına tətbiq edilməsi nəticəsində olmuşdur.

Molla Cümə Azərbaycan aşıq ədəbiyyatı tarixinə yenilikçi aşıq-şair kimi daxil olmuş və indi də aşıqların söz-havacat repertuarında öz fəallığını qoruyub saxlayır.

ISBN10 9952-34-041-9

ISBN13 978-9952-34-041-9

© "ŞƏRQ-QƏRB", 2006

ÖN SÖZ

Mən hələ uşaq yaşlarında kənddə Molla Cümə haqqında çox eşitmişdim. Yadımdadır, axşamlar tonqal qalayıb onun ətrafına toplaşar, müxtəlif kitablar oxuyar, nağıl danışardıq. “Koroğlu” dastanı, “Nizami əsərlərinin el variantları” kitablarını oxumaqdan doymazdıq. Yoldaşlarımız arasında hətta saz çalmağı bacaran da var idi. Kiçik bir sazı dınqıldada-dınqıldada o oxuyardı:

Mən necə şad olum sən ağlayanda,
Ay miskin marahım, sən ağlayanda.
Ay bülbül sədalım, sən ağlayanda...

Tale elə gətirdi ki, pedaqoji institutun dil və ədəbiyyat fakültəsinə daxil oldum, qurtaranda aspiranturada saxlandım...

Və xalqımızın mənəvi sərəvotinin – folklorunun arayıb axtarıcısı oldum. Molla Cümə, onun sənətkar taleyi, haqqında kənddə eşitdiyim rəvayətlər və nəhayət, bu böyük söz ustasının yaradıcılığı zaman-zaman məni düşündürürdü. Vaxtilə H.Əlizadənin onun bir sıra şeirlərini çap etdirdiyini bildirdim. Molla Cümə aşiq sənətimiz tarixində ən az öyrənilən aşıqlardan idi. 1960-cı il. Kafedramızın müdiri akademik Feyzulla Qasımzadə məni yanına çağırtdırıb gələnlərin elmi işi üçün bir mövzu verməyi tapşırırdı. Molla Cümə yaradıcılığı ilə məşğul olmaq istəyimi professorla bildirdim.

F.Qasımzadə Molla Cüməyə bələd idi. XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatını tədqiq edəndə onun da əsərlərinə rast gəlmişdi. O mənim arzumu bəyəndi və əlavə etdi ki, çox maraqlı bir şəxsiyyətdir, ancaq əvvəlcə onun əsərlərini toplaşdırıb üzə çıxarıb, sonra tədqiq etmək lazımdır.

1961-ci ilin oktyabrında aşığın şeirlərini toplamaq məqsədilə ilk fərdi ekspedisiyaya getməli oldum. İşə əvvəlcə Qax rayonunun İlisu kəndindən başladım. Yunis Təhməzovu nişan verdilər. Yunis dayı çox həvəslə Molla Cümədən söhbətlər etdi və aşığın əsərlərindən ibarət böyük bir əlyazmasını lütfə mənə bağışladı. Beləliklə, İlisudan başlanan yol məni Qaxa, Zaqatalaya, oradan Balakənə və qayıdanbaş aşığın vətəni Şəkiyə gətirib çıxardı.

Bir ay müddətində kəndləri dolaşdım... Nə gördüm... Bu yerlərin torpağı, daşı da Molla Cümədən danışdı. Şifahi dildən aşığın çoxlu şeirlərini yazıya aldım. Qocalarla, ağsaqqallarla, aşiq şeri həvəskarları ilə və nəhayət, aşıqlarla görüşüb söhbətlər apardım. Xatirələr yazdım.

İkinci dəfə fərdi ekspedisiyada oldum, bəzi məsələləri dəqiqləşdirdim, yenə şifahi dildən şeirlər yazıya aldım. Hazırda əlimdə aşığın şifahi dildən yazıya aldığı şeirlərindən ibarət ona qədər bloknot vardır. Əsas nəticə bu oldu ki, Molla Cümənin şeirlərindən ibarət dörd əlyazması ilə geri qayıtdım.¹

Bizcə, Molla Cümənin elmi tərcümeyi-halını yazmaq çox çətindir. Bu, yalnız Molla Cüməyə deyil, bütün ustad aşıqlarımıza aiddir. Ustalarımızın həyatı haqqında ən səhih mənbə onların şeir və dastanlarıdır. Biz bu kitabda Molla Cümənin həyat və fəaliyyətilə bağlı oldə etdiyimiz çoxlu xatirə və məlumatların müəyyən bir qismini verməyi lazım bilirik. Bunları 60-cı illərdə fərdi ekspedisiyalar zamanı toplamışıq və o zaman topladığımız şəkildə də kitabın qeydlər və izahlar bəhsində verməyi lazım bildik.²

Molla Cümənin anadan olma tarixi indiyə qədər təxminən qeyd edilmişdir. S.Mümtaz, H.Əlizadə, H.Araslı, F.Qasımzadə bu barədə zaman-zaman yazmışlar.

XX əsrin əvvəllərində aşiq oldə olan bütün şeirlərini bir yerdə yığıb səlqə ilə köçürmüş və oğlu Həsənə yadigar vermişdir. Bunu sənətkarın aşağıdakı müxəmməsindən aydın görmək olar:

Min üç yüz otuz iki
Tarixdədir indi sənə.
Altmışa çatmış yaşım,
Sevda sərdə durur ycnə.
Pozulub bürcü-bədəm,
Üstdən gedir gündən-günə.
Tapşır Molla Cümə,
Oğul, sənə dönə-dönə,
Sıdqnən yaxşı tutub
Göz yetir dəftərə, Həsən!
Yazdığım bu dəftəri
Saxla yadigara, Həsən!

Şeirdən aydın olur ki, Molla Cümə hicri tarixlə 1332-ci ildə, miladi tarixi ilə 1914-cü ildə 60 yaşına çatmışdır. Demək, ulu söz ustadı 1854-cü ildə doğulmuşdur. Savadlı, bilikli olduğu üçün ona Molla demişlər. Vaqifə, Vidadiyə deyildiyi kimi³. Qax rayonunda aşiq Məhəmməd bizə danışdı ki, Molla Cümə “Mən” rədifli qoşma-vücudnaməsini tərəkəmə aşıqları ilə mübahisə zamanı bədahətən söyləyib. Bu şeirdən Molla Cümənin özü, yaşadığı yer, ailəsi haqqında səhih məlumat ala bilirik:

Aşıq anasıyam, şairlər kökü,
Gözərim dünyada divano təkli,
Mahalim Göynükdür, şəhərim Şəki,
Layisqi kəndinin binasıyam mən.

Binəm Layisqiye düşübdür mehman,
Pədərim Salahdır, mədərim Reyhan.
Vələdim Həsəndir, oxim Süleyman,
Familiyim Molla Oruc, ədnasıyam mən.

Aşığın şeirlərindən onun mükəmməl mədrəsə təhsili alması, ərəb, fars dillərini dərinləndən bilməsi aydın görünməkdədir:

Aşnayam, gedərom doğru yolunan,
Bülbüləm, söhbətim olar gülünən.
Danışsalar yetmiş iki dilinən,
Ol qədər arifəm, qanasıyam mən.

Oxuram, ustaddan almışam dərsi,
Oxumuşam ərəb, türkinən farsı,
Fikrim seyr eləyər, ərşinən kürsü,
Dərin kitabların mənasıyam mən.

Molla Cümə 1920-ci ilin may-iyun aylarında vəhşicəsinə öldürülmüşdür.⁴

O, Şəkinin ətrafında olan Qax, Zaqatala, Balakən rayonlarını, bu yerlərdə olan kəndləri dolaşmış, məclislərdə çalıb-oxumuş, gördüyü gözəllərin şəninə gözəlləmələr qoşmuşdur.

Deyildiyinə görə, Molla Cümə, əsasən, əkinçiliklə məşğul olmuşdur. Çox zaman o, taxıl məhsulunun yetişdiyi dövrdə ətraf rayon və kəndlərə getmiş, varlıların zəmisində biçinçiliklə məşğul olmuş, ondan aldığı zəhmət haqqı ilə güzəranını keçirmişdir. Qızı Reyhanın dediyinə görə, ölünə onun əlindən orağ düşməmişdir. Sonralar, ehtimal ki, onun kiçik sahədən ibarət torpağı olmuş, buranı arvadı ilə birlikdə əkib-becərmişdir. Aşığın gəlib bizə çatan "Arvad" və "Sərçələr" adlı iki şəri fikrimizə əyani sübutdur.

"Sərçələr" şeirində deyilir:

Fəqir dostum cəfa çəkib əkibdir,
Kərim dostum toxumunu tökübdür,
Nə zülmünən alağımı çəkibdir
Ayaqyalın Reyhan qarı, sərçələr!

Molla Cümənin "Ay arvad" rədifli şeirinə nəzər salaq. Şeir aşığın dilindən arvadına müraciətlə söylənmişdir:

Ağyazlıda* taxılımız zay ola,
İndən belə kəsəyənlər bay ola,
İnanmıram çəltikdən də pay ola...

"Üç ildir ki, yarımçıqdır xanamız" – deyə aşıq evini tikib qurtarmağa imkanı olmadığından, güzəranının ağır keçməsindən şikayətlənir:

Sorusursan neçə-neçə halım var,
Ev tikəsi nə ustaya pulum var,
Quyruğu yox, dişləri yox kəlim var,
Nagah ölsə, evim yıxdı, ay arvad.

Ulu söz sərtafi həmin şeirin başqa bir bəndində o zaman qoyulan ağır vergilərdən tənqə gəldiyini bildirir:

Məşədilərin üstümüzə borcu var,
Saldat pulu, bir də Mirzə xərci var,
İki koxa, otuz manat töycü var,
Az deyirəm, hələ çoxdu, ay arvad.

Aşığın arvadına müraciətlə söylədiyi bu şeir, şübhəsiz, o zaman ehtiyac içərisində yaşayan ümumi xalqın dərdi idi. Molla Cümə çar məmurları və yerli zülmkarlardan yaxa qurtarmaq üçün arvadına xitab etməklə xüsusi bir priyom işlətməmiş, məsələyə sadəcə evə, ailəyə məxsus bir don geydirmişdir. Ancaq diqqət etdikdə aşığın etirazının xalqın şikayətilə birləşdiyinin şahidi oluruz:

Mən Cüməyəm, bir murada ırmədim,
Ha ki cəfa çəkdim, səfa sürmədim,
Bu dünyada yaxşı bir gün görmədim,
Haqqın dərğahında bədbəxt qul oldum.

O, özabların və xoşbəxtliyin səbəbini dünyada, zəmanədə, hətta fələkdə görür. Ona görə də şeirlərində bəzən zəmanədən, fələkdən şikayətlənir:

* Ağyazlı – Molla Cümənin gəzib dolaşdığı rayonlar arasında böyük bir çöldür. Həmin rayonların camaatı orada taxıl əkib-becərmişlər.

Çoxlarına tər bənövşə iylədir,
Çoxlarını gecə-gündüz göynədir,
Çoxlarını dırmaq üstə oynadır,
Çoxlarına tənbur çalan dünyadır.

...Molla Cümə, sənin kimi aşığı
Kəmənd ilə çəkən dara dünyadır.

Sociyyəvidir, klassik aşiq yaradıcılığında kama yetməzlik, butasına, sevgilisinə qovuşa bilməmək böyük bir dərd kimi təsvir olunur. Bu dərd böyüyür, məhəbbət sərhədlərini keçərək elin, xalqın ümumi dərdi kimi ictimai bir rəng alır. Ustaların dərdləri, kədərləri bu yolla elin dərдинə qovuşur, onunla birləşir və o zaman daha böyük ictimai məzmun alır.

Ey cahən içrə olan
Ömrü-günü qara Cümə,
Möhnetin, hicrin olindən
Düşübsən avara, Cümə.

Xalq ara sirlərini
Etməyən aşkara Cümə,
Dili şikəst, özü miskin,
Kimsəsiz, biçara Cümə.
Ta ölüncə bu yarı
Sevdası sərdə qalacaqmı?

Molla Cümənin çox kəsərli deyilmiş həcvləri də vardır. Aşiq bunları o zaman ayrı-ayrı bəy, xan, torpaq sahibləri, yaramaz adamların üzünə söyləmişdir. Bu həcvlərdə tiplər, günahkarlar öz adları ilə ifşa olunur. "Hacı Kərimi həcv", "Molla", "Axsaq Laçın", "Dəllək salam", "Səid", "Cavad ağa" və s. şeirləri buna misal göstərmək olar.

Molla Cümənin tənqis və bağlamaları da maraqlıdır. Bağlamalarda aşiq bu və ya digər şəkildə müəmmalı fikirlər söyləyir, dinləyicilərini, rəqibi düşünməyə sövq edir. Bu cəhətdən onun "Gəlirəm" rədifli bağlaması böyük maraq doğurur.

Görkəmli sənətkarın tənqis növündə yazdığı şeirləri də müxtəlifdir. Bir sıra tənqislərdə bütün misralar eyni hərflə başlayır: "Zəhmətim əşəddir, bül-bülüm gülsüz" tənqisinin bütün misraları "z", "Muştuluq, sevdiyim, istəkli dostum" tənqisinininki isə "m" üstündə qurulmuşdur. "K" üstündə qurulmuş bir tənqisə diqqət edək:

Gəşt etdik çölləri, divana düşdük,
Kələyə, qovğaya, divana düşdük,
Göstərdin camalın divana düşdük,
Kərəm et Cüməyə, ya dili göyçək.

Bütün göstərdiyimiz şeirlərlə yanaşı, Molla Cümə yaradıcılığında əsas yeri məhəbbət lirikası tutur. Aşığın müxəmməs, gəraylı, divani, tənqis və deyişmələrindəki yüksək sənətkarlıq, ulvi məhəbbət hissləri, nəhayətsiz həyat eşqi, canlı və təbii lirik duyğular, əxlaqi-estetik duyumlar kütlələrin zəhninə, tənqis-kürünə, dünyagörüşünə güclü təsir göstərir, onları daim düşündürür.

Molla Cümə gəncliyindən başlayaraq ustad sənətkarların ədəbi irsini dərindən öyrəndiyi üçün onun yaradıcılığı getdikcə zənginləşmiş və bənzərsiz bir orijinallıq kəsb etmişdir. Belə ki, o, özündən əvvəlki poeziyanın bəzi xüsusiyyətləri ilə bir səsleşən əsərlər yaratmış və onlara oxşatmalar yazmışdır. Ən başlıcası isə ulu ustad özünə qədər deyilməyən fikirləri böyük ustalıqla müxtəlif şəkildə təcəssüm etdirmişdir. Molla Cümə hər şeydən əvvəl gözəllik aşığıdır. Onun "Pəri" rədifli müxəmməsində gözələ xas olan bütün əlamətləri görmək olar:

Yəqin bil, kərəm kanı,
Mən yanırım atasına.
Mayılam camalına,
Həm gözüne, həm qaşına,
Yıxılıım ayağına,
Durub dolanıım başına,
Həm sənə qurban olum,
Həm də sənin yoldaşına,
Yoldaşın pərvazdı, gəlin,
Xub yerişin qazdı, gəlin,
Bu necə ondazdı, gəlin,
Baxışın şahbazdı, gəlin,
Doğmuşsan şəmsü qəmə, r,
Gül didarın yazdı, gəlin.
Ey bahar-yazım,
Durna avazım,
Əlimdə sazım,
Eşit niyazım.
Aç qolunu, qucaqlaşaq,
Demək nə lazım.
Oynatsın Molla Cümə,
Şamama tək səni Pəri.

Misralardakı axıcılıq, şirinlik, canlı portret gözəlliyi oxucunu vəcdə gətirir. Aşiq bir qitədə dörd dəfə şerin şəklini dəyişdirir. Eyni qitədə bir hissədən o birisinə elə ustahqla keçir ki, oxucu onun sənətkarlığına heyran qalır. Hecaların sayı dəyişərkən, bir hissədən o biri hissəyə keçilərkən olaqə yaradan sözlər işlədilir. Məsələn, birinci səkkiz misranın sonunda gələn “yoldaş” sözü ikinci hissəyə, ikinci altı misranın sonunda rədif kimi işlənən “yaz” sözü üçüncü hissəyə keçid vasitəsi kimi işlədilir. Bu cür sənətkarlıq xüsusiyyətlərinə görə aşıqlar Molla Cüməni “müxəmməsin atası” adlandırmışlar.

Kəndlərdə, eldə, obada elin bəzəyi, yaraşığı olan el qızlarını Molla Cümə böyük ilhamla vəsf etmişdir. Əliabaddə Məryəm, Çobankolda Nigar, Ənbərçayda Güllü, İlisuda Şirincan, Qımırbazarda Firdövs, Marsanda Reyhan, Almalıda Tükəzban, Şotavarda Leyli, Tasmalıda Gülüzar, Güllükdə Fətmət, Talada Həlmət və başqaları Molla Cümənin şeirlərində vəsf olunmaları ilə fəxr edirlər.

El-obanın tərcümanı olan sevimli sənətkar hər yetən gözəli tərifləməzdi. Onun vəsf etdiyi gözəllər sazın-sözün, sənətin qədrini bilən, ləyaqətli, vəfalı el qızları idi.

Kəhrəbası, gözmuncuğu olanı,
Zeynəb adlı bir növcəvan asıbdı.
Yaşıl muncuq üstə olan qotazı
Xumar gözlü o Tükəzban asıbdı.
Ta ölüncə sazda saxla yadigar
Canım alan Bədircəhan asıbdı.

El sənətkarının gözəllərə həsr etdiyi mahnılardan gül-çiçək, bənövşə qoxusu gəlir, baharın tərəvəti duyulur. Aşığın gözəlləmələrində el qızlarının orijinal portretləri sözlə böyük ustahqla rəsm edilmişdir:

İncə belli, şümşad boylu,
Fəsih dilli, şirin sözlü,
Orta boylu, gözəl xoylu,
Ənbər boylu, qəmərlü
İnci dişli, maral gözlü
Qələm qaşlı, şux baxışlı...

Ümumiyyətlə, xalq ədəbiyyatımızda, xüsusilə dastanlarımızda xalq belə bir ideyanı müdafiə edir ki, əsil, səmimi, ülvi məhəbbət dünyada hər şeydən qiymətlidir. Onu heç nə əvəz edə bilməz. Qoca dünyanın mehrabını eşq sayan xalqın əsrlər boyu mənəvi-bədii sərvətimizdə qoruyub yaşatdığı bu bəşəri,

ənənəvi motiv ustad aşığılarımız tərəfindən də el məclislərində, sazın müşayiətilə təbliğ və tərənnüm edilmişdir.

Mal-dövlət özgəyə, bircə sən mənə,
Xudadan qismətim ol, ağrın alım.

Yaxud:

Bir para axmaq adam
Bu dünyada mal cəm eylər.
Sənin təkə yarı olan
Bu dünyada nə qəm eylər?

Aşiq eşqində sadıqdır. O, ayrılıqda keçən ömrü bihudə sayır. Çünki onu yaşadan, onun həyatına rəvnəq verən İsmi Pünhan eşqidir:

Səndən ayrı ömür sürüb neylərəm,
Molla Cümə istər ölsün səninlə.

İsmi Pünhan kimdir? İsmi Pünhan həm Molla Cümənin tərcümeyi-halının, həm də, ümumiyyətlə, yaradıcılığının öyrənilməsində mühüm rol oynayan problemlərdən biridir. İsmi Pünhanın adı Molla Cümənin əksər şeirlərində çəkilir, külli miqdarda şeirlər isə məhz İsmi Pünhanla başlayır. Qax rayonunun Ləkit kənd sakini, Molla Cümə yaradıcılığına yaxından bələd olan Əzəddin Əsgərov deyir: “Xalq ədəbiyyatında gizli şey olmamışdır. Ancaq İsmi Pünhanın mənası açılmamış qalmışdır. İsmi Pünhan “adı gizli” deməkdir. Molla Cümənin şeirlərində birbaşa öz adları ilə tərif edilən gözəllər çoxdur. Bəs nə üçün aşiq öz sevgilisinin adını gizlətməmişdir? Bu barədə müxtəlif rəvayətlər var, onların əksəriyyəti əsasən bir ümumi qütbədə birləşir: Molla Cümə varlı, yaxud dindar bir yerdən qıza aşiq olmuş, ancaq şeirlərində onun əsil adını çəkə bilməmişdir. Hətta bəzən bu “varlı”, “dindar” sözləri dəqiqləşdirilir: “Zaqatala rayonunun Çobankol kəndində aşiq Kazımın dediyinə görə, İsmi Pünhan Qax rayonunun Şabalıtlı kəndində Şeyx baba adlı bir dindarın qızı olmuşdur. O, Molla Cümənin butasıdır”.

Hətta Şəkiddə qocalardan biri demişdir: “İsmi Pünhan elə Molla Cümənin özüdür”. Şəkinin Aşağı Layısqı kəndində yaşı yüzü haqlamış İdris Mustafayev isə fikrini belə ifadə edir: “Mən Molla Cümənin ürək dostu olmuşam. Bir gün söz salıb ondan soruşdum ki, kimdir o İsmi Pünhan? Molla Cümə cavab verdi ki, üz vurma, andım var, gərək bu sirt açılmasın”.

Bözi rəvayətlərdə isə İsmi Pünhanın gənc yaşlarında Molla Cümənin oxuduğu mədrəsə sahibinin, yəni aşığın müəlliminin qızı olduğu göstərilir. Bu rəvayətlərdən belə bir fikir hasil etmək olar: Molla Cümə yalnız sevgilisinin adını ya mədrəsə sahibi – müəlliminin, yaxud da ən dindar bir şəxsin qızı olduğu təqdirdə gizlədə bilərdi. Biz də o fikirdəyik ki, folklorda, xüsusilə xalqın məhəbbət lirikasında tərifi olunan gözəllərin heç bir zaman adı gizlədilməmişdir. Məhəbbət dastanlarımızda dünyada ümidi bir sazı və bir də sözü olan yoxsul aşiq zamanının ən varlı adamının qızına aşiq olur, onu adı ilə vəsf edir. Yəni adını gizlətmir. İsmi Pünhan adı, heç şübhəsiz, Molla Cümənin tərcümeyi-halı, yaradıcılığı və dünyagörüşü ilə bağlı bir müəmmadır. İsmi Pünhan kimdir? sualına cavab vermək üçün uzun müddət tədqiqat-axtarışlar aparmaq lazım gələcəkdir. İki illik ekspedisiya müddətində apardığımız sorğu-sual da İsmi Pünhanın kimliyi barədə bir nəticə verməmişdir.

Xalq ədəbiyyatımızda təsvir olunan məşhur aşiqlərin butaları – sevgililəri olmuşdur. Buta aşiqə haqqın qisməti kimi bağışlanır. Buta ilə birlikdə adı insanlara haqq vergisi, aşıqlıq istedadı da verilir. Aşıqlar isə bütün ömrü boyu öz butalarının eşqilə gözəl şeirlər düzüb-qoşurlar.

Molla Cüməyə də Allah vergisi verilib, eşq camı içirilib, Xudanın qisməti kimi buta verilib. Şəki əlyazmasının bir yerində bu barədə deyilir: “On beş yaşlarında bir dəfə gözəl bahar günlərinin birində sərin bir ağac kölgəsində yataraq yuxuya dalır. Bu vaxt rəyasında ona badə verirlər ki, bunu içib qurtardığı vaxt anası onu oyadır. Bildiyimiz tarixi rəvayətlərə görə də bir çoxları rəyada içmiş olduqları badənin təsirindən aşiq olurlar. Əz ön cümlə Molla Cümə də haman gündən yazmağa başlamışdır”.

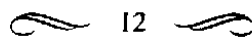
Molla Cümə özünü bu haqq aşiqləri sırasına daxil edir. Bütün ömrü boyu butası İsmi Pünhanın şəninə şeirlər qoşur. Bu cəhətdən İsmi Pünhan haqqında hələlik ən səhih məlumatı biz elə aşığın şeirlərindən alırıq, hətta Molla Cümənin öz butasına vurulduğu tarixi də şeirlərdən öyrənirik:

Könül dönse bu dostluğu atırıq,
Yol uzaqdır, özüm bihal, at arıq,
Cümə səni sevəndəydi o tarix –
Min iki yüz doxsanıncı sənədə.

Həmin tarix miladi ilə 1873-cü ildir. Bu zaman aşığın 19 yaşı var imiş.

Bəhs etdiyimiz şeirdə İsmi Pünhanın yaşı, gözəllik əlamətləri göstərilir; hüsnü gülə, lələyə bənzədilir, qaşları ayla müqayisə edilir:

Hesabda olubdur 19 yaşı,
Qabağı aynadır, hilaldır qaşı.

“Alagöz” rədifli müxəmməsində isə Alagözün İsmi Pünhana oxşarlığı təsvir olunur:

Alagöz, İsmi Pünhana
Əvvəl baxışın oxşayır,
Həm gözün, həm kirpiyin,
Həm qələm qaşın oxşayır,
Həm dilin, həm dodağın,
Həm inci dişin oxşayır,
Həm boyun, həm buxunun,
Həm də qumaşın oxşayır.

Aşığın başqa bir şeirində onun İsmi Pünhanın obası ilə bağlılığı cyhamla verilir:

Cümə ölüb tapılmasa meyiti,
İsmi Pünhan obasını axtarın.

Bu obanı gündə dörd yol dolanmaq aşiq üçün bir təsəlli və həm də ziyarətdir:

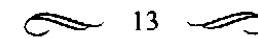
Göynüyün ətrafın bu Molla Cümə
Gündə dörd yola ziyarət eylər.

“Layisqi” rədifli qoşmasında isə İsmi Pünhanın həmin kənddə qərar tutması aydınlaşır. Aşığın Butası orada yaşadığı üçün Layisqi cənnətə bənzədilir:

İsmi Pünhan səndə qərar tutubdur,
Oxşayırsan lap cənnətə, Layisqi.

Böyük söz ustasının bir sıra əsərlərində İsmi Pünhanın səciyyəvi xüsusiyyətləri də təsvir edilmişdir. İsmi Pünhan gözəl, vəfalı, ulvi bir sevgilidir. O, bəzən öz aşiqinə eşq əzabı verir, onunla görüşdükdə gülüb-danışmaq belə istəmir.

Xubluqda əladır, kəmalı cəmdir,
O olan məclis də söhbətdir, dəmdir.
Danışmağı hicran, gülmağı qəmdir,
Həsretindən canım zara gəlibdir.

Belə hallarda aşiq məşuqəsinin cövrü-cofasından ah-zar cdörək bir ümid yeri axtarır:

Kimsə deməz zalım İsmi Pünhana,
Aşiqini etmə dəli-divana,
Gah yönümü çevirirəm Şirvana,
Gah üz tutub Gürcüstana ağlaram.

İsmi Pünhan Molla Cümənin ilk və son sevgilisidir. Molla Cümə butasız yaşaya bilmir:

İsmi Pünhan qamətini sındırın
Biri mənəm, biri də varmı ola?

Zaman keçdikcə İsmi Pünhan yavaş-yavaş ölçətməz, ünyetməz bir varlığa dönür, aşiqin həyat idealına çevrilir.

Biz Molla Cümənin şeirlərində İsmi Pünhanın ölümü haqqında da məlumata rast gəlirik:

İsmi Pünhan köçdü fani dünyadan,
Qarıxdı torpağa, göz hayıf oldu.

Yaxud:

Mən iki yüz doxsanda sevmişdim,
Mən üç yüz onda da olımdən getdi.

Aşiq hətta o biri dünyada da İsmi Pünhansız yaşamaq istəmir:

İsmi Pünhan, ərəsətin günündə
Ol hesab kitabın açmanam sənsiz.

Nəticə belə olur ki, Molla Cümə "İsmi Pünhan deyə-deyə cahanda əyləşmişəm" deyərək, ömrü boyu onunla bağlı olduğunu təsdiqləyir.

İsmi Pünhanın həyatdan getməsi aşiqi sarsıtmışdır. O, şeirlərində bütün ömrü boyu İsmi Pünhanı yad etmişdir.

İsmi Pünhanla əlaqədar bir cəhəti də qeyd etmək istəyirik. Ən böyük ustad aşiqlərimizin butaları olub. Qurbaninin Pərisi, Abbasın Gülgəzi, Sarı Aşiqin Yaxşısı, Xəstə Qasımın Mələksiməsi, Abdullanın Cahanı, Valehin Zörnigarı

və s. Butasız haqq aşiqi ola bilməz. Bunlar hamısı dastana düşmüş, orada ömrünü davam etdirmişdir. Kim deyə bilər ki, doğrudan da, Abbas Tufarqanlıya eşq camı ilə Təbrizdə yaşayan Gülgəzi buta verirlər? Abbas bir gecədə saz ustasına çevrilərək Təbrizə gəlir, sevgilisinin çöhrəsini hələ görə bilməmiş Şah Abbas gözəlliyinin sorağını aldığı Gülgəzi öz adamları vasitəsilə İsfahana apartdır. Abbas Təbrizdən Gülgəzin kəcavəsinin dalınca payı-piyada, yanıqlı-yanıqlı qoşmalar oxuya-oxuya, dəfələrlə ölümdən qurtararaq Şah Abbas sarayına yol tapa bilir. Haqq aşiqi kimi hər cür imtahanı çıxır, Gülgəzi alır və Tufarqana qayıdaraq xoşbəxt yaşayır.

Kim deyə bilər ki, bu, tarixi həqiqətdir, bədi əsər deyil? Məsələ burasındadır ki, Abbasın yaradıcılığında buta – sevgili ilə əlaqədar bir müddət meydana gəlmiş şeirlər əsasında aşiqin özü dastan – bədi əsər düzəltdir. Bu dastan da sonralar digər aşiqlər tərəfindən təkmilləşdirilmişdir. Buna oxşar hadisələrin məhz Molla Cümə yaradıcılığında da özünü göstərdiyi göz qabağındadır. İsmi Pünhan da Molla Cümə yaradıcılığında ustad aşiqlərimizin həyat və fəaliyyətində öz butalarının oynadığı rolu oynamışdır. Ustad aşiqlərimizdən fərqli olaraq, Molla Cümə İsmi Pünhanla əlaqədar dastan yaratmamışdır.

Molla Cümə böyük sənətkardır. Aşiq, göründüyü kimi, insanın ən ümdə, incə, zərif hissələrini dilləndirən, ehtizaza gətirən lirik mahnılarla yanaşı, dövrünün sərt, amansız qanunlarını, bu qanunların mənəşəsində çapalayan insanların iztirablarını, faciəsini yüksək sənətkarlıqla təsvir edən çox ciddi əsərlərin də müəllifidir. Bütün bunlarla bərabər biz onun yaradıcılığında dini mövzuların da ifadəsinin şahidiyik. Bəzən aşiqin hər şeydən əli üzülür, onun dərdinə nə dostları, nə də tez-tez üzünü çevirdiyi fələk kömək edir. O zaman aşiq, necə deyirlər, ibadətə oturur, üzünü Allaha çevirir. Bizdə hasil olan qənaətə görə, gözəl ustad olan Molla Cümə üz tutduğu Allahdan dərdinə əlac olacağına inanırdı. Bu, elə şeirlərdən də açıq hiss edilir. Belə əsərlər bir insan, şəxsiyyət kimi xalqın ağısaqqalı, bilicisi və nəhayət, sənətkarı kimi ona lazım olurdu. Molla Cümə dövrünün ən görkəmli aşiqlərinin sənət ənənəsinə sadıq qalaraq islam dini, onun tarixi, yaradıcıları haqqında geniş məlumata malik idi. Bu sahədə biliklərini o, çox sənətkarlıqla bir sıra şeirlərində ifadə edirdi. Belə şeirlər həm də onun sənətkar dünyasını, poetik aləmini, dinlərə olan münasibətini, etiqadlarını gözümüzün qarşısında canlandırır. Azərbaycan aşiq sənətində belə şeirlərin özünəməxsus yeri vardır. Bunlar aşiqlərin elmını, biliyini, həyat təcrübəsini, dünyaya baxışını, xalqın qəlbinə necə təsir etmək məharətini öyrənmək üçün xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Molla Cümənin bir sıra şeirləri islam və Şərqi mifologiyası üstündə qurulmuşdur. Adam böyük sənətkarın dünyagörüşü, erudisiyası qarşısında baş oyrir. Müxəmməs üstündə deyilən bir şəri aşiqin, ümumiyyətlə, mifologiyaya, xüsusilə də islam mifologiyasına bələd olmasını nümayiş

etdirir. Şeir Allah-təalaya müraciətlə yazılıb. Böyük sənətkar zamanın keşmə-kəşlərindən cəzana gəlib. Bütün əfsanə, əsatir, hekayət və rəvayətləri sadalayır, bununla da özünün bu rəvayət və miflərə bələdliyini nümayiş etdirir, beləliklə, hamısından kömək diləyir. Şeirdən bəzi beytlər:

Adəmin cəsədi yoğrulan
O Abi-gildən mədəd.
Ağlar qalan Yəqub təki,
Çeşmi alildən mədəd.

Qoyun kimi boğazlanan
Yəhya Məlildən mədəd.
Dar gündə dada yetişən
Xızırək quldan mədəd.

Mohəmməd peyğəmbər, Musa peyğəmbər, İbrahimxəlil peyğəmbər, Həzrot Əli haqqında olan rəvayətlərdən böyük sənətkarlıqla istifadə edilmişdir. Şeirdən gətirdiyimiz aşağıdakı misralar daha səciyyəvidir:

Dəryada balıq qarmında
Yunis oxur halətə.
Dörd yol öldü Cərcis Nəbi,
Çıxdı axır səlamətə.
Tutdu Əli Zülfüqarı,
Çalışdı qəzovətə.
Kərbəladə Həsən, Hüseyn
Təslim oldu cənnətə.
Mustafanın çeşmi-nuri
Ol iki güldən danış.

Molla Cümə yerin böyük şairi və göylərin böyük üləməsidir. İslamın ən çox yayılmış, insanların dilində əzbər olan rəvayətləri, Şərqi böyük tarixi, əfsanəvi şəxsiyyətləri haqqında olan mifləri Molla Cümə şərə salıb dinləyicilərinə çox ustalıqla çatdırırdı. “Əyyub yaman dərddə düşdü”, “Sultan ikən Bil-qeyisi qul etdilər Süleymanə”, “İbrahimxəlil dost yolunda oğul verdi qurbanə”, “Doqquz yüz əlli yaşayıb, Nuh getdi, dünya, səndən”, “Bu dünyada abi-həyat nəşib oldu İlyasə” və s. misalların sayını artırmaq olar. Molla Cümə hər bir misrada, sözdə özünün bütün incəliklərinə qədər bələd olduğu böyük bir əfsanə, əsatiri qələmə alır. Aşağıdakı misralara diqqət edək:

“Bustan”da eylədi torif
Şeyx Sədi Əbubəkri.
Həsən, Hüseyn padşahdır,
Molla Cami dilin zikri.
Mohəmməd əl-Mustafadır
O veysül-Quranın fikri.
Molla Cümə gecə-gündüz
Qılar Allahına şükrü.
Molla Surxay üçün vardır
Minacati ol Sübhana.

Acınacaqlı haldır ki, ustad aşıqlarımızın bu mövzuda olan şeirləri vaxtilə məhv edilib. İslam mifologiyası ilə zəngin olan əsərləri inkar etmiş, yolunu azan bir-iki molla, əfəndi, qazı haqqında şeirləri nümunə göstərmiş, onları yazan sənətkarları isə cəzə cəzə etmişik.

Molla Cümənin ədəbi irsi içərisində Qədim Şərq, Azərbaycan əfsanə və əsatirləri, xüsusilə İslam dünyası ilə əlaqədar çoxlu şeirlər vardır. Qeyd edək ki, bu məzmunlu şeirlər vaxtilə əlyazmasına yazıldığı üçün gəlib bizə çatmışdır. Həm də aşığın belə şeirlərinin hamısı əlyazmalarına köçürülməmişdir və onların bir qismi bizə məlumdur. İlisuda olarkən bizə dedilər ki, Yunis dayı onu Quran kimi oxuyur. Biz sonralar başa düşdük ki, orada aşığın minacət və surələri toplanmış imiş. Aşığın bu mövzuda olan şeirlərini oxuyan görəcek ki, o, hər şeydən əvvəl Qurani-Kərimə, yer üzünə gəlmiş məşhur peyğəmbərlərin, İslam dünyasının şöhrətli şəxslərinin həyatına, fəaliyyətinə çox gözəl bələd imiş.

Böyük ustad sənətkar heç bir şerində İslamı təbliğ etmir, insanları dinə çağırır. Ancaq İslamın böyüklüyünü, müqəddəsliyini və toxunulmazlığını ürəkdən gələn sözlərlə bədii şəkildə ifadə edir. Molla Cümə bəzi din kahinləri kimi insanları bu dünyadan, həyatdan, zövq-səfadən əl çəkməyə səsləmir. Aşığın görə, İslama, hürmət və məhəbbət bu dünyadan əl çəkmək, demək deyil. Bu mövzuda şeirləri oxuyanda aydıncasına görürsən ki, şair İslamın müqəddəs qanunlarını, Quranı əldə əsas tutub bu dünyada ömür sürməyə, gözüaçaq olmağa, halal zəhmətlə yaşamağa, düzlüyə çağırır. “Mən içdiyim Xızır Nəbi verəndir” – deyən ustad Allahdan gələn vergini qəbul edərək bəzən eşq-məhəbbətdən, bəşəri hisslərdən çox danışdığı üçün günahının bağışlanmasını da rica edirdi. “Mədəd”, “Bax”, “Dünya”, “Qalacaqımı”, “Yarəb” və başqa şeirlər, Aşıq Könül ilə deyişmələri aşığın İslam dünyasına dərinədən bələd olduğunu nümayiş etdirməkdədir. Xüsusilə dünyaya müraciətlə söylədiyi bir neçə şeir bu cəhətdən çox səciyyəvidir:

İslamın çırağı, haqqın həbibini,
Mohəmməd Mustafanı necylədin, dünya?

Aşığın bu mövzuda olan şeirləri haqqında geniş danışmağa imkan yoxdur, onlar ilk dəfə işıq üzü görür, əminlik ki, bu şeirlər öz həqiqi qiymətini alacaqdır.

Vaxtilə məşhur dilçi alim Mirzə Kazım bəy demişdir ki, mifoloji lüğət olmadan Xaqaninin yaradıcılığını başa düşünmək çətindir. Biz də deyək ki, İslam dini tarixini, mifologiya və əfsanələrini, xüsusilə Qurani-Kərimi bilmədən ustad aşıqlarımızın yaradıcılığının müəyyən bir hissəsini qiymətləndirmək çətindir. O cümlədən də Molla Cümənin şeirlərini.

Aşığın yaradıcılığında nə qədər tarixi, əfsanəvi, dini şəxslərin adları çəkilir, sadəcə çəkilmir. Məlum olur ki, onlar haqqında olan əfsanə və əsətlərlərin hamısı aşığa bəlli olmuşdur: Habil, Qabil, Mənsur, Davud, Süleyman, İsa, Musa, İbrahim Xəlil, Əyyub, Yunis, Adəm, Nuh, Yəqub, Şəddad, Firon, İskəndər, Nuşirəvan Keykavus, Xosrov Pərviz, Namrud və b.

Bəzən bir-iki misra ilə böyük bir hekayətə, yaxud dini-fəlsəfi adlara işarə olunur. Molla Cümə bunların hamısını məktəbsiz, institutsuz, akademiyaşız, tələbəyə öyrənmişdir. Bunları oxuduqca onun erudisiyası, ülməliyi qarşısında baş əyirson:

Yüz iyirmi dörd min nəbi
Dünyaya qılmış zühur,
Yeddi qat yer, yeddi qat göy,
Ərş, Kürs, Qafı, Tur.
Şəms, Qəmər, mələk, nücum,
İnsi, cins, mari, mur,
Yüz sühufnən endi Tövrət,
Fürqani, İncil, Zabur
İxlasnən Yasin, Taha
Oxuyan dildən mədəd.

Bununla belə, Molla Cümə eşq odu ilə yanıt-yaxılan aşıqdır. O, özünü ən məşhur, cəfakəş, əzabkeş aşıqların cərgəsində sayır. Qeys, Fərhad, Yusif, Tahir, Kərəm, Qorib, Vərqa, Qənbər, Şeyx Sənan kimi aşıqlarla özünü müqayisə edir.

Molla Cümənin forma etibarilə maraqlı şeirlərindən biri də "ağlaram" redifli mərsiyəsidir. Şeir üç bənd qoşma və üç də bayatıdan ibarətdir. Qoşmanın bir bəndi verilir, sonra da bir bayatı getirilir. Qoşmanın son bəndində aşığın təxəllüsü var. Bununla belə bayatıların hər üçündə aşığın adı çəkilir. Qoşmada redif "ağlaram"dır:

Matəmdaram, sağ əlimlə cələyib
Torpaq başa, kül gözümə ağlaram.

Bizə görə, bu şeir aşığın tərcümeyi-halı ilə əlaqədardır. Daha doğrusu, yeganə oğlu Həsənin vəba xəstəliyindən dünyasını dəyişəndə deyilmişdir. Aşığın təcnislərinin böyük bir hissəsi hərf üstündədir. Belə təcnislərdə Molla Cümə böyük ustalıq göstərir. "m", "z", "n" və başqa hərlər üstündə dəyərli təcnisləri vardır.

Nazlı yarım, heç doymuram busəndən,
Noğul, nabat şirin olmaz busəndən,
Nökər Cümə çox çəkinir bu səndən
Namərdlərin dilin vursun boz ilan.

Hərf üstə olan təcnislərin bəzilərində aşıq daxili cinaslardan da istifadə edir:

Zəhmətim əşəddir, bülbülüm gülsüz,
Zar olur könümüz, ayağa durmaz.
Zəbanım bəstədir, dəhanım dilsiz,
Zəncəfil göz yaşım ayağa durmaz.

Molla Cümə hərf üstə divani-təcnislər də yazmışdır. "x", "z", "k", "l", "b", "n", "y", "g" hərləri üstündə deyilmiş divani-təcnislər gözəl sənət nümunələridir:

Zar ağlaram həsrətindən, didəm qana boyanmaz,
Zinhar etdi xəlqi sədam, nəçün bəxtim oyanmaz?
Zəhmətindən dərde düşdüm, gələn təbib dayanmaz,
Zənəxinon bir busə ver – dərdimə dərman, əziz.

"B" üstə deyilmiş bir divanını mən olduğu kimi bura köçürürəm.

Bülbül sayaq guşə göldim "yey"i, "əlif", "zey"i'n görüb,
Başladım göftar deməyə "yey"i, "vav"ı, "zey"i'n görüb.
Bədirlənmiş camalına qalmışam mail olub,
Bildim candan xeyr yoxdur "nun"u, "əlif", "zey"i'n görüb.
Bir Allahım nə xoş səndə "gaf"u, "lam", "xey" yaradıb,
Bal şərbəti sormaqlığa "lam" ilə "bey" yaradıb,
Busə üçün aşığın "yey", "nun"u, "xey" yaradıb,
Başım versəm fədayə "kaf", "vav"u, "zey"i'n görüb,
Bismillahdan Molla Cümə "dal"u, "rey"i "sin" oxuyub,
Bu sevdanı məşq cələdi "fey"i, "rey"i, "sin" oxuyub.
Bir "mim" hərf dilə düşüb "tey"i, "rey"i sin oxuyub.
Bəhəmdullah gəşt cələdim "dal"i, "vav"ı "zey"im görüb.

Şerə diqqət yetirək: hər bir misranın sonunda ərəb əlifbası hərfləri ilə aşağıdakı sözlər alınır: yaz, yüz(üz), naz, qılıx, ləb, yanax, göz, dərs, fars, tərs və düz. Birinci bənddə üç misra “zey” ilə tamamlanır. Qalan bəndlərin dördüncü misraları da “zey” ilə tamamlanır. Başqa bir cəhət: bütün bəndlərdə hər üç misra eyni sözlərlə tamamlanır: “görüb”, “yararıb”, “oxuyub”. Eyni zamanda burada Molla Cümə divani şeir şəklinin bütün tələblərinə riayət etmişdir.

Molla Cümənin təcnisləri içərisində çox maraqlı bir quruluşa malik şeir var. Şerh üç bəndi dördlükdür, qoşmadır. Hər bir bənddən sonra üç misralıq beş hecadan ibarət şeir parçası gəlir. Qoşmanın bütün üç bəndinin sonu birinci bəndin ikinci misrası ilə cinaslanır. Bizim qənaətimizə görə, belə şeirlər aşiq musiqisinin rəngarəngliyi ilə əlaqədardır. Deməli, Molla Cümə aşiq havalarını bütün incəliklərinə qədər bilirmiş. Şeirdən bir parça “z” üstə əvvəl-axır:

Zəhmətim əşəddir, bülbülüm gülsüz,
Zar olub könlümüz, ayağa durmaz.
Zəbanım bəstədir, dəhanım dilsiz,
Zəncəfil göz yaşım ayağa durmaz.

Təkrar olunan üç misralı parçanın birincisi:

Zəmanə sünməz,
Məhəbbət qırmaz
Ağlayar az-az.

Diqqət edin, bu kiçik parçanın da misraları “z” hərfi ilə tamamlanır. Yaxşısı budur ki, şerh axırncı bəndlərini də burada götürək:

Zər olan səraflar ya məni saymaz,
Zəmində paslanar ya məni saymaz,
Zəbəcət dəndanı, ya məni saymaz,
Zay Cümə gələndə ayağa durmaz.
Ziyafət qılmaz,
Bir nəzər salmaz,
Xatirin olmaz.

Məşhur məhəbbət dastanlarımızda iri həcmli deyişmələr olur. Bu deyişmələr tapmaca, bağlama məzmununu daşıyır. Özü də, əsasən, dini-mifoloji mövzular üzərində qurulur. “Qurbani” dastanında Qurbani ilə Dədə Yediyarın, “Abbas və Gülgəz”də Aşiq Abbas ilə Şirvan Dostunun, “Xəstə Qasım”da Xəstə Qasımla Ləzgi Əhmədin, “Vəleh və Zərnigar”da Vəlehlə Zərnigarın deyişmələri bunun ən gözəl nümunələridir. Həmin deyişmələrin müəllifi elə dastan

qəhrəmanının özüdür. Bu deyişmələrdə aşıqlar bir-birini imtahana çəkir, dünya, islam və Şorq mifologiyası haqqında biliklərini yoxlayır və bürüzə verirlər. Belə deyişmənin klassik nümunəsinə biz Molla Cümənin yaradıcılığında rast gəlirik. Söhbət Molla Cümə ilə Aşiq Könülün deyişməsindən gedir. Bəzən deyirlər ki, aşiq Könül tarixi şəxsiyyətdir, guya, doğrudan da, Molla Cümə ilə deyişmişdir. Bu barədə hətta müxtəlif rəvayətlər də söylənir. Ancaq diqqətli müşahidələr göstərir ki, bu deyişmələrin müəllifi elə Molla Cümənin özüdür. Molla Cümənin poetik aləmini, üləməliyini, ürəkliliyini, böyüklüyünü görmək üçün bu deyişmədən bir neçə misal götürmək istəyirik:

Molla Cümə

O nədir Nuhun gəmisin deşdi,
O nədir otların şirinin seçdi,
O nədir ki, abi-həyatdan içdi,
Bilinməz məkanı, hardadı yurdu.

Aşiq Könül

Kosoyəndi Nuhun gəmisin deşdi,
Arıdır otların şirinin seçdi,
O Xızırdır abi-həyatdan içdi,
Bilinməz məkanı, hardadı yurdu.

Molla Cümə və mifologiya yuxarıda dediyimiz kimi, xüsusi bir mövzudur. Bu mövzuda aşiqin çoxlu şeirləri vardır. Bəzən o, şeirlərdə müxtəlif miflərdən misallar gətirir. Bəzən isə öz şerini bu və ya digər mif üstündə qurur. Bunların bəzi cəhətlərinə biz Könül ilə deyişməsində də rast gəlirik.

Aşiq Könül

Xuda nəynən orş-ələni bəzədi,
O nədir ki, qızılğıldən təzədi,
O nədir ki, əvvəl-axır bizədi,
Nübat-nübat axır nəsdə dayandı.

Molla Cümə

Həsən-Hüseynlə orş-ələni bəzədi,
O eləndir qızılğıldən təzədi,
O ölümdür əvvəl-axır bizədi,
Nübat-nübat axır nəsdə dayandı.

Şair peyğəmbərlər, göy, yer, cənnət, cəhənnəm, dinlərin beş kitabı, abihöyat, İsa, Musa, İbrahimxəlil, Tur dağı, Sirat körpüsü və sair haqqında biliklərini həmin deyişmələrdə nümayiş etdirmişdir.

Molla Cümə

O kimdir ki, bəzəmişdi qəməri,
O kimdir ki, mum eylədi dəmiri,
O kimdir ki, uzun sürdü ömrü,
Bildir görüm, neçə yaşda dayandı?

Aşiq Könül

Yusif Nəbi bəzəmişdi qəməri,
Davud Nəbi mum eylədi dəmiri,
Nuh peyğəmbər uzun sürdü ömrü,
O doqquz yüz əlli yaşda dayandı.

Molla Cümə

Molla Cümə çox gözləyir aburi,
O kimdir ki, çəkdi səddi-caburi,
O kimdir ki, oxuyanda Zaburi
Avazına ötən quş da dayandı?

Aşiq Könül

Aşiq Könül heç gözləməz aburi,
İskəndərdir çəkdi səddi-saburi,
Davud Nəbi oxuyanda Zaburi
Avazına ötən quş da dayandı.

Molla Cümə həyatı, ömrü, dərin və ziddiyyətli yaradıcılığı ilə sirli bir xəzinədir. Bir əlində insanı ucaldan, yaşadan, həyata bağlayıb qanadlandıran, bəşəri məhəbbəti vəsf edən şeirləri, o biri əlində isə həmin insanı ruhən, daxilən təmizləyən, xeyirxahlığa, əliaçıqlığa, cəmərdliyə, mənəvi təmizliyə çağıran Quran surələrindən süzülüb gələn minacət və surələri. Hər iki əlilə aşiq böyük bir varlığa – İnsana xidmət etmişdir.

AĞLAYA-AĞLAYA

Bir ərzim var ol xudaya,
Qıllam ağlaya-ağlaya.
Yetirməsə muradıma,
Qallam ağlaya-ağlaya.

Sürmədim zövqü səfanı,
Çəkərəm cövrü cəfanı,
Xalq içinə Nuh tufanı
Sallam ağlaya-ağlaya.

Nə yanırısan, dəli könül,
Yarın səni etməz qəbul,
Xidmətində istəsə qul
Ollam ağlaya-ağlaya.

İçdim eşqin badəsini,
Keçdim Nilin adasını,
İsmi Pünhan qadasını
Allam ağlaya-ağlaya.

Mən Cüməyəm qəm alıcı,
Şirin cana od salıcı,
Öz ömrümə dərd qılınca
Çallam ağlaya-ağlaya.

ALTI İNSAN

Genə məni dərdə saldı
Altı insan, altı insan,
Həsretiniz canda qaldı,
Altı insan, altı insan.

Birisinin ismi Pünhan,
Ağ yaratmış qadir sübhan.
Dərdinnən öldüm, əlamən,
Altı insan, altı insan.

Birinin əslidi şəhər,
Libas geyib təhər-təhər.
Sizi görən çəkər qəhər,
Altı insan, altı insan.

Biridir hacı balası,
Gözəllikdə bağ lalası.
Mənəm sizə yalvarası,
Altı insan, altı insan.

Biri ceyran xanım, oynar,
Gözü bulaq tək qaynar.
Bu könlüm sizi bəyənər,
Altı insan, altı insan.

Birin kəndi Tərəkəydi,
Bir də görsəm dərdim nəydi?
Bunlar bir olmayan şeydi,
Altı insan, altı insan.

Birinin gözləri xumar,
Üzü atəş kimi yanar,
Molla Cümə hər gün sanar
Altı insan, altı insan.

AMAN

Bir gözəlin sevdasına
Beyqafıldan düşdüm, aman!
Səda verdim sədasına,
Bülbül olub coşdum, aman!

Yetibdir on dörd yaşına,
Bənzəyir cənnət quşuna.
Yanıb-yanıb ataşına,
Qovruluban bişdim, aman!

Yusif tək gözəl bəndə
İxtiyar qoymadı məndə,
Əlim əlinə yetəndə
Əqlim gedib çaşdım, aman!

Səd afərin kəmalına,
Vermərəm dünya malına,
Muştaq olub camalına,
Dolu badə içdim, aman!

Molla Cümə, qəddin kəman,
Tapılmaz dərdinə dərman,
Mən belə qocalan zaman
Nə əngələ keçdim, aman!

BALA

Şəninə tərif demişəm,
Eşidibən nazlan, bala.
Tərifin zərif demişəm,
Mətləb anla sözdən, bala.

Camalına səd maşallah,
Pis gözə gəlməz inşallah,
Ömür versin sana Allah,
Ayırmasın bizdən, bala.

Allah səni sağ eləsin,
Damağımı çağ eləsin,
Günlərini ağ eləsin
Həmişə göz üzdən, bala.

Başında birçəkdi sənin,
Yanağın çiçəkdi sənin.
Gülüşün göyçəkdi sənin
Ördək, sona, qazdan, bala.

Söyləsən, şirin dillisən,
Fəslı-bahar bülbülüsən,
Bağların qızılgülüsən,
Açılıbsan yazdan, bala.

Sevdan enibdir başıma,
Söhbətin gəlir xoşuma,
Geyinib çıxı qarşıma
Hər səhərdən tezdən bala.

Çağır, de sən can dostuna,
Sən ürəkdən yan dostuna,
Şəfqət elə mən dostuna,
Bir busə ver üzdən, bala.

Mərdliyin çoxdur yanında,
İnsana qaynar qanın da.
Qədir bilənin yanında
Artıqsan yüz qızdan, bala.

Ağ boynuma sal qolunu,
Mən qucum incə belini,
Molla Cümə bülbülünü
Salmaginən gözden, bala.

BAŞINDA

İsmi Pünhan, söylə görüm,
Nə kələk var o başında.
Hərdəm səni xəcil görüb,
Batır yasa sirdaşın da.

Mən ahuyam, çölüm sənsən,
Mən durnayam, gölüm sənsən,
Mən bülbüləm, gülüm sənsən,
Hər dəm oxuram qarşında.

Xidmətində qul Cüməyəm,
Heç qalmadı abır, həyam,
El içində divanəyəm,
Billah yandım ataşında.

BELƏ

Gümrah olur dövlətlilər,
Ötməzlər yoluynan belə.
Yad, yoxsul biçarələr
Gözərlər çölüynən belə.

Doğru desəm ağ olmaram,
Təzə güləm, heç solmaram,
Günlər keçsə, qocalmaram
Bir göyçək, doluynan belə.

Pərvanətək yandım şama,
Əriybən döndüm muma,
Ömür sürə Molla Cümə
Bir şirindilliynən belə.

BƏNZƏR

Bulaq üstə bir qız gördüm –
Kəsilməmiş nara bənzər,
Yanında bir gəlin durmuş –
Ağ sinəsi qara bənzər.

Qaradı gəlinin qaşı,
Haçadır zülflərin başı,

Qız qəfəsdə Tovuz quşu,
Gəlin bağda bara bənzər.

Gəlin gərək danışmağa,
Qız gərək könül açmağa,
Molla Cümə sarmaşmağa
Qız qaməti “dal”a bənzər.

BİZİ

Aman Allah, bu dünyada
Qurtar ahü zardan bizi,
Səndən özgə çatmaz dada,
Özün çıxart dardan bizi.

Bizik Məhəmməd ümməti,
Qılarıq fərzi, sünnəti
Qismət eylə sən cənnəti,
Azad eylə nardan bizi.

Biz varıq bir biçarə nas,
Könlümüzə sən salma yas.
Yaradanım, eylə xilas
Bəd felli bədkardan bizi.

Yediyimiz səm eyləmə,
Qəddimizi xəm eyləmə,
Zərrə qədər kəm eyləmə
Bəd felli bədkardan bizi.

Molla Cümə müflis qonaq,
Ağ yüzümü sən eylə ağ,
Məhşər günü etmə uzaq
Əhmədi Muxtardan bizi.

BİRÇƏK

İsmi Pünhan, şad könlümü
Eyləyibdir viran birçək.
Bir vaxtda tər xınalıydı
Dai gərdəndə duran birçək.

Özgələrə ad olubdur,
Düşməni bundan şad olubdur,
Nəçün bizdən yad olubdur
Həmişə mən görən birçək.

Molla Cümə çəkən zardır,
Dünyalar başıma dardır,
Heykəlimdə yadigardır
Öz əlində verən birçək.

NƏDƏNDİR BU?

Şad oluban bu dünyada
Üzüm gülməz, nədəndir bu?
Alışiban yağıdım oda,
Kimsə bilməz, nədəndir bu.

Baxdım kağız qarasına,
Çatdım ixlas surasına,
Eşq əhlinin yarasına
Məlhəm olmaz, nədəndir bu?

Fələk daşım iraq atdı,
Cavan ömrüm bada getdi.
Molla Cümə haray etdi,
Çatan olmaz, nədəndir bu?

* Əlyazmasında üçüncü və dördüncü bəndlərin son misraları eynidir. Ona görə biz də elə saxladıq.

ACI DİL

Cüt durmusuz balkon üstdə
Yandım, aman, ay acı dil.
Sizi görən düşər xəstə,
Yandım, aman, ay acı dil,
Öldüm, aman, ay acı dil.

Birinin adı Minə,
Birinin adı Zinə,
Gəlibsiniz bizim dinə
Yandım, aman, ay acı dil,
Güldüm, aman, ay kimi gül.

Birinin qəddi çinar,
Birinin gözü xumar,
Bir görün sizdən nə umar,
Yandım, aman, ay acı dil,
Güldüm, aman, ay kimi gül.

Dodağıtək qaymaq olmaz.
Yeməyinən doymaq olmaz.
Narın məmən soymaq olmaz.
Yandım, aman, ay acı dil,
Güldüm, aman, ay kimi gül.

Birin yüzü oxşar aya,
Birin qaşı bənzər yaya,
Dərd verdiniz mən Cümaya,
Yandım, aman, ay acı dil,
Öldüm, aman, ay kimi gül.

QABAĞINDA

İsmi Pünhan yazılıbdır
İsmi Əzəm qabağında,
Qəndi-nəbat əzilibdir
Qız, sənün bal dodağında.

Uca boyun sürəhlənir,
Siyah tellər gümrəhlənir,
Qoşa xallar fərəhlənir
Gülə bənzər yanağında.

Cümənin şahı-sərvəri,
Eli, günü, havadarı,
Bir qədəm bas bizə sarı,
Bərəkət var ayağında.

QABAĞINDAN

Ala gözlü nazlı dilbər,
Nur tökülür qabağından.
Məni tamarzı eyləmə,
Bir busə ver yanağından.

Bağlamışam məhəbbəti,
Kəsmə məndən şəfaəti,
Gəlib qıllam ziyarəti,
Doymuram bal dodağından.

Cümənin diləyin bitir,
Rəhm et, muradıma yetir,
Ölmüşəm, yerimdən götür,
Salma məni qucağından.

QAÇIRMİŞ

Ay ağalar, ay qazılar,
Bu idbar məndən qaçırmiş,
Bir az dərdim lap yüz eylər,
Bu idbar məndən qaçırmiş.

Beyxəbərdən qarşı çıxıb,
Bu sınıq könlümü yırıb,
Qayıdıban çöp-çöp baxıb.
Bu idbar məndən qaçırmiş.

O canına düşsün qotur,
Dırnaqların olsun cotur,
Şəklini gözümdən itir,
Bu idbar məndən qaçırmiş.

Belə olur bədəsillər,
Səni çalsın gedən yollar.
Vay, mənim başıma küllər,
Bu murdar məndən qaçırmiş.

Molla Cümə, etmə səsi,
Qoy getsin çölün nəkəsi,
Səg övladı, tula cinsi
Bu idbar məndən qaçırmiş.

QOŞULDU

Yenə dərdim həddən aşdı,
Canım odlara qoşuldu,
Bağrı nəmli, gözü yaşlı
Adım adlara qoşuldu.

Şad könlümə su bağlandı,
Ciyərim çarpaz dağlandı,

İsmi Pünhan sığallandı,
Gedib yadlara qoşuldu.

Molla Cümə dərd yığnağı,
Gövdəsi hicran ağnağı,
Sərduxanın* boğanağı
Qalxıb badlara qoşuldu.

BƏYƏNİBDİR

Gözlərim, cülə tamaşa,
Yar qarşıda dayanıbdır.
Mənim yatan kor taleyim
İndi xabdan oyanıbdır.

Ay qabaqda siyah tellər,
Bülbültək danışır dillər,
Ağ biləklər, həm ağ əllər
Al xınaya boyanıbdır.

Gözlərin oxşar badama
Ziyan verir çox adama,
Layisqili Molla Cümə
Baxıb səni bəyənibdir.

DEMƏDİMMİ?

Bivəfadan aşna tutma,
Könül, sənə demədimmi?
Yaradan haqqı unutma
Könül, sənə demədimmi?

Nəsihətdən çıxmaginən,
Özün oda yaxmaginən,

* Sərduxan – tüstü, tütün

Hər yetənə baxmaginən
Könül, sənə demədimmi?

Gözəllərdə vəfa olmaz,
Daim duran belə qalmaz.
Ay mədəd, yar yenə gəlməz,
Könül, sənə demədimmi?

Ey könül, eşqə dolarsan,
Xacalatdan tez solarsan,
Bir günü peşman olarsan
Könül, sənə demədimmi?

Ey könül, qazanın daşır,
Dərdi-qəmim başdan aşır,
Molla Cümə gözdən düşür,
Könül, sənə demədimmi?

DİLBƏR

Eşq əhlinin qarşısına
Sığallanıb çıxan dilbər.
Maral kimi ovçusuna
Çevrilibən baxan dilbər.

Mən səni gördüm bayağı*
Sən ol canımın dayağı
Açılıban gül sayacağı
Müşgü ənbər qoxan dilbər.

Aşiqini yox eyləyib,
Yaddan aşna çox eyləyib,
Kırpiklərin ox eyləyib,
Bağrımıza çaxan dilbər.

* Bayağı – bayaq, bir az əvvəl

Müxtəsər, sözün təyini,
Qoynuna girən söyünü.
Molla Cümənin öyünü
Dörd bucaqdan yıxan dilbər.

DÖNMƏZ

Bir gözələ gözüm düşdü,
Mən dönərəm, könül dönməz.
Ruhum getdi, əqlim çaşdı,
Mən dönərəm, könül dönməz.

Dərdimi söylərəm başdan,
Ay qabaqdan, qələm qaşdan,
Şirin dilli bir ölmüşdən
Mən dönərəm, könül dönməz.

Molla Cümə, eylə dastan,
Mail baxan gözü məstan,
Bir vəfalı, sevən dostdan
Mən dönərəm, könül dönməz.

EYLƏR

Ay qız, sənsiz dəli könlüm,
Dağı, daşı dövrən eylər,
Bir ah yürəgimnən çəksəm,
Vallah, sizi viran eylər.

Gəl danışaq şirin, şirin,
Gərək biləsən təhərin,
Qopardaq düşmən cigərin,
Keçib bağı seyran eylər.

Molla Cümə, yar habudu,
Ərşdə mələkin babudu,
Camalın şəms-aftabıdı
Baxanları heyran eylər.

ELDƏ

Könül quşu havalardan,
Durmaz, enər qərib eldə,
Həcər dəgən şüşə misli
Hər dəm sınar qərib eldə.

Çox olsa üç gün hörmətin,
Fikri çoxdur bu qürbətini.
Şirin-şəkər bal şərbətin
Zəhrə dönər qərib eldə.

Danışsan cavahir, ləli,
Deyən olmaz sənə bəli,
Qoyarlar adını dəli,
Hamı qınar qərib eldə.

Qəmi-hicrana batıban,
Göz yaşına qan qatıban,
İstər ağla yas tutuban,
Kimin qanar qərib eldə?!

Gər yetişsə mövtü fənan,
Düşər yada atan, anan.
Məhəbbətli dost-aşınan,
Gəzər kənar qərib eldə.

Molla Cümə ad qoyuban,
Sevdiyini yad qoyuban,
O canına od qoyuban
Şamtək yanar qərib eldə.

ƏLİFƏ'

Yar istər mənim daşımı,
“Əlif” “əlifə”, “tə” “əlifə”,
Kəsib başımı düşməne,
“Sə” əlifə, “tə” “əlifə”.

Badəm döndü ağulara,
Dostum döndü yağulara,
Könlüm qara qayğulara
“B” “əlifə”, “tə” “əlifə”.

Oxuduğum qara heca,
Çox danışmaq gəlməz vecə,
Cümə, sənle bircə gecə,
“Yə” “əlifə”, “tə” “əlifə”.

ZÜLFÜN

Səhər-səhər sığallayıb,
Cərgə düzdün yüzə zülfün.
Gah darayıb, gah yağlayıb,
Xoş göstərdin gözə zülfün.

Zülfün kəməndin atmağa,
Gecə-gündüz oynatmağa,
Müştəriyəm, gəl sat mağa,
Birin allam yüzə zülfün.

Zülfün çəkəndə şanaya,
Bənzər yaşılbaş sonaya,
Basdırıb əlvan xınaya,
Boyadıbsan taza zülfün.

Zülfün kimi ilan olmaz,
Şair sözü yalan olmaz,
Burda qədrin bilən olmaz,
Dur, aparaq bizə zülfün.

Zülfünü gərdənə yayıb,
Görənləri bihuş qoyub,
Molla Cümə qəzəl deyib,
Götürübdür sözə zülfün.

GƏL İNSAFA

Bir mahisan Şin çayında
A bivəfa, gəl insafa.
Mən qalmışam qəm hayında
A bivəfa, gəl insafa.

Eşit goftarımı, canan,
Kimdir bu sirləri qanan?
İsmi Pünhan, Allah, aman,
A bivəfa, gəl insafa.

Dal gərdənə tel düzürsən,
Xumar gözünü süzürsən,
Sevdiyindən yan gəzirsən
A bivəfa, gəl insafa.

İncə belli, bəyaz gərdən,
Ağlımı aparır sərdən,
Fitnə qalxır yerbəyerdən,
A bivəfa, gəl insafa.

Səni sevən cavan qarır*,
Bel bükülür, baş ağarır,
Molla Cümə çox yalvarır,
A bivəfa, gəl insafa.

YALQIZ

Xudavəndə, Kərəm kanı,
Etmə məni, ağa, yalqız.
Pərvanətək atəşinə
Yandı canım yağa yalqız.

* Qarır – qarıyır

Vərğa Gülşa üçün ölsə,
Od içində Kərəm yansa,
Fərhad gedib qaya dəlsə,
Çalışıram dağa yalqız.

Molla Cümə layiqimi,
Şirin gövtar söylədimi,
Qismət eylə bir gözəli,
Alıb getsin bağa yalqız.

BİR YANI

Qalxdı ərşə könül quşu,
İstədim gəzim bir yanı.
Hər tərəfi seyr eylədim,
Tutmadı gözüm bir yanı.

Yar ilə səfərə çıxmaq,
Axır vaxtında ayrılmaq,
Müşkül işdi könül yıxmaq,
Xəlvətdir sözüm bir yanı.

Gələsiydim, can qardaşım,
Sənə qurban bu can-başım.
Cüməyəm, ağrıyır başım,
Şişibdir üzüm bir yanı.

YALVARA-YALVARA

Bülbül kimi mən qalmışam,
Xara yalvara-yalvara.
Məcnun tək çəkilməşəm
Dara, yalvara-yalvara.

Eşq oduna qalanaram,
Canım yanar, odlanaram.
Pərvanətək bulanaram
Nara yalvara-yalvara.

İsmi Pünhan öz boyunca,
Əzrayıl canın alınca,
Molla Cüməyəm, ölünce
Yara yalvara-yalvara.

ƏZİZ YARIM

Mən gedirəm, halallaşaq:
Salamat qal, əziz yarım.
Aç qolunu, gəl sarmaşaq,
Salamat qal, əziz yarım.

Dolubanı daşmagine, n,
Dərdi qəmə düşməginən,
Bu sirləri açmagine, n,
Salamat qal, gözəl yarım.

Gözəl İsmi unutmaram,
Bu yerləri tərkməyəm,
Səndən özgə dost tutmaram,
Salamat qal, əziz yarım.

Ləblərin bənzəyir qəndə,
Əmanətim dursun səndə,
Yadigardı telin məndə
Salamat qal, gözəl yarım.

Gözüm yaşı çağlar gedir,
Sinəm üstə dağlar gedir,
Molla Cümə ağlar gedir,
Salamat qal, gözəl yarım.

GECƏSİDİR

Əziz yara mehman olan
Mübarək xas gecəsidir,
Qəmli könlüm, bir silkələn,
Eşqə həvəs gecəsidir.

Mən qurbanam sən tək cana,
Gəl, gözümdən getmə yana,
Sağ olsunlar dost, aşına
Düşməyə yas gecəsidir.

Yüzüm yüzdə, dildə kələm,
Yuxu bizə olsun həram,
Molla Cümə, al intiqam,
Yardan qisas gecəsidir.

GƏL-GƏL

Ay qız, dur gəl, gəl qoynuma,
Dur ey, gəl-gəl, ay qız, gəl-gəl.
Aç qolların, sal boynuma,
Dur ey, gəl-gəl, ay qız, gəl-gəl.

Mən qurbanam qələm qaşa,
Gül ağzında inci dişə.
Gəl otur mənə yanaşa,
Dur ey, gəl-gəl, ay qız, gəl-gəl.

Mən qurbanam qara gözə,
Qaş-gözünü süzə-süzə,
İntizarı vermə bizə,
Dur ey, gəl-gəl, ay qız, gəl-gəl.

Boyundur reyhandan uca,
Soruşum halını necə?

Gəl qonaq ol uzun gecə,
Dur ey, gəl-gəl, ay qız, gəl-gəl.

Dərdlərim artıbdı indi,
Sinəm üstü dağ-dügündü,
Molla Cümə çox qəmgindi,
Dur ey, gəl-gəl, ay qız, gəl-gəl.

GƏL

Vədə verdin, gəlmədin,
Sən küre gəl, fi əl narə gəl.
İqrarə dürüst olmadın,
Sən küre gəl, fi əl narə gəl.

Hələ bu idbarə baxın,
Hayıf sənə, o boy-buxun.
Vədə verər, gəlməz yaxın,
Sən küre gəl, fi əl narə gəl.

Molla Cümə düşdü nicə,
İnanıban çirkin bicə,
Nəxlamadan uzun gecə,
Sən küre gəl, fi əl narə gəl.

GƏLDİ

Xas gecəsi gördüm duşda,
Mələkülmövt camı gəldi.
Canım yanar bu atəşdə,
Pərvanənin şamı gəldi.

Cavan ömrüm getdi zayə,
Əldə sövqat yox mövlayə,

Bu dünyadan o dünyayə
Köçürməyə gəmi gəldi.

Molla Cümə, innən böylə,
Gizli sirrini aşkar söylə,
İsmi Pünhan, halal eylə
Ayrılmağın dəmi gəldi.

GƏLƏCƏK

Dəli könlüm, səbir eylə,
Axşamüstü yar gələcək.
Eldən utan, abır eylə,
Sinə yumru nar gələcək.

Narın rəngi al qırmızı,
Atəşə yaxıbdır bizi.
Gül tək açılmış üzü,
Yanağı əhmar gələcək.

Cümə, bu kimin yaradı,
Hansı bağçalar barıdı,
Dal gərdəni bürüyübdü,
Telləri şahmar gələcək.

YARIM GƏLİR

Şükür olsun, Tanrı, sana,
Budur, əziz yarım gəlir,
“Gözün aydın”, – deyin mana,
Budur, əziz yarım gəlir.

Bəyəndim oba, elini,
Eşitdim şirin dilini,

Xınlamış şux telini
Budur, öziz yarım gəlir.

Bülbül kimi xoş avazı,
Mat eləyir quba qazı.
Molla Cümə, götür sazı,
Budur, öziz yarım gəlir.

GƏLİR

Dedim bala, getməginən,
Gördüm, gözdən yaşın gəlir.
Dedim, di get, uğur olsun.
Qorxdum ki, qarğışın gəlir.

Sözüm hesaba almazsan,
Danışban sən gülməzsən,
Getməsən, dura bilməzsən,
Köhnəki vərdişin gəlir.

Yolumuzdu uzaq səfər,
Get yarınnan dur bərabər,
Çağır yoldan, a bəxtəvər,
Çıx yola, sirdaşın gəlir.

Şahmar təki xoylanıban,
Ətir misli iylənibən.
Dur bərədə boylanıban,
Gözlə, yaşılbaşın gəlir.

Cümə qaldı, düşdün yola,
Yalnız özün vurdun kola.
Tapışmışdı karvan ilə,
Gördün ki, qardaşın gəlir.

GƏLSİN

Ay həzərat, dərdə doldum,
Dərddən xəbər bilən gəlsin.
Ağlamaqdan gözdən oldum,
Qan yaşımı silən gəlsin.

Bir kimsə gəlmir yanıma,
Şərik olmur hicranıma,
Düşmən susayır qanıma,
Dostlarımdan gülən gəlsin.

Bivəfa durmayır əhtdə,
Tanımayır saat, həftə.
Molla Cümə, mənən sifte
Əcəl camın bölən gəlsin!

GÖRDÜNMÜ?

Ey adımı dilə qoyan,
Boynumda bağı gördünmü?
İçibən sərxoşdur deyən,
Əlimdə sağı gördünmü?

Getmə, "dostum" – deyən mənə,
Dərdin eylə bəyan mənə,
"Qocalıbsan" – deyən mənə,
Saqqalda ağı gördünmü?

Sığallanıb qarşı çıxan,
Şad könlümü vurub yıxan,
Cümənin döşünə baxan
Sinəmdə dağı gördünmü?

GÜZARINDAN

Dedim odlanıb gəlmişəm,
İsmi Pünhan güzarından.
Hicran məddahın almışam
Qəm, qaragün bazarından.

Çox olmuşam dili qısa,
Yar sözümə qulaq asa.
Hər tərəfdən bircə busə
Zəkat verə gülzarından.

İsmi Pünhan olmayaydı,
Eşqi sərdə qalmayaydı,
Ah, nə ola, salmayaydı
Mən yetimi nəzərinə.

Göftar deyib yorulmanam,
Bulanmışam, durulmanam,
Güman yoxdur, dirilmanam,
Bu xoylinin azarınan.

Cümənin bilən halımı,
Könlündəki xiyalımı,
Ölən günü sağ əlini,
Çölə qoyun məzarınan.

LALASIDIR

Zərnədə bir can görmüşəm,
Uca dağın lalasıdır.
Təmiz əqlim itirmişəm,
Əqlim başdan alasıdır.

Ay qabaqlı, xumar gözdü,
Şirin dilli, şəkər sözdü,

Gəlin degil, özü qızdı,
Dərdi canda qalasıdır.

Cüməyə qəmzə satdılar,
İşarəynən söz atdılar,
Xəbər aldım, tanıtıldı:
Hacı Beydul balasıdır.

OLARMİŞ

Bir iyidin bəxti olsa,
Ellər ona yar olarmış,
Dönüb işi tərsə düşsə,
Yarı da əğyar olarmış.

Bülbüllər çıxı bahara,
Sözləri bənzər gövhərə,
Kim getsə pulsuz bazara,
Şəhər ona dar olarmış.

Eşqin səməndini yaran,
Dost yolunda boynun buran,
Cavanlıqda dövrən sürən
Qocalıqda zar olarmış.

Kimdi mənim dərdim bilən,
Gözdən axan yaşım silən,
Cümə kimi yarı olan
Ağlamaqdan kor olarmış.

DƏRD OLDU

İsmi Pünhan, sən tərəfdən
Yenə dərd oldu, dərd oldu,
Səni görən qəddi nəsnə
Tamam mərd oldu, mərd oldu.

Yada vermə mehribanlıq,
Yad eylər sənə düşmanlıq,
Yəqin bil ki, bu peşmanlıq,
Mənə vird oldu, vird oldu.

Ovçuların xasiyyəti,
Yaxşı tutub xoş niyyəti,
Bu könlümün ziyniyyəti
Viran yurd oldu, yurd oldu.

Sən qönçəsən, mən şeydayəm,
Şam oduna pərvanəyəm,
Zor mətəhlı bir dəryayəm,
Malım xırd oldu, xırd oldu.

Molla Cümə eşqə minib,
Şirin canın oda salıb,
Təzədəncə əyyam dönüb
Tülkü qurd oldu, qurd oldu.

OLMAZ

Dilbərimdən aşikara
Bir busə istəmək olmaz,
Rəqiblər pular xəlvətdə
Hər söz açıb demək olmaz.

Bu dünyanın son çağında,
Xəlvət evin bucağında,
Yatam yarın qucağında –
Heç eyləcə damaq olmaz.

Bəxti qara Molla Cümə,
Yetmədin murada, Cümə,
Əlinə düşsə şamama
Öpüb dişlə yemək olmaz.

OLUMU?²

İsmi Pünhan, sitominə
Mən kimi dözen olumu?
Gecə-gündüz qan ağlayıb
Göz yaşın süzən olumu?

Eşq atəşi vurdu sərə,
Başım çallam yerdən-yerə.
Aşıqlərdə mənim cürə
Sərgərdan gəzən olumu?

Eşq ilədir əsli, kökü,
Düz deyirəm, etmə şeki.
Qaynamaqda Cümə təki
Heç qaynar qazan olumu?

OLURMU?

Qürbət eldə yetmə əcəl,
Qaş-qabaq pozan olurmu?
Allah üçün bircə rical
Qəbrimi qazan olurmu?

Xələtim əynimdən soyub,
Qüsl eyləyib, təmizləyib,
Kəfənləyib yerə qoyub,
Taxtamı düzən olurmu?

Molla Cümə, yad oda yan,
Gizlin sirtin eylə bəyan,
Bir nişanın qalsın dəyən,
Baş daşım yazan olurmu?

OLUBDUR

Ay ağalar, dörd çəkməkdən,
İşim ahü zar olubdur.
Xiffət, xəcalət etməkdən
Dünya başa dar olubdur.

Xoşsöhbət, şirindil idim,
Şam oduna qəndil idim,
Mən bir gülə bülbül idim
Gülə həmdəm xar olubdur.

Qınamaram heç bir kəsi,
Nə yaxşını, nə də pisi,
Molla Cümənin sevgisi
Zurnaçıya yar olubdur.

OLUBDUR

İsmi Pünhan, biləsən də,
Şad könlümüz rənc olubdur.
Bir namərdin bəlasında
Cigərim qırx künc olubdur.

Məcnun kimi dağ biləndə
Qalmışam xalqın dilində,
Bir başı sərraf əlində
Simuzərim tunc olubdur.

Cümə yarı sevəndəydi,
Tarixlər bu sənədəydi:
Min iki yüz doxsandaydı,
Həzar səsdə pənc olubdur.

OLURMU

Dostum məndən can istəsə,
Xətrinə dəymək olurmu?
Sənin kimi şux balanı
Heç əldən qoymaq olurmu?

Sözüm gəlməz sənə acı,
Sənsən dərdimin əlacı.
Əkərlər şümal ağacı,
Böyüsə, əymək olurmu?

Mayıl oldum qaş-gözünə,
Ayna alıb bax yüzünə,
Fikir eylə öz-özünə,
Gör səndən doymaq olurmu?

Yüz sürtərəm ayağına,
Göz dikərəm yanağına,
Barabar dil-dodağına,
Bal, şəkər, qaymaq olurmu?

Molla Cümə yanır oda,
Yetiş harayıma, dada,
Səndən özgə bu dünyada
Gözələ uymaq olurmu?

SƏNDƏ

İsmi Pünhan, özəl başdan
Könül məskən salır səndə.
İstər yüz min gözəl olsun,
Meyl etmərəm aləmində.

Sən ağasan mən də nökr,
Gözlərim qanlı yaş tökr,
Gözlərim qanlı yaş tökr,

Ləbin nabat, dilin şəkər
Dəhanın batmışdır qəndə.

Salam olsun ol butama,
Qarışmasın hər xitama,
Necə dözsün bu sitama,
Cümə tək biçarə bəndə.

SƏNİN

Gözəl, səndən xəbər alım
Var əndamın qarmı sənini?
Dilin şirin, ləbin ballı
Bizə rəhmin varmı sənini?

Qəddin çinar, belin şüşə,
Dişlərin oxşar gümüşə,
Buxağında gül-bənövşə,
Yanaqların narmı sənini?

Döşündə bir cüt şamama,
Nə yaraşır gül əndama,
Layisqili Molla Cümə
Doğru söylə, yarmı sənini?

CEYRAN BALASI

Səhərdən ceyran balası
Ayrı düşdü sürüsündən
Qorxuram atıb vururlar
Qan tökülər yarasından.

Vurmağa heç kimsə qıymaz,
Görənlər baxmaqdan doymaz,

Ovçunu insana saymaz
Gəlib keçər bərəsindən.

Cüməni dərdə salırsan,
Tığ vurub bağrım yarırısan,
Beymürvət, canlar alırsan
İki qaşım arasından.

TƏK-TƏK

İsmi Pünhan gedən yerdə,
Çevrilibən baxar tək-tək,
Pərvanətək şirin canım
Eşq oduna yaxar tək-tək.

Aradan qovla şeytanı,
Boynuburuq qoy düşmanı,
Əlində tutmuş peykani,
Sinəm üstə çaxar tək-tək.

Molla Cümə deyər: canım,
Sevdiyim, İsmi Pünhanım,
Qoynunda vardı gümanım
Şəfqət eylə, çıxar tək-tək.

CEYRAN

Sallanıban bulaq üstə
Gəlir bala gözə ceyran
Sığallayıb zülflərini
Tökmüşdür gül üzə ceyran.

Gəl eyləmə belə nazı,
Danışginən xoş avazı,

Götür ələ telli sazı,
Söhbət eylə bizə, ceyran.

Bülbül oxur gül bağında,
Seyr edər solu-sağında,
Cümə bu dərqli çağında
Qurban olsun sizə, ceyran.

SƏN HANDA, MƏN HANDA

İsmi Pünhan, innən belə,
Daha sən handa, mən handa.
Məni saldın dildən-dilə,
Daha sən handa, mən handa.

Çox da məni bilməz bilmə,
Zarafat eyləyib gülmə,
İstərsən gəl, istər gəlmə
Daha sən handa, mən handa.

Alıbsan canımı zalım,
Sındırıbsan qədd-dalım,
Boynuna olsun babalım
Daha sən handa, mən handa.

Firqət şərabın içilsin,
Hicran köynəyin biçilsin,
Bir daş at, qolun açılsın,
Daha sən handa, mən handa.

Cüməni qanmaz sayırsan,
Hər yetənə dost deyirsən,
Özgələrə can qıyırsan,
Daha sən handa, mən handa.

AĞLAYANDA

Beyqəfil qovrulub məlul ağladın
Müşkül oldu halım sən ağlayanda,
Elə bil ağladın canım dağladın
İtirdim kamalım sən ağlayanda.

Ayıb yoxdur sənə çəkəndə aman,
Qardaşın həsrəti yamandır, yaman,
Gəlmişdim yaylağı gözüm şaduman,
Mən necə şad olum sən ağlayanda?

Elə yıxdın könlün qərrib qonağın,
Ölincən sinəmdən çəkilməz dağın,
Qorxuram soluxar o gül yanağın,
Ay ləbi zülalım, sən ağlayanda.

Qurban olum gözlərinin yaşına,
Səbir cülə ol xudanın işinə,
Bir od saldın cigərimin başına,
Ay bülbül sədalım, sən ağlayanda.

Gəzirsən ağlayıb qan süzə-süzə,
Hayıfı yaş dolmaş o xumar gözə,
Cümənin dərini yetirdin yüzo,
Ay miskin maralım, sən ağlayanda.

AĞLAYIR

İsmi Pünhan, sinəmizi dağladın,
Sənin üçün necə canlar ağlayır.
Çox tay-tuşun yollarını bağladın
Üzün görənlər mehribanlar ağlayır.

Nö səbəbdən kəsdin biznən aranı?
Kim bağlayar bu təbibsiz yaranı?
Qohum-qardaş cümlə geyib qaranı,
Dostun dostdur, cəm düşmənlər ağlayır.

Düşübdür yadına sərvi boyları,
O şirin söhbəti, gözəl xoyları,
Heykəldə yadigar duran muyların
Bu Molla Cüməynən qanlar ağlayır.

AĞLARAM

Beş gün ömrüm bir kefinən sürmədim
Qarğış edib Şəkistana, ağlaram.
Bu yıxıqda bir dərd əhli görmədim
Dad çəkərəm Dağıstana, ağlaram.

Kimsə deməz namərd İsmi Pünhana,
Aşiqini etmə dəli-divana,
Gah yönümü çevirirəm Şirvana
Gah üz tutub Gürcüstana, ağlaram.

Mən Cüməyəm, eşqə oldum giriftar,
Hicran artdı dünya ilə barabar,
Yəqin bilsəm dərdə çarə edən var,
Ərzə verrəm Hindistana, ağlaram.

AĞLARAM

Dad qazılar, məni bیکar bilməyin
Leyli-nəhar öz günümə ağlaram.
Mənim üçün "keyf əhlidir", – deməyin
Dərdi töküüb bu canıma ağlaram.

Bu çağacan gəzər idim dərbədə,ər,
İndən sonra təqdir işi kürnədə,ər,

Eşidənlər cümləmizə eyb edər
Həddən aşan hicranıma ağlaram.

Mən Cüməyəm, bu hicranda qalaram,
Satan olsa, bir az üstə alaram,
Keçən günü bir-bir yada salaram,
Əzəl sürən dövranıma ağlaram.

AĞLASIN

Ay ağalar, mən tək qərib öləndə
Səs düşsün ölkəyə, ellər ağlasın.
Can gedibən cəsəd viran qalanda
Yığılıb dost-aşna həm yar ağlasın.

Anam yox, bacım yox etsin ah-fəğan,
Yasım tutsun Almalıda Tükəzban,
Şotavarda Leyli, Marsanda Reyhan
Tasmalıda o Güllüzar ağlasın.

Cüməyə yas tutsun Güllükdə Fətmət,
Muxaqda Asiyət, Talada Həlmət,
Qımırda Gülsənəm, Bazarda Əmnət
Çobankolda bircə Nigar ağlasın.

AY HAYIF

Ömrüm olub belə, qələt etmədim,
Yarım gəlib burdan getdi, ay hayıf!
Ha yügürdüm, qabağına yetmədim,
Dedilər ki, imdi ötdü, ay hayıf!

Mənim bəxtim qaralığın gur saət,
Yar tələsib ötməz idi hər saət,
Aman, nəçün dayanmadı bir saət,
Belə bیکar işi tutdu, ay hayıf!

Molla Cümə, mənzilində dur ağla,
Yetim kimi öz boynunu bur ağla,
Ah çəkibən əl dizinə vur ağla,
Bu günkü gün cəfan itdi, ay hayıf!

AYRILDIM

Qərib eldə bir cavanla dost oldum,
Zaval endi tez başımdan, ayrıldım
Yol uzunlu ağlayıban yas tutdum
Sürmələnməmiş qələm qaşdan ayrıldım.

Gərdən qucub, busə aldım üzündən,
Dənə-dənə yaş töküldü gözündən
Yanıb bir bayatı dedi özündən
Əl tutuban xoş-beşindən ayrıldım.

İki nişanı var, biridi güzgü
Mən demədim, özü verdi üzügü,
Dərdə saldı, mən çəkərəm əzigi,
Cümə deyər, ay işimdən ayrıldım.

AY NAMƏRD

İsmi Pünhan, sən ki məni saymırsan,
Tərk edirsən bu xoş-beşi, ay namərd.
Yalvarıram, bircə busə qıymırsan,
Kafir görməz belə işi, ay namərd.

Qabaqda bəlanı görməsin gözün,
Olan kimi ölsün oğlunla qızın,
Günün qara keçsin, ömürün uzun,
Axsın gözlərinin yaşı, ay namərd.

Xiffət-xəcalətdən canın bağlansın
Sinən üstü mənim kimi dağlansın,

Alışan ocağın sönsün, qaralsın,
Yansın ciyərinin başı, ay namərd.

Molla Cümə edər ahu-naləsin,
Allah əsirgəməz səndən bəlasın,
Dağılsın, yurdunda bayquş ulasın,
Haqq töksün kamına daşı, ay namərd.

AYRILIM

Qadir Allah, nə bəlaya tuş oldum,
Bu incə bellidən necə ayrılıım?
İtirdim ağlımı, mən bihuş oldum
Bu siyah tellidən necə ayrılıım?

Yüz işvə-nazilən qarşımda gəzir
Ciyərim tapdayır, bağrımı üzür
Qolunda qolbağı, barmaqda üzük
Bu şümşad boyludan necə ayrılıım?

Molla Cümə, qəzəl demək çətindir,
Dərdli-dərdli qəm yemək də çətindir,
Şirin dilli gözəl sevmək çətindir,
Bu şirin dillidən necə ayrılıım?

AYRILIQ

Mən görmüşəm, kafirim də görməsin
Nə yaman dərd imiş zalım ayrılıq.
Əğyarları muradına irməsin,
Ölümdən betərmiş zülüm, ayrılıq.

Ayrılıq atəşi canında yandı,
Dostlara danışdım, düşmən də qandı,
Vücudum xırd oldu, qanadım sındı,
Pərişan oldu lap halım, ayrılıq.

Ayrılıq həsrəti cana kar etdi,
Əqlimi başımdan tarimar etdi,
Cüməni sevdəyə giriftar etdi,
Tərsə saldı xoş iqbalım ayrılıq.

İSMİ PÜNHAN

İsmi Pünhan nişanını sorsanız
Əzəlki nişanı – çəşmi aladır.
Danışıb güləndə bircə görşəniz
Deyərsiz bu cavan güldü, laladır.

Hesabda olubdu on doqquz yaşı,
Qabağı aynadır, hilaldır qaşı.
Şəkildə, bəzəkdə Şamaxı quşu,
Cənnət cücəsidir, sərxoş baladır.

Molla Cümə səni yada qıymayır,
Tutubdur yaxandan, əldən qoymayır,
Öz dostuna bircə busə qıymayır
Özgələrə gül üzünü yaladır.

AĞRIN ALLAM

Bir qədəm basıban bizim ellərə
Hərdəm-hərdəm yaxın gəl, ağrın allam.
Məcnun olub yenə düşdüm çöllərə
Mənim bu dərdimi bil, ağrın allam.

Bülbüllər dolanır gülün bəstində,
Seyrəqiblər gəzir yarım qəsdində,
Mina boy yanında, gərdən üstündə,
Açıban düzginən tel, ağrın allam.

Molla Cümə sənəin vəsfin deyibdi,
Götürübən əziz xalqa yayıbdı,
Həsrətin çəkməkdən boynun əyibdi,
Oxu bülbül kimi dil, ağrın allam.

ALLAH

Üz tutub dərgaha qıllam minacat,
Dilim əzbərisən layazəl Allah.
Səndən özgə harayıma kim çata
Bu cahan mülkündə həmə əzəl Allah.

Nadanam, bilmirəm, öz məkanımı,
Uşağam, tapmıram yol, ərkanımı.
Nə murada çatdır, nə al canımı,
Əskilməz sərvinnən bir xəzəl, Allah.

Sanıbdır ciyərim, qabardır qaşqa,
Kimə deyim dərdim bir səndən başqa?
Sən özün Cüməni salıbsan eşqə
Ver dərdimə dərman, ey gözəl Allah!

ALLAH

Ey cavan, mən sağa aşiq olmağı
Bir mən bilim, bir də sən bil, bir Allah.
Mən məhbub da mənə aşiq olmağı
Bir mən bilim, bir də sən bil, bir Allah.

Könlüm istər bircə sənə yatmağı,
Sarmaşıban qol boynuna atmağı,
Qara gözün mənə Məcnun etməği,
Bir mən bilim, bir də sən bil, bir Allah.

Molla Cümə bədnam oldu arada,
Loğman misli et dərdimə çara da,
Nə kəs başım, nə də yetir murada,
Bir mən bilim, bir də sən bil, bir Allah.

ALDANMA

Sevdiciyim, məndən sənə nəsihət
Hər yetənə, yalançıya aldanma.
Azdırarlar, fərar edər xasiyyət,
Hər gördüyün dilənçiyə aldanma.

Üç-dörd arşın bekar çitdən ötəri,
Bir girvənkə şəkər, qənddən ötəri,
Ağu olmuş beş qənfətdən* ötəri,
Hər çərçiyə, dükançıya aldanma.

Molla Cümə səni sevdi əzəldən,
Əlin çəkməz sənini kimi gözəldən,
Evlər yıxan, araları düzəldən,
Araçıya, tələçiyə aldanma.

ALMA

Haqq səni yaratdı dal budağında,
Xəstənin dərдинə dərmanə alma.
Müsəxxər olmusan dost otağında,
Ehtiyat durursan mehmanə alma.

Xudam səni yaratıbdır yar üçün,
Həmdəm etdi heyva üçün, nar üçün,
Xoş meyvəsən göndərməyə yar üçün
Qasid, ver aparım cananə alma.

Molla Cümə bülbül kimi söylədi,
Dost könlünən baxıb yanə boyladı,
Əziz qardaş öz əlilə payladı
Hər adam başına üç danə alma.

AĞRIN ALIM

Sən loğmani-həkim, mən də bərk xəstə,
Dərdimə bir dava bul, ağrın alım.
Dost bu qədər sitəm edərmi dostu,
Artırdın dərdimi bol, ağrın alım.

Uç ay yay: zülflərin mardı mənə yar,
Uç ay payız: yanaq nardı mənə yar,
Üç ay qış: didarın qardı mənə yar,
Uç ay yaz: mən sənə qul, ağrın alım.

Nə üçün zülfünə yaxmısan xına,
Salıbsan Cüməni qəmə, hicrana,
Mal-dövlət özgəyə, bircə sən mənə,
Xudadan qismətim ol, ağrın alım.

AMANDI

Hüzuruna gəldim, gözəllər şahı,
Bu xabdan gözlərim oyat, amandı,
Dillərin qurbanı, sevsən Allahı,
Xoş danış bir neçə ayat, amandı.

Mən içdiyim Xızr Nəbi verəndi,
O səbəbdən şad könülüm virəndi.
Şəkin varsa, qoy qabağa, ver andı,
Aradan pərdəni ay at, amandı.

Güləbetin zülfü bağışla mənə,
Dərməyə dəstimlə bağışla mənə,
Oyatdım yuxudan, bağışla mənə,
Cüməylə sarmaşib a yat, amandı.

* Qənfət – konfet (yerli ləhcədə deyilmişdir)

AMANDI, AMAN

Baxıb ötməginən, alagöz ceyran,
Bir qayıt bu yana, amandı, aman.
Şirin sözlərinə olmuşam heyran,
Bir qayıt bu yana, amandı, aman.

Qərib tutmagine, mənəm bülbülün,
Həsrətin çəkirəm sən təki gülün.
Eşit göftarımı, ceyran, mən ölüm,
Bir qayıt bu yana, amandı, aman.

Mən qurban olaram sən tək bir dostu,
Həsrətin çəkməkdən olmuşam xəstə,
Molla Cümə deyər bir asta-asta,
Bir qayıt bu yana, amandı, aman.

AMANDI

Üç qafiyə yazdım İsmi Pünhana,
Gül rəngimi soldurmasın, amandı.
Açıb özü bu naməni oxusun,
Özgələrə bildirməsin, amandı.

Arif isə bəsdir ona bir demək,
Məni görüb heç tökməsin qaş-qabaq,
İkimiz də bu fikiri tərək edək
Düşmənləri güldürməsin, amandı.

Hərdəm-hərdəm gəşt eyləyib çöllərə,
Aşiqi salmasın yaman hallara,
Bir axşam, bir sabah çıxıb yollara,
Bu Cüməni öldürməsin, amandı.

ARALANIBDIR

Ərşi-fələk üstə qalxıb dadımız,
Əqlim başdan təmiz aralanıbdır.
Hayıf oldu bu gözəlcə adımız,
Xubluq dəftərindən qaralanıbdır.

Nə zamandır ruhum çıxıb bədəndən,
İltimas eylərəm gəlib-gedəndən,
İraq edən yoxdu bu dərdi məndən,
Ol səbəbli könül yaralanıbdır.

Molla Cümə ölür, dünyada qalmaz,
Yarımdan özgəyə meylini salmaz,
Nə misli tapılmaz, nə tayı olmaz,
Tamam Qafqazyaya ayan olubdur.

ARTIQDIR

Dad qazılar, İsmi Pünhan bəndənin
Xub camalı münəvvərdən artıqdır.
Çəməndə durnadır, göldə yaşılbaş,
Bağ içində heyva, nardan artıqdır.

Apardı ağlımı qaşların tağı,
Dostuna eyləyər oyun, mazağı,
Şirin-şirin danışiban gülmağı,
Baldan ləziz, ol şəkkərdən artıqdır.

Gözəlliyə əcəb vermiş haqqi-say,
Sığalda laçıdır, səkməkdə humay,
Boyu uzun, belı incə, qaşı yay,
Var əndamı qızıl güldən artıqdır.

Xaliq xəlq eyləməz beylə beynişan,
Sinəsi aynədir, ləli bədəxşan,

Qədirsizə çöldə bitən yemişan
Sərrafına cavahirdən artıqdır.

Cüməyə çəkirmiş qəmi, hicranı,
Mənihtək bülbülün odur xəndanı,
Dəhanında ikən düzüm dəndanı,
Yaqut, yəməni, dürr, gövhərdən artıqdır.

ASIBDI

Ay həzərat, siz də bilin, sazımın,
Qotazını üç mehriban asıbdı.
Kəhrəbası, göz muncuğu olanın
Zeynəb adlı bir növcənin asıbdı.

Bülbül kimi xoş danışan avazı,
Gör necə bəzəmiş sədəfli sazı,
Yaşıl muncuq üstə olan qotazı
Xumar gözlü o Tükəzban asıbdı.

Molla Cümə, sən də bir ol xəbərkar
Ta ölüncə sazda saxla yadigar,
Sazın üstə hər neçə ki qotaz var
Canım alan Bədircəhan asıbdı.

AXTARIN

Haray, dostlar, haray, qohum-qardaşlar,
Bu dərdimin davasını axtarın.
Qara bəxtim mənə nə sitəm işlər,
Humay quşun yuvasını axtarın.

İnsan olur fitnə, adam alladan,
Kimi qıtmır, kimi xoruz nalladan

Əlac yoxdur əfəndidən, molladan
İsmi-özəm duasını axtarın.

Mən cünunam, kimə verim öyüdü,
“Yandım” – desəm tez tökərlər nöyüdü,
Cümə ölüb tapılmasa meyidi,
İsmi Pünhan obasını axtarın.

BAĞLARA

Məşriq tərəfindən bir gün doğubdur,
Məğribdən şöləsi düşmüş bağlara.
Məşriq tərəfinə bəla yağıbdır,
Məğribdə xəstəlik çatdı sağlara.

Məşriq tərəfində əsəl şirindi,
Məğrib məksləri ora süründü.
Məşriq tərəfində bir od göründü,
Məğribdə pərvanə yandı yağlara.

Məşriq tərəfinin açılmış gülü,
Məğrib tərəfinin oxur bülbülü,
Məşriqdə bu Cümə oluban dəli
Məğribdə gəlibən düşdü dağlara.

BAĞLIDIR

Yar, sənin dərdindən fəğan elərəm,
Ahımın ucları göyə bağlıdır.
Həsətli gözlərin giryan elərəm
Yaşımın çeşməsi çaya bağlıdır.

Ciyərim qəmlidir, könlüm də əzik,
Düşəndə yadıma o beli nəzik,

Baxtavar ağ qolu qucan bilərzik
Mən yanırım, ona maya bağlıdır.

Cüməyəm müşküldü aşıqlə hallar,
Neyləyim, əl çatmaz, uzaqdır yollar,
İsmi aşikar söyləməz dillər
“Hey”, “lam”, “mim”inən “tey”ə bağlıdır.*

BAĞLIDIR

Bu məclisi sən bəzədin, növcavan,
Yığnağın əvvəli toya bağlıdır
Gözlərin cəlladdı, kirpiyin peykan
Qaşların əyməsi yaya bağlıdır.

Oturdu qarşımda, durdu döş-döşə,
Gəlmədin yanıma bircə xoş-beşə,
Qızılgül xəttinə etdim tamaşa
Camalın xubluğu ayə bağlıdır.

Cüməyəm, bu sizin elə gəlmişəm,
Mübarək hüsnünə mail olmuşam,
Ceyranın quzusu, adın bilmişəm:
“Zey”nən “kaf”, “rey”, “yey”ə bağlıdır.

BALA

Dolanım dilinə, xeyirxəbərsən,
Dilərsən ixtilat sən gerçək, bala.
Gözəllər içində çox mütəbərsən
Düzübsən yanağa tel, birçək, bala.

Libasın qəddinə nə xoş biçilmiş,
Sağinin əlindən şərab içilmiş,

Bahar fəslə sövdalanıb açılmış,
Səfalı bağlarda gül-çiçək, bala.

Ayağın altına başım qoyaram,
Uzünə baxmaqdan haçan doyaram?
Cüməyəm, şəninə tərif deyərəm,
Adını bilmirəm, ay göyçək bala.

BALA

Şadümən gəzirdim, mənə zar etdin,
Adətin beləmi, zavallı bala.
Ağlımı başımdan tarımar etdin,
Evimi yıxmısan, amallı bala.

Ağlaram yanında, deməzsən “can-can”,
O narınc, turuncun qübbəsi fincan,
Ləblərin incidir, dişlərin mərcan,
Mələyik surətdə camallı bala.

Bu necə zülumdür, bu necə işdi,
Müjkanın xədəngi bağrımı deşdi,
Tutginən qolumdan, üreyim keçdi,
Öldürdün Cüməni sığallı bala.

BALASI

Bir saat ruyinə eylədim nəzər
Zəmanə uşağı hacı balası.
Oturmuş qarşımda çeşmi müntəzir
Aşiqin məşuqu hacı balası.

Mövlam səni nə xoş gündə yaratdı,
Ziyadə kamallı insan surətədi,

* Holmət alınır.

Məhəmməd ümməti, mələk sifətdi,
Dünya yaraşığı hacı balası.

Cüməni eylədin dəli, divanə,
Dərdim artdı, haray çatmaz Loğmanə.
Bir baxışın oxşar İsmi Pünhanə,
Gözümün işığı hacı balası.

CƏNNƏT CÜCƏSİ

Min iki yüz doxsan doqquz tarixdə
Açıldı üstümə xeyir bacası,
Təzədən canımı odlara yaxdım
O rəcəb ayında şənbə gecəsi.

Həsətli gözlərim, bax gülcamala,
Könlüm düşdü yenə yüz min xəyala,
Düzülmüş badələr, əldə piyala,
Qarşımda əyləmiş cənnət cücəsi.

Ay ağalar, əqlim getdi dəmbədəm,
Ahu zar çəkməkdən qurumaz didəm,
Cüməyəm, istərəm zarafat edəm,
Nə fayda, yanından getməz xocası.

YERİDİ

Bir gözəl görmüşəm bulaq başında,
Yaşıl çarşab durmuş idi başında,
Ya on yeddi, ya on səkkiz yaşında
Çevrilibən dala baxdı, yeridi.

Qurban olum bunu doğan anaya,
Sığallayıb döndəribdir sonaya,

Gözüm dəydi ağ əllərdə xınaya,
Ürəyim dalınca axdı, yeridi.

Mən Cüməni saldı gerçək sevdaya,
Camalı bənzərdi o bədir aya,
İsmi sordum – dedilər ki, Əsmayə,
Bu sinəmə millər çaxdı, yeridi.

BELƏ

İnnən belə ar-namusu ataram,
Yoğurram ciyərim daş ilə belə.
Yarın həsrətindən matəm tutaram,
Qan ağlar gözlərim yaş ilə belə.

Şagird ərzin eylər öz ustasına,
Təbibsiz xəstənin yet imdadına,
Ayaq turabına, əziz adına
Qoyaram canımı baş ilə belə.

Cüməni gözünən yar saldı getdi,
Viranə könlümü qəm aldı getdi,
Can sənin yanında kül oldu getdi,
Oynatma gözünü qaş ilə belə.

BELƏCƏ

Başına döndüyüm ay Molla Kərim,
Bir gözəl görmüşəm, üzü beləcə.
Zənn etdim düxtərin hüsnüdü məhbub,
Əbrular altında çeşmi alaca.

Çıxdı qabağına ol insan bəndə,
O gül camalına mailəm mən də,

Bir baxışın verməm on para kəndə,
Rüxsarın altında yanaq allıca.

Bu gözümün gedib, gedib baxalar,
Şirin canım eşq oduna yaxalar,
Onu mənə arada pay çıxalar,
Cümənin dərdində eylər malicə.

BƏZƏNİR

Gedibən zimistan bahar yetişdi,
Abi-leysan yağıb, dağlar bəzənir.
Bülbülün canına qəhər ilişdi,
Açılıb qönçələr bağlar bəzənir.

Əcəl piyalədən dolanda camlar,
Qırılsa məhəbbət yavaşar xamlar,
Odlanıb qəndillər, yananda şamlar
Alışır pərvanə, yağlar bəzənir.

Bilmirəm neyləyim qadir xudama,
Salıbdır hicranə, beylə sitəmə,
Ah çəkib zığılda, ay Molla Cümə,
Sevdigin üstündə ağlar bəzənir.

BƏYƏNMƏZ

Bu dünyada bir qaydadır, ağalar,
İt küçüyü heç tazını bəyənmez.
Çöldə qağıldaşan ala qarğalar
Humay quşun avazını bəyənmez.

Başında heç əqil, kamal olmayan,
Oxuyuban əlif-beyi bilməyən,

Gündə beş vaxt namazını qılmayan
Əfəndini, nə qazını bəyənmez.

Çaxırdan tutulmuş şərab olması,
Çürük ağacların xərab olması,
Fısdıqlı* kəndində ərəb olması,
Mən Cümənin saz-sözünü bəyənmez.

PAŞA BƏY

Güntək şölə salıb dünyayə çıxdın,
Mis yerinə qızıl tökdün, Paşa bəy.
Gözüm aydın olsun, açıldı baxtın
Süleymanlar yerinə çıxdın, Paşa bəy.

Sağ tərəfdə Mirzə yazını yazır,
Solunda əyləşmiş bir-iki vəzir,
Dörd yasavul da kəndlərdə gəzir
Pislərin belini бүkdün, Paşa bəy.

Dejurna hərrənir taxtı-tacında,
Medalın döşündə, əl qılıncında,
Təqsirli asılır dar ağacında,
Hamsına bir qələm çəkdin, Paşa bəy.

Nə yaxşı sən bizə divan olubsan,
İskəndərin sinni-salə dönübsən,
Dostların könlünə şadlıq salıbsan,
Düşmənin anasını... Paşa bəy.

Dilərəm mövladan yüz olsun yaşın,
Darandaz faytonda gəlsin sirdaşın
İrazıdır səndən Cümə qardaşın
Yüz ilən könlümü tikdin, Paşa bəy.

* Fısdıqlı – Qaxda kənd

BƏNÖVŞƏNİ

Mən sənə nə dedim, zalım, bimürvət,
Qoy qurusun qolun, üz bənövşəni.
Süsənlə, sünbüllə, gülü-reyhanla
Dərib dəstə-dəstə düz bənövşəni.

Gözəllər seyrana çıxarlar bağa,
Maşallah, hüsnündən bağa nur yağa,
Dərib dəstə-dəstə düzər buxağa,
Bənövşə qız iylər, qız bənövşəni.

Bu gün gözəllərin baxtı gəlibdi,
Süleyman mülkünün taxtı gəlibdi,
Cümə deyər: gülün vaxtı gəlibdi,
Daha iyləmərək biz bənövşəni.

BƏXTƏVƏR

Haqq səni yaratdı fəna dünyada,
Hamı gözəllərdən uca bəxtəvər.
İsminin hərifi könlüm əzbəri,
Oxuram gündüzü gecə bəxtəvər.

Neyləmişdim mənə təhnə göndərdin,
Alışan könlümü necə söndürdün,
Əliftək qəddimi dala döndərdin,
Cavanlığım etdin qoca bəxtəvər.

Günbəgünnən artıb dərdim dəryayə,
Camalın oxşatdım gün ilə ayə,
Cüməni qoymazsan gündüz gəlməyə,
Qoy gəlsin yanına gecə, bəxtəvər.

BİLƏYDİM

Ay ağalar, eşqə düşən biçərə,
Biri mənəm, bir də varmı biləydim.
Bu dünyada ömür sürən bıkərə
Biri mənəm, bir də varmı, biləydim.

Bahar vaxtı ırmaq kimi çağlayan,
Eşq odunda cigər-bağrım dağlayan,
İlk axşamdan sabahadək ağlayan,
Biri mənəm, bir də varmı, biləydim.

Ağlamazmı gözlərimdə yaş olan,
Danışmazmı cigərində daş olan.
Beyvəfa yar sevdasına tuş olan,
Biri mənəm, bir də varmı, biləydim.

Qadir Allah zülümünü sınayan,
El, vilayət yerbəyerdən qınayan,
Dərd, qaragün yaxasını tanıyan,
Biri mənəm, bir də varmı, biləydim.

Mən Cüməni nadan ikən qandıran,
Gün görərmə od salıba yandıran,
İsmi Pünhan qamətini sındıran,
Biri mənəm, bir də varmı, biləydim.

BÜLBÜL

Gedibdir zimistan, gəlibdir bahar,
Yatırsan bixəbər, gəlsənə, bülbül.
Necə dost dostundan olubdur kənar,
Qorxuram meyl etməz gül sənə bülbül.

Bircə oxu görüm necə səsin var,
Qızılgül üstünə xoş həvəsin var,
Nə peşman durursan, yoxsa yasın var,
Məşəqqətmi gəlib il sənə, bülbül.

Adım Molla Cümə, Salahzadəyəm,
Üzüqara bəndə, kəmtər gədayəm,
Mən özüm də səntək yardan cidayəm
Dərdimə dərd qoşma, gülsənə, bülbül.

VARMI

Salam olsun sənə, Surxay yüzbaşı,
Layiq görsən sənə dost cəfası var.
Kənanın şöləsi, Bədəxşan daşı,
Canında “hey”, “te”, “mim” səxası var.

Dilərəm, dövlətin olsun abadan,
Haqq saxlasın səni taun-vəbadan,
Hər səhər əhvalın sorrəm səbadan,
Pifamip canıma çün şəfası var.

Molla Cümə “bəli” – deyər ona min,
Görüşdür yar-dosta dostun salamın,
Saqovar kəndində ol Rəcəb namın
Sən qədir əhliyə çox duası var.

VAR

Mənə böhtan dedin, ey Molla Baba,
Dediyn o sözdən xəbər varmı?
Haqqın dərgahında durruq hesaba,
Yeddidən, səkkizdən xəbər varmı?

Böhtan sözdür qəmi cana dolduran,
Şərm olubdur fitnələri qaldıran,
Yüz on dördü əhl-islama bildirən
İyirmi doqquzdan xəbər varmı?

Bir guş eylə Molla Cümə bədbəxtə,
Bir çıraq görmüşəm yeddi otaqda,
On iki şəcər üç yüz altmış butaqda
Gül olan otuzdan xəbər varmı?

VAR

Mən eşidib gəldim, gözəl, sorağın,
Bilirəm, başımda çox kələyin var.
Ol qələm barmağın, sədəf dırnağın,
Şüşətək əllərin, ağ biləyin var.

Bircə başım yatmaq istər qucağın,
Cigərimi doğratdırar nacağın,
Bu canımda qalanıbdır ocağın,
Odum alışdıran sərt küləyin var.

Cüməyəm, mən səni yad eyləyirəm,
Saz çalib, söz deyib şad eyləyirəm,
Bu qədər yanında dad eyləyirəm,
Bircə soruşmursan: nə diləyin var?

VAR

Mən yeddi yaşına dolandan bəri,
Bəlah başımda eşq sövdası var.
Hər dərdə bir dərman veribsə Tanrı,
Bəs mənim dərdimin nə davası var?

Aman Allah, nə nəş gündə yarandım,
Carçı kimi tarağlara tarandım,
Bilməm kimin qarğışına uğradım,
Ruzi-şəb üstümdə bəd duası var.

Molla Cümə gün görmədi küncündən,
Bir bürcü ölüyü tale bürcündən,
İsmi Pünhan, bir novcavan ucundan,
Qış günü başımda yay havası var.

VAR İMİŞ

Şəkili Xasməmməd əcəb oğlandı,
Maşallah, nə qəşəng bacısı varmış,
Nagəhandan irast gəldi qarşıma,
Camalı ay-günə barabarımış.

Kəkləyək yeridi, dayandı, durdu,
Cəsədi büllurdu, camalı nurdu,
Çəkdi zülflərini, burmasın burdu,
Şahmartək qıvrıldı, gördüm marımı.

İstədim göz atam, himlə qandırdı,
Qaş-gözün oynatdı, məni yandırdı,
And içib söz verdi, lap inandırdı,
Sözündə durmadı, hiyləgər imiş.

İstədim ki, minəm eşq səməndinə,
Məni çəkdi zülflərinin bəndinə,
Ağzımı sürtdüm mən ləbi-qəndinə,
Sinəndə duran qoşa narımı.

Yerişi ördəkdir, duruşu qazdır,
Sallanışı fitnə, hər işi nazdır,
Cümə də nə qədər mədh etsə azdır,
Bunun hər tərifini elə carımı.

VAR

Necə ah çəkməsin divanə könül,
Qarşısında gül əndamlı bədən var.
Nə səbəb düşməsin kamanə könül,
Sək rəqibdən dost yanına gedən var.

Qadir Allah bu sirləri biləndi,
Xəlbirim asılıb, ələk ələndi,

Bir gülüm var idi xar yiyələndi,
İndən belə mənə qorxu verən var.

Sonasız ovlaqda laçın ovlamaz,
Xeyirsiz dərdləri təbib bağlamaz,
Molla Cümə nahaq yerə ağlamaz,
Əlbəttə, sinəsin dağ-dağ edən var.

XƏBƏR VER

Badi-səba, dostnan olsan üzbəüz,
Başımdakı eşqi-sərdən xəbər ver,
Xabdən durub gərnəşəndə xumar göz,
Çat yanına, lap səhərdən xəbər ver.

Xəstə olub göz dikmişəm rahinə,
Yusif kimi düşdüm qəzəb çahinə,
Qarşı olsan o gözəllər şahinə,
Mən zarınca çəşmi tərdən xəbər ver.

Xaliq səni xəlq eylədi cahanə,
Hər deyəndə düşməz belə bəhanə,
Canım alan cəllad İsmi Pünhanə,
Molla Cümə yanan yerdən xəbər ver.

VERİBSƏN

İsmi Pünhan, bir təqsirin var sənin,
Bu məlul könlümü yasə veribsən.
Bilmirəm zəhərmi, bilmirəm badə,
Sək rəqib əlinə kasə veribsən.

Eşq əhlində yoxdur mən tək cəfakar,
Butalarda olmaz sənətkar,

Qədirlən ölsün, kim fikir çəkər,
Özün iblis bir xənnasə veribsən.

Mən Cüməyəm, çox yanışam közüne,
Can vermişəm möhnətinə, nazına,
Gəl açıban aşkar deyim üzünə,
Eşitdim əğyarə busə veribsən.

QAYITDI

Mən bir işə mat qalmışam, ağalar,
Yar məclisə neçün gəldi, qayıtdı?
Çətin bu dərd sinəm üstədən sağalar,
Eşq oduna canım saldı, qayıtdı.

Oturmuşdum dərdli, qəmli beyxəbər,
Yetişdi üstümə xublari-sərdar,
Cəllad kimi tutmuş əldə zülfüqar,
Çatdı gərdənimə çaldı, qayıtdı.

Gözəllərin yüz min iki oyunu,
Aşiq öldürməkdə sözün təyini,
Bir fəndinən göstəribən boyunu,
Canımı cəsəddən aldı, qayıtdı.

Al yaşıl geyinib təzə dilbərim,
Qəmzə-naz eylədi bizə dilbərim,
Qaş-gözünü süzə-süzə dilbərim,
Bir üzümə baxıb güldü, qayıtdı.

İstərsizmi doğrusunu bilməyi,
Səbəb nədi baxıbanı gülməyi,
İnanmırdı Molla Cümə gəlməyi,
Gəlib gəlməzliyim bildi, qayıtdı.

QALMIŞ

İsmi Pünhan, neçin belə sınıqsan?
Züflərin görürəm şanıdan qalmış.
Sən allah, bu qədər çəkmə yanıq sən,
Tək cana nügbarsan anadan qalmış.

Tanrı qədərinə səbr eylə, dildar,
Növbətdir hərlənir, hamıya bil, var
Birində görünən iş deyil, dilbər,
Zülüm də ta əzəl binadan qalmış.

Dost-düşmən içində gəzmə pozuq sən,
Dağlama ciyərim sızıq-sızıq sən,
Topla ver Cüməyə dərdin, yazıqsan
Əziz yadigarsan sonadan qalmış.

QALMIŞAM

Nə sorarsan məndən, ey molla Musa,
İtirmişəm özüm, bihuş qalmışam.
Səndən özgə danışmaram bir kəsə,
İcməmiş piyanam, sərxoş qalmışam.

O şümşad barmaqlar, əlvən biləklər,
Qorxuram sərimə sala kələklər,
Ol xudadan bitməyibən diləklər,
Viranə yerlərdə bayquş qalmışam.

Qardaş, mənim sirrim saxla, amandı,
Kimsə bilməz, vallah, dərdim yamandı,
Molla Cümə bil ki, sənə qurbandı,
Qısılmışam daldana, bir quş qalmışam.

QALIBDIR

Ay ağalar, ixtiyarsız dünyadır,
Neçələrin ötgün sözü qalıbdır.
Neçə uluların, neçə qazının,
Neçə əfəndinin yazı qalıbdır.

Neçələrin bala durmaz yuvada,
Neçələrin əli qalmaz duada,
Neçələri dövrən sürür dünyada,
Neçələrin seyri, düzü qalıbdır.

Neçələri xınalayır əlləri,
Neçələri döşə düzür gülləri,
Neçələri incələyir belləri,
Neçə gözəllərin nazı qalıbdır.

Neçələri mərhum olur beşində,
Neçələri ölür otuz beşində,
Neçələri gedir doxsan yaşında,
Neçələrin gündə gözü qalıbdır.

Mən Cüməyəm, xoş keçinmir zamanım,
Axirətdə qarşı gəlsin imanım,
Beş gün dövr etməyə gəlmir gümanım,
Ol Aşiq Rəcəbin sazı qalıbdır.

QARI

Əzəl varmış sənün türfə çağların,
Hayıf ki solubdur güllərin, qarı.
Sağalmaz sinəmdən köhnə dağların,
Ötübür ayların, illərin, qarı.

Xublar dərdi cavan ömrüm çürüdür,
Fitnən suyu saman altdan yeridir,

Ağzın çatsa daştək qəlbi əridir,
Tilsimdir, cadudur dillərin, qarı.

Molla Cümə eşqdən necə dinməsin,
Baş endirib, ayağına dönməsin,
Duam budur, cəhənnəmdə yanmasın
Dost elində ol gen əllərin, qarı.

QARA

Mənim qorxum, bənim bircə səndəndi,
Gedəcük məşərə biz yüzü qara.
Dilim deyib, dəstəmə edən işləri
Qoyub qabağıma çəkəcək dara.

Oxumadım sən göndərən əfkarı,
İşlətmişik əsən günah göftarı,
Gətiribən söylə versin dəftəri,
Əmr olub səndən bil sürərlər nara.

Od qamçısı ilə nara sürəndə,
Bu gözümüzə o işləri görəndə,
İblis lənətulla tənə verəndə,
Şəfaət, peyğəmbər, səndən bir çarə.

Öz əməlin elə özü bilənlər,
Ağlaşarlar bu dünyada gülənlər,
Dəvə boynu kimi şahmar ilanlar,
Vuruban cəsədim edərlər yara.

Cümə deyər budur mənim cavabım,
Mizan rəcə ağır gəlsin savabım,
Cəhənnəmdə qovrulanda kababım,
Biçarə canımı mən qoyum hara?

QARDAŞ

Soltan Əhməd, məndən sənə çox salam,
Halım sorsan, bəxtim dönübdür, qardaş.
Bilibdir işimi bu külli-aləm,
Qəm ləşkər boynuma minibdir, qardaş.

Qəzanın qədəri belə düşübdür,
Tərs əsir iqbalım, yelə düşübdür,
Gözəl adım dildən-dilə düşübdür,
Dərd, böhtan üstümə enibdir, qardaş.

Ruzi-şəb ağlamaq olubdur virdim,
Hər kimə dost dedim, bivəfa gördüm,
Nə qədər söyləsəm, tükənməz dərdim,
Ol qədər yürəgim yanıbdir, qardaş.

Hacıbəy qardaşa salam et barı,
Dostluqda tapılmaz heç barabarı,
Xəbərdar et barı ol bixabarı,
Vilayət dərdimi qanıbdır, qardaş.

Bilmədim gözdiyim yeri haradır,
Ah çəkməkdən bağrım başı yaradır,
Bu Cümə yanında yüzüqaradır,
Verdiyən əmanət sınıbdır, qardaş.

BAŞINI QOYA

Əsil dostun məhləsinə girəndə,
İstər ayağına başını qoya,
Bədəsil doqqazda səni görəndə,
Qaçıban tez salar özünü öyə.

Bədəsil dost olan şadiman gəzməz,
Nə hörmət eyləsən ürəyi qızmaz,

Əsil dost sizinlə dostluğu üzməz,
İstərsə boynuna yüz qılinc dəyə.

Dəli könlüm, namərdlərdən qıraq ol,
Başın üstə yandırsa da çıraq ol,
Gəl, Cümə, bədəsil dostdan iraq ol,
Bir əsil dost var ki, oxşayır bəyə.

İSMİ PÜNHAN

İsmi Pünhan, sənə seyrə çıxıban,
Bir sözün üstünə sözüm qoyaydım.
Yar, doyunca camalına baxıban,
Bir gözün üstünə gözüm qoyaydım.

Cavankən canımı saldın ataşa,
Sərim də qurbandır o qələm qaşa.
Qol boynunda oturaydım yanaşa,
Bir dizin üstünə dizim qoyaydım.

Xəciləm yanında mürqü-mahidən,
Əl çəkərmə ovçu belə ahudən,
Molla Cümə deyər ya ilahidən,
Bir üzün üstünə üzüm qoyaydım.

QURBAN

Ey gözümün nuri, könlüm sərvəri
Behiştəki pəri, hur, sənə qurban.
Eşqinə düşmüşəm, aşiq olmuşam.
Gör necə sevmişəm, gör, sənə qurban.

Ey boyu bəstə, dəstəbədestə,
Rəhm eylə dostuna, olmuşam xəstə

Üzmə əlimi, kəsmə dilimi
Xəstə halımı sor, sənə qurban.

Ey dili bülbül, saçları sünbül,
Sinəsi qəndil, qəndin mütədil,
İncimə sözdən, yar salma gözdən,
Bir busə üzdən ver, sənə qurban.

Ey mahi-pərə, alım aşkarə,
Yetirdin yarə, eylə bir çarə,
Xəstə Cüməni, həkim, loğmanı
Verdin dərmanı, yar, sənə qurban.

QURUSUN

Gözəlim, nə dersən, bir ah eyləyim,
Bürcün budanıban dalın qurusun.
Yürəkdən bir kərrə Allah eyləyim
Sağın lərzələşib solun qurusun.

Mən fəğırın halın xəbər almazsan,
Dindirməzsən, danışmazsan, gülməzsən,
Ayda bir yol bizə sarı gəlməzsən,
Qıçların küt olsun, qolun qurusun.

Cümə də butandır, ey zati qələt,
Az versənə ona xiffət, xəcalət,
Əgər etsən özgələrlə ixtilat,
Avazın tutulsun, dilin qurusun.

GÜLŞƏNDİ

Ay ağalar, İsmi Pünhan sevdiyim,
Deyəsən ki, mənə huri-qılmandı,
Əminət desələr bil, əminətdir,
Əslin xəbər alsan nuşirəvandır.

Dilimin əzbəri, haqqın kəlamı,
Məğrib ilə məşriq yığılsa hamı,
Bərabəri olmaz Füzuli, Cami,
Sinəsi dəftərdir, feyzi-zamandı.

Cümə deyər qismət olsun mən qula,
Qədirsiz yanında dəyməz qəlp pula,
Qayıtsa insafa bir doğru yola,
Cənnəti-ələdir, bağı-gülşəndir.

BİR DƏM

Bir dəm turab ollam ayaq altında,
Bir dəm havalannam sel qılığında,
Bir dəm acı ollam öd sifətində,
Bir dəm şirinliyim bal qılığında.

Bir dəm eşqin dəryasına ataram,
Bir dəm xiffətimdən beş gün yataram,
Bir dəm tikan olub ələ bataram,
Bir dəm açılaram gül qılığında.

Bir dəm mən Cüməyəm, bürcü həsaram,
Bir dəm könlümdə çox işlər yasaram,
Bir dəm qorxumnan yel təki əsərəm,
Bir dəm hirslənərəm fil qılığında.

QILIRMI

Xəstə canım, qürbət eldə gəzirsən,
Bir kimsə dərdimə dava qılır mı?
Namərd gözüm, hər görəni sevir sən,
Kor olginən, gör işığa gəlirmi?

Yıxıl, könlüm, olmaginən abadan,
Qürbət üçün xəbər verin obadan

Səhər-səhər əsən badi-səbadan,
Yar tərəfdən bircə soraq olurmu?

Gecə-gündüz şana üçün dediyim,
Şux danışan dillərini yediyim,
Yarəb, Allah, İsmi Pünhan sevdiyim
Mən Cüməni heç yadına salırmı?

DAVALAR

Namərdinən mərddən xəbər söyləyim,
Namərd öz könlündə mənlik davalar.
Mərd olan al geysə, yekəlik bilməz,
Namərd şilə geysə, xanlıq davalar.

Ayıb olmaz mərdin heç pərdəsində,
Əslində, bətnində, nə zərrəsində,
Namərd çavuş olsa kənd arasında,
Gedər padşahdan donluq davalar.

Cümənin göftarı arifə büsat,
Mərdinən dolanmaq asandır, asand,
Namərdin əlinə keçsə bir fürsət,
Qəpiyin yerinə onluq davalar.

DAYANDIM

Libasın ağ geyib qarşı çıxanda
Məhəbbətin düşdü cana, dayandım.
Gördüm gözlərini süzgün baxanda,
Şöləsinə mən pərvana dayandım.

Bağlandı boynuma zülfün kəməndi,
Sevdan ayağıma vurubdur bəndi,

Canımı məst etdi dəhanın qəndi,
Qulunam, rəhm eylə, xana dayandım.

Baydarlı kəndində gözəlsən gerçək,
Ətirtək iylənir yüzündə birçək,
Cüməyəm, ismini tapmışam gerçək,
“Əlif”, “ye” oxuyub “nun”a dayandım.

DAMAQ

Ay ağalar, üç şey görsəm eşikdə*
Balağ, bulağ, ulağ eylərəm damağ.
Hər zaman evimdə görsəm üç şey də:
Çıraq, qonaq, yımaq** eylərəm damaq.

Sən dərdli dərdini xudayə dinə,
Şəfqəti biçəddir insanə, cinə.
Düşməndən üç nəsnə dəyməsə mənə:
Sınaq, qınaq, yaraq eylərəm damaq.

Cüməyəm məşğulam “sin”ninən “tey”ə
Mürexkəs başımı saldım kələyə.
Yar üzündən üç şey üzümə dəyə:
Yanaq, dodaq, buxaq eylərəm damaq.

DEDİM

Bir sübhi-səhərdən çıxdı qarşıma,
Danışdı bir kəlmə, “maşallah”, – dedim.
Gözüm görüb, meylim elə qonubdur,
“Bizə dərd səndəndir, ya Allah”, – dedim.

* Eşikdə – bayırda

** Yımaq – yemək

Bülbül tərkdərmi gülün virdini,
Bayquş binalamış könül yurdunu,
İmdi bildim aşıqlıyın dərđini,
Biçarə Məcnuna “nəvallah”, – dedim.

Molla Cümə, danış vəsfi-halından,
Öluncə doymazsan gül camalından,
Bir badə doldurdu ləb zülalından,
Alıban içərkən “bismillah”, – dedim.

DEDİN, NƏ DEDİ

Badi-səba, salamımı aparıb
Ol İsmi Pünhana dedin, nə dedi?
Cümlətan sirrimi niyan eylədim,
Çəkdiyim əfqanı dedin, nə dedi?

Məntək hicran çəkmək kimlər başarır,
Cigərim qovrulub gözüm yaşarır,
Bir ah çəksəm, dağlar yanar daş ərir,
İnsafsız nocavana dedin, nə dedi?

Cüməyəm, ayrıldım ala gözündən,
Şirin söhbətindən, gülər üzündən,
Düşmüşəm dərđinə, dərman özündən,
Təbibim loğmana dedin, nə dedi?

DEĞİL

Qulaq as sözümə, Almas yüzbaşı,
Mənasız xərudur, nə Quran degil.
Bir qərib şəhərə salmışam başı,
Nə Təbriz, nə Tehran, nə İran degil.

Mərd olmasın möhtac namərd çüyünə,
Dost gərəkdir dost görəndə söyünə,

Bir zülmət çökübdür könlüm öyünə,
Nə çiskin, nə duman, nə boran degil.

Molla Cümə xəcalətdən çıxmayır,
Xiffətindən suya dönüb axmayır,
Hacı Kərim mənə sarı baxmayır,
Deyəsən, dünya da siz görəndə degil.

DEYƏ-DEYƏ

Layiskidən çıxdım oldum piyada,
Gəlmişəm qapına “sən” deyə-deyə,
Yaşmaxlanıb döndüm ahu səyyada
Xoşgəldin etmədin “mən” deyə-deyə.

Deyirdin bəs səni doğru sanıram,
Hiyləbazsan, sirlərini qanıram,
Görürsən ki, od tutuban yanıram,
Durursan qırxda “yan” deyə-deyə.

Bədəsillər ciyərimi dağlayır,
Əsil olan məlhəm qoyub bağlayır,
Molla Cümə tıfil kibi ağlayır,
Gəlmirsən yanıma “can” deyə-deyə.

DEYƏSƏN

Əziz bəradərim, ey molla Musa,
Bu cavabı ustadına deyəsən.
Xiffət-xəcalətdən bulmuşam yasa,
Bu cavabı ustadına deyəsən.

Gerçək sözdür, mərd namərdə qarışmaz,
Vəvasıza vəfalı dost darışmaz,
Könlüm sındı, hərçənd onla barışmaz,
Bu cavabı ustadına deyəsən.

Adam var ki namus-arı gözləyir,
Adam var ki dövlət-varı gözləyir,
Adam var ki samovarı gözləyir,
Bu cavabı ustadına deyəsən.

Mən neyləyim, samovara pulum yox,
Ol səbəbdən dost yanında dilim yox,
Şirinbəzlik, xoşyalıqda əlim yox,
Bu cavabı ustadına deyəsən.

DƏYƏR

Sığallanıb qarşımıza çıxanda,
Qamətin hər biri bir yana dəyər,
Maral kimi sən boylanıb baxanda
Bəxtövər, gözlərin yüz cana dəyər.

El içində qalmaqallı dodağın,
Şəkərdən ləzzətli, ballı dodağın,
O inci dişlərin, xallı dodağın,
Taxt üstə öyləşən sultana dəyər.

Sən Molla Cümənin yanından ötdün,
Üzümə bir baxıb, süzülüb getdin,
Şirincə dilinən xoşgəldin etdin,
O xoşgəldin mənə milyona dəyər.

DEYİRLƏR¹

Şıxlarda* mən səni tərif eylərəm,
Adın Məhəmməddir ütük deyirlər.
Çəpərlər dibində, damın dalında,
Düşən zir-zibili ötük deyirlər.

* Şıxlar – Qaxda kənd

Sifətin çirkindi, murdar-napaksan,
İnsandan olmusan, özün köpəksən,
Eşitdim yeyirsən dingdə kəpək sən,
Yığırsan bağçadan xurnik deyirlər.

Aşığı söyənün heç olmaz ağı,
Palanlı eşşəksən tövlədə bağı,
Nə işin var mənən, ay dəyyüs oğlu,
Yığmayan ağzına düdük deyirlər.

MƏN DEYƏNİ DEMƏDİ

Ay həzərat, sevdim xublar şahını,
Döndü dərhal mən deyəni demədi.
Umud ilə dutdum eşqin rahını,
Qası hilal mən deyəni demədi.

Anladım ki, sevda sərdə qalacaq,
Getdikcə əhvalım yaman olacaq,
Bu gül rəngin saralıban solacaq,
Bəxti iqbal mən deyəni demədi.

Cümə də Mənsürtək dar qabağında,
Təqdirin qəzası var qabağında,
İstədim ölməyi yar qabağında,
Ol zülcəlal mən deyəni demədi.

DEMƏDİMMİ

Mələkülmövt, sevdiğimdən qabağa
Bu mənim canımı al, demədimmi?
Canım qoydum yar yolunda sadağa,
Kəməndin boynuma sal, demədimmi?

Vergilən cavabın, yolçu tələsir,
Bu fəna dünyada olmuşam əsir,

Bu barədə görək kimdir müqəssir,
Əmri-həqq cəngəlim çal, demədimmi?

Molla Cümə sirrin aşkar eylədi,
Bu işi Cəlili-Cabbar eylədi,
Səsim xəlayiqi zinhar eylədi,
Etdinən dilimi lal, demədimmi?

DEMƏRƏM

Bu aşkar sirrimi pünhan elədim,
Dedilər: danışsan; dedim: demərəm.
Bildim ki, dərdimin dərmanı yoxdur,
Dedilər: danışsan; dedim: demərəm.

Dedilər: cünunmu, yoxsa dəlimi?
Dedim: əyandır eşq əhli zalımı,
Xoryat əğyar, namərd sordu halımı,
Dedilər: danışsan! Dedim: demərəm.

Cüməyəm, dərdimi həddən aşırıdım,
Eşqin küresində bağrım bişirdim.
Bir məhbub gözəlin ismin çasırdım,
Dedilər: danışsan! Dedim: Demərəm.

DEMİŞƏM

Həsretin çəkdiyim, gör nə deyirəm:
Zülmünə, hicrinə qəhər demişəm.
Mən sənəin vəsfini qərrib ellərdə
Bir axşam ağlayıb səhər demişəm.

Qaşların qələmdir, gözlərin büllur
Dodağın meyindən badələr dolur

Yanağın qönçədir, əl dəysə solur,
Üzünən alınına qəmər demişəm.

Dişlərin incidir, dürdür, zəbərcət,
Dəhanın şirindir – bal ilə şərbət,
O dilin, damağın şəkərə nisbət
Sinənin üstünə mərmər demişəm.

Yaxın dur boynuna qolum salayım,
Döşünün üstündə bihuş qalayım,
O nazik canına köynək olayım,
Sərvtək qəddinə ər-ər demişəm.

Dolanım başına, buğda rəngli yar,
Təpmərim dünyada sənə barabar,
Cüməyəm, eşqində qaldım giriftar,
Hansı gün ayrılacaq məhşər demişəm.

DƏRDİMİ

İsmi Pünhan, insaf cülə, amandı,
Döndəribdən bu dünyaya dərdimi.
Ölməkdən də bu dirilik yamandı
Töksəm dolar lap dəryaya dərdimi.

Danış görüm bir nə əhvalatın var,
Xosrov, hörmüzd kimi ədalətin var,
Ol qədər canımda xəcalətin var,
Danışmıram dost-aşnaya dərdimi.

Molla Cümə əldən-ələ süzülüb,
Xiffət çəkib saplar kimi nəzilüb,
Yərbəyerdən daha əlim üzülüb,
Ərz eylərəm o Mövlaya dərdimi.

DƏRDİMİ

Bülbül olub mən bu bağa gəlmişəm,
Ərz etmağa gülüşana dərdimi.
Divanəyəm, düşüb dağa gəlmişəm,
Gətiribən bir nişana dərdimi.

Eşq atəşi ziyan verir ürəyə,
Şad könlümü genə saldı qarəyə,
İzhar etsəm yetişərmə haraya
Tuti kimi danışana dərdimi.

Mən Cüməyəm, yaradanı səslərəm,
Təbibsiz dərdimə dərman istərəm,
Gərək yazıb bir naməyə göstərəm,
Ali hümmət alışana dərdimi.

DİDARINA

İsmi Pünhan, ol gözəllik səndə var,
Şux qəzəl danışır dil didarına.
Süsən-sünbül, lələ-nərgiz bağda var,
Heç biri bənzəməz gül didarına.

Dostdan dönmək layiqmidir şanına,
Məhəbbət həşiri dursun canına,
Hər yetən əğyarı qoyma yanına,
Qorxuram dəgdirə əl didarına.

Sərində sövdadır hazır Cüməyə,
Yığıbsan dərd-qəmi, azar Cüməyə,
Bir busə verginən nəzir Cüməyə
O məzlum aşiqdir, bil, didarına.

DİLBƏR

İsmi Pünhan, dersən dostluq pozulsun,
İxtiyar səndədir, poz imdi, dilbər!
İki ürək bir-birindən üzülsün,
Şanına layiqsə, üz imdi, dilbər!

Xudam sənə namus, qeyrət, ar verdi,
Yüzün görənlərə ahü zar verdi,
Belə sözə necə dilin bar verdi,
Nə təqsir etmişik biz imdi, dilbər!

Mən Cüməni yandırırıbsan oda sən,
Bimürvətsən, yetişmirsən dada sən,
Bu dostluğu verəcəksən bada sən,
Kəs, tulla bağrımı, öz imdi, dilbər!

DİLBƏR

Çəkibən yaşmağı yüzün yöşürmə,
Sinəmin üstünə dağ qoyan dilbər.
Gedibən dərdimi həddən aşırma,
Allahı seversən bir dayan, dilbər.

Düşmüşəm eşqinə, keçən degiləm,
Vursan da boynumu qaçan degiləm,
Nə çaxır, nə araq içən degiləm,
Eyləyibsən məni lap piyan, dilbər.

Nə üçün mənimlə aşna olmazsan,
Əhvalım soruşub könlüm almazsan,
Gəzərsən dünyanı tapa bilməzsən,
Cümətək yolunda can qıyan, dilbər.

DİLBƏR

Hərdən cilvələnilib, durdun qarşımda,
Sənəyin çiyində, çay üstə, dilbər.
Yalvardım, rəhm edib bir busə verdin,
Qaldırdın keyfimi göy üstə, dilbər.

Yəqin bil ki, sən gözələ nəzirəm,
Şux dillərin sinəm üstə yazıram,
Nə buyursan qulluğunda hazıram,
Söylərəm vəsfini “zey” üstə dilbər.

Molla Cümə sənə çox deyər göftar,
Sən kimi görmədim vəfalı doxtər,
Unutmaram ismin, eylərəm əzbər,
İki “mim”, “rey”lə, “bey” üstə, dilbər.

DOLANIM

Maral gözlüm, ovçudanmı ürkmüsən,
Səhib gələn çöllərinə dolanım.
Dal gərdənə cığa telin tökmüsən,
Nazik, incə bellərinə dolanım.

Mən fəqiri gəl özünə yar eylə,
Hər nə desəm şəfqətindən var eylə,
Gəl yaxına, düşmənləri kor eylə,
Danış, şirin dillərinə dolanım.

Mən Cüməni ahü zara yetirdin,
Üç dilək dilədim, birin bitirdin,
Bu sovqatı cənnətdənmi gətirdin?
Xurma verən əllərinə dolanım.

DOSTUM

İsmi Pünhan, neçün məndən küsürsən?
Qızğından canımı dağlarsan, dostum.
Gah vaxtı da duz basırsan yarama,
Gah zaman yağınan yağlarsan, dostum.

Eşqindən ciyərim külə dönübdür,
Axıban göz yaşım nuru sönübdür,
Qəm şələsi altda belim sınıbdır,
Yüküm qurğuşundan bağlarsan, dostum.

Aşiq olan əlin yardan ələni,
Sail olub qapı-qapı diləni,
Bir gün eşidərsən Cümə öləni,
Özün yas tutuban ağlarsan, dostum.

DOSTUM

İsmi Pünhan, qulluğuna gəlmişəm,
Bilginən halımı qərəz sən, dostum.
Dünyalar yığılıb, altda qalmışam,
Salıbsan canıma mərəz sən, dostum.

Mən Məcnun olmuşam, sən ki Leylisən,
Bilirsən suçunu baxıb böylə sən,
Bitir qulluğumu, qəbul eylə sən,
Açgənən könümü bir az sən, dostum.

Bir busə istədim fərsi dilincə,
Tez yola salgənən düşmən bilincə,
Unutmaz ismini Cümə ölincə,
Həmişə ağzımda çərəzsən, dostum.

DÖZƏRSƏN

Layiq deyil, sən də mənə sataşdın,
Mən dözmüşəm, gerek sən də dözərsən.
Bir neçə cavab al deyirəm sənə,
Nə deyibən bu dünyada gəzərsən?

Məcməiyənən bəsə durar bölmələr,
Mən dəryayam, sən çöldəki gölmələr,
Üzünə deyərəm birki kəlmələr,
Durubanı bu məclisdən tazarsan.

Gətirib ortaya bir molla salma,
Dediyn sözünnən yerə gir, qalma,
Töksələr önünə bir çuval alma,
Əcəb yeyib o qarnını güzərsən.

Allah tərəfindən girdi məclisə,
Təhərdə, şəkildə, yaxşı boylisə,
Hohla bu heyvanı sürün Əylisə,
Üçcə gün tövlədə qalsan qızarsan.

Mən Cüməyəm, qurşanmışam alana,
Çox deyərəm hələ sözü qalana,
Gedib sataş bir halını bilənə
Hal bilməyinin... əzərsən.

GERİ DÖN

Necə qıydı sənə o zalım atan,
Amandı, sevdiyim, getmə, geri dön.
Üstündən yağırdı qar ilə çovğun,
Yazıqsan, sevdiğim, getmə, geri dön.

Həsretində idim gördüm didarın,
Belə günlər günü olsun əğyarın,

Mən çəkmişəm zəhmətini bu yarın
Amandı, sevdiğim, getmə, geri dön.

Nə çıxıbsan yola bu yağa-yağa,
Batır libasların başdan-ayağa,
Cümə olsun o canına sadağa,
Yazıqsan, əzizim, getmə, geri dön.

DÖNDÜ

Yarın həsrətindən, dünya qəmindən,
Əyilib qamətım koğaya döndü.
Heyif oldu yarın şirin söhbəti
Zəhərə, zəqquma, ağuya döndü.

Ürəyim qəmindən üzüm gülmədi,
Aradım, dərdimə dərman olmadı,
İnsana da etibarım qalmadı,
Dostlarım canıma yağıya döndü.

Əzəmindən oldum eşqə dəlalət,
Sırr verdim namərdə, etdi ədavət,
Yolunda çəkməkdən xiffət, xəcalət,
Əriyib bu Cümə çağaya döndü.

DÖNDÜ

Cavan ömrüm hayıf, bada vermişəm,
Əlif qəddim mənim kamana döndü.
Yarı əğyarınan gəzən görmüşəm,
Axıban göz yaşım ümmanə döndü.

Gəzibən dünyanı eylədim seyri,
Sırrımı duymadı bir həqdən qeyri,

Bayaq dost ayrıldı, düşmən də ayrı
İndiki dostlarım yamana döndü.

Molla Cümə dostluq vara gedibdir,
Yoxsulun hörməti hara gedibdir,
Daha ağ üzlərdən qara gedibdir,
Ruzigar çevrildi, zəmanə döndü.

DÜYMƏLƏR

Çıxanda seyrana yar yaxasında,
Verirsiz baş-başa yüzə, düymələr.
Zülfün oylağında, can butasında,
Nə xoş görünürsüz gözə, düymələr.

Çoxları olubdur könlü şikəstə,
Heyrandır səsinə neçə norəstə,
Tər məmə altında, ağ sinə üstə
Əcəb gəlırsiniz sözə, düymələr.

Cümə də olaydı kəmər belində,
Danışaydı siznən bir hal dilində,
Alim məclisində, sərraf əlində,
Biriniz dəyərsiz yüzə, düymələr.

A DÜNYA²

Əzəl-axır başımıza bəlasan,
Həsretin bağırımı kəsdi, a dünya!
Duam budur, səni viran qalasan,
Məni qoydun könlü yaşlı, a dünya!

Yar qoxusun dimağıma iylətdin,
Eşqə saldın, gecə-gündüz göynətdin,

Dəf çaliban meymun kimi oynatdın,
Şəqqə vurdun dəstə-dəstə, a dünya!

Ayrılıq naməsin yazdın dilimdən,
Məhəbbət tasməsın açdın belimdən,
Çəkibən sevdigim aldın əlimdən,
Çıxartdın kəlləmdən tüstü, a dünya!

Cahillik bəhrinə daşım atıbsan,
Kamalsızlar cərgəsinə qatıbsan,
Ar-namusun bir qəpiyə satıbsan,
Bəs degilmi, daha bəsdı, a dünya!

Axır verdim, atqaz etdin ərzəmi,
Unutdurdun sənətimi, forzimi,
İşin qanıb çevirmişəm yüzümü,
Molla Cümə səndən küsdü, a dünya!

DÜNYADİ³

Sənə salam olsun, a Molla Surxay,
Bel bağlama, ha bu yalan dünyadı.
Qulpun tutub çox cəlmə haqqı-say
Qabağı gül, dalı solan dünyadı.

Sən gəl çəkmə bu dünyada çox cəfa,
Şamxal bəyi xak eylədi bivəfa,
Hanı Rüstəm, hanı Molla Mustafa,
Kimə qalıb, kimə qalan dünyadı.

Çoxlarına tər bənövşə iylədir,
Çoxlarını gecə-gündüz göynəyir,
Çoxlarını dırnaq üstə oynadır,
Çoxlarına tambur çalan dünyadı.

Çoxlarını qaldırıban bay eylər,
Çoxlarını dağıdıban zay eylər,

Çoxlarının göz yaşını çay eylər,
Çoxlarına talan salan dünyadı.

Sən Cümənin hal-əhvalın bilmədin,
Dostluğuna yoxsa layiq görmədin?
Harayladım, bir haysa da vermədin
Elə olmaz, ölüm olan dünyadı.

DÜŞDÜ

Bir kəlmə camalın vəsfin söyləyim,
Ağzımdan çıxmamış yüz dilə düşdü.
Görübən firqətin əfqan eylərəm,
Könlümün evinə zəlzələ düşdü.

Ovçu olub tapmış idim maralı,
Vurdum getdi sinəsindən yaralı,
Lazımdır ki, bir az gəzmək aralı,
Qəzadan neyləyək, iş belə düşdü.

Yaradan sındırsın belin, ay düşman,
Şahmarlar dişləsin dilin, ay düşman,
Aldınız Cümənin gülün, ay düşman,
Alışmaq yenə də bülbülə düşdü.

DİLƏ DÜŞDÜ

Bir kəlmə camalın vəsfin elədim,
Ağzımdan çıxmamış yüz dilə düşdü.
Gördüm firqətini, haşa söylədim,
Könlümün evinə zəlzələ düşdü.

Ovçı olub tapmış idim maralı,
Vurdum getdi sinəsindən yaralı,

Lazımdır ki, bir az gəzmək aralı,
Qəzadan neyləyək, iş belə düşdü.

Yaradan sındırsın belin, ay düşman,
Şahmarlar dişləsin dilin, ay düşman,
Aldınız Cümənin gülün, ay düşman,
Alışmaq yenə də bülbülə düşdü.

DÜŞÜBSƏN

Nəçün gülüb-danışmırsan, sevdiğim,
Səbəb nədir ahü zarə düşübsən?
Sınıq könlüm bir açmırsan, sevdiğim
Həqiqətən sən azarə düşübsən?

Fələk bəxtin tayasını yığmadı,
Yaylağına bir sərin qar yağmadı,
Qabağından heç sənün gün doğmadı,
Əzəlindən günü qarə düşübsən.

Maşallahı, əcəb qəddə dolmusan,
Xəcalətdən saralıban solmusan,
Molla Cümə deyər: yazıq olmusan,
Özün gözəl, bir idbarə düşübsən.

DÜŞÜBSƏN

Yüz dərd olsa, sənle allam könlümü,
Nə yaxşı sən bu dünyayə düşübsən.
Qorxum odur bədnəzərə salalar,
Hədə ilə bayhabaya düşübsən.

Bir kəs yoxdur hal-əhvalım sorası,
Sənsən mənim cigərimin parası,

Küllü-halım, dırnağımın qarası,
Bir top gülsən, o anaya düşübsən.

Molla Cümə tab etməyir qürbətdə,
Şirin canım qoydum dərdi-fırqətdə,
Sənin mislin bircə olu cənnətdə,
Heyif, viran Layisqiyə düşübsən.

DÜŞÜBDÜR

Sizə qurban olum, ay dost müsahib,
İsmi Pünhan söylə yada düşübdür.
Necə tab eyləyim çöl, biyabana,
Məcnunam, o Leyla yada düşübdür.

Həsretindən bu gözlərim görməyir,
Lərzələşir, can cəsəddə durmayır,
Dərdi verən dərmanını verməyir,
Sərvək ucaboy yada düşübdür.

Sərində birçəyə yaxıb xınanı,
Şəkkərə qarışmış dili, dəhanı
Bu Molla Cümənin dini, imanı,
Bir az degil xeyli yada düşübdür.

ZALIM

İsmi Pünhan, nə iş keçdi araya,
Mən sənin sirrini qanmaram, zalım!
Mən ölürem sən vurduğun yaradan,
Düşmüşəm eşqinə, sönmərəm, zalım!

İstər qocalıban yüz ola yaşın,
Əyilə qamətin, ağara başın,

Kor ola gözlərin, tökülə dişin
Necə alsan canım, dinmərəm zalım!

Cüməyəm, eşqində yoxdur macalım,
İstər mən də yüz yaşadək qocalım,
Əl hökmilə gər yetməsə əcalım,
Yəqin bil, mən səndən dönmərəm, zalım!

ZAMANDA

Nə səbəbdən eşq atəşi al olur,
Dost dostün üzünü görəndə zamanda,
Ağız mumlanıban dilim lal olur
Yar mənim halımı soran zamanda.

Canım daşdır, bu dərdlərdən ölmürəm,
Könlüm qüssəsindən əsla gülmürəm,
Özüm danışdığım sözüm bilmirəm,
İsmi Pünhan öndə duran zamanda.

Elin arasında adam yoxlanır,
Ah çəkdikcə qara bağırim oxlanır,
Artıb dərdim üstü-üstdən çoxlanır,
Bu Cümə məclisə girən zamanda.

TƏRK EDƏR

Aman Allah, İsmi Pünhan zülümü,
Qorxuram dünyadan məni tərək edər.
Bir zülümü vaxtsız bükər belimi,
Bir zülümü din-imanı tərək edər.

Bir zülümü ömrümüzə calanır,
Bir zülümü sinəmizə qalanır,

Bir zülümü yeddi yerdə dolanır,
Bir zülümü asımanı tərək edər.

Bir zülümü mən yazmışam ərzəyə,
Bir zülümü oxşadıram gürzəyə,
Bir zülümü xəlqi verir lərzəyə,
Bir zülümü mən Cüməni tərək edər.

GÜMRAH KÖNÜL

Gümrah könül, eylə tövbə istiqfar,
İndən belə qəmgin olmağın eydi,
Artıbdır məsiyyət gizlin-aşikar,
Xudaya bir niyaz qılmağın eydi.

Aşıq olanların çoxdur cəfası,
Cəfasına görə varmı səfası?
Görürsən dünyanın yoxdur vəfası,
Əl üzübən gözdən salmağın eydi.

Ay Cümə, hamıdan kəmtərsən, kəmtər,
Yəqin bil, olmazsan bundan da betər,
Qaldıqca dünyada günahın artar,
Ahü zar çəkincə ölmağın eydi.

HALAL EYLƏ

İsmi Pünhan, hayıf oldun bədəsil,
Gəl qayıt tobaya, həqqə hal eylə.
Hər məclisdə məni bədbəxt eyləmə
Kəsginən ağzından dilin lal eylə.

Hər gün çıxıb kimgələrdə durursan,
Özgələrnən kafgülücə vurursan,

Məni görüb üzün yana burursan,
Layiqmi şəninə, bir xiyal eylə.

Cümənin qəddini yaradan əydi,
Aşıqə bu sövdə nə yaman şeydi,
Bir qarğış qarğadım kefinə dəydi,
Bağışla, sevdiyim, sən halal eylə.

EYLƏMƏ

Salam olsun sənə, ey molla Sadıq,
Gəl sən mənimnən nida eyləmə.
Bir beş gün əlinə əmr düşməknən,
Zülfümü sərimdən cida eyləmə.

Yanaşsa muyimə sətri məqrəzi,
Dolar canıma xiffətdən mərəzi,
Kağızı şanına yazmaqdan qərəzi,
Məni sən özündən əda eyləmə.

Cüməyəm, aşkarə sözüm sağ olar,
Minnət qəbul olsa, yüzüm ağ olar,
Eşitsə həmdənim sinə dağ olar,
İki könül arasında qədə eyləmə.

NƏZƏR EYLƏ

Ey bülbül sədalı, tərən baxışlı,
Bu xəlqi yolunda az bezar eylə,
Ey durna avazlı, tovuz naxışlı
Əcəlsiz ölürəm, bir nəzər eylə.

Qaşını oynadıb gözün süzürsən,
Cığərim tapdayıb, bağrım əzirsən,

Seyrə çıxıb hər bir yanı gəzirsən,
Bizim də tərəfə bir güzar cülə.

Yazarsam dərdimi sığmaz naməyə,
Fəğanım qalxıbdır yeddi səmayə,
Bu qədər dərd-qəmi vermə Cüməyə,
Yaradan Allahdan bir həzar cülə.

EYLƏYİBDİR

Eşq əlindən canda olan yaranın
Hər biri bir yerdən uc eyləyibdir.
Çəkərəm fikrini Məcnun, Kərəmin,
Ya Rəbb, ol yazıqlar nec eyləyibdir?

Cavan ömrüm gəlib keçdi yarıdan,
Gün görmədim bu aşılıq sarıdan,
Belə bilsəm, istəməzdim Tarıdan,
Ol qədər ki, mənə güc eyləyibdir.

Kamil olan işin tutar düzünə,
Əqli sərrast tez qayıdar özünə,
Görən dostlar əl vururlar dizinə,
Deyirlər: hayıf, Cümə qocalıyıbdır.

EYLƏR

Dost tutanda əsil tutun, qazılar,
Əsil dost bil, səni şadiman cülər,
Danışanda xam bal kimi süzülər,
Yar deyib çağırısan, əziz can cülər.

Dostunu görəndə şad olub gülər,
Deməmiş ağzında cavabın bilər,

Vədə versə səndən qabağa gələr,
Maraltək boylanar, xoş nişan cülər.

Şirin-şirin söylər, zarafat edər,
Qaşlarını süzər, gözün oynadar,
Uzünə baxanda him vurub gedər,
Açıban könlünü gülüşən cülər.

Kəmər qucar, nazik sıxar belini,
Xınalayar barmağını, əlini,
Gündə yüz yol sığallayar telini,
Zülflərini üzde pərişan cülər.

Cümə də əsil dost yanından qaçmaz,
Nə qədər incisə keyfdən düşməz,
Boynunu bursalar sirtini açmaz,
Hər nə ki dostluğa yaraşan cülər.

EYLƏSİN

Aşıq olan cövri-cəfaya dözsün,
Ciyərini qara daşdan eyləsin.
Dünya nemətindən əlini üzsün,
Özün təmiz çörək, aşdan eyləsin.

Bilmək istəyənlər aşiq rəsmini,
Qalasin odlara gərək cismini,
Dərs alanda alsın canan ismini,
Səvda ilə qələm qaşdan eyləsin.

Molla Cümə dərya kibi dolmasa,
Sarıban heyva kibi solmasa,
Bir gözəldə insaf, mürvət olmasa,
Tanrı onu tezəcə başdan eyləsin.

EYLƏR

Bədəsilnən dost olmayım, qardaşlar,
Bədəsil dost olan ahü zar eylər.
Pis olar xasiyyəti, höccət danışar
Can yığar boğaza, səni zar eylər.

Üç gündən üç günə dostundan küsər,
Aralığı pozar, ayağın kəsər.
Qaş-qabağın sallar, sufatın asar,
Yıxıban könlünü zir-zəbar eylər.

İnsandan utanmaz, Allahdan qorxmaz,
Vədə versə gəlməz, çevrilib baxmaz,
Gözlərsən, gözlərsən qapıdan çıxmaz,
Dünyanı başına tamam dar eylər.

Dindirərsən dinməz, başını bular,
Söz deyərsən baxmaz, üzünü dalar,
Tutarsan qolundan it kimi ular,
Həmişə kişiyyə söz xəbar eylər.

Ay Cümə, bədəsil dost sevmə naçar,
Çağırarsan gəlməz, yanından qaçar,
Sirr versən saxlamaz, ölkəyə açar
Yetənə söyləyər, elə car eylər.

EYLƏR

Necə dad etməyim, aman, ay fələk
İsmi Pünhan mənə zəlalət eylər.
Bilmirəm qanlıyam, yoxsa qadalı,
Təxsirini qul kimi ədalət eylər.

Leyli-nəhar surəsini oxuram,
Müştaq-müştaq yollarına baxıram,

Bu sevdanın axırından qorxuram,
Dərmansız dərdlərə dəlalət eylər.

Fələk məni döndəribdi Məcnuna,
İnsan da dözərmi belə züluma,
Göynüyün ətrafını Molla Cümə,
Hər gündə dörd yolla ziyarət eylər.

ƏZİZ

Neçə vaxtdır mən ki səndən ayrıldım,
Xiffətdən saralıb soluram əziz.
Vədəm tamam olub əcəl yetməmiş,
Yəqin bil, həsrətdən ölürəm əziz.

Mən səni sevmişəm yeddi yaşında,
Bərabərin yoxdur tayı-tuşunda,
Gah vaxtda yanaram eşq ataşında
Gah vaxt ümmanlara dönürəm əziz.

Gəl yad olma düşmən sözünün üstdə,
Dilimnən eşitsən inci də, küs də,
Bir əğyar biz ilə durubdur qəsdə,
Bu fitnə ondandır, bilirəm, əziz.

Bu məğmun könlümü qoyubsan nerkə,
Ərəbcən dilimi çevirirəm türkə,
Təqsirsiz, günahsız düşübsən bərkə,
Yolunda sərkərdan oluram əziz.

Molla Cümə sözü duruban söylər,
Dost dostu sirrini bir izhar eylər,
Şad olmaz bu könlüm heç illər, aylar,
Genə mən arsızam, gülürəm əziz.

ƏZİZ

Başına döndüyüm xublara şahı,
Zülümü özünə ad etmə, Əziz.
Versin muradını ol qadir Allah,
Xudadan özgəyə dad etmə, Əziz.

Könlümü eylədin viranə bağlar,
Eşqinə düşənlər hər zaman ağlar,
İstəkli dostuna çəkibən dağlar,
Bədəsil düşməni şad etmə, Əziz.

Molla Cümə eşqdə sərgərdən qalmış,
Dörd hərf İsmi ni əzbərə almış,
Bir qərib bülbül də bağına gəlmiş,
Minnətə dur, onu yad etmə, Əziz.

ƏZİZİM

İsmi Pünhan, sənə şikayətim var,
Qulaq as sözümə, getmə, əzizim.
Sınıq könlüm gah şad olur, gah peşman,
Bu qədər qəm-yasa batma, əzizim.

Bir ağac naziksə, onu əyərlər,
Bir meyvə şirinse, onu yeyərlər,
Bir insan xub olsa, onu seyərlər,
Hər sözə meylini tutma, əzizim.

Can qurban yolunda verə bilmədim,
Bülbül oldum, gülün dəyə bilmədim,
Üç gündür camalın görə bilmədim.
Cüməyə belə zülm etmə, əzizim.

ƏMANƏT

Qəm möhnətin məni saldı yastığa,
Əlvan muyin sərgülahə əmanət.
Demək olmaz, bəlkə yatdım, durmadım,
Qələm qaşın qibləgahə əmanət.

Mən dözən hicranə dağlarımı dözər,
Əl üzüb canımnan olmuşam bezar,
Sənə toxunmasın yaman, bəd nəzər,
Şux camalın şəmsi-maha əmanət.

Necə ki sən zühur oldun anadan,
Mən gülə bilmədim bu qəmxanadan,
Bu dər ilən Cümə getsə dünyadan,
İsmi Pünhan, sən Allaha əmanət.

ƏMİRDİ

Gəlməyəydim dünyaya mən bəxti qara,
Əstəğfərullah, haqdan belə əmirdi.
İsmi Pünhan namuradı sevirəm,
Həqdi yaşayıram, beykar ömürdü.

Eşq gələndə qazan kimi qaynadım,
Hirslənəndə dil-dodağım çeynədim,
İlk axşamdan sabahadək göynədim,
Deyərsən bu zalım daşdı, dəmirdi.

Sən də mənim kimi insan olasan,
Beylə zülüm, beylə sitəm qılasan,
Yıxasan yastığa, xəstə salasan,
Öz evi Cüməyə qalar qəbirdi.

ƏFƏNDİM

Hacı əfəndiyə məndən çox salam,
Namaz sənə xeyir, şərmi, əfəndim?
Cənabından sualım var beş kəlam,
Cəhab ələ bulaşarmı, əfəndim?

Can əfəndi, bu qissədən hissə al,
Bax, gör necə qarışıbdır yağa bal.
Əyər sənə çəkişərsək bu minval,
Ellər bizə gülüşərmə, əfəndim.

Maşallah, sən bu kamala dolmusan,
Bir ləlisən Bədəxşandan gəlmisən,
Mən görmədim, özün görüb bilmisən,
Abi-zəməzəm heç daşarmı, əfəndim?

Girib elmin dəryasını boylarsız,
Nəfs düşmandı, dillə iqrar eylərsiz,
Bu hədisi minbər üstə söylərsiz,
Sözüz xalqa ilişərmə, əfəndim.

Layiq deyil Molla Cümə söyləmək,
Lazımdır ki, bir xəbərdar eyləmək,
İkiniz də bir qəribə haylamaq
Şəninizə yaraşarmı, əfəndim.

YAR

Bir söz deyim, eşitginən sözüümü,
Yəqin bil ki, od salıbsan cana, yar.
Səndən mənə dost olarmı, biləydim,
Aman, bircə doğrusunu dinə, yar.

Yol uzaqdır, gəlib görə bilmirəm,
Bir yadigar alıb verə bilmirəm,

Ha küsürəm, dözüb dura bilmirəm,
Meylim elə yapışıbdır sənə, yar.

Cüməyəm, cigərim daşa döndərdim,
Xəlvət yerdə göz yaşımı əndərdim,
Üç göz sənə salam-dua göndərdim,
Bir göz dua göndərmədin mənə, yar.

YA BİR OLAR, YA İKİ

İsmi Pünhan, niyə məndən küsübsən,
Yaxşı-yaman ya bir olar, ya iki.
Bir gün ölsəm, hamı deyər yazıqdır,
Canı yanan ya bir olar, ya iki.

Sən şöləsən, dörd yanında fanaram,
Bülbülünəm, gülşənindən kənaram,
Od tutuban hər məclisdə yanaram,
Dərdim qanan ya bir olar, ya iki.

Hilal qaşa nə layiqdir o sürmə,
Meylin qırıb məndən üzün çevirmə,
Cümə deyər, hər yetənə sirr vermə,
Dost mehriban ya bir olar, ya iki.

İNDİ

İsmi Pünhan, həsrətindən ağlaram,
Fələk də yaşım qan qatar indi.
Dərdimi cəm edib dəftər bağlaram.
Onun hesabına kim çatar indi?

Bu dünyada məni etdin biyabur,
Bir saat yanımda dedim, aman, dur,

Ayrılıbsan həmdəməmdir mari-mur,
Qucuban bellərin çox yatar indi.

Cümənin sirləri xalqa yayılmış,
Özü yuxusundan indi ayılmış,
Əzəlki eşqimiz heç eşq deyilmiş
Təzədən ciyərim od tutar indi.

İNCİMƏ⁴

Ay Abdulla, neçün məndən küsürsən,
İşdi düşər belə olar, incimə.
Əziz bəradərim, ay mehribanım,
Sən incisən bənzim solar, incimə.

Gəlməyə də mənəim meylim çox idi,
El tənəsi cigərimə ox idi,
Cibimdə bir qəpik sikkə yox idi,
Qorxdum ki, dost-düşmən gülər, incimə.

Molla Cümə şirin dilə gəlibdi,
Bülbülün nəğməsi gülə gəlibdi,
Qardaş, zamanamız belə gəlibdi,
Pullu yeyər, pulsuz qalar, incimə.

İSTƏRƏM

Üç dilək var bitir, ey şahı-düxtər,
Yox demə sən imdi, hazır istərəm.
Əvvəl ki, etmişdim günahı düxtər,
Çox məzurəm, səndən üzür istərəm.

Qurtulmaz başımız qilü-qalından,
Baxdıqca doymaram xətti-xalından,

İkinci, yar, sənəin mah camalından
Sailəm, bir busə nəzir istərəm.

Yerin çiçəyisən, ərzin mələyi,
Sərbəsər bəzədək həftə fələyi,
Üçüncü, Cümənin budur diləyi:
Mən bəsərə səni bəzir istərəm.

İSTƏRƏM

Ay ağalar, gəlin sizə söyləyim,
Əziz yardan bircə aman istərəm.
Hər yetən kimsəni deyin, neyləyim
Üzü sərxoş, gözü məstan istərəm.

Dəli könlüm, nə gedirsən havada,
Əziz yarım, nə dönmüsən novata,
Sarı köynək al atlasdan lövada,
Qucmaq üçün bir elə can istərəm.

Cümə deyər: özü bilsin, sağ olsun,
Sinəm üstə düyün olsun, dağ olsun,
Qarayanız, buğdayı rəng, ağ olsun,
Beli nazik, sinəsi gen istərəm.

İXTİYARSIZ

İsmi Pünhan, o mövlanı seversən,
Məni də dəftərə yaz ixtiyarsız.
O qaşa, qabağa, şana, şövkətə
Müştaq olub baxar göz ixtiyarsız.

Əcəl gəlib ömrü başa vurmasa,
Gözəl olan iqrarında durmasa,

Bir aşıq ki, mətləbinə irməsə,
Əlində çalınar saz ixtiyarsız.

Sevdiciyim, nə gəzirsən havalı,
İmdadına yetsin yaşıl əbalı
Cümə ölsə, boynundadır babalı,
Eylərsən özgəyə ərz ixtiyarsız.

İÇİNDƏ

Əliabad kəndində, Koxa tabunda,
Bir gözəl görmüşəm yüz qız içində.
Geyinmiş qütəbbər, al yaşıl donda,
Süzülən bal kimi qarpız içində.

Çarğatı qırmızı, köynəyi ağdı
Dodağı qaymaqdı, həm kərə yağdı,
Bir taza cavandı, yaşı uşaqdı,
Açılmış bənövşə yarpız içində.

Qaşları fitnədir, gözləri hillə,
Aşığın bağına atıbdır güllə,
İlgəyi döşündə qızıl mütəllə,
Deyirsən şam yanır gündüz içində.

Dilləri bülböldü, dişləri mərcan,
Sinəsi meydandı, momeşi fincan,
Hacı Hüseyin qızı, adı Şirincan,
Ay kimi görünür yıldız içində.

Yerişi göyçəkdir kəklikdən, qazdan,
Bədəni ağ olan qardan, kağızdan,
Molla Cümə ismin salmaz ağızdan,
Öluncə danışar hər söz içində.

YANDIRMA

Xudavəndə, budur səndən niyazım,
Günahkaram, məni oda yandırma.
Xubların vəsfidir oruc-namazım,
Xəşm eyləyib bənzi yada yandırma.

Bu gərdeşin qadir Allahı sənsən,
Bu cahan mülkünün şah-şahı sənsən,
Biçərə qulların pənahı sənsən,
Sığınmışam min bir ada, yandırma.

Hər mətləbin dörd kitaba enibdir,
Bəxt-taleyin niyə belə sönübdür?
Molla Cümə bu dünyada yanıbdır,
Rəhm etginən, o dünyada yandırma.

YANAĞINA

Sallanıb qarşımda durdun ay kibi,
Bağlandı gözlərim gül yanağına,
Əydin qamətimi qaldım yay kibi
Fərş olub döşəndi can qabağına.

Bu dərddən qurtullam fəlok, neyləsəm?
Görməyən inanmaz vəsfən söyləsəm,
Yeddi il ruzi-şəb tərifi cəyləsəm
Genə də az olar bal dodağına.

Bir yaxın gəlməzsən bizə niyə sən,
Mövlaya xoş gedər yaxşı keçinsən,
Unutma Cüməni Tanrı üçün sən
“Cim”, “ayın”, “mim”, hərfin yaz ayağına.

YAZIĞAM

Sallanıban gedən ey nazıkbədən,
Ceyrantək ovçudan qaçma, yazığam.
Aç könlüm qaradan, sən ol Yaradan,
Bir dayan, bərədən keçmə, yazığam.

Oxşarsan ceyranə, çıxma seyranə,
Sən şamı şamdanə, mənəm pərvanə,
Düşmüşəm böhranə, oldum divanə,
Dərd-qəmi bu canə qoşma, yazığam.

Cüməyəm, dərvişəm, çoxdur təşvişim,
Bilginən sirdaşım, eşqə atəşim,
Dizinə al başım, axıtma yaşım,
Düşməne bu işim açma, yazığam.

YANAĞIN

Sataşdı gözlərim gördü didarım,
Sərimi sevdəyə saldı yanağın.
Eşitdim söhbətin şirin göftarın,
Şəkərdi ləblərin, baldı yanağın.

Bu necə gözlərdi, bu necə qaşdı,
Bu dərdədən qurtulsam ürəyim daşdı,
Cərgə-cərgə bir-birinə yanaşdı,
Dörd ətrafı tamam xaldı yanağın.

Bu necə qamətdi, bu necə beldi,
Bu qədər naz etmə, aşiqin öldü.
Sağ üzün bənövşə, sol yüzün güldü,
Əhmədi almadan aldı yanağın.

Bir yeniyetməsən, özün də tuncu,
Narın çiçəyisən qızılgül qoncu,

Süleyman möhrüsən, Qarunun gənci,
Satılsa qiymətsiz maldı yanağın.

Bir sevindir Molla Cümə bədbaxtı,
Bir busə verginən, ürəyim axdı,
Nişanları çoxdu, yadımdan çıxdı,
Bircə bu fikrimdə qaldı yanağın.

EY AŞIQ OĞLAN

Başına mən dönüm, ey aşiq oğlan,
Məni şagird aparsana yanınca.
Təcnis, təxmisi gizlətsən məndən,
Sətb eylərəm bu dünyadan gedincə.

Sataşmazdım mən hər gələn qəribə,
Əzəlindən özün gəlibsən hər bə,
Saluban kəsmə, eylərəm gərbə,
Cadugaram, dua yazam qanınca.

Dönməyirsən, basıb girdin araya,
Olan-olmazını tökdün buraya,
Tufanam, təkrarım qaldı sonraya,
Çox deyirəm sən kimiynən olunca.

Sən kimilər onu girər ortaya,
Çığıрмаqdan gözü dönər murtaya,
Olan qazancını verər surtuya,
Ələ gəlməz, gözü qalar dalınca.

Acıqlansan öz-özünü cırgınən,
Naxırçısan, dur, malını sürginən,
Cümə deyər: kiryibən durginən,
Ol qədər vuraram boş-bazına bəsinca.

YARAŞIR

Gülərzülü, xoşqabaqlı insansan,
Qamətinə alı-əlvan yaraşır.
Danışdıqcan cavahirat tökülür,
Camalına mahi-təban yaraşır.

Sən qılıqda fəsli-bahar yay olmaz,
Üzün misli on dördündə ay olmaz,
Mən bilirəm, burda sənə tay olmaz,
Sənə həmtay huri-qılman yaraşır.

Molla Cümə deyən sözə bitərsən,
Dostluq edib canı cana qatarsan,
Qorxum odur, yaddan aşna tutarsan,
Onda mənə axır zaman yaraşır.

YAĞIR

Dostluq eyləməyin beləmi olur,
Çirkinlik, xainlik yüzündən yağır.
Duz-çörək yeməyin beləmi olur,
Yüz fitnə, yüz bədlük izindən yağır.

Hər yetənə məlul-məlul baxırsan,
Naz-qəmzənlə evlərini yıxırsan,
Verdigin iqrara yalan çıxırsan,
Xəbislik, ləvəndlik sözündən yağır.

Bu cavan ömrümü zay etmə, namərd,
Əliftək qəddimi yay etmə, namərd,
Cüməni özünə tay etmə, namərd,
Namərdən, namərdlik gözündən yağır.

YATAR⁵

Adam var təkəbbür, ölsə acından,
İnsana bildirməz, amansız yatar.
Adam var bir barmaq balın ucundan
Dağıdar tuluğun dibini yırtar.

Adam var gədədir, bəyi bəyənmez,
Adam var əsl bəy, yekəlik bilməz.
Adam var quzudur, dindirən dinməz,
Adam var danışsa, məhəbbət artar.

Adam var yumşaldar daşdan betəri,
Adam var fitnəynən qırar qətəri,
Adam var ki, yaxın dostdan ötəri
Özün oda tullar dəryaya atar.

Adam var məclisdə könlünü açar,
Adam var söz söylər, keyfinə...
Adam var qorxuban dovşandan qaçar,
Adam var aslanı kəməndən tutar.

Adam var ki, danar həsti-nəstini,
Adam var ki, tutar mərdlik dəstini.
Adam var ki, Cümə kimi dostunu
Lap baha danışar, qəlp pula satar.

YAXŞIMI

Səni görüb böylə məlul duraram,
Böylə məlul durmaq sənə yaxşımı?
Axirətin əzabını görürəm,
Bu əzabı görmək sənə yaxşımı?

Üç il oldu, bir əl-ələ dəymədin,
“Dostam”, – dedin, dostu canı qıymadın,

Vallah, məndə heç ixtiyar qoymadım,
Knlm sındırmaq sənə yaxşımı?

İnsafsız gözəlsən, sirlərin qandım,
Mən böylə bilməzdim, itirdin zndim,
Amandı, bir su tk, alıřdım-yandım
Cüməni yandırmaq sənə yaxşımı?

BU YERDƏ

Dərdə dřb ah zar, dad cylsm,
Edən olmaz drd çarə bu yerdə.
Hər kimi dost bilib bir sirr söyləsəm,
Ol gün çıxar ařıkar bu yerdə.

Mřkld həsrətin canımda qalmaq,
Çox asandır bundan ölüb qurtulmaq,
Ařiqin qtlin kt balta almaq
Adət olmuř hər ğray bu yerdə.

Əzəlindən könül dřd bir xuba,
ğyar durub ğmz eylədi mhbuba,
Sən yetmdin, Molla Cümə, mtluba,
oxlar olar gn qar bu yerdə.

YERİSİN

İsmi Pünhan, könlüm vərəm baėladı,
Bir ixtilat eylə, dillər yerisin.
Fələk, sən bizi o yardan ayırma,
Dostluq bařa verib illər yerisin.

Tifil ikən baxdım aėa, qaraya,
Qmdn yük götürdüm mən icarəyə,

Beyqfildn xar dřmsin aray,
Bülbülün dstind gllr yerisin.

Molla Cümə əlli dərdi yüz eylər,
Yanıbanı ciyər baėrım kz eylər,
Hər kim yarın camalına gz eylər,
Kür olsun, o gz millər yerisin.

BU YERLƏR

Sirr qalmıřam bu fələyin iřin,
Qumral gözlüm skn yerdə bu yerlər.
Sırxovlanıb dönüb tovuz qřuna,
Canıma od tkn yerdə bu yerlər.

Bahar fəsli irmaq kimi aėlayıb,
Eřq oduna ciyər-baėrım daėlayıb,
Mənsur kimi qollarımı baėlayıb,
Məni dara çəkən yerdə bu yerlər.

Molla Cümə, baxma dřr gl tr,
Dərdim çəkməz dv olsa yüz qtr,
İsmi Pünhan, řeyx Snandan beřbetr
Əlif qddim bkn yerdə bu yerlər.

YETİRDİN

Aman, fələk, aman sənin əlindən,
Axır məni beylə gn yetirdin,
Dayaq verib heç tutmadın qolumdan,
Bir dərdim artırıb minə yetirdin.

oxlar bu sevdadan nicat bilmədi,
Dilk drgahindn qəbul olmadı,

Fərhad, Məcnun, Kərəm kamın almadı,
Bir Yusifi sevdiyinə yetirdin.

Bir dərdi verənsən, min bir dərmanı,
Açmadın sərimdən çiskin, dumanı,
Gözüyaşlı qoyub Molla Cüməni,
Gəlib əğyar dediyinə yetirdin.

YOLLAR

İsmi Pünhan, namümkünsüz gedirsən,
Əğyardır həmdəmin bu uzun yollar.
Gül ağzınla gülmə, gülmə-danışma,
Hayıfdir rəqibə ol şirin dillər.

Həsərin çəkməkdən canım üzülmüş.
Cığorim şüşəsi sınıb əzilmiş,
Əlvan-əlvan gərdanına düzülüş,
Dağılır yüz yana əsəndə tellər.

Molla Cümə qurban olsun xoyuna,
Yenə peşman sığal verdin muyuna,
Fikr eyləmə, dur bir baxım boyuna,
Qoy açsın könlümü ol nazik bellər.

YOXDUR

Şükür cəlalına, ey Qəni Səttar,
Xişminə dözməyə amanım yoxdur,
Mın bir ismi var biridir Qəffar,
Dini-islam, dini-zəbanım yoxdur.

Bir hesab, olmuşam Məhəmməd ümmət,
Bir hesab, qorxuram qılmaz şəfaqət,

Bir hesab, deyirəm mənimdir cənnət.
Bir hesab, getməyə gümanım yoxdur.

Mən Cüməyəm, bala, yaman gündəyəm,
Haqq yanında özüm çox şərbəndəyəm,
Bir hesab, günahsız xalis bəndəyəm,
Bir hesab, zərəcə imanım yoxdur.

YOXDUR

Arif olan, heç bilmirəm neyləyim,
O qədər dərdim var qərəli yoxdur.
Alışb yanırım özüm-özümə,
Dots-aşnaya məndən zərəri yoxdur.

Heç bilmirəm nə layiqsiz iş etdim,
Bir dərdimi artırıb on beş etdim,
Çox aşığın sözlərini çitdim –
Mən kimi sinəsi yaralı yoxdur.

Molla Cümə nəgah gəldi borana,
Bir əl çatmadı da dağa, arana,
Görüm qalsın Qum* kəndini virana,
İçində dərd bilən maralı yoxdur.

YOXDUR

Çox çətin olurmuş elmin farsisi,
Niyə bunun bəsər-büsəri yoxdur.
Gözlərim olubdur maral ovçusu,
Nə fayda, dilimin kəsəri yoxdur.

İlahi, nə çarə qılım, qurtarım,
Nə yardım mətləbim alım, qurtarım,

* Qum – Qaxda kənd

Nə yetir vədəmi, ölüm qurtarım,
Desinlər Salahın püsəri yoxdur.

Bu qara qəflətdən bəxtim oyanmaz,
Düşmüşəm taqətdən, kimsə bəyənmez,
Molla Cümə belə yerdə dayanmaz
Heç İsmi Pünhanın əsəri yoxdur.

YÜZBAŞI

Salam olsun sənə, Surxay yüzbaşı,
Bir qulaq as, hekayətdir yüz başı,
Bir saçı namında türkməndən dönmüş,
Ondan sənə şikayətdir, yüzbaşı.

Müqəssirəm, bu barədə cərm etdim,
Peşimanam, sənə dilim zəmm etdim,
Xidmətinə gəlməgimə şərmi etdim,
Mənim üçün xəcalətdir, yüzbaşı.

Bilirsən, cahilə yaman hal olmuş,
İçindən danışır, dili lal olmuş,
Ol camış oğranan dörd-beş sal olmuş,
Keçən köhnə rəvayətdir, yüzbaşı.

Qəzəb tibi cigərimi teyləyər,
El içində nahaq sözü eyləyər,
Beş manatı on beş manat söyləyər,
Gör bu faşı nə müddətdir, yüzbaşı.

Bir söz deyim, ondan başa düş, ağa,
Bir insanın əli olsa aşağı,
Xəşm eyləyər evdə oğul-uşağa,
Qəlbiqarə, bədniyyətdir, yüzbaşı.

Məhəmməd əmin işarəylə söz deyər,
Əsgər aşikar edib tez gözləyər,
Zalım Rəşid cib ağzını gözləyər,
İmdi əlim bil, kasaddır, yüzbaşı.

İlik eylə, tullaginən dəryaya,
Mahi bilməz, həyan olur mövlaya,
Əvəzində canım verrəm fədaya,
O da məndə əmanətdir, yüzbanı.

Bu xəbərdən sədlər kəsər, oyaq dur,
Bu işdə İskəndər səddi iraqdır,
Kərəm eylə, mən Cüməyə dayaq dur,
Çox şütəmə, çox minnətdir, yüzbaşı.

EV YIXAN

Gəl qayıt yoluna, ağrını alım,
Seryaqıba yaxın durma, ev yıxan.
Mən işvə-naz satıb gəndə dolanıb,
Dostunun boynunu burma, ev yıxan!

Sana qurban olsun aşiqin camı,
Öldür astanada şirin qurbanı,
Mərd ilə gedib dər qaratıkanı,
Namərd ilə gülə varma, ev yıxan.

Molla Cümə qulun, ey İsmi Pünhan,
Rədd etmə qanından amandır, aman,
O qaşların yaydır, kirpiyin kaman,
Beyqafil sinəmə vurma, ev yıxan.

KİMDİR?

Ay ağalar, sizdən xəbər sorayım,
Dərdimə dərd qatan burada kimdir?
Siz Allah, göstərin onu görəyim,
Qəlbimi saxlayın qarada kimdir?

İkimiz danışsaq siz qulaq asın,
Görün zəhmətimi, eşqin bəlasın,
Alıban başına yarın sevdasın,
Nahaq bədnam olan orada kimdir?

Yüz dərman tapıldı çarəmdən qeyri,
Yüz dərdlər sağaldı yaramdan qeyri,
Fərhad ilə Məcnun, Kərəmdən qeyri,
Cümətək yetməyən murada kimdir?

KİMDİR

Hərləndim məclisdə, dəydi gözümə,
İtirdim özümü – bu cavan kimdir?!
Şəkva qılsam yetişərmə ərzimə
Bu ərzə baxmasa, bəs divan kimdir?

Xubluqda bu kimi varmı bir axər,
Eşqinə düşəni yandırır yaxər
Aləmi özünə etmiş müsəxxər
Bu ki Süleymandır, Süleyman kimdir?

Süzgün baxmasından fikir yandırır,
Şirincə söhbəti gül dəhandadır,
Cümənin dərdinə dərman bundadır,
Neylərəm Loğmanı, o loğman kimdir?

ƏR KİMİ

Aşıq olan bir məclisə girəndə,
Gəzinər dörd yana qızan nər kimi.
Hər havada sözün tamam eyləyər,
Ağlı başında əsil ər kimi.

Aşıq olan məşuq üçün çalışar,
Yandan baxan deyər indi alışar,
Müştərilər bir-birinnən danışar,
Gəzər əldən-ələ simuzər kimi.

Cüməyəm, ölkəyə verdi əşərim,
İsmi Pünhan üstə xeyr ilə şərim,
Dostlar deyər yerbəyerdən aforim
Düşmən başın əysin küsən xər kimi.

SARIKÖYNƏK

Eşidib soranın gəldim adına,
Mərdanə gözəlsən sən Sarıköynək.
Əllərim əlinə yandım oduna,
Gəl sən də bu oda yan, Sarıköynək.

Əlindən tutmağa əlim utanır,
Belindən qucmağa qolum utanır,
Dərdimi deməyə dilim utanır,
Sən özün dərdimi qan, Sarıköynək.

Arifə işarə, nə lazım demək,
Allahı seversən, çevril bəri bax,
Cüməni görəndə tökmə qaşqabaq,
Söyləyib gülsənə sən, Sarıköynək.

KÖNÜL

Ay ağalar, gündə yüz cürə olur
Xişmindən hucuyub yaralan könül.
Gah vaxtı keyfikök arsızlıq edir,
Gah vaxtı xiffətdən saralan könül.

Gah vaxt gümrahlanıb bəyliyə mindi,
Gah vaxt xəcil olub torpağa endi,
Gah vaxtı ennənib dünyayə döndü,
Gah vaxtı fincantək daralan könül.

Gah vaxtı Cüməni cərgədən seçdi,
Gah vaxtı üzübən ümmandan keçdi,
Gah vaxtı eşqindən yandı, alışdı,
Gah vaxtı sönübən qaralan könül.

GEDƏR

Könül, gəl qəm yemə, çatdı bahar, yaz
Sevgi sevgisinə gül verib gedər.
İsmi Pünhan bir danışsa xoş avaz,
Sədəsi guşimə yol verib gedər.

Olmuşam fitrəsi sürahi boyun,
Yarsız nə ləzzəti bayramın, toyun?
Əsil dost bir sənşən, gəzək qol-boyun,
Bədəsil görəndə dil verib gedər.

Bülbül mövsümündə gülünü səslər,
Bostançı tağında şamama bəslər,
Hər kim ki, Cüməni sınamaq istər,
Axırda əlinə əl verib gedər.

GEDƏR

İsmi Pünhan zəifiyəm, ya vədud,
Gah baxmaz yarama, gah baxar gedər.
Bir əlində sudu, bir əlində od
Gah verib içirər, gah yaxar gedər.

Nə üzünü az görmürəm, nə də çox,
Nə qarnımı ac eyləməz, nə də tox,
Nə insafı var demirəm, nə də yox,
Gah durar yanımda, gah çıxar gedər.

Hündür, alçaq deyil, orta boyludur,
Deyəsən mənimlə ekiz taylıdır,
Cümənin sevdiyi ceyran xoyludur,
Gah alar könlümü, gah yıxar gedər.

GEDİBDİR

Qardaş, sənə bir şikayət qılaram,
Sən gəlinə bir müsəlman gedibdir.
Ondan bəri zülümətdə qalaram,
Qoyuban sərime duman gedibdir.

Nə etdisə bilin, yar etdi mənə,
Yardan ayrılmaqlıq kar etdi mənə,
Bu geniş dünyanı dar etdi mənə,
Göz yaşım eyləyib ümman gedibdir.

Cüməyəm taqətim yoxdur durmağa
Qismət imiş gül cəmalın görmağa
Gəlmişdi dərdimə dərman vermağa
Gördü əlac yoxdur, loğman gedibdir.

GEDİRƏM

Mən bülbülü qəfəsindən uçurtdum,
Müşkül işdə, yaman halda gedirəm.
Heç bilmədim günü necə keçirdim,
Başım qoyub qilü-qalda gedirəm.

Yüzün görən düşər candan, amandan,
Belin qucan çıxar dindən-imandan,
Ayrıliban sən qaşları kamandan,
Gedirsəm də, gözü dalda gedirəm.

Sazım üstə bağlamışam tək simi,
Çalındıqca danışaram həksimi,
Gah ağlaram, gah ötürürəm köksümü,
Mən Cüməyəm, bu minvalla gedirəm.

GÖZƏL

Gözəl, bircə, gözəl, dayan burada,
Gözəl dərdim gözəl deyim sənə, get.
Gözəl günüm gözəl qoydun qarada,
Gözəl, rəhmin gözəl eylə mənə, get.

Gözəl, varmı gözəl dərdə dərmanım,
Gözəl aldı gözəl dinim imanım,
Gözəlimsən, gözəl İsmi Pünhanım,
Gözəl doğru, gözəl cavab denə*, get.

Gözəl, Cümə, gözəl doymaz sözünnən,
Gözəl qorxdum, gözəl xumar gözünnən,
Gözəl busə, gözəl verib yüzünnən,
Gözəl canın gözəl qatıb canə, get.

* "Demək" sözündən "deyəne get" mənasındadır. Qafiyyə məqsədilə "deyəne" – "denə" kimi yazılmışdır.

GETDİ

Yüz canan içindən bir can ayrılıb,
Qarşımda gəlintək nə səkdi, getdi.
Sanasan sürüdən ceyran ayrılıb,
Saluban dördinə hey çıxdı, getdi.

Bir mina qamətli, sürahi boylu,
Bir zülfləri xütən, bir ənbər muylu,
Təşbihi-Züleyxa, misali-Leyli,
Sinəmin üstünə dağ çəkdi, getdi.

Bir maral görmüşəm yanında quzu,
Baxmaqdan qaralır ovçunun gözü,
Muslağın kəndində dərzinin qızı
Cümənin canına od tökdü, getdi.

GETDİ

İtirdim yarımı sabah seyrində,
Bilmirəm bu ahu nə yanə getdi?
Ağlaram dərdindən, ahü zarından,
Göz yaşım döndərüb al qana getdi.

Ceyranın quzusu ürkübdü məndən,
Bir mədəd istərəm, yaradan, səndən!
Qorxuram çıxarda imandan, dindən,
Xəyalım dolanıb Sənana getdi.

Cüməyəm, sormadım ləbin suyunu,
Sərasər qəm aldı könlüm öyünü*.
Badi-səba gətirdi sənə iyini:
Necə ki, Yusifdən Kənana getdi.

* Öyünü – evini

GETDİ

Xələfin övladı Həsən qardaşı,
Xab içində rəya oldu da getdi.
Ümmanə dönübdür didomin yaşı,
Qəvvastək dəryaya daldı da getdi.

Bir boyu sürahi, qaməti çinar,
Buxağı bənövşə yanağı əhmar,
Bir baxışı cəllad, telləri şahmar,
Canımı cəsəddən aldı da getdi.

Belə imiş bizə həqqin yazısı,
Haçan çıxar canımızdan ağrısı,
Cənnətin alması, ceyran quzusu.
Mehmanxanamızda qaldı da getdi.

Qışımız dönmüşdü bahar çağlara,
İnnən belə əmanətdi dağlara.
Uçuban yaylaqdan bizim bağlara,
Dağıstan bülbülü gəldi də getdi.

BU GECƏ

Dostum isən bir gəlginən yanıma,
Al qoynuna, yatır məni bu gecə.
Bimürvətsən, susaginən qanıma,
Qur nişanə, itir məni bu gecə.

Gözəlliyin eyləyibdir kar mənə,
Yəqin bil ki, çox zülümün var mənə.
Dostun isəm göndər bircə nar mənə,
Qulun isəm satdır məni bu gecə.

Molla Cümə saz götürər dəstinə,
Dərdin söylər aşnasına, dostuna,
Sarmaşuban yüzün yüzüm üstünə
Qoy, murada çatdır məni bu gecə.

GETDİN

Bu necə namusdu, necə qeyrətdi
Bir belə dostunnan doyuban getdin,
Bu necə həsrətdi, necə firqətdi,
Qəddimi "dal" kimi əyibən getdin?!

Düşübdür dəryayə daşım, çıxmayır,
Yanıbdır yürəgim, yaşım çıxmayır,
Mənim bu dünyadan başım çıxmayır,
Dolayıb əlini yuyuban getdin.

Əzəl irqar verdin, neçün etmədin,
Özün danışanı özün tutmadın,
Cüməyə bir quru təklif etmədin
Ahü zar içində qoyuban getdin.

GETMİŞ

Ol təbibim, baxmayıbsan yarama
Bilirəm ki, hansı xəyala getmiş.
Fikirim qərq etdi ümmanü-bəhri,
Olmuşdum sevdaya mübtəla, getmiş.

Ceyran ürkdü, viran qaldı düzlərim,
Ağzımda təlxi oldu şirin sözlərim,
Nəçün görmədiniz, çıxmış gözlərim,
Keçibən qarşından ol bala getmiş.

Yar tərəfdən könlü yanır a Cümə,
Nə bilir, rəqibə ha çağır Cümə,
Qınama gözlərin ey fağır Cümə
Kənan ölkə sənə camala getmiş.

GETDİ

Ay ağalar, bir tərmanın balası,
Beyqəfil uçuban qolumdan getdi
Sevdadı gözləri əğyar tənəsi
Ayırdı sağımdan, solumdan getdi.

Bu eşqin üstündə çoxları laldı,
Cigəri xunludu, qaməti “dal”dı,
Bağban olub bağım viranə qaldı
Tərgiyib bülbüllər gülümdən getdi.

Molla Cümə çəkər dost intizarı,
Olubdur dünyada Qeys barabarı.
Min iki yüz doxsanda sevmişdim yarı,
Min üç yüz onda da əlimdən getdi.

GƏZƏR

Ağrın alım, sana gözəl demirəm,
Gözəlin zülfündə bir şana gəzər.
Gündə yüz yol sığal verər telinə,
Görəni eyləyər divana gəzər.

Gözəllər geyinər zər ilə ziba,
Görən deyər səd afərin, mərhəba,
Barmağında üzük, qolda kəhrəba,
Boyadıb əllərin al xına gəzər.

Bu Molla Cüməni görməyir gözüün,
Süzüb gəl qarşıma bir göstər özün.
Oğrun daldalarda yaşınma üzün
Adətdir gözəllər mərdana gəzər.

GƏLMƏDİN

Şad oldum ki, rast gələrəm loğmana,
Nə sitəm eylədin mənə, gəlmədin.
Eşidib adını oldum divana,
Necə müştəq oldum sənə, gəlmədin.

Sən bilərsən, başımdakı havadır,
Yüzün görmək xəstələrə davadır,
Sən ki görüşmədin, işim naladır,
Yetirdin dərdimi minə, gəlmədin.

Aşıq olan yar yanında dolanı,
Haqq yandırısın qərib könül alanı,
Eşitdin ki, Molla Cümə gələni,
Nəçün, əziz, “xoş gəldin”ə gəlmədin?!

GƏZİNİR

Hərdən ki, sevdiyim, səni görəndə
Könlüm qalxıb havalarda gəzinir.
Layiqdirmi, bülbül küsüb gülündən,
Gedib qeyri obalarda gəzinir.

Bir söz dedim İsmi Pünhan ayılı,
Bu bədbaxtlığımız xalqa yayılı,
Əzəl ilqarımız belə deyili,
Əhdi-ilqar haralarda gəzinir?!

Atıldım deryaya döndüm Yunisə,
Bu dərdimə dərman verməz bir kimsə,
Əgər bircə saat üzün görməsə,
Molla Cümə səhralarda gəzinir.

GÖZƏLSƏN

Gözəl, demə: öz-özümə gözələm,
Yaradıbdır qadir Allah, gözəlsən.
Qəddim əgdir, insaf eylə düzəlim,
Gözəllər sərdarı ey şah, gözəlsən.

Nə gözündə, nə qaşında eyib yox,
Tərən kimi baxışında eyib yox,
Hər kim yansa atəşində eyib yox,
Səd afərin, maşallah, gözəlsən.

Mən Cüməyəm, yetmək sana bilmirəm,
Xalq içində adın ana bilmirəm,
Gözəlliyin hərgiz dana bilmirəm,
And içirəm, vallah, billah, gözəlsən.

GƏZİRSƏN

Sevdiyim, bu qədər incitmə məni,
Cəllad kimi qanım içə gəzirsən.
Qarğaram zay cülər bəd duam səni,
Sirlərimi aç-aça gəzirsən.

Səndə ki var qara göznən qələm qaş,
Hər görəndə cana salır eşq-ataş,
Nə ördəksən, nə durnasan, yaşılbaş,
Göldən-gözlə uça-uça gəzirsən.

Molla Cümə səni sevən bilirsən,
Yüz nazınan şirin canım alırsan,
Adam yanda danışiban gülürsən,
Xəlvət yerdə qaça-qaça gəzirsən.

YAXIN GƏL

Aşıqın xəstədir, təbib olginən,
Getmə uzaq, dərde dərman, yaxın gəl.
Bir saat gəlməsən, yəqin bilginən,
Əldən çıxar dinlə iman, yaxın gəl.

Dərdimi söylərəm dərdli kəslərə,
Sırrım danışmaram hər nakəslərə,
Qulaq as ağzımdan çıxan səslərə
İnsaf eylə, a mehriban, yaxın gəl.

Uzaqdı mənzilim, çata bilmirəm,
Bu canım canına qata bilmirəm,
Ürkmüsən ovçudan, tuta bilmirəm,
Qorxma, yoxdu əldə kaman, yaxın gəl.

Ey mənim əzizim, ey mənim gülüm,
Ördəgim, qazımsan, tuti bülbülüm,
Qohumum, qardaşım, vətənim, elim
Cümlə olsun sənə qurban, yaxın gəl.

Gəlibən görginən necədir halım,
Soruş əhvalımı, ey qadan alım,
Dolanım başına, qurbanın olum,
Molla Cümə öldü, aman, yaxın gəl.

QAYIT GƏL

Yar, çünki gedirsən, səfər edirsən,
Halımı görürsən, tezcə qayıt, gəl
Atına süvarsan dərddən xəbərsən
Allahi seversən, tezcə qayıt, gəl.

Gözlərəm yolunu, sağı solunu,
Aç dola qolunu, qucum belini,

Sevindir qulunu, yeyim dilini,
Unutma yarını, tezəcə qayıt, gəl.

Cüməyəm, niyazım, ey xumar gözüüm,
Od tutar kağızım, özgə nə yazım,
Bilirsən hər sözüüm, demək nə lazım?
Amandır, əzizim, tezəcə qayıt, gəl.

SƏFA GƏLDİN

Ey dərdo dərmanım, həkim, loğmanım
Ey gözəl cavanım, sən səfa gəldin.
Ey şirin zəbanım, şahı xubanım,
Başına mən dönüm, sən səfa gəldin.

Ey bağı-bostanım, gülü-reyhanım
Ey çeşmi məstanım, taza gülşənim,
Ey dinim, imanım, ahu-əfqanım
Oduna mən yanım, sən səfa gəldin.

Ey bağı-rizvanım, huri-qılmanım,
Ey qönçə xəndanım, sinə meydanım,
Ey abi-leysanım, dərya ümmanım
Ey dilim, dəhanım, sən səfa gəldin.

Ey canım, cananım, meyli qananım,
Ey ənbər əfşanım, qaşı kamanım,
Ey ləli-mərcanım, dəmi duranım,
Ey qərrib mehmanım, sən səfa gəldin.

Cüməyə yazığın gəlsin, sultanım,
Ey didə-giryanım, üzdün amanım,
Ey İsmi Pünhanım, can mehribanım,
Yoluna dolanım, sən səfa gəldin.

GƏLƏYDİ

Ciyərim qəmgindi, könlüm də viran,
Bu məlul çağıma yar da gələydi.
O mah ruxsarına olmuşam heyran,
Yandırdı cismimi narda, gələydi.

Yusif didarına Züleyxa dustaq,
Şirin üçün Fərhad qapardı bir dağ,
Leyli cəmalına oluban müştaq,
Məcnuntək düşmüşəm dərdo, gələydi.

İsmi Pünhan seyrdən xəbərdar olmuş,
Bu eşqin rahində sərgərdan qalmış,
Cüməni görməyə üç kərə gəlmiş,
Dilərəm xudadan, bir də gələydi.

HA BU GƏLƏNDİ

Qazilər, bir baxın, qarşıya çıxan
Könlümə olan yaxın ha bu gələndi.
Gözümün işığı, vuran ürəyim,
Aşiqin məşuqu ha bu gələndi.

Gözləri qumralım, qaşı hifalım,
Ləbləri zülalım, dəhanı balım,
Bülbültək sədalım, dövlətim, malım,
Bir fikrim, xəyalım ha bu gələndi.

İstəkan qaldıran, badə dolduran,
Əqlimi aldıran, dərdo saldıran,
Gözəllik bildirən, bənzim solduran,
Cüməni öldürən ha bu gələndi.

GƏLİN

Gördüm camalını, eşqinə düşdüm,
Yandırdın canımı oda sən, gəlin.
Qovrulub, qovrulub alışdım, bişdim,
Amandı, tez yetiş dada sən, gəlin.

Gəlmişəm, gedirəm yolumdur iraq,
Duruban daldada əlində daraq,
Çıxginən qarşıma, qamətin görək
Veribsən ömrünü bada sən, gəlin

Gözlərin ovçudur, bizə zillərsən,
Şirin dilin bülbül kimi söylərsən,
Bu Molla Cüməni candan eylərsən,
Unutma, salginən yada sən, gəlin.

GƏLİNDİR

Ay ağalar, mənim könlümü alan
Mən qönçəyə bülbül ha bu gəlindir.
Gözümün işığı, üzən aşığı
Aşiqin məşuqu habı gəlindir.

İstəkan aldırən, badə dolduran,
Əqlimi aldırən, dərdə saldırən,
Gözəllik bildirən, bənzim solduran,
Əcəlsiz öldürən ha bu gəlindir.

Oynadan qaş-gözü, yandırən bizi,
Qulların şahbazi, dolanır sözü,
Müştəri yulduzu, bəslənmiş quzu,
Cümənin əzizi ha bu gəlindir.

GƏLİBDİR

Yeri, qasid, deynən İsmi Pünhana,
Bu doqqaza bir biçarə gəlibdir.
Dərman üçün sən həkimi-loğmana,
Üccə kəlmə xoş göftara gəlibdir.

Xubluqda əladır, kəmalı cəmdi,
O olan məclisdə söhbətdir, dəmdir,
Danışmağı hicran, gülmağı qəmdir,
Həsərətindən canım zara gəlibdir.

Cavan ikən düşdüm candan avara,
Sırrım deyim sənə aləm aşkara,
Yeri deynən o nainsaf dilbara,
Molla Cümə bəxti qara gəlibdir.

GƏLİR

Əbcədi oxuyan mənasın bilsin,
O mənasız əbcəd nə vecə gəlir?
Sənəd verən dilnən iqrarı qılsın.
İqrar olman sənəd nə vecə gəlir?

Məhəbbət sövdası daşqın olarmış,
Yardan əli çıxan düşgün olarmış,
Adətdə ayrılıq beş gün olarmış
Böylə uzun ədəd nə vecə gəlir?

Cüməyəm, dünyada xoşbəxt olmadım,
Könlüm açılıban bir dəm gülmədim,
Əzəldən qədrini, hayıf, bilmədim,
İndiki ay mədəd, nə vecə gəlir?

GƏLİN

Çəkibən yaşmağı yüzün yösürmə,
Sinəmin üstünə dağ qoyan gəlin.
Gedibən dərdimi həddən aşırma,
Allahı seversən, bir dayan, gəlin.

Düşmüşəm eşqinə, keçən deyiləm,
Vursan da boynumu, qaçan deyiləm,
Nə çaxır, nə araq içən deyiləm,
Eyləyibsən məni sən piyan, gəlin.

Nə üçün mənimlə aşna olmazsan,
Əhvalım soruşub, könlüm almazsan,
Gəzərsən dünyanı tapa bilməzsən,
Cümətək yolunda can qıyan, gəlin.

GƏLMƏDİ

Səndən xəbər alım, ey badi-səba,
Dilimin diləyi neçün gəlmədi?
Sarmaşa boynuma, deyəm: mərhəba
Sərimin çələngi neçün gəlmədi?

Neçə vaxt görmədim dost məhəbbəti,
Versələr, almanam onsuz cənnəti.
Behişt hurisidir, yer səltənəti,
O ərşin mələyi neçün gəlmədi?

Adını demərəm, İsmi Pünhandı,
Ləblərinin suyu dərdə dərmandı,
Bu Cümə müntəzir xeyli zamandı,
Könül öyləncəgi neçün gəlmədi?

GƏLMƏDİ

Gözüm qaldı yollarında sübhi-şam,
Nə iş düşdü çeşmi-məsti gəlmədi?
O fitnə qaşları, cadu gözləri,
Canım almaq işi, qəsdi, gəlmədi.

Bizə sarı qədəm basmaz nədən yar,
Cismim əsib titrər yerböyerdən, yar,
Mənim ilə əhdi-ilqar edən yar
Döndü, ilqarını basdı, gəlmədi.

Mən Cüməyəm, kimsə bilməz halımdan,
Bülbül kimi ayrı düşdüm gülümdən,
Nə söz dedim bu qurumuş dilimdən,
O bivəfa məndən küsdü, gəlmədi.

GƏLMİŞ

Şükür sənə birliyinə Yaradan,
İsmi Pünhan məni görmağa gəlmiş,
Səhhətin xoş.vaxtı, günün xoş çağı,
Dərdimə bir dərman vermağa gəlmiş.

Sirrim hüzuruna bəyan oluban,
Həsretin çəkdiyim əyan oluban,
Bu qar kəsəvədə həyan oluban
Gözümün önündə durmağa gəlmiş.

Şad olubdu könlüm yarım gəlməgnən,
Dağıldı dərd-qəmim əziz gülməgnən,
Bir heyva cibində, dörd də almayan
Cümənin halını sormağa gəlmiş.

GƏLMİŞDİ

Aman, usta, necə Allah tərəfi
Könül sevən ol gün bizə gəlmişdi.
Çərşənbə günündə günorta çağı
Meyl eyləyib hücrəmizə gəlmişdi.

Rəbiəl axirdə, adına günü,
Şadiman etmədi həm səni, məni.
Gözəllər sultanı, məhpublar xanı,
Seyr eyləyib gözə-gözə gəlmişdi.

Qoyulub samovar, içilən çaydı,
Tozimi əkrəmdi, o haqqı-saydı.
O şəbi-zülmətdə doğduğu aydı,
Məscid, mədrəsəmiz gözə gəlmişdi.

Sürəhi gördəndən, o incə beldən,
O qönçə dəhandan, o şirin dildən,
Zimistan vaxtında açılan güldən,
Bülbülün lisanı sözə gəlmişdi.

Haqq-taala möhkəm etsin imanın,
Bu nəydi şərifi İsmi Pünhanın,
Əskik idi dərdi Molla Cümənin,
Onu artırmağa yüzə gəlmişdi.

GƏLMİŞƏM

Bu gecə yuxuda görüb camalın,
Səhər durub, dolub-daşib gəlmişəm.
Gül yüzünü görüb, sormağa halın
Nə qədər mənzillər aşib gəlmişəm.

Səhər durub qıldım bir dan namazı,
Əl götürüb göyə etdim niyazı,

Yadıma saldıqca sən sərvinazı,
Əqil başdan təmiz çasıb, gəlmişəm.

Molla Cümə olmuş çox yazıq bəndə,
Gəlmişəm qapına, ixtiyar səndə,
Yəqin bil, sevdiyim, mən ha bu gündə
Vallah, sən yadıma düşüb gəlmişəm.

GƏRƏK

Verimli ağıldan heç ağıl olmaz,
İgidin öz ağı başında gərək.
Dostun nəsihəti, düşmən tənəsi
Yadında, hər zaman düşündə gərək.

İgid olan özün qürbətə salmaz,
Qürbətə düşdükdə saralıb solmaz,
Hər qara daşlardan cavahir olmaz,
Cavahir mədənin daşında gərək.

Molla Cümə el içində aşkardı,
Eşq oduna qaynayıban coşardı,
Atalardan qalma doğru misaldı,
Qərrib it quyruğu döşündə gərək.

GƏRƏK

Mənəm-mənəm deyən gözəl çox olar,
Gözəldə şimaltək boylanmaq gərək.
Sürəhitək açıla qədd-qaməti,
Əlini gəmirib çeynəmək gərək.

Başına döndüyüm xanlar, ərənlər,
Xidmətində, ixlasında duranlar,

Bir elə şahbazın gücün görənlər,
Eşqin atəşində qaynamaq gərək.

Kəfdə, damaqdadı dövlət, var olan,
Heç qocalmaq bilməz bəxtəvər olan,
Cümə deyər, elə göyçək yar olan,
Dolanıb başına oynamaq gərək.

GƏRƏK

Ağa Təmraz, əhvalatdan halisən,
Bu pozğun binamız yapılmaq gərək.
Yanan dildən, ümmağımdan xalisən
Evimizdə bir su tapılmaq gərək.

Elə iş tut, ölkələrə ad olsun,
Eşidən dostların tamam şad olsun,
Düşmənlərin cavan ömrü bad olsun,
Əğyarın gərdanı çapılmaq gərək.

Cüməyəm yazmışam riletim budur,
Gecə-gündüz sənə möhnətim budur,
Cənabından təvəqqe, minnətim budur
Mənim bir tay kəlim tapılmaq gərək.

GƏTİRDİM

Bu bayram ayının dördüncü günü
Lal olan dilimi sözə gətirdim.
Silindi könlümün dağı, düyünü
Özümü təzədən gözə gətirdim.

Çıxartdım qaradan, ağlara könlüm,
Göndərdim seyr edə bağlara könlüm,

Məcnuntək düşmüşdü dağlara könlüm,
Qaytarıb enişdən düzə gətirdim.

Cümə də duranda bu yarım limon,
Yar, vəsfin göründü bu yarım limon
Dost mənə verəndə bu yarım limon
Mən də layiq bilib sizə gətirdim.

GÖZDƏN

Gəlibən qarıya dedin: xoş gəldin!
Bir qədəm içəri bas, qoyma gözdən.
Bu sınıq könlümü qürbətdə aldın,
Göftara bir qulaq as, qoyma gözdən.

Elinə gəlmişəm, Qımır bazarlı*,
Qızılgül əndamlı, alma üzərli,
Səndən ayrılalı mən ahü zarlı,
Yəqin bil, etmərəm yas, qoyma gözdən.

İsmiini söylərəm “qaf”i “zey”inən,
“Yay”inən “tey”inən, bir də “rey”inən**
İstərəm canını lap ürəyinən
Cümənin başını kəs, qoyma gözdən.

GÖZƏL

A qız, dayan, a qız, amalım sorsan,
Bir saat qarşımda durginən, gözəl.
Eşqinə düşməkdən sən bixəbərsən,
Rəhm edib halımı sorginən, gözəl.

* Qımır bazar – Zaqatalada kənd

** Q. z. y. t. r. – Qızıyeter

Özün bir meyvəsən, dadın on beşdi,
Gigərimdə yanan odun on beşdi,
Əbcəd hesabında adın on beşdi,
Dilimdə əzbərdi, görginən, gözəl.

Gözlərin süzgündü, qaşların əymə,
Düzübsən buxağa gülündən düşmə,
Cümə də qərirdir, xətrinə dəymə,
Ağ üzdən bir busə verginən, gözəl.

GÖZƏLİN

Gözəlin qəlbində kin-kifir olmaz,
Meyli olar seyirə, çölə gözəlin.
Nə fitnə qızdırmaz, nə qeybət bilməz,
Ağrısın alasan heylə gözəlin.

Gözəlin boynuna qolun sarışa,
Küsə sənnən, yalvarasan barışa,
Tifil kimi qoltuğuna girişə,
Nəfəsi qoynuna dola gözəlin.

Gözəlin əlini əlinə alıb,
Canını canına mehriban qılıb,
Şirincə dodağın ağzına salıb,
Sorasan hey gülə-gülə gözəlin.

Gözəldə yaraşlıq gözü, qaşdır,
Yanağı, buxağı, inci dişidir,
Marça-març öpmək də heyvan işidir,
Ustub-ustub üzün yala gözəlin.

Molla Cümə ömrü sürən zamanda,
Axirət tədarükün görən zamanda,
Vədəm yetib canım verən zamanda,
Başım qucağında ola gözəlin.

GÖZLƏRİN

Həsərətdən gecə-gündüz ağlaram,
Saldı məni yüz xəyalə gözlərin.
Birisi büllurdur, birisi ulduz.
Şölə verir ol piyalə gözlərin.

Mən sənin işindən çəkirəm dadı,
Eyləmə özünə mehriban yadı,
Birisi fitnədir, birisi cadı,
Olubdur başıma bəla gözlərin.

Molla Cümə butandır, ey ceyranmısal,
Dostdan dostu irməz bu qədər zaval,
Birisi xumardır, birisi qumral,
Alıbdır canımı ala gözlərin.

GÖZLƏR

Tərən oylağında sonalar boylar,
Bayquş vərdisidir saxsağan gözlər.
Dədə Kərəm yanıb dad-aman eylər,
Əsli amanından qadağan gözlər.

Kim yetər murada belə dünyada,
Şirin üçün Fərhad öldü qayada,
Biçarə Məcnun da dönüb səyyada
Leylidən bir xəbər ərməğan gözlər.

Züleyxa müsəxxər olmuş quluna,
Pərvanə şamına, bülbül gülünə,
Cümə də hər sübhədən çıxıb yoluna
Həsərlə boylanıb gündoğan gözlər.

GÖZLƏRİN

Nə mat–mat baxırsan, canım cəlladı,
Əzrailtək üstə endi gözlərin.
Pərvanətək canım oda qaladı,
Alışıb çıraqtək yandı gözlərin.

Mən fağırın halın kimsələr bilməz,
Aşiqi ağladan şad olub gülməz,
Nə çarə cülərəm insafa gəlməz,
İçibdir qəsəmi, andı gözlərin.

Cüməyəm, canıma yoxdur gümanım,
Basıbdır aləmi qəmim, hicranım,
İncimə bu sözdən, İsmi Pünhanım,
Öyrənibdir fitnə–fəndi gözlərin.

GÖYÇƏK

Gözlərimin nuri, dilim müştəqi,
Geyinib çıxmısan ənciyə, Göyçək.
Sərimin sevdası, eşqin yığnağı,
Nə sığal veribsən birçəyə, Göyçək?

Eylərəm ərzimi həkim–loğmana,
Gəlmişəm yanına dərde–dərmana,
Gör necə dolaşır şama pərvana,
Bülbüllər aşiqdir çiçəyə, Göyçək.

Neçün mənən canı–cana qatmazsan?
Ol səbəbdən muradına çatmazsan,
“Molla Cümə çirkin” – deyib yatmazsan,
Nagahda bir düşər göyçəyə, Göyçək.

GÖNDƏR

Sənə salam olsun, ay aşiq oğlan,
Təzə aşiq oldum, saz mənə göndər.
Amma özüm söz deməyə acizəm,
Bir neçə bənd yazıb söz mənə göndər.

Dəryanın qəvvası, ölməyə baxmaz,
İkicə sərçə bir qırıqdan qorxmaz,
İki şey insanın yadından çıxmaz,
Bunun sifarişin yaz mənə göndər.

Dörd ağadı, dörd bağbandı, dörd də bağ,
Dörd ovçudu, dörd maraldı, dörd də dağ,
Dörd ölmüşdü, dörd xəstədi, dörd də sağ,
Bunun cavabını yaz mənə göndər.

Molla Cümə əlindədir bu yazı,
Nə lazımdır el içində avazı,
Səndə olan bayatılar kağızı,
Çox zaman olubdur, tez mənə göndər!

GÖRDÜM

Dağın sinəsində Şin çayı üstə
Ovçuyam, maralı seloyda gördüm
Ayağım bənd oldu, dəhanım bəstə,
Hicranın dəstini ciloyda gördüm.

Camalı hilaldı, özü şafiyə,
Cəlladi gözləri saldı cəfayə,
Deyəndə şəninə üç bənd qafiyə,
Sərasər canımı aloyda gördüm.

Molla Cümə günü keçir yayınən
Durubdu qarşımda ovçu yayınən,
Eşitsem ismini “kaf”, “lam”, “say”inən,
“Cim”in də altında üç nöqtə gördüm.

GÖRƏYDİM

Bir diləyim bitirginən, ay ana,
Sevən yar dərیشان günü görəydim.
Oturaydım qarşı qabaq-qabağa,
Hal-əhval soruşan günü görəydim.

Əfv edib günahı, təqsirdən keçib,
Odur dəhanından cavahir seçib,
Yeriyib üstümə qolların açıb,
Boynumdan sarışan günü görəydim.

Molla Cümə, çağır Cəlili-Cabbar,
Yetiş imdadıma, ey qəni-Səttar,
Dostlarım şad eylə, sən pərvərdigar
Düşmənin pərişan günün görəydim.

GÖRƏYDİM

Qadir Allah, çərxi-fələk dolanıb,
O qız bizə gələn günü görəydim.
Dost şad olub düşmən könlü bulanıb,
Danışiban gülən günü görəydim.

Qadir mövlam, ayrılıqdı bel bükən,
Tez qocalar ürəyində qəm çəkən,
Əlində stəkan, bir də qənd tökən
Nazla yeyib-içən günü görəydim.

Molla Cümə, dağlar qaldı dügündə,
Harayına yetən olmaz bu gündə,
Başım qoyub ağ sinənin ögündə*,
Canı cana qatan günü görəydim.

* Ögündə - "qabağında" mənasındadır (aşığın mənsub olduğu ləhcədə işlədilmişdir).

GÖRƏNDƏ

Ay ağalar, oqlım təmiz itirrəm,
Qələm qaşlı, ay qabaqlı görəndə.
Qaf dağını darağıma götürürəm,
Şirin dilli, bal dodaqlı görəndə.

Mən özüm deyirəm səfil özümə,
Dəli könlüm neylim, baxmır sözümə,
Habu dünya görünməyir gözümə,
İnci dişli, gül yanaqlı görəndə.

Eyb etməyin eşq əhlinin işinə,
Dünya əqbar əsla girməz guşinə,
Molla Cümə daşı salsın başına,
Yumru çənə, ağ buxağı görəndə.

AY GÜLÜM

Ol boy-buxun, ol gözəllik səndə var,
Könül sevir bircə səni, ay gülüm!
Gözlərinə aşıq oldum, ey nigar!
Mən unudum necə səni, ay gülüm!

Özün göyçək, ziyadədir kamalın,
Nəsrin kimi şölə verir camalın,
Gecə-gündüz fikrimdədir xəyalın,
Yad eylərəm bircə səni, ay gülüm.

Eşqin mənim bu sərime dolubdur,
Lalə bənzim saralıban solubdur,
Molla Cümə qurban kimi durubdur,
İstəyir ki, quca səni, ay gülüm.

GÜLLÜNÜN

Ay həzərat, gəlin sizə söyləyim,
Düşübdür yadıma çayı Güllünün,
Geyinibən gəzir al don içində,
Heç bilinməz qışı, yayı Güllünün.

Kəndlər arasında adlı baladı,
Dostlar arasında modlu baladı,
Ellər arasında dadlı baladı,
Çox var bizə haqqı–sayı Güllünün.

Mən Cüməyəm, atım çapa bilmədim,
Bu yırıq könlümü yapa bilmədim,
Axtarıb–axtarıb tapa bilmədim,
Yoxdur Ənbərçayda* tayı Güllünün.

LAYİSQİ

Nə gözəl vətənsən, mübarək kəndsən,
Qismət oldun biz ümmətə, Layisqi.
Yan gözənlər sənə qədrini bilməz,
Sən hayıfsan müxənnətə, Layisqi.

İlimiz dünyada on iki aydır,
Arzumuz geyməkdir, şadlıqdır, toydur,
Gözəlin gözəldir, cahılın saydır,
Bəzənmişən yüz zinətlə, Layisqi.

Molla Cümə qəm hicranə batıbdır,
Ahü zarı asimana çatıbdır,
İsmi Pünzan səndə qərar tutubdur.
Oxşayırsan lap cənnətə, Layisqi.

* Ənbərçay – Qaxda kənd

BU MEYDAN

Çünki aşiq gəlir, düzgün durginən,
Ya bismillah, bu sən, bu mən, bu meydan.
Xoş mənzildə çap atını sürginən,
Ya bir Allah, bu sən, bu mən, bu meydan.

Danışginən yaxşı–yamani seçəm,
Nə verib cavabın, nə geri qaçam,
Haqq sözümdür, istəyirsən and içəm,
Vallah, billah bu sən, bu mən, bu meydan.

Yandan, yana gəzinirsən fil kimi,
Çoxlarını qər q eylədin sel kimi,
Cümə durur xidmətində qul kimi,
Ay padişah, bu sən, bu mən, bu meydan.

AY MƏDƏD

Mən neyləyim, eşq atəşi canımda
Cəhənnəmdən qızgın oldu, ay mədəd.
Neçə gül öndəmlə gözün yanımda,
Dağılıban pozğun oldu, ay mədəd.

Tifil ikən dari–dəryayə daldım,
Mürəxxəs başımı sevdəyə saldım,
Tər lan yuvasından bir bala aldım,
Bəsləmişəm quzğun oldu, ay mədəd.

Cümə də dərdini yara çox deyər,
Yaxşı sözü cigərinə ox dəyər,
Tapşırım Allaha, Allah yox deyər,
Çərxi dönmüş azgın oldu, ay mədəd.

GEDİRƏM MƏN

Ayrılığın günü gəldi, əzizim,
Səhərdən yanıma gəl, gedirəm mən.
Ərzimanım canda qaldı, sevgilim,
Bir saat yanımda qal, gedirəm mən.

Gedirəm, gəl ötür piyada məni,
Qəlbində unutma, sal yada məni,
Nə bir də görərsən dünyada məni,
Vurginən əlimə əl, gedirəm mən.

Səndən ayrı mənim günüm gün degil,
Bu dünyada mən bülbüləm, sən də gül,
Açılginən, danışginən, aman, gül,
Bu qərib könlümü al, gedirəm mən.

Çox ağırdır sən canandan ayrılmaq,
Könül sevən din-imandan ayrılmaq,
Cümə heç istəmi səndən ayrılmaq,
Keçibdir, salamat qal, gedirəm mən.

MƏNƏ

Göndərdim qasidi loğman yanına,
Dərman üçün gedib aldı dərd mənə.
Vardım sənə yetə sübhan yanına,
Baxmadı ərzimə, qaldı dərd mənə.

Cünun edib namus, ardan ayırdı,
Evin yıxıb, Kəbə-kardan ayırdı,
Axır necə sevən yardan ayırdı,
Görün necə nəfsin saldı dərd mənə.

Dərd-böhran soldadır, qəm-möhnət sağda
Nəçün tək gözdirir səhrada, dağda,
Molla Cümə deyər: indiki çağda
Şəkərdən şirindir, baldı dərd mənə.

İSMİ PÜNHAN

İsmi Pünhan, bir səfərə gedirəm,
Gəl qarşıma, hal-əhvalın sorum mən.
Əzəlinnən sənə oldum mehriban,
Hansı kəsnən qürbət eldə durum mən?

Çox çəkmişəm cövrü-cəfa ahü zar,
Uç qafiyəm sənə olsun yadigar,
Bəlkə əcəl xakə etdi giriftar,
Canım sağkən mah camalın görüm mən.

Eşq atəşim artdı həddən ziyadə,
Əğyarinən sirdaş olma nəbada,
Cümə deyər can sağikən dünyada,
Necə səni yada həmdəm vcrim mən.

AŞIQLIQ⁶

Aşıqlıq Adəmdən icad olubdur,
Ol Adəm atanın nəvəsiyəm mən.
Nə qədər dünyaya aşıq gəlibdir,
Küllü aşıqların anasıyam mən.

Aşıq anasıyam, şairlər kökü,
Gözərim dünyada divanə təki.
Mahalım Göynükdür, şəhərim Şeki,
Layisqi kəndinin binasıyam mən.

Binəm Layisqiyə düşübdür mehman,
Pədərim Səlahdır, mədərim Reyhan,
Vələdim Həsəndir, əxim Süleyman,
Famili Mollaoruc ədnasiyəm mən.

Ədnayəm, kəmtərəm, dərdə dərmanam,
Hənəfi məzhəbəm, həm müsəlmanam,
Nəbim Məhəmməddir, əhli-Quranam
Mömin qardaşların aşnasıyam mən.

Aşnayam, gedərəm doğru yolunan,
Bülbüləm, söhbətim olar gülünən,
Danışsalar yetmiş iki dilinən,
Ol qədər arifəm, qanasıyam mən.

Qanıram, ustaddan almışam dərsi,
Oxumuşam ərəb, türk ilə farsı,
Fikrim seyr eyləyir ərşinən kürsi,
Dərin kitabların mənasıyam mən.

Mənada Mollayam, Molla Cüməyəm,
İsmi Pünhan, oda şux pərvanəyəm,
Gəlmişəm cahana, bir gün fənayəm,
Axırda Kərəmtək yanasıyam mən.

MƏNƏ

Salam olsun sənə, Molla Məhəmməd,
Təzə aşiq oldum, saz göndər mənə.
Amma özüm söz deməyə acizəm,
Bir neçə bənd deyib, söz göndər mənə.

Dörd ağadır, dörd bağbandır, dörd də bağ,
Dörd öləndir, dörd xəstədir, dörd də sağ,
Dörd ovçudur, dörd ceyrandır, dörd də dağ,
Bunun cavabını yaz göndər mənə.

İki dodaq bu cahanı dürr etdi,
İki səsin iki guşim kar etdi,
İki mələk iki gözüm kor etdi,
Təzədən ikicə göz göndər mənə.

Dəryanın qəvvası ölməyə baxmaz,
Əlli beş sərçədən bir qırğı qorxmaz,

İki şey insanın yadından çıxmaz,
Onun sifarişin az göndər mənə.

Molla Cümə özü yazdı bu yazı,
Bülbül kimi xoş danışır avazı,
Səndə olan beytləri, kağazı,
Çox lazım olubdur, tez göndər mənə.

MƏNDƏ

Hər kim istər isə qəvvasım olsun,
Bəhri-mühitlərin deryası məndə.
Fırontək döş atan meydana gəlsin,
Şüeybi-Musanın əsası məndə.

Açıb eşqin kitabına baxıram,
Pərvanətək canım oda yaxıram,
Qızılgülün qarşısında oxuram,
Şeydayi-bülbülün havası məndə.

Özüm bir mərəzəm misali-qulunc
Hər kimi tutarsam eylərəm gülünc
Altımda Düldürdür, belimdə qılınc
Var ismi-əzəmin duası məndə.

Dəlləgəm, ustayam, usta Salmanam,
Nə şaham, nə bəyəm, nə Süleymanam,
Təbibəm, cərraham, həkim Loğmanam,
Neçə xəstələrin şəfası məndə.

Mən Molla Cüməyəm derya-ümmanam,
Coşaram, daşaram, nə bulanmaram,
Həyasız insandan heç utanmaram,
Həyalı insanın həyası məndə.

MƏNDƏDİ

Qardaş, sizlə hansı dildə danışım,
Yetmişcə millətin dili mənlədi.
Tökülsə qərq eylər aləmi yaşım,
Daşqınca çayların seli məndədi.

Arif məclisində keçib oturrəm,
Çəkən misalına timsal yetitrəm,
Göytək guruldayıb yağıb batırrəm
Küləknən qar, yağış, dolu məndədi.

Cüməyəm, çox gizli sirlər açaram,
Zimistanda dayanmaram, qaçaram,
Yıgılmışam mətahı, böyük ticcaram,
Harunla Qarunun malı məndədi.

BƏXTƏVƏR

Sallanıban sudan gedən bəxtəvər,
Yetişib, ötüşüb tut məmələrin.
Doluban çıxmışdır məzərdən yana,
Umsutma adamı, ört məmələrin.

Az qalmışdı onu görüb öləsi,
Gizlin saxla, insafsızın balası,
Qoynunda bəslətdin pambıq lüləsi,
Misli qardan ağdır süt məmələrin.

Mən Cüməyəm, yarsızların yarıyam,
Təşəxoş məmənin sevdakarıyam,
Sərrafam, gəlmişəm xoş müştəriyəm,
Nə verim mərdana, sat məmələrin.

MAŞALLAH

Səd maşallah, xoş göründü gözümə,
Örgənibdi balam, fənd məmələrin.
Çox istədim öpüb sürtəm üzümə,
Heç olmadı mənə səmt məmələrin.

Ayıb yoxdu həm gözündə, qaşında,
Cığa tellər düzülübdür başında,
Mələs nartək qoşa durub döşündə,
Şirindir şəkərdən tünd məmələrin.

İnciməsən tərif deyim buna mən,
Narınc, turunc, limon deyim buna mən,
Haqq danışib bağban ollam sənə mən,
Alıbdı bir yekə hənd məmələrin.

Çoxlar istər malı heylə mal olsun,
İstər dəymiş olsun, istər kal olsun,
Bir mən tərifləsəm, dilim lal olsun,
Tərifləyir külli-kənd məmələrin.

Ol Yaradan sənə insaf verəydi,
İnsaf edib məhbubunu görəydi,
Molla Cümə bir qoynuna girəydi,
Doyunca əməydi qənd məmələrin.

MƏNİ

Ey ağalar, gəlin sizə söyləyim,
Bu günlərə salan bir qızdı məni.
Gecə-gündüz cünunsifət gəzdirir,
Verdiyi iqrardı, ol üzdi məni.

Əmr Məhəmməd dini, gəl duraq şərə,
Əl basım Qurana, and içim pirə,

Sən əzizlə ikimizi bir yerə,
Çəkibən qələmi haqq yazdı məni.

Adım Molla Cümə, Salah oğluyam,
Eşq əlindən cigər, bağı dağlıyam,
Çillə günü qızdırmadan zağlıyam,
Ört zülfün üstümə, gün əzdi məni.

MƏHBUB

Ol dəmdə ki əziz, mən gördüm səni,
Bir sevda salıbsan başıma, Məhbub.
Yolunda sərgərdan edibsən məni,
Ol qədər gəlibsən xoşuma, Məhbub.

Nə ola görəsən məni bu halda,
Daranmış, züflərin bənd olmuş dalda,
Səhər-səhər hərlənirsən xiyalda,
Gecələr girirsən duşimə, Məhbub.

Cüməyəm, istərəm sənle qovuşam,
Hər yetən rəqibnən durub çalışsam,
Dindiribən dodağınnan yapışam,
Avazın dəydikcə guşimə, Məhbub.

MOLLA

Mənə böhtan demə, dili qurumuş,
Vergilən ağzına qadağa, Molla!
Döndərdin bağırimi bişmiş kababa
Çox çətin dözərəm bu dağa, Molla!

Ucuz mətah alıb baha satarsan,
And içib malına haram qatarsan,

Aşığın sirrinə haçan çatarsan,
Nə anlar bülbüldən kol ağa, Molla!

Mənim göftarıma yaxşı deməzsən,
Nə keçir könlündən kimə əvəzsən,
Yediyin haramdır, halal yeməzsən,
Gəl çəkmə xalçanı qırağa, Molla!

CƏLLAD MISİLLİ

Gördüm camağını, düşdüm təşvişə,
Alıbsan canımı, cəllad misilli.
Fırqətindən əlim keçməz bir işə,
Gəzirəm didərgin səyyad misilli.

Fələk yıxsın seyraqubun öyünü,
Ürəyinə çəksin dağı, düyünü,
Üzüqara olsun qiyamət günü,
Yansın oda Şəddi, Şəddad misilli.

Gəl barış Cüməylə sərvboylu yar,
Mən sənin eşqindən tapmıram qərar,
Bir neçə vaxt belə keçərsə rüzgar,
Öldürəm özümü Fərhad misilli.

MÖVLAM

Ay cümlə məxluqi yaradan Tanrı,
Sirlərimi əyan eylərsən, Mövlam.
Məhşər günü ərəsətə çıxanda,
Bir ədalət divan qurarsan, Mövlam.

Bigədə, padşah burda baylanır,
Cəhənnəm, cənnətdə durub boylanır,

Etdiyimiz işlər gəlib paylanır,
Yüzünün boynunu burasan, Mövlam.

Yaradansan, sənnən kəsməm gümanı,
Günbəgün ziyadə eylə imanı,
Cavan öldürürsən Molla Cüməni,
Vallahı özün də yanarsan, Mövlam.

NAİNSAF

Fələk, bir bəndəni eylədin tuaf,
Fəndinən canımı aldı nainsaf.
Faş olan sevdanı edirlər xilaf,
Fikrimdə tədbirim qaldı nainsaf.

Fal atdı münəccim düşdü bir xofa,
Köməyim ol Məhəmməd əl Mustafa,
Finnar şəmşirini tutmuş bivəfa,
Fərhadtek başıma çaldı nainsaf.

Fəna dünya dolu olsun əsrəfi,
Ftad yarım sənsiz nədir məsrəfi,
Fitnə qaşlarının hər bir tərəfi,
Füqərə Cüməyə maldı, nainsaf.

AY NAMƏRD

İsmi Pünhan, bir qorx mənim ahımdan,
Yandırdı cəsədim gözün, ay namərd.
Yalvardım: bağışla, keç günahımdan,
Razı olmadın sən özün, ay namərd.

Aramızdan məhəbbəti kəsirsən,
Ciyərimə qızgın dağı basırsan,

Səbəb nədir bərişirsən, küsürsən,
Yad ilədir söhbət, sözün, ay namərd.

Məndən özgə varmı həsrətin çəkən,
Yaş yerinə gözlərindən qan tökən,
Molla Cümə vəfadarın sağ ikən,
Baxmasın yadlara gözün, ay namərd.

NEYLİM

Ay ağalar, müşkül işə düşmüşəm,
Bu qəflətdən bəxtim oyanmaz, neylim.
Məcnun kimi dilə-dişə düşmüşəm
Axıban göz yaşım dayanmaz, neylim?!

Həsrətindən gəldim cana, imana,
Ümidim bağladım axır zamana,
Dərdimi danışdım İsmi Pünhana,
Bu zalım bivəfa inanmaz, neylim?!

Molla Cümə qəm hicranə çulğaşır,
Yığıbanı qiyamətə saxlayır,
Mən burda yanırım, özü yuxlayır,
Allahdan qorxmayıf utanmaz, neylim.

NEYLİRƏM

Aşıq gərək məşuqinə rəhm edə,
Dərd, qara gün verən dostu neylirəm?
Hər yetənlə danışmağı tərək edə,
Özgələrnən duran dostu neylirəm?

Yaxşı həmdəm susamayır qanına,
Yüz nazinən atəş salma canına,

Gündə bir yol gəlib-get ki yanına,
Üç gündə bir görən dostu neylirəm?

Molla Cümə qərarından dönməyir,
Alışdır eşq oduna, sönməyir,
İsmi Pünhan "mən ölüm"ü qanmayır,
Belə makrab sürən dostu neylirəm.

NEYLƏRƏM

Dost gərək çıxmasın dostun sözünnən,
Sözəbaxmaz bimürvəti neylərəm?
Söhbət edə həm qaşınan, gözünən,
Bikar, quru ixtilatı neylərəm?

Bədəsil iqrarda çox ləvənd olu,
Əsilin söhbəti şəkər, qənd olu,
Gözəlin yaxşısı dərdi-bənd olu,
Dərd bilməyən bir nəbgəti neylərəm?

Cüməyəm, gözəli canda istərəm,
Geyinə al-yaşıl donda istərəm,
Məni istəyəni mən də istərəm,
Məni istəməyən zətı neylərəm?

NEYLİYİM

İsmi Pünhan, sən ki düşdün dünyayə,
Yaralandı sinəm üstü, neyliyim?
Nə tağın yox, nə üstündə şamaman,
Şirin dilin məni kəsdi, neyliyim?

Bu dilim ismini heç unutmadı,
Yüz yerə əl çaldım, qolum çatmadı,

Səndən özgəsini meylim tutmadı,
Aşna, yarım cümlə küsdü, neyliyim?

Cümə deyər, incə belli canansan,
Dərd bilənsən, işarəni qanansan,
Sirdaşımsan, bu canıma yanansan,
Səndən qeyri özgə dostu, neyliyim?

NECƏDİR

Başına döndüyüm ay Həmid dayı,
Sizin kül-külfətin halı necədir?
Çörək yeyən yerdir İsmayıl, Musa
Atası Xəlfətin keyfi necədir?

Qımır gözəlləri gedir bir qatar,
Yadıma düşəndə cismim od tutar,
Dərd əhli cananlar, Zöhrə, Qızıyətər
Dursunnan Mürvətin keyfi necədir?

Ayşanın, Fatmanın əldə yox suçu,
Mənəm Gülpərinin kamal möhtacı,
Cümənin məhbubu o iki bacı –
Kəlmətnən Mömnətin keyfi necədir?

KEYFİN NECƏDİR?

Neçə vaxtdır sormamışam halını,
Əhvalını bilim, keyfin necədir?
Aç dola boynuma qulac qolunu,
Ağrını, yar, alım keyfin necədir?

Məni görüb çəkinirsən naza sən,
Yoxsa aşna tutubsanmı taza sən,

Neçə vaxtdır gəlməyibsən bizə sən,
Gözləri qumralım, keyfin necədir?

Mən Cüməni tullayıbsan yana sən,
Birdən-birə dönməginən xana sən,
Nə dərdin var söyləginən mana sən,
Ay sərxoş maralım, keyfin necədir?

NƏDƏNDİ

Əlin tutub üzə mail baxırsan,
Meyl eyləyib gülməməğin nədəndi?
Geyinib yadinən seyrə çıxırsan,
Mənə təklif qılmamağın nədəndi?

Bülbül olub bəzəmişən baharı,
Salıbsan canıma qəmi, qəhəri,
İçirsən özgülər verən zəhəri,
Şərbət versəm almamağın nədəndi?

Sənnən özgə mənə kim eylər mədəd,
Naz etmək xublarda adətdir, adət,
Salıbsan dərdinə Cüməni Abdət
İndi təbib olmamağın nədəndi?

SƏNİN ADINA

Biz evdən çıxmışıq sənin adına,
Meşə nədir, cığır nədi, yol nədi?
Mərd olan kəs mərdliyini bildirər,
Xörək nədi, çörək nədi, dil nədi?

Adamı görəndə başından açma,
Uzaqdan gələndə duruban qaçma,

Adına gələnə ayırma, seçmə,
Axsaq nədi, keçəl nədi, lal nədi?

Cüməyəm, işimi tutmuşam bayaq,
Açıb dərdimizi bir sənə deyək,
Quraxsıyanlarıq, gətir ver yeyək,
Dəymiş nədi, çürük nədi, kal nədi?

SƏN NƏSƏN?

Durubsan meydanda özünü çəkib
Bu meydanda mən arslanam, sən nəsən?
Girərəm ortaya qaş-qabaq töküb,
Çillə kimi qar salanam, sən nəsən?

Çox aşığı məclislərdən qaçırram,
Nöyütləyib, alışdırıb uçurram,
Cəllad kimi cəngəlimə keçirəm,
Əzrailtək can alanam, sən nəsən?

Cümə deyər bu meydanda nə mənəm,
Sərrafların dükənində zər mənəm,
Acıqlansam oysununa girmənəm,
Bəd qılıqlı, tərs ilanam, sən nəsən?

NİGAR

Cavan ikən bəslənibən xoş oldun,
Tək düşmüşdün Çobankola, ay Nigar.
Ərə getdin, yaman dərdə tuş oldun,
Boylanmadın sağa, sola ay Nigar.

Gəlin oldun, hərgiz yetmədin başa,
Dağ, düyünün qoydun dosta, sirdaşa,

Anan Aysaxatın dönüb bayquşa,
Ağlar, deyər: aman bala, ay Nigar!

Molla Cümə dərd çəkənin biridi,
Şam oduna yandı canı əridi,
Cavan cismin torpaq altda çürüdü,
Gözəl adın qaldı dala, ay Nigar.

NİGARIN

Ay ağalar, gəldi düşdü yadıma,
Daha deyil türfə çağı Nigarın.
Yaradan yetişsin özü dadına,
Viran qaldı gözəl bağı Nigarın.

Nigarın anası, ay Aysaxatın,
Siz də belə qara günə yas tutun,
O Şahmar zülfləri, tel güləbatın,
Necə oldu ay qabağı Nigarın?

Gözəllər içində o bir can idi,
Qızlar arasında adlı-sanlıdı,
Şirindil, xoşqılıq bir cavan idi,
Heyif, soldu gül yanağı Nigarın.

Gül soluban yanıq qaldı bülbülə,
Əsdi qara yellər, xar qondu gülə,
Görünmür Nigarım əhvalım bilə,
Daha yoxdur səs-sorağı Nigarın.

Dünya, sənle kim eyləyər beh-bazar,
Fələk də hərdənbir yolunu azar,
Molla Cümə ağlar, eylər ahü zar,
Getməz sinəsindən dağı Nigarın.

OYNAŞIR

İsmi Pünhan elə şirin danışır,
Ay qabaqda qələm qaşlar oynadır.
İki ləbi bir-birinə sarmaşır,
Gül ağzında gövhər dişlər oynadır.

Məclisə çıxanda durur bəy kimi,
Yasə getmə eylər bayram, toy kimi,
Danışanda şaqıldayır göy kimi,
Havanın üzündə quşlar oynadır.

Molla Cümə şad könlünü yıxanda,
Müştaq-müştaq yollarına baxanda,
Hərdən gəlib qabağıma çıxanda,
Cigərimdə eşq ataşlar oynadır.

OYNAR

Ay ağalar, bir gözəlin əlindən
İçimdə ciyərim odunan oynar.
Miskin bülbül heç doyarımı gülündən,
Sızıldar bağlarda dadınan oynar.

Olmuşam mən bu gülümün dəstəsi,
Odur mənə qəmli könlüm üstəsi,
Ah çəkməkdən ciyərimin tüstüsü,
Qalxıban havada badınan oynar.

Molla Cümə təzədənən coşubdur,
Dərdi artıb öz həddinnən aşıbdır,
Ürəyimə bir vas-vası düşübdür,
Qorxuram sevgilim yadınan oynar.

ÇOX SAĞ OL

İsmi Pünhan, bu dostluğu pozursan
Saldın məni ahü zara, çox sağ ol.
Xeyli vaxtdır yadlar ilə gəzirsən
Bərəkallah sən dilbara, çox sağ ol.

Neçə-neçə tənə vurdun üzümə,
Ağlım gedir görünəndə gözümə,
Yalvararam, heç baxmazsan sözümə,
Eyləməzsən dərdə çara, çox sağ ol.

Sən namərd sən, mən Cüməni satarsan,
Özgə ilə sarmaşiban yatarsan,
Bir vaxt olar, layiqinə çatarsan,
Dili şirin, qəlbi qara, çox sağ ol.

UZAQ OL

Gəl oğlan, yazıqsan, dindirmə məni,
Allahı seversən, bizdən uzaq ol.
Dost-düşmən içində sındırram səni,
O gözün çəkinən gözdən, uzaq ol.

Çox da çapalayıb özünü boğma,
Ağzında çeynəyib dilini ögmə,
Tutdurma açığım, cinimi yığma,
Dur açıl başımdan, tezdən iraq ol.

Giribsən meydana çölün piyanı,
Qaytarmaz başını dəhnə yüyəni,
Saxla qulağında Cümə deyəni,
Tərk et aşığı, sözdən uzaq ol.

OLAR

Bir gözəl görmüşəm Balakəndə mən,
O qədər ağdır ki, süd demək olar.
Tərifin yayaraq hər bir kəndə mən,
Heç əqili yoxumuş, huf demək olar.

Bir kəlmə danışdım, əqili yoxmuş,
İtirdi zəhnimi o vecsiz...
Hər kəlməsi şirin cana ox imiş,
Hırtıldar, ağızdan hırt demək olar.

Bir söz dedim, anlamadı sözümdən,
O səbəbdən düşdü mənim gözümdən,
Qaş-qabağı tökdü, tutdu üzümdən,
Qılıqsız ... it demək olar.

Ya Allahdan qorxmaz, ya da ərindən,
Qisməti çox ola şeytan şərindən,
Cümə yazıq tərpenmədi yerindən
Qıçları sınışıa küt demək olar.

OLARMİŞ

Ay ağalar, bir tərlandı qaçırdım,
Dahısınca aman-dadı olarmış.
Hayıf oldu, gözəl günüm keçirdim,
Keçən günün ay mədədi olarmış.

Varmı mənim kimi üzü tənəli,
Könlü ahu-vaylar ilə möhnəli,
Dedim ki, qocalsam sevda köhnəli
Eşq sövdası lap əbədi olarmış.

Cüməni zay etdi xublarnın şahı,
Yetiş imdadıma, ölkə pənahı,
Şükür sənin birliyinə, ilahi,
Gəlhagəlin gethagedi olarmış.

OLAYDI

Nola ki çərx dönə, dövran dolana,
O yar bizə gələn günlər olaydı.
Dost könlü şad olub düşman bulana,
Sarılbən solan günlər olaydı.

Yəqin bil ki, ayrılıqdı bel bükən,
Tez qocalar ürəyinə qəm tökən,
Bir əlində qənddan, birində stəkan,
Naznan verib–alan günlər olaydı.

Molla Cümə qaldı daği–dügündə,
Harayıma çatan olmaz bu gündə,
Baş qoyuban ağ sinənin ögündə,
Sustalıban qalan günlər olaydı.

OLDU

Eşqə düşüb saralmışam, solmuşam
Bu aşıqlıq mənə vergidən oldu.
Lələ yanağına mayıl olmuşam,
Gül kimi açılıb bərq verən oldu.

Yar yolunda qurban etdim canı mən,
Elə qaçdım, tanımadım məni mən,
Ta ölüncə tərgitməzdim səni mən,
Məni bu yerlərdən tərgidən oldu.

Mən rəqib sözüne qulaq asmazdım,
Yaralı sinəmə daği basmazdım,
Sən də əhd etmişdin, məndən küsməzdin,
“Cümədən küs”, – deyib öyrədən oldu.

OLDU⁷

Oğul, sənin qiryət varmış canında,
Sən getməkdən anan sinədəğ oldu.
Qonum–qonşu, dost–aşına yanında
Çün tənə vurdular, çün qımaq oldu.

Küsüb getdin, ah çəkibən duyunduq,
Xozeyin oldun, şadlıq edib sevindik,
Çıxıbanı camaata öyündük,
Dedik oğlumuzun kefi çağ oldu.

Maşallah, ay oğul, yaxşıdır zəndin,
Bir arxalıq, bir cüt çustnan bəzəndin,
At getsə də dost və aşna qazandın,
Hər kənddən bizlərə bir qonaq oldu.

Carda dedim: oğul, qayıt, ay aman,
Dedin: işim, ata, eyləmə yaman.
Bu yolun qazanır fəneyə güman,
Doğrudan gerçəkmiş sözün sağ oldu.

Ənbərcədən ustaların gəldilər,
Məni görüb xəcil, peşman oldular,
Xəbər aldım deyibəni güldülər,
Dedilər hərəyə bir tabaq oldu.

Hayıf oldu sənə keyfdən düşməğın,
Fayton minib dükəndə çay içməğın,
Pul qurtarıb Balakəndən qaçmağın,
Faytonçu, dükənçi bidamağ oldu.

Sənin bəxtin qarışmışdı nəşədə,
Allah versin cindar oğlu Əsədə,
Pulun çıxdı, boş qalmadı kisə də,
Yaxşıca qazandın, üzün ağ oldu.

Molla Cümə yaman düşdü zülmata,
Bu işdən şad olub həm ana, ata,
Aldın mənnən maya doxsan manata
Lapandan çatlayan bir çanaq oldu.

HƏRİF OLDU⁸

Əvvəlinci, getdim ustad yanına,
Oxudum surəni dörd hərif oldu.
Bir gözəlin eşqi düşdü sərime,
Soruşdum ismini dörd hərif oldu.

Bir hərifi “sey”di sürahi belli,
Söyləsin tutitək o şirin dilli,
Susadım mən sənə, ay fitnə-felli
Canımın cananı dörd hərif oldu.

Bir hərifi “rey”di, rüxsarı xoşdu,
Röyadan ayırdı, bir qələm qaşdı.
Rizvadan artıqdı, huridən başdı,
Dinimin imanı dörd hərif oldu.

Bir hərifi “tey”di, təzə, növrəstə,
Tacdan yeni düşmüş bir güli-bəstə,
Tərifin etməkdən olmuşam xəstə,
Dərdimin dərmanı dörd hərif oldu.

Bir hərifi “mim”di, mələkdən artıq,
Möhnətdən, hicrandan, diləkdən artıq,
Misildi çovğundan, küləkdən artıq,
Öldürən Cüməni dörd hərif oldu.

OLDU⁹

İlisunun hamamına varanda,
Kəndin gözəlləri mənə tuş oldu.
Görən tək məndə aman qalmadı,
Əqil getdi başdan, lap bihuş oldu.

Kimisi gəlmişdi keyfə, damağa,
Kimisi də yatıb qaldı sabaha,
Canım qurban ayna kimi qabağa,
Ağ üzündə xalı qələm qaş oldu.

Mən Cüməyəm, başım düşdü bəlaya,
Hamam döndü qızılgülə, lalaya,
Yönümü çevirdim Tövla-Talaya*,
Hayıf ki, yollarım qara daş oldu.

OLDUĞUM

Canıma nar saldı cananın canı,
Gül yanaqlarına qurban olduğum.
Görmədim cahanda sən tək yarı,
Xumar gözlərinə qurban olduğum.

Bir nazlı canandır, misli bulunmaz,
Onun qəm gülüşü heç vaxt gülünməz.
Huridir, mələkdir, vallah, bilinməz,
Qaymaq ləblərinə qurban olduğum.

Aşıq ağlamasın bəs necə gülsün,
Əhdi-ilqarımız məhşərə qalsın,
Cümə deyər eşqim canına salsın,
Şirin dillərinə qurban olduğum.

* Tövla-Tala - İlisu kəndinin bir məhəlləsi

HAYIF OLDU

İsmi Pünhan köçdü fəna dünyadan,
Qarışdı torpağa göz hayıf oldu.
Xudanın tədbiri beləymiş bizə,
Soldu yanaqları, üz hayıf oldu.

Əcəl çatıb nəfəs sana düzüldü,
Qəm, hicran tapdadı, bağırım üzüldü,
Yenə sevdiyimdən əlim üzüldü,
İxtilat tükəndi, söz hayıf oldu.

Bu yazıq Cümənin dönübdü baxtı,
Əsdi əcəl yeli sərvimi yıxdı,
Dedim ki, şad ollam bu bahar vaxtı,
Töküldü burnumdan yaz, hayıf oldu.

OLDUM

Qadir allah, mənə sitəm eylədin,
O İsmi Pünhandan qarqayar oldum.
Duşimdə göstərdin mənə yarımı,
Bir saat qol-boyun bərabər oldum.

Tutuban dəstindən etdim təmənnə,
Dedim: yarım sənsən, dedi: aman nə?!
Yenicə yetmişdim dinə, imana,
Oyandım, görmədim, sərgərdan oldum.

Cümə, diləyini xudadan dilə,
Bu məlun şeytanın hər işi belə,
Təzəcə yetmişdim o qönçə gülə,
Sırr oldu gözümdən, bilqar oldum.

OLMA

Molla Məhəmməd, məndən sənə çox salam,
Bəradər salamım almamış olma.
“Mim”inən “sin”di, bir “əlif”di, bir də “lam”,
O dərdə təvazö qılmamış olma.

“Əlif” vahid işarədir səğirdə,
“Lam” otuzdur, “sin” altmışdır kəbirdə,
“Mim” ərbəyin hesab olmuş zahirdə
Tuxandı məzmunu bilməmiş olma.

“Əlif” yekdi, “sin” saqitdi, “mim” çəhar,
“Lam” altıdır eylə yəqin aşikar.
İgirmi üçdən olmaginən bixəbər
Namümkün xəbərdar olmamış olma.

“Əlif” Allah abad etsin bu yazı,
“Lam” lazımdır xoş keçirmək bu yazı.
“Mim” məlumdur, olsun sənənin bu yazı,
“Sin” səhvən dəryayə dalmamış olma.

“Lam” leysə bir töhfə atam oduna,
“Sin” salamın göndərmişəm adına,
“Əlif” ustam oğlu gah bir yadına
“Mim” Molla Cüməni salmamış olma.

OLDUM

Zühr oldum anadan, düşdüm cahana,
Bəxti qara, üzü sayasız oldum.
Heç ayıb etməyin mən bəzircana,
Qəm alıb-satmaqdan mayasız oldum.

Mətahım sövdadır, eşqim ataşdır,
Didəmin qisməti qan ilə yaşdır.

Hər kimə qısıldım, qoyuban qaçdı,
Bu fəna dünyada yiyəsiz oldum.

Molla Cümə möhkəmdir diləyində,
Cənnət hurisində, ərş mələyində,
Kamalım dəryadır ...
İsmi Pünhan yanında həyasız oldum.

OLMAZ

Eşq əhlini qınamayın, qazılar,
Eşq əhlinin ağıl-kəmalı olmaz.
Ah çəkməkdən günbəgündən üzülər,
Solar gül irəngi, cəmalı olmaz.

Eşq əhlilər çəkən haray-dad olur,
Nə vaxt dostu görsə, onda şad olur,
Qohum-qardaş, əqrabası yad olur
Dayılı, mamalı, xalalı olmaz.

Eşq əhlinin eşq canına girişər,
Nagah görsə öz yarınnan görüşlər.
Ayaz üzən cincar* kimi bürüşər,
Sınban qaməti simalı olmaz.

Eşq əhlinin olmaz həya, aburu,
Ölən vaxt alışa bəlkə qaburu,
Bir saz olur, bir də sazın qoburu,
Bundan özgə dövlət, nə malı olmaz.

Molla Cümə xəyaləti dostdu, dost,
Qəm, möhnəti, mələləti dostdu, dost,
Fikri, zikri, ixtilatı dostdu, dost,
Xudasına layiq amalı olmaz.

OLMAZ

Dedim: ay dilbərim, seyrəmi çıxdın?
Dedi: sevdalıyam, gəzməsəm olmaz!
Dedim: mən dostuna nə mail baxdın?
Dedi: möhnətinə dözməsəm olmaz!

Dedim ki, ismini Pünhan eylədim!
Dedi: danış görüm, sənə neylədim?
Dedim ki, eşqindən qəzəl söylədim,
Dedi: qələm gətir, yazmasam olmaz.

Dedim: Molla Cümə qəmdə qalıbdır,
Dedi: ah-naləsi canım alıbdır,
Dedim ki, göz yaşım göllər olubdur,
Dedi: mən sonayam, üzüməsəm olmaz.

OLU

Təzədən düşmüşəm eşq sevdasına,
Artıb dərdim günbəgündən çox olu.
Sevdiyim pünhandan üzün göstərsin
Qaygım gedər bu sərimdən yox olu.

Xəstə könlüm, eyləginən tamaşa,
Bu bəzəyə, bu zinətə, qumaşa,
Qorxum budur yar mənimlə savaşa,
Qaşı kaman, kirpikləri ox olu.

Cümə deyər: incə, nazik bel səndə,
Tuti səndə, bülbül səndə, dil səndə
Süsən səndə, sünbül səndə, gül səndə
Ənbər, gülab tərleyibən qox olu.

* Cincar – gicikən

NƏ OLUR

Gəldim isə genə çıxıb gedirəm,
Bir saat yanımda dursan nə olur?
Düşmüşəm dərdinə dözə bilmirəm,
Bir halım-əhvalım sorsan, nə olur?

Bir badə almadım yarın dəstindən,
Qaşları keçmədi canım qəsdindən,
Gözlərin altından, yanaq üstündən,
Bir busə aşiqə versən, nə olur?

Sən ağasan, Molla Cümə nökdərdir,
Göz yaşını ayağına tökdərdir,
Turuncların nabat, qəndi-şəkərdi,
Bircə dodağıma vursan, nə olur?

OLURMUŞ

Müşkül işdir sevən yarıdan ayrılmaq,
Ayrılıq da bigümandan olurmuş.
Gecə-gündüz virdim oldu ağlamaq,
Ağlamaq da qəm-hicrandan olurmuş.

Qəvvas olan bəhri-Nildən keçməsin,
Pərvanələr şam oduna bişməsin,
Mənim kimi kimsə eşqə düşməsin,
Eşqə düşən din-imandan olurmuş.

Görməmişəm yarım kimi şirindil,
Yanaqları ağ gül ilə qızılgül,
Ey ağalar, inanası iş deyil,
Cümə İsmi Pünhanından olurmuş.

OLURMU

İki sevgi bir məclisdə əyləşsə,
Onlar üçün heç utanmaq olurmu?
Bir-birinin gərdəsinə qol açsa
Tifil kimi basıb yenmək olurmu?

Xuda olsa bu təqdiri yazası,
Bəndə varmı tədbirinən pozası,
Bir kərəm ayırdı haqqın qəzası,
Hər aşiqə belə yanmaq olurmu?

Molla Cümə, fikir çəkmə hər sözdən,
Neçələri şekkə düşər bu bizdən.
İsmi Pünhan, incisək də üz-üzdən,
Bizim üçün könül dönmək olurmu?

ÖLSƏM

Görək, əziz, sənə kim deyir yaxşı,
Mən sənə dərdindən, ey cavan, ölsəm,
Ağlarsan, gözündən tökərsən yaşı,
Eylərsən "ay mədəd, ay aman" ölsəm.

Bir busə alsaydım ay qabağından,
Soraydım şərbəti bal dodağından,
Doysaydı gözlərim gül yanağından,
Çəkməzdim dünyada arzuman, ölsəm.

Cüməni eylədin, yar, yarımcanlı,
Gəl, eylə bir çarə, dərddə dərmanlı,
Yəqin bil, sevdiyim, qanlısan, qanlı
Yıxılıb yolunda bigüman ölsəm.

ÖKÜZ¹⁰

Mən yanına bir minnətə gəlmişəm,
Papağımı eylə yuxarı, öküz.
Uşaqlar yanında üzü qarayam,
Papağımı eylə yuxarı, öküz.

Sən gəl qoyma məni təhnədə, sözdə,
Ayağa duruban hönkirdə, bozla,
Göy otu biçibən tökərəm yazda,
Qışına çəkdirrəm suxarı, öküz.

Cümə qulağına əyilib deyir:
Oğul-uşaqlarım məni çox söyür.
Görürəm, səndən heç olmayır xeyir
On manatım gedər dübarı öküz.

A QOCA KİRVƏ

Çox yaxşı aşığısan, a qoca kirvə,
Elə çığırğınən gözün pırtlasın.
Evdə toyuqlara gəl belə hər bə,
Gündə qorxusundan altı murtlasın.

Giribsən ortaya özgə at ilə,
Atın ora yortma beş biyanilə,
Bağlayın başını möhkəm çatıyla,
Xam olsa da çabalasın, partlasın.

Gəl girmə Cümənin qızğın saçına,
Baş-ayaq yanarsan atəş gücünə,
Girməz qulağına, gəlməz vecinə,
Meydanda sən kimi yüzü fırtlasın.

PEŞKƏŞDİR

Bir zülfü ənbərə, qaşı peykərə,
Bir gözü xumara canım peşkəşdir.
Bir yanaq əhmərə, yüzü qəmərə,
Bir dişi gövhərə canım peşkəşdir.

Bir ləbi sükkərə, dili şəkkərə,
Bir sinə mərmərə, bəxti əxtərə,
Bir qəddi ər-ərə, təzə nübgərə,
Bir belə dilbərə canım peşkəşdir.

Bir ismi əzbərə, əndamı tərə,
Bir cavan bəşərə, gözəl duxtərə,
Bir eşqi əxkərə, çox zülümkərə
Cüməyəm aşkara canım peşkəkdir.

PƏRVANƏ

Təzələtdin köhnə olan dərdimi,
Eşq oduna yaxdın canı, pərvanə!
Necə vaxtdır unutmuşdum vədimi,
Yada saldın o insanı, pərvanə!

Bülbül də qovğayə salıbdır sərin,
Gül üstə sındırmaz heç balu-pərin.
Özün kiçik, qiryətinə afərin,
Eşq əhlinin sənsən xanı, pərvanə!

Sənin yarın nə sitəmkar yar imiş,
Əcəb səndə həmdənilik var imiş,
Eşqin üstə Cümə biqərar imiş,
Onu çəkdiñ imtahana, pərvanə!

ƏZİZ

Əziz hüsnün əziz gördüm, əziz mən,
Əzizimsən, əziz İsmi Pünhanım.
Əziz səni, əziz sevdim, əziz mən,
Əzizimsən, əziz İsmi Pünhanım.

Əziz olmaz əziz səntək əziz can,
Əziz qurban, əziz sağa, əziz can,
Əziz aman, əziz bidad, əziz can,
Əzizimsən, əziz İsmi Pünhanım.

Əziz Cümə, əziz dilbər, əziz sən,
Əziz eşqə, əziz simsar, əziz sən,
Əziz danış, əziz göftar, əziz sən,
Əzizimsən, əziz İsmi Pünhanım.

POZMAQ

İsmi Pünhan, bu göftara qulaq as,
Layıqımı dostluğu indidən pozmaq?
Bir gün deyil, bir ay deyil səbr edim,
İllərcə olarmı bu dağa dözmaq.

Qafilələr gəlsin dərdim çəkməyə,
Dəryalar boşalsın yaşım tökməyə,
Zühr oldun anadan belim bükməyə,
Yaraşmaz şanına kinayə gözmaq.

Cüməyəm, dərdimə nə çarə qıllam,
Tamam ərşə yetir ah ilə nalam,
Dilimdə ismindir, əlimdə qələm
Olubdur vərdişim oxuyub-yazmaq.

EY QASİD

Ey qasid çünki sən bilirsən sirri,
Salam o yarə “yey”i, “tey”i “rey”i.
Nə fikir eyləyir, nədir tədbiri
Cavabın tez mənə “kaf”, “tey”i, “rey”i.

Danış əhvalımı can parasına,
Bir məlhəm eyləsin biçarasına
Sığmıram yerinə göy arasına,
Dərdim çəkə bilməz “şin”i, “tey”i, “rey”i.

Xəbər al, gör neyçün Cüməynən öcdü,
Nə təqsir etmişəm bir belə kəcdi,
Dostunu saymayan deyərlər bicdi,
Xərdən törəyən “qaf”i, “tay”i, “rey”i.*

ŞİRİNDİ SEVDİYİM

Dost da öz dostundan olurmu bezar,
Yatmıram gecələr, “fi”, “kaf”i “rey”dən.
Sinəm butasına sənən kamandar,
Keçirdin oxların “cim”, “kaf”i “rey”dən.

Bağban olan qulluq eylər bağa da,
Sonalar məşhurdu teldə, çığada,
Xidmətkərin gözü olar ağada,
Ağa nə istəyir “nun”, “kaf”i, “rey”dən.

Molla Cümə oxur türkü, ərəbi,
Arzular özünə xaki turabi,
İsmi Pünhan, ləblərinin şərəbi
Şirindi, sevdiğim, “şin”, “kaf”i, “rey”dən.**

* Hərflərin mənası: yetir, gətir, şütür (dövə), qatır

** Hərflərin mənası: fikir, cigər, nöker, şəkər

SAQQAL

Qorxum budur, saqqal, səni saxladam,
Qocalıq davasın tutarsan, saqqal.
Saxlasam da gərək asam qulaqdan,
Hayıfsan, düşübən itərsən, saqqal.

Alimlərin məclisinə varanda,
Əl bağlayıb xidmətində duranda,
Hər birinin söhbətini görəndə,
Məni də cərgəyə qatarsan, saqqal.

Mən ki varam, Məhəmmədin ümməti,
Səndə varmış Peyğəmbərin sünnəti,
O Xudamız qismət etsə cənnəti,
Cumaynan muradə çatarsan, saqqal.

SAQQAL

Allahın sən, saqqal, məndən iraq ol,
Baş alıb əlindən gedərəm, saqqal.
Yəqin bil ki, səni qoyan dəlləyi,
Aləmdə lap rüsvay edərəm, saqqal.

İşləməyib müftə yemək istəsən,
Sabınnan tər-təmiz yumaq istəsən,
Burnum, gözüm sarı çummaq istəsən,
Bilginən, dibindən didərəm, saqqal.

İstəyəne olsun Cümənin payı,
Kim eylər ki, sənə bu haqqı-sayı,
Hər yetən məhəublər deyərlər dayı,
Sınar könlüm, səni yondurram, saqqal.

SAQQAL

Saqqal, səni saxladaram çənayə,
Möhlət ver, bir zaman çallanma, saqqal.
İndi deyim tövbəliyəm xınayə,
Dişimin üstünə sallanma, saqqal.

Saqqal, səni bina etsəm bu üzə,
Uzanıban salma məni mərzə,
Buyurram dəlləyə, tutar məğrazə,
Gücdənib hər yerə çullanma, saqqal.

Saqqal, sənə bu minnəti eylərəm,
Boğaz tutub endiyindən əllərəm,
Hirsim tutsa, lap dibindən köllərəm,
Cümənin dilinə allanma, saqqal.

SAQQAL

Dost, müsahib çox eylərlər minnəti,
Ol səbəbdən səni saxlaram saqqal.
Hansı vaxtı çox eylərlər hörməti,
Ürəkdən hər birin yoxlaram, saqqal.

Saqqallılar fitnə-fəsad yeridir,
Zənd olunur fitnəkarın biridir,
Kol donquzu tulaların xırıdır,
Elə olma, səni ..., saqqal.

Nə qədər ki Cümə səni qazıdar,
Ol qədər də ağasına naz edər.
Qırxdıranda ibadəti az edər,
Güvənibən sənə, çoxlaram, saqqal.

SALIBSAN

İsmi Pünhan, dedilər gəlibsən bizə,
Nə yaxşı sən bizi yada salıbsan?!
Darayıb zülflərin töküben yüzə,
Bu cavan canımı oda salıbsan.

İnsanda görmədim bu şirin dili,
Bağlar çiçəyisən, dağların gülü,
Cənnət almasısən, çəmən bülbülü,
Oxuyub dünyaya səda salıbsan.

Butasız dünyada ömür sürmərəm,
Səndən özgəsinə könül vermərəm,
Bu işi şəninə layıq görmərəm,
Cüməni özündən cida çalıbsan.

SƏNİN

Başına döndüyüm İsmi Pünhanım,
Şirindir göftarın dillərdən sənin.
İstərsə qocalıb başın ağarsın,
Çəkərəm həsrətin illərdən sənin.

Xoşuma gəlibdir hər bir işlərin,
Canımı alıbdır xoş vərmişlərin,
Qaymaq dodaqların, inci dişlərin,
Seçilməz yanağın güllərdən sənin.

Molla Cümə tamaşanı qanadır,
Qədrin bilsən əgər gövhər kanıdır,
Ala gözlər, qələm qaşlar yanadır,
Xədəngdir gərəkin millərdən sənin.

SƏRASƏR

Ay ağalar, itirmişəm Leylanı,
Məcnuntək gəzirəm dağı sərasər.
Bir ah çəksəm yıxar ərşi-əlanı,
Heç qalmaz sol ilə sağı sərasər.

Bəxtəvər yaranmış yüz el içində,
Baxarsan tək durar gözəl içində,
Qalıbdır şamaman xəzəl içində,
Bağbantək axtarram tağı sərasər.

Cümənin sövdası cuş verir dəm-dəm,
Bu fəna dünyada xoş dilə bəndəm,
Qorxuram qönçəmə xar ola həmdəm,
Bülbültək dolannam bağı sərasər.

SALMASA

Aşiq olan heç qarıyıb qocalmaz,
Yarı əgər onu gözdən salmasa.
Nə taqətdən düşməz, başı ağarmaz,
Xiffət çəkib saralıban solmasa.

Çox bağlara girib gülün dərmişəm,
Çox gülləri dərib yara vermişəm,
Çox gözəlin axırını görmüşəm,
Səni də görərəm haqq canım almasa.

Elm oxuyan bəyəm heca bilməzmi,
Gündüz görən əziz gecə bilməzmi,
Molla Cümə belin quca bilməzmi,
Yerə girsin dəhnəlicən* olmasa.

* Dəhnə – Şəkido kənd

SATAŞMA

Başına döndüyüm ustalar başı,
Nə layiqdir, sən də mənə sataşma.
Qorxuram bacara bilməzsən mənnən,
Nə layiqdir, sən də mənə sataşma.

Xoşlamanam mən ki heç heylə şeylər,
Əlif Allah bil, bağrını ha teylər,
Üç qafiyə bilən meydanda söylər,
Nə layiqdir, sən də mənə sataşma.

Molla Cümə sözün deyər hər vaxta,
Verim cavabını, bir hovur toxta,
Hər aşiqin hünərini dura qabaxda,
Nə layiqdir, sən də mənə sataşma.

SAXLAYIR

Şeyda bülbül zimistandan qaçanda,
Aldadıb baharın gülü saxlayır.
Pərvanələr şam odundan keçəndə,
Şölələnilib bircə balı saxlayır.

Dərdim çoxdur, təbib yox ki, açım mən,
Canım çıxmaz, bu fənadan köçüm mən,
Cəllad zəhər verməz alıb içim mən,
Badəni qarşımda dolu saxlayır.

İsmi Pünhan, mən ağlaram zarı-zar,
Öldüğümdür, mürvət eylə, aman, yar,
Molla Cümə olsun sənə xidmətkar,
Desinlər yanında dəli saxlayır.

SAXLARAM

İsmi Pünhan, bir dağ çəkdi sinəmə,
Dünya üçün əmanətə saxlaram.
Zənn eyləmə nığah ölsə unudar,
Xak altında yata-yata saxlaram.

Canım yanar atəşimnən, odumnan,
Bayquş bezər harayımnan, dağımnan,
A bivəfa, heç çıxarmı yadımmnan,
Bu dərdləri qiyamətə saxlaram.

Molla Cümə, əlac yoxdu ya xannan,
Ayrılmışam süzgün-süzgün baxannan,
Əlbət bir gün yapışaram yaxannan,
Haqq divan var, ərəsətə saxlaram.

SƏNİ

Al yaşıl bəzənib seyrə çıxanda,
Ayınan ulduza vermənəm səni.
Yoxdur bərabərin huri, qılmanda,
Misirdə yüz qıza vermənəm səni.

Şəkildə Yusifin cəmalı səndə,
Yoxdur bərabərin huri qılman da,
Şəkiyə, Şirvana, Quba, Dərbəndə,
Tehrana, Təbrizə vermənəm səni.

Molla Cümə olub hicran tapdağı,
Dərdimin ortağı, sırım kürrağı,
Gəncəyə, Bakıya, ol Qarabağa,
Ol şəhri-Tiflisə vermənəm səni.

SƏNİ

İsmi Pünhan, bir dağ çəkdi sinəmə,
Gəlibən sərsəri hüt öpdü səni.
Ölkənin dəyyüsü, el utanmazı,
Birindən doymayıb cüt öpdü səni.

İşimiz dönübdür Kərəm nağlına,
Hardan-hara düşdü kəlbın ağına,
Köpəkdən törəmiş köpək oğluna,
Kim verdi görəsən fit, öpdü səni.

Namərdin badəsin alma dəstinə,
Tilisim, cadunu sürtər üstünə,
Bir busə qıymadın Cümə dostuna
Axırda sevdiyim, it öpdü səni.

SƏNİN

Ah çəkibən qəm dəryayə düşübsən,
Söylə görüm nədir dərdin, qız sənin!
Öz əlindən xoryad elə düşübsən,
Sarılbıdır güli rəngin, qız sənin.

Dövrən sürüb, bir ömür-gün görməyən,
Tay tuşunan oynayın gülüməyən,
Əl uzadıb qönçə gülün dərməyən,
Mən öluncə cana dağdır, qız sənin.

Bu Molla Cüməni salmadın yada,
Məni qoyub getdin yada, xoryada;
Hər gələn naşını salıba ada
Hayıf oldu gedən ömrün, qız sənin.

QIZ SƏNİN

Ceyran kimi səhər seyrə çıxanda,
Qarşı gələydim yoluna, qız sənin,
Geyimin ətlas, zərbab mərcañ yaxanda,
Kəmərləydim belinə, qız sənin.

Ləzzət əndamında, məzə dodaqda,
Yengicə, yetişmiş şamama tağda,
Oturaydıq birgə xəlvət otaqda,
Yanaşaydım sağ soluna, qız sənin.

Mən Cüməyəm, oldum dəli-divana,
Çıxmış gözüm qondu sənək cavana,
Camalın oxşayır İsmi Pünhana
Canım qurban camalına, qız sənin.

SƏNİN

Üç ay yay çıxıbañ payız olunca
Sevdiyim, gözlərim yolların sənin.
Gözdən iraq olub ayrı düşüncə,
Yarəb, necə olur halların sənin.

Könül bir dəryadır dolub axmayır,
Sənnən özgəsinə gözüm baxmayır,
Leyli nəhar xatirimdən çıxmayır,
O şirin danışan dillərin sənin.

“Sey”, “lam”, “nun”, “zey”nən ismin söyləyəm,
Sənnən ayrı bu cahanı neyləyəm,
Mən Cüməyəm, sənə minnət eyləyəm,
Hər xoryad qucmasın bellərin sənin.

SƏNİN

Aşıq mənəm deyib çox da öyünmə,
Hələ mən sözünə baxaram sənin.
Xam day kimi çapalayıb döyünmə
Noxtanı başına taxaram sənin.

Hirslənibən meydan başında durram,
Basma quyruğumdan, qayıdıb vurram,
Tökərom dişlərin, ağzını cırram,
Barmağım gözünə soxaram sənin.

Səndən aşıq olmaz, dümdüyün biri,
Əqlin yoxmuş, dəlimisən, sərsəri,
Kürsənmə üstümə, durginən geri,
Dünyanı başına yıxaram sənin.

İnciməynən sən Cümənin dilindən,
Minib sürər, hərgiz düşməz belindən,
Vuruban sazını alıb əlindən
Qaytarıb başına çaxaram sənin.

SƏNİNƏN

Çünki görüşmədik, İsmi Pünhanım,
Qisas qiyamətə qalsın sənininən.
Bu dünyada yüz gözələ söz dedim,
Maral gözlüm, yüz bir olsun sənininən.

Bəxtiqara yaranıbdır kökümüz,
Qəm, hicrandan bağlanıbdır yükümüz,
Bü dünyaya cünun gəldik ikimiz,
O dünyaya yolum salsın sənininən.

Hər namərdə canı verib neylərəm,
Müxənnətin üzün görüb neylərəm,
Səndən ayrı ömür sürüb neylərəm,
Molla Cümə istər ölsün sənininən.

SƏNSƏN

Salam olsun sənə, Molla Abdulla,
Qardaşım, könlümün muradı sənsən.
Ölkələr içində məşhursan adla,
Gümüşün qızıldan savadı sənsən.

Özün Ocaq oğlu Seyidzadəsən,
Ağılda, kamalda çox ziyadəsən,
Yetginən murada bu dünyədə sən,
Hər zaman dilimin ol adı sənsən.

Əvvəldən nəsliniz aləmə faşdı,
Yüzüyün üstündə cavahir qaşdı,
Sizi bəyənməyən, bil, qızılbaşdı,
Əsil peyğəmbərin övladı sənsən.

Padşah sikkəsitək sözlərin ötər,
Öyünən gözünə kol təkəki batar,
Əlində bərdənkə, çiyində qatar,
Bədəsil kəslərin cəllası sənsən.

Əlitək deyib duranda cəngə,
Alilər işini salmasın ləngə,
Qeyrəti ucundan çalışan səngə
Bisütun dağının Fərhadı sənsən.

Məsləkdə Hatəmsən, heç tayın olmaz,
Çox imtahan mətləbinə bulunmaz,
Sayəndə əyləşən naməhrum qalmaz,
Ol mürği-humayın qanadı sənsən.

Hadi əfənditək gözəl əmin var,
Sevdiyən gözəltək bir həmdəmin var,
Məclis-mərəkədə söhbət dəmin var,
Kəskin qılıncların poladı sənsən.

Ağası yüzbaşı olubsan məhcur,
Viranə könlümü qılıbsan məhmur,
Xudabəndə sizi eyləməsin dur,
Çünki onun əziz damadı sənsən.

Cüməyəm, yazaram səxavət kanı,
Mehmanınam sənə adına günü,
Ol diyən çayçıda bir gözlə məni,
Daldasız dalımın ümidi sənsən.

SƏNGİ

Görməyəydim bu misildə tək səni,
Hayıf ki, olubsan xərabə səngi.
Gözüm gördü, əqlim çıxdı başımdan
Gün yüzü düşdüm iztirabə səngi.

Mövlam sənə şəfqətindən dil verə,
Şər işimiz döndəribdi xeyirə,
İsmi Pünhan seyr etdimi bu yerə
Olmadımi sənə gileyba səngi.

Molla Cümə halın pərişan görür,
Didəmin yaşından gileyvan çürür,
Məndən betər namus sənə əl verir,
Yoxsa döşənməzdin türabə səngi.

SƏNSƏNMİ

Şükür haqqa, yenə gördüm üzünü,
Habu kəndin gülüzarı sənsənmi?
Gecə-gündüz unutmaram sözünü,
Bu aşiğin dil əzbəri sənsənmi?

Meh züflərin dal gərdana yaysana,
Demək olar ondördündə ay sənə,

Tapılmaz heç bu dünyada tay sənə
Ərşdə mələk barabarı sənsənmi?

Gül yanaqlı, ləbi ballı sevgilim,
Mah camallı, xətti-xallı sevgilim,
Doğru söylə, şirindilli sevgilim
Mən Cümənin əziz yarı sənsənmi?

SƏNSİZ

İsmi Pünhan, ərəsətin günündə,
Ol hesab kitaba düşməyəm sənsiz.
Yolunu gözləyəm sirat üstündə
Bir qədəm irəli keçməyəm sənsiz.

İsmi-adın sənə baldan da şirin
Axıtdın gözümdən qan ilə irin,
Mövlam əmr eyləsə: cənnətə girin,
Meyl edib qapısın açmaram sənsiz.

Cüməyəm, olmuşam cünun, sərsəri,
Qalıbdır canımda eşqin əsəri,
Versələr əlimə abi-kövsəri,
Yəqin bil, sevdiyim, içməyəm sənsiz.

SƏRÇƏLƏR

İlahidən qorxun, bir insaf edin,
Az incidin məni-zarı, çərçələr!
Oba qurtulmadı, ölkə batmadı,
Yoxmu bundan qeyri darı, sərçələr!

Fəqir dostum cəfa çəkib əkibdir,
Kərim dostum toxumunu tökübdür,
Nə zulumnan alağını çəkibdir
Ayaqyalın Reyhan qarı, sərçələr!

Əkdiyim olmasa məəttəl qalıq,
Ruzumuz olmasa acınnan öllük,
Yeməyin axırda üç yerə böllük,
Siz də olun biznən yarı, sərçələr.

Qışda sizi dingin başında götrəm,
Düyü töküb, tüfəng atıban vurram,
Qara yaz balanı yuvada burram,
Gəl kəsməyin etibarı, sərçələr!

Molla Cümə nə vaxtadək qoruya,
Azğın-azğın nə düşübsüz yorğaya,
Axır sizdən ərzə verrəm qırğıya,
Dincələrsiz tez bazarı, sərçələr.

SƏSİDİR

Nagahdan bir səda dəydi guşimə,
Aman, görüm bu səs kimin səsidir.
O qədərən gəldi mənim xoşuma,
Aman, görüm bu səs kimin səsidir?!

Tovuzmu, tutumu, bilməm tüləkmi,
Əndəlib yaqutmu, yoxsa süləkmi,
Ya bilmirəm huridizmi, mələkmi,
Aman, görüm bu səs kimin səsidir?!

Meyvə isə hansı bağın barıdır,
Məhəbub isə, sorun, kimin yarıdır,
Şux avazı təmiz məni əridir,
Aman, görüm bu səs kimin səsidir?!

Oğrun-oğrun daldalarda danışır,
Şirin canım eşq oduna alışır,
Molla Cümə "hanı" deyib soruşur,
Aman, görüm bu səs kimin səsidir?!

DUTANDAN SONRA

İsmi Pünhan, bu zillətə düşmüşəm,
Əlim ətəyini dutandan sonra.
Təhər-təhər hicranını çəkmişəm,
Sən bu mərtəbəyə çatandan sonra.

Cilvələnilib ətə, qana dolusan,
Qanmayırsan ədəb, ərkan, yolu sən,
Əlbət bir gün özün peşman olusan,
İş-işdən keçibən ötəndən sonra.

Bir vaxt olar bu sözləri söylərsən,
Axtarıban tapa bilməz, neylərsən?
Yada salıb dadi-fəryad eylərsən,
Molla Cümə ölüb-itəndən sonra.

ÖLƏNDƏN SONRA

Dəli könlüm genə eşqə gəlibdi,
Yarı bu məclisə gələndən sonra.
Şirin canım eşq oduna yaxıbdı
Dönübən üzümə güləndən sonra.

Nə üçün yadlarla həbib olmusan,
Evimi yıxmağa səbəb olmusan,
Eşitmişəm təzə təbib olmusan,
Məni bu dərdlərə salandan sonra.

Sənə qurban olum, əhmər yanaqlı,
Gəzərsən elləri dili soraqlı,
Axtarsan, tapmazsan əli çıraqlı,
Ağlarsan Cüməni öləndən sonra.

TAMAŞA

Ay ağalar, heç qorxmuram ölümdən,
Torpaq alta girəndədi tamaşa.
Necə günah qurtarıbdı əlimdən
Minkir-Nəkir sorandadı tamaşa.

Xilaf yoxdu alimlərin sözündə,
Yazılıbdı dörd kitabın özündə,
Çini-çılpaq ərəsətin düzündə,
Boynuburuq durandadı tamaşa.

Molla Cümə haqq bir divan qayırb,
Möminləri behişt icrə buyurub,
Günahkarı dəstə-dəstə ayırub,
Cəhənnəmə sürəndədi tamaşa.

HAVA TAP

On havaynan girmə mənə meydana
Mənim üçün əlli cürə hava tap.
Gücün salma dəhanına, dilinə
Aşiq isən bu dərdimə dava tap.

Cəmdək olsa qarğa kimi yolarsan,
Laçın görsən quyruğunu bularsan,
Çaqqal kimi kolda-kosda olarsan,
Qurd gəlibdir, gizlənməyə yuva tap.

Cümə, dindirmə sən o dəngəsəri,
Çöllər heyvanısan, tövlələr xəri
Cahanda görmədim səntək sərsəri
Vaxtikənnən öz-özünə dava tap.

TELLİNİN

Hərdən çıxıb qarşımızda gəzəndə,
Canlar alar incə beli Tellinin.
Qaş oynadıb, gözlərini süzəndə,
Evlər yıxar fitnə-feli Tellinin.

Tellinin zülfləri gərdəndə cadı,
Şahmartək dişləyir aşnanı, yadı,
Dərdə salmış cümlə Əliabadi*
Süsən sünbül, reyhan teli Tellinin.

Tilsimli camalı aya oxşayır,
Qaşları qurulmuş yaya oxşayır,
Hər kəlməsi bir bəlaya oxşayır
Cümə üçün şirin dili Tellinin.

TELLƏRİN

Sevdiciyim, beyxəbərsən işimdən,
Etdi məni bil divana, tellərin.
Hər görəndə ağıl getdi başımdan,
Bənzədirəm gül-reyhana tellərin.

Səhərdən ay bir çəkinən darağa,
Ətir, ənbər iyi vursun qırağa,
Getmə sən qarşımdan, durma irəyə,
Olmasın gözümdən yana tellərin.

Qaşların qələmdi, gözlərin almaz,
Gedər bu gözəllik, heç sənə qalmaz,
Hər naşilər, bala, qədrini bilməz,
Layiqdir sultana, xana tellərin.

* Əliabad – Zaqatalada kənd

Allah sənə qismət etsin cənnəti,
Yanına buraxma hər müxənnəti,
Budur sənə mən Cümənin minneti:
Sığallatma yad insana tellərin.

TÜLKÜ

Ey ağalar, gəlin sizə söyləyim,
Hərgiz çıxmaz imiş heç yola tülkü.
Aclıqda olmazmış bunun heç dəmi,
Girərmiş bu koldan ol kola tülkü.

Tülkünün məskəni olarmış dağda,
Yatarmış qayada, gah da torpaqda,
Bir gün olur dərin satarlar nağda,
Çox da getmə böyük xəyala, tülkü.

Tülkü girən yeri bir qalın novdur,
Üstü qayalıq, hər tərəfi sovdur,
Cümə deyər: başınıza bir lovdur,
Olsa yanımızda bir tula tülkü.

YANA TUTMA

Camalın səminə gəldim pərvanə,
Bir göstər üzünü, qız, yana tutma!
Qalmışam yolunda, bir çıx eyvana,
Şirin göftar elə, üz yana tutma.

İsmi söylərəm "fey", "tey", "mim"inə,*
Günümü keçirəm sənsiz kiminə?

* Fatma

Arifən, işarə elə himinən
O qələm qaşları düz, yana tutma.
Gözəllik bağında bəxtəvər oldun,
Sərimi sevdəyə bir də sən saldın,
Cümənin canını əcəlsiz aldın,
Ölürəm, amandır, göz yana tutma.

TUTMUŞ

Bahar gəlib, gəlib çatdı zimistan,
Uca dağlar başın yenə qar tutmuş.
Səyyad heç düşməsin eşq havasından,
Tülək-tərən ovlağını sar tutmuş.

Qəvvas olan qəm dəryasın boylasın,
Dərdli kəslər öz dərdindən söyləsin,
Yazıq bülbül ağlamayıb neyləsin,
Bağda gülün qönçəsini xar tutmuş.

Sək rəqibi heç ölməsin qarıyıb,
Şikəst olsun, əl-ayağı quruyub,
Molla Cümə necə dursun kiryib,
Eşidibdir yarı tazə yar tutmuş.

HARAY

Xudayi zülcələl, sənə əyandı,
Yetişdi əflakə avazım, haray!
Sirrim hüzuruna bəyan-bəyandı
Neçün qəbul olmaz niyazım, haray!

Eşqə düşüb oxuyaram şəddinən,
Çevirdin bəxtimi bircə məddinən,

Almısan ağlını qara xəttinən,
Beləmi yazmışdın a yazım, haray!

Bir dərdin var sənin, min bir dərmanın,
Əfv eylə günahın Molla Cümənin:
Düşüb təşvişinə İsmi Pünhanın,
Ötəbdür günorta namazım, haray!

HARDADI

Başına döndüyüm xan qarı nənə
Aman nənə, bircə balan hardadı
Yalvarıram sənə, can qarı nənə
Gözüm nənə, bircə balan hardadı.

Sən maralsan, o yanında balamı?
Dost-aşnadan üzülməsin salamı.
Dil ucunda şeyx oxuyar kəlamı,
Aman nənə, bircə balan hardadı?

Cəng edirdi yaşılbaşlı sonaynan,
Sər muyları əlvən olmuş xınaynan,
Hicran ortağıdır Molla Cumaynan
Aman nənə, bircə balan hardadı.

AY FƏLƏK

Gen dünya başıma genə dar oldu,
Ötünməz olubdu sözüüm, ay fələk!
Eşq oduna düşüb tamam kor oldu,
Xiffət, xəcalətdən gözüm, ay fələk!

Yar yolunda mən ki gəldim amana,
Əskik olmaz qəm heç gözəl sevana,

Həsretindən oldum dəli-divana,
Heyva tək saraldı üzüm, ay fələk!

Cümə İsmi Pünhana aşiq olunca,
Bülbültək ağlaram dilim yorunca,
Vəfasız yarınan ömür sürüncə
Ölübən qurtarım özüm, ay fələk.

AY FƏLƏK

Əzəl mən sevdəyə düşən zamanda
Sidqinən çağırıb dedim: ay fələk!
Gözüm qaldı sən yaradan insanda,
Eşitmədin haray-dadım, ay fələk!

Aman, ağam, nə haldayam, gör mənə,
Yaxam oldu göz yaşımın xırmanı,
Səndə bitir hər bir dərdin dərmanı,
Sən var ikən kimə gedim, ay fələk!

Mən insan oluncaq daşa dönəydim,
Odun olub ocaqlarda yanaydım,
Xalqlar arasında mən də Cüməydim,
Çirkin oldu gözəl adım, ay fələk!

DİDAR

Qadir Allah mənə dörd şey veribdir:
Zəhare, qəhhara, azare finnar,
Dörd şeyi də məndən uzaq edibdir:
Bir yare, bir vare, dildare, didar.

Çünki bu sərimi sevdəyə saldı,
Çıxarıb əqlimi başımdan aldı,

Yar zülfü üstümə dörd yağ oldu:
Şahmare, yəlmare, cidare, əğyar.

Cüməyəm, mətləbim "sin"ninən "tey"di,
İkinci bir "mim"di, üçüncü "rey"di,
Mənim yardan umacağım dörd şeydi:
Göftare, güzare, nəzare üzər.

UÇMAĞI

Ay əzizim, sən danışan yerlərdə,
Könül istər qanadlanıb uçmağı.
Ovçu kimi pusa-pusa gələndə,
Ceyrandanmı öyrənibsən qaçmağı?

Nə layiqdir, mən bülbülü özgə gülə qondurmaq,
Cavan ikən şirin canım eşq oduna yandırmaq,
Adam yanda yaxşı işdir him qaşınan qandırmaq,
Xəlvət yerə biz düşəndə sal ağzınan yaşmağı.

Nə toxunub o qapına geri çəkdin özünü,
İki qardaş sevda açıb göstərirlər yüzünü,
Nə istəsən, ay əzizim, hündür deynən sözünü,
Molla Cümə çox istəyir bir sənən danışmağı.*

ÜRƏYİM

Bu iş Tanrıdandır, deyil insandan,
Bir gözələ mehribandı ürəyim.
Dilimin əzbəri İsmi Pünhandan
Eyzən möhnət, qəm, hicrandı ürəyim.

* Şəri əlyazmasında olduğu kimi köçürdük. Diqqət edilse, birinci bəndi qoşma üstündədir, qalan iki bəndi isə divanıdır.

Bir dərd əhli heç tapmadım burada,
Nahaq yerə rüsvay oldum arada,
Nə ölmədim, nə yetmədim murada,
Ah çəkməkdən qızıl qandı ürəyim.

Cüməyəm, çəkdiyim fikri-xəyaldı,
Ciyərim pürxundu, qamətim "dal"dı,
Fələk də canımı yangıya saldı,
Od tutdu cəsədim, yandı ürəyim.

ÜRƏYİMDƏ

Başına döndüyüm, ay Emnət xanım,
Mən səni sevmişəm ağ ürəyimdə.
Çox zamandı həsrətini çəkirəm,
Mən səni bəslərəm sağ ürəyimdə.

Məni eyləmişən Məcnun-divana,
Gözüm yaşı axdı döndü ümməna,
Od saldın cismimə bax, yana-yana
Əridi, qalmaqadı yağ ürəyimdə.

Mən Cüməni eyləmişən biçərə,
Sinəmin başına qoymusan yara,
Təbibimsən, zalım, gəl eylə çara,
Gedər qəbristanına dağ ürəyimdə.

USTA

Salam olsun sənə, usta Məhəmməd,
Bu mədhi eşitsin qulağın, usta.
Sənə kömək olsun Allahüs Səməd,
Başa kimi yansın çırağın, usta.

Məskənin İlisu, familin Eldar,
Dalında tədbirli sahib kəməndar,
Elmdə mahirsən gün kimi aşkar,
Çatıbdır hər yərə sorağın, usta.

Ustadlar ustadı, ustabaşısan,
Bədəxşan şəhrində gövhər daşısan,
Cavahir xəttəmin zümrüd qaşısan,
Çaxılsın bəhşətə bayrağın, usta.

Haqq səni gögərtsin həmişə cavantək,
Versin muradını dərya-ümmantək,
Sürəsən dövrəni Nuşirəvantək,
Dolsun, boşalması çanağın, usta.

Nə qədər mədh etsəm, tərifi bitməz,
Nəfəsim zay olmaz, havaya getməz,
Bilirsən qədrimi, yanında itməz,
Qəmginlik görməsin qabağın, usta.

Maşallah, afərin, heç tayın yoxdur,
Yanlarda dabanın çəkənin çoxdur,
Düşmənin gözüne bir xənek oxdur,
Keyf ilə oturub-durmağın, usta.

Bu fəna dünyaya alışma, qardaş,
Bədəxşar eylərlər, çalışma, qardaş,
Var isə bir səhsiz qarışma qardaş,
Başım bilməz bilən ayağın usta.

ÜSTÜNDƏN

Ay ağalar, dərdim Çaxil dağıdır,
Bilmirəm danışım kimə üstündən.
Sevdiyim ləbləri bal ırmağıdır,
Nuş edib aşiqə əmə üstündən.

Dilbərini üzümə nazinə baxmış,
Salıba oduna yandırıp yaxmış,
Mübarək qəddinə bir ilmə taxmış,
Əcayib yaraşır mənə üstündən.

Haqq verib mətləbim murada çatsam,
Qismət olub canım canına qatsam,
Duam qəbul olub döşündə yatsam,
Baş götürməz Molla Cümə üstündən.

ÇOXDUR

Ay həzərat, haqq göndərən balanı,
Mənimtək başına alan da çoxdur.
Bu dünyada mətləbinə yetməyib,
Muradı gözündə qalan da çoxdur.

Kiminin qatırı vuruldu sana,
Kiminin dəhanı çatmadı nana,
Yarın həsrətindən düşüb hicrana
Günbəgün saralıb solan da çoxdur.

Əcəl gəldi, Cümə, başın ağrıdı,
Şirin canın üçün yağı uğradı,
Bu sözün bir yanı sənə doğrudu,
Dərdi dildə dəstan olan da çoxdur.

CANIM

Qadir Allah necə bədbəxt yaratdı,
Düşüb dildən-dilə çağrılan canım.
Ahi-vaynan günüm qara keçibdir,
Cəfası illərə soğrulan canım.

İrəqib əlindən pünhan gəzirsən,
Xəlvət yerdə göz yaşını süzürsən,
Bu qədər sitəmə necə dözsürsən,
Yüregi daşınən yoğrulan canım.

Molla Cümə, çarəsi yox bu dərdir,
Leyli – nəhar dön başına o mərdin,
İsmi Pünhan bir bivəfa nəmərdin,
Düşüb hicranına qoğrulan canım.

CAVAN

Məhərrəm ayında, aşura günü
Mən səni şəhərdə gördüm, ey cavan.
Ürəyimə çəkdi dağı-düyünü,
Yetəndən əhvalın sordum, ey cavan.

Bülbüləm, qonmağı gülə bilmirəm,
Uzaqdır mənzilim, gələ bilmirəm,
Necədir əhvalın bilə bilmirəm,
Dərdim üstə artdı dərdim, ey cavan.

Cüməyəm, diləyim, şikayətim çox,
Aşiqin ərzinə yetməzmi məşuq,
Yaradan Allaha ibadətım yox,
Gecə-gündüz sənən virdim, ey cavan.

QADASIN ALDIĞIM

Yar adına mən dolanım, qız qadasın aldığım,
Açılanda fəsli-bahar, yaz qadasın aldığım.
Bu qəzəli dilnən desəm, dilim yanar kül olar,
Qoy alım əlimə telli saz, qadasın aldığım.

Qələm qaşın əyməlidi, qaynayır qanım mənim,
Sən tək qədirbilənə peşkəşdi canım mənim,
Heç gözəldə gözüm yoxdu, düzü, peymanım mənim,
Gözəllikdə yoxdur sənə söz, qadasın aldığım.

Belə yardan kim inciyər, çağıranda hay verir,
Al yanaqdan zəkat çıxır, bir busə də pay verir,
Dili şirin qəndi-nabat, məməsindən bal verir,
Cümə ilə zarafata döz, qadasın aldığım.

BAX

Dəli könlüm, gəl kamala ovqatsız seyrana bax,
Zalım elə muc olubdur, sərt dağın ceyrana bax,
Babaların sağlığında, xoş imiş dövr-ruzigar
Xoş ruzigar ərşə çıxdı, indiki dövrə bax.

Dəli könlüm, gəl tövbəyə, Əzrail can alacaq,
Peyğəmbərin iqrar bitib axır-zaman olacaq,
Yaradanın hökmü olub, İsrail sur calacaq
Cümlə millət yeriyəcək, ərəsət meydana bax.

Cüməyəm, divan qurulur 72 millətə,
Ol Mikail mizançıdır gecə-gündüz ümmətə,
Divanbəylər təqsirsizi yollayırlar cənnətə,
Müqəssiri cəhənnəmə – qəzəbli zindana bax!

VAXTIDIR

Bülbül oxur gül eşqinə, baharın xoş vaxtıdır,
Dan yerinə nişan düşdü, səhərin xoş vaxtıdır,
Yağib leysan, geyinibdir şəcərlər yaşıl dona,
Sellərin dərədən getmiş, nəhirin xoş vaxtıdır.

Fələk məni yetirmədi mənzilə, məkanıma,
Ha yeridim, yetişmədim yoluma, ərkanıma,
Dərdi-qəmin müştərisi yığılıb dükanıma,
Alan alsın, satan satsın, şəhərin xoş vaxtıdır.

Molla Cümə, bu fənada ömür sürdün bikarə;
Dünya üçün çalışmağın xoş gəlmədi cəffarə,
İsmi Pünhan sevdiğindən əli çıxan biçarə,
Döy başına, qanlar ağla, qəhərin xoş vaxtıdır.

QALMADI

Həç kim qalmaz bu fənada, çün Süleyman qalmadı,
Yaqub, Yusif, Zülqərcəyn, həkim, Loğman qalmadı.
Yüz iyirmi dörd min nəbi qondu, köçdü dalbadal,
Əvvəl Adəm, sonra Həvva, Axırzaman qalmadı.

İki dünya fikrin çəkib dolubanı daşıram,
Əqil-kamal sarıdan mən Məcnunun yoldaşuyam,
Səsim xalqı bezar etmiş, viranə bayquşuyam,
Gecə-gündüz dərd çökməkdən canda aman qalmadı.

Zalım şeytan əzab verir həm sağımdan, solumdan,
Kafir nəfsim azdırıban çıxarıbdır yolumdan,
Yıxılmışam üzüm üstə, tutan yoxdur qolumdan,
Molla Cümə yalvarmayan bir müsəlman qalmadı.

QARAQAŞ

Şirin dilnən bu canımı alıbsan ay qaraqaş,
Şükür eylə, bu cahanda yox sənə tay, qaraqaş,
Şəkilin təhnəsində qalıbdır aynan günəş,
Şümşad belin zəkətindən çıx mənə pay, qaraqaş.

Şeyda bülbül gül üstündə düşübdür müşkül işə,
Şərik ol hicranıma – gözümün axan yaşa,
Şərmsaram, dərdim deyim sən kimi yaşılbaşə,
Şahmar olub tez vurallar insana say qaraqaş.

Şahənşahdır övladımız, əslinizdir bəy, paşa,
Şux gözlərin hər süzdükcə gör necə gəlir xoşa,
Şad olar Molla Cümə ləblərin versən qoşa,
Şərbəttəki hər əmdikcə can deyər oxay, qaraqaş.

ƏLİF DALİNƏN'

Məlul könlüm, nə sevmişdin dostu “əlif”, “dal”inən,
Hayıf oldu cəfan getdi “bey”i “əlif” “dal”inən,
Fələk məni bu dünyədə əcəb giryən cələdi,
Şirin canım yoldaş oldu “vav”i “əlif” “dal”inən.

İsmi Pünhan, gəl barışaq, indi rəqib yandadı,
Ayrılıq da beş gün olar, qəm hicranın candadı,
Yəqin bildim, bu barədə külli təqsir məndədi,
A bivəfa, sən yanışma “yey”i “əlif” “dal”inən.

Bəxtiqara Molla Cümə, çək sinənə saz ağla,
Qələm alıb bir dərdini min dəftərə yaz, ağla,
Həkim gəlib desə sənə vecsiz yerə az ağla,
Bu dünyədə qəm çəkəsən “dal”i “əlif” “dal”inən.

DANIŞ

Aşiq bekar söhbət etmə, sözün var başdan danış,
Gördüyünə qıl tamaşa, göz ilə qaşdan danış,
Səntək neçə mənəm deyən boynu altda qalıbdır,
Sarsaqlığa nə bağlıdır kamallı işdən danış.

Ustadına kəc baxanın bil başında xata var,
Təhərindən oxşadıram, qarnında yüz pota var,
İnsan isən qan sözünü, heyvan isən ota var,
Qayıt lənət et şeytana, xatiri xoşdan danış.

Molla Cümə, nəsihətin al guşinə, incimə,
Aşiqilə höcət çəkər harda varsa bicənmə,
Minnətim var özgələrin oxun üstə gücənmə,
Sən mənəmlə danışırısan sinədən, döşdən danış.

DANIŞ

Aşiq, sən gir meydana “əlif”dən “bey”dən danış,
Yetirginən on doqquza “ğay”inən “fey”dən danış,
Oxuginən hərif-hərif, hər birin ver mənəsin
İgirmi doqquzda tamam eylə “lam”, “əlif”, “bey”dən danış.

Cahar şeydən xəlq olmuşuq, ab, atəş, xaki, bad,
Əslin Göynük fikrilə sən olmaginən dilgüşad,
Gözüqanlı bağı yaşlı istəginən bir imdad,
Sidqini bağla mövlaya yerinən göydən danış.

Molla Cümə, yüz nəsihət veribdir atan sənə,
Bir Allahdan qorxu çəkib, bəndədən utansana.
Yüzbəsurət yalvararsan guş etməz butan sənə,
Sən də qayıt ver tərgini, bir özgə şeydən danış.

DANIŞ

Ay aşiq, danışsan gəl bizim sarıdan danış,
Daş qürayə dəgmə uçar, hasar barıdan danış,
Fağırısan, bir fəndilən başını gırləginən,
Məclislərdə söz düşəndə buğda, darıdan danış.

Hər bağbanı bağa qoyma, girib bağı dərərlər,
Dənləyibən hər meyvəni çox ziyanlıq verərlər.
Gözəl üçün gündüz gəzmə, axır səni görərlər,
Balıq olub səs götürməz gecə yarıdan danış.

Molla Cümə, yar dərinnən cigərin kabab olur,
Meyil vermə qız-gəlinə bədləyiq cavab olur,
Möhkəm öpüb qucaqlasan sənə çox savab olur,
Ömür sürüb dünya görən qoca qarıdan danış.

DEYƏR

Hər dəlidən xəbər alsan, “sahib-kəmalam” deyər,
Axsaq bağa kölgələrdə “əsil maralam” deyər,
Heç gözələ nobat yoxdur, çirkin keçər qabağa,
Tarazlanıb öz-özünə: “nə şux camalam” deyər.

Əsil igid məclislərdə mənəm deyib öyünməz,
Sözün söylər kişi kimi, kimsə ondan deyilməz,
Adam var ki, bəylik edər, zərrə qədər söyünməz,
Adam var ki, çavuş olsa, mən bir kralam, deyər.

Molla Cümə, bu fənada sevdin İsmi Pünhanı,
Bu misildə gözəl olmaz gəzsən Şeki, Şirvanı,
Aman Allah, nə bədhəya yaratmışan insanı,
Yüz yaşında qarı gəlib: “qıza misalam” deyər.

LAYIQ DEYİL

Ay ağalar, yoxsul üstə gülmağa layiq deyil,
Özünə bab olmayan yar almağa layiq deyil,
Sevən-sevəndən ayrılsa leyli-nəhar qan olar,
Qara gözlər qanlı yaşlı qalmağa layiq deyil.

Əsədullah deyərlər ol Şahi-Mərdan özüdür,
Yalan da yoxdur sözümdə pəhlivanlar gözüdür,
Ataların misalıdır, dədələrin sözüdür,
Çağrılmamış şah yanına getməyə layiq deyil.

Molla Cümə, şər danışma, düşər qalmaqa olar,
Ağır başın alçağa tut, qorxuram yüngül olar.
Ariflərin məclisində uzun dilin lal olar
Çox da özün sahib-kamal bilməyə layiq deyil.

DÖVRANIDIR²

Könül, yatma böyrü üstə, cəfakar dövranıdır,
Kamallını sayan yoxdu, alasər dövranıdır.
Aciz oldun vay başına, ayaqaltı olursan,
Bir qədəm geriyyə dönmə, "dinmə ver" dövranıdır.

Hansı mərddən xəbər alsan, deyər mənəm pəhləvan,
Nə igidə nəşəğ yoxdu, nə zabitə nə divan,
Qoy başına çərkez papaq, ayağında dikdaban,
Nə hünərin varsa çıxar, şiri-nər dövranıdır.

Molla Cümə, öz-özünü yegələtmə dilindən,
Yaxşılıq durmuş ikən yaman gəlməz əlindən,
Hərə eylər yüz böhtanı çevriləndə dalından,
Başın alıb qaç bir yana, dərbədər dövranıdır.

DUSTAĞIDIR

Bülbül ağlar öz gününə, qızılgül dustağıdır,
Ta ölüncə fəğan eylər, əyyam-il dustağıdır.
Fərhad, Məcnun, Kərəm ki var, eşq əhlinin gözüdür
Ondan qalan xilaf söylər, fitnə-fel dustağıdır.

Xişm tutsa yaradanı yeri-göyü yoğradı,
Əliyə aslan deməknən neçə min can doğradı.
İsa qalxdı dördümcüyə, Qarunu yer uğradı,
Fironu qərq eylədi, bəhri-Nil dustağıdır.

Eşq ucundan Züleyxa gör netdi Yusifi-Kənanə,
Fağır Vərgə Gülşə üçün canın verdi qurbana.
Mənim könlüm meyil saldı namərd İsmi Pünhana,
Molla Cümə bu fənada şirin dil dustağıdır.

EŞQİNƏ

Dedim, könül, nə yanırısan bivəfa can eşqinə,
Qəddi ər-ər, yüzü qəmər, böylə cavan eşqinə,
Bixəbərsən, qalx ayağa, yaz mövsümü gəlibdir,
Tamam dağlar yaşıl geyir, abi-leysan eşqinə.

Yaz gələndə aşiqlərin köhnə dərdi sökülür,
Pərvanənin şam üstündə qol-qanadı tökülür,
O biçarə bülbülün də gözünə tor çəkilir,
İki çeşmi bağlı olur gülü-mehman eşqinə.

Dəli könül, sən də oldun pərvanəyə bərabər,
Yax özünü şam oduna, alışginən sərəsər,
Hər kəsənin öz boynunda özünə görə dərdi var
Molla Cümə sinə sürtər İsmi Pünhan eşqinə.

CAN-CAN ƏZİZ

İsmi Pünhan, yad özünə yar etmə can-can əziz,
Gizli sirri hər yetənə car etmə can-can əziz.
Gül yanında bülbül gərək, ala qarğa nə eylər,
Gen dünyanı sən başıma dar etmə can-can əziz.

Mən dərdimi danışanda soltan ağlar, xan ağlar,
Həsretindən mərəzlənib cəsədində can ağlar,
Sən özgədən danışanda qara bağrım qan ağlar,
Mənim üçün bu qədər zülm eyləmə, can-can əziz.

Zalım, Molla Cümə sənle oturmadı dizbədiz,
Başımı alıb bu məclisdən gedərəm mən üzbəüz.
Bu minnətim eylə qəbul, ayna qabaq, xumar göz,
Bir fəndinə gəl yanıma, ar etmə can-can əziz.

CAN-CAN ƏZİZ

İsmi Pünhan, nə peşmansan, gülsənə can-can əziz,
Həsretindən mən ölürəm, bilsənə, can-can əziz.
Götür, qurban qəsəm edim, vallah gözüm səndədi,
Ağu versəm badə deyib alsana, can-can əziz.

*Bu dünyada xan deyiləm, əlimdə yoxdur höküm,
Simuzərsiz hambal olmaz, belimdə qaldı yüküm,
Oğrun-oğrun dərde düşdüm, ölübdü loğman-həkim,
Bu dərdimin dərmanı sən olsana, can-can əziz.*

Ay həzərat, bu dərd məni İsmi Pünhan sancıdı,
Yanaqları alma kimi qızılgülün qoncudu,
Şəfa üçün bir busə ver, könlüm çox zarıncıdı,
Gah bir yada mən Cüməni salsana, can-can əziz.

ƏGLƏŞMİŞƏM

Dad, qazılar, Yusif kimi zindanda əgləşmişəm,
Bülbül misal bağ içində əfqanda əgləşmişəm.
Yəqin bilin mən olmuşam Məcnun kimi didərgin,
Kərəm kimi yanıb-yanıb dumanda əgləşmişəm.

“Vərqa-Gülşa” qissəsinə vermiş idim guşimi,
Fələk mənim ondan betər tərsə saldı işimi.
Fərhad cürə eşq ucundan dağıdımın başımı,
Tahirsifət qərq oluban ümmanda əgləşmişəm.

Kəndim Laysiqidir mənim, Salah oğlu Cüməyəm,
Yar kuyində bəndivanam, qolu bağlı Cüməyəm,
Bəxti qara, taleyi kor, cigəri dağ Cüməyəm,
İsmi Pünhan deyə-deyə cahanda əgləşmişəm.

SEYRAN İMİŞ

İsmi Pünhan, sən tərəfdən könlüm çox viran imiş,
Beyxəbərsən, hüsnünə çoxları heyran imiş,
Eşitdim seyranı çıxdın bir neçə məhbubinən,
Heyif ki, mən olmamışam, nə gözəl seyran imiş.

*Beyvəfa yar, nə səbəbdən unudubsan bizləri,
Həsretindən döndəribdən gecəyə gündüzləri,
Səhər çıxıb ceyran kimi boylanırsan düzləri,
Özün ceyran olmasan da xasiyyətin ceyran imiş.*

Yarı yardan kəc salanın sınaıdı boyunları,
Sinəm üstə çarpaz olmuş dağınən düyünləri,
Molla Cümə çox arzular əvvəl keçən günləri,
Hər deyəndə ələ düşməz, o da bir dövrən imiş.

YAVAŞ-YAVAŞ

Minib eşqin səməndini çaparam yavaş-yavaş,
Sınıq könlüm yüz tədbirnən yaparam yavaş-yavaş.
Sevən yarım şəfqət etsə o ləblərin suyundan,
Od tutuban yansa canım, səpərəm yavaş-yavaş.

Geyinmisən, yüz fitnəylə tilisim əynindədir,
Məni bu dərdə salıbsan babalın boynundadır,
İtiyim var, axtarıram, deyirlər qoynundadır
İznin olsa, mən əl salıb taparam yavaş-yavaş.

Mən Cüməni yad etmədin, heç bilmirəm günahım,
Məni səndən cüda saldı min bir adlı pənahım,
Can dilbərim, bir yaxın gəl, çox da yoxdur tamahım,
O gül yanaqdan bir busə öpərəm yavaş-yavaş.

YÜKÜM

Zənd eyləmə yüngül mənəm, çox ağır dağdır yüküm,
Çürük deyil, ovxax deyil, təmizcə sağdır yüküm.
Ariflərin məclisində açılsa xəznələrim
Həm qızıldır, həm gümüşdür, təmizcə ağıdır yüküm.

Dilim qələm, sinə dəftər, könül bir böyük şəhər,
İçində dürlü mətahı hər biridir birtəhər.
Naşılının qabağında mənəm ağıynan zəhər,
Ariflərin qabağında balınən yağdır yüküm.

Molla Cümə anasından yaranıbdır bir dənə,
Sərrafların qabağında dürdanədir, dürdanə.
Geyinmişəm cəng libası, dolanıram mərdanə,
Özüm Əli pəhlivanam, tamam yaraqdır yüküm.

YÜKÜM

Sevdayə oldum mübtəla, bilsəz ki, həmdir yüküm,
Ar, namusdan xali oldum, ağıldan kəmdir yüküm.
Dövlətlinin bazarında açmıram mətahımı,
Ariflər yanında açırım, söhbətdir, dəmdir yüküm.

Yenə aşiq qürrələdir: "Çox qiymətli malım var",
Kimi deyir taylarımda yaşılım var, alım var,
Kimi deyir bəzirganam, cavahiri-ləlim var,
Məndən böyük tüccar olmaz, dərdidir, sitəmdir yüküm.

Mən Cüməyəm, bu dünyanın səfasından keçmişəm,
İsmi Pünhan atəşində kabab kimi bişmişəm,
Bir balaya tuş olmuşam, bəlasına düşmüşəm,
Ha çəkirəm tükənməyir, təmizcə qəmdir yüküm.

MƏLƏK KİMİ

Eşq ucunnan sızıldaram dağlarda tələk kimi,
Sədam yarın qulağına ilişər külək kimi,
Özü insan, İsmi Pünhan, bu canımın cəlladı,
Elə görünür gözümə bir huri mələk kimi.

Dünyanın zövqü-səfası girməyir qulağıma,
Rəqiblər təhnə sözünən bənd ördü ayağıma,
Hərdəm-hərdəm bəzənibən çıxanda qabağıma,
Könlüm elə cəlvələdir şikarlı tülək kimi.

Molla Cümə, yazıq oldun, sən yazıqsan, çox yazıq,
Az çəksənə ahu-fəğan, zara gəldi xalayıq,
Haqdan qeyrəz özgəsinə ərz eyləmək nə layıq,
Başın üstə ağan vardır o qadir fələk kimi.

YAY KİMİ

Aşıqların məclisində qızışırım yay kimi,
Eşqin üstə pəhlivanam ol Rüstəmə tay kimi,
Öz-özümə qaynayıban boz-bulanıq axaram,
Çoxlarını qərqə verrəm havalanan çay kimi.

Cunday quşu laçınınan haçan bərabər gələ,
Əqlin olsa, xəcalətdən cəsədinə tər gələ,
Boyun çəkib güləşməyə nərə qarşı nər gələ,
Tülkiyə bax, suncuqlayır üçündəki day kimi.

Molla Cümə canın qıyar canını qiyasına,
İt də olmasın bədəsil-yüyürür yiyəsinə,
Yerə girsin şölə özü özünün şöləsinə,
Bu dünyaya işıq sallam bədirlənmiş ay kimi.

PƏHLƏVAN KİMİ

Gəl ağzını təmiz saxla, xoşqılıq cavan kimi,
Nə lazımdı sət danışmaq qəzəbli divan kimi,
Yüzü gəlsə bu meydana sənitək abu cəhlin,
Danışaram qabağında Əli pəhləvan kimi.

Peşən eşşək peşəsidir, xalqlardan cəng eləmə,
Beyqəfildən qıçım tutub axsadıb ləng eləmə,
Him bilməzsən, qaş bilməzsən, başımı dəng eləmə,
Qanmazlığın xeyli vardır ayı qaltaban kimi.

Molla Cümə mərd oğuldur heç xoşlamaz paxılı,
İsmi Pünhan atəsinə yanıbanı yaxılı,
Gecələr süng eyləyərsən bağ-bağçanı, taxılı,
Gündüz yatarğan kölgədə yaşamış qaban kimi.

KİMİDİR

Yenə mənim bu sərime sevda enən kimidir,
Gizlin sirtin aşkar olub əğyar qanan kimidir.
Eyb etməyin, ey camaat, deməyin ki, dəlisən,
Ovxanıban bel-buxunum, qolum sınan kimidir.

Rəqib əlinnən yar yanına mən ki gedə bilmədim
Rüsvay oldum, xalq içində yandım oda, bilmədim.
Dilim, səni yad olasan, səni güdə bilmədim,
İsmi Pünhan inciyibən, mənən dönən kimidir.

Bağ çıxır bağban əlinnən, qoynumuzda sənəd yox,
Sevən sevənlə gəzməyə elimizdə adət yox,
Molla Cümə, haqqa yalvar, heç ondan da mədəd yox,
Ağlamaqdan yaş tükənib, didəm sönən kimidir.

GƏLMƏSƏ

Könlüm əsla qərar etməz yar bu yerə gəlməsə,
Taqətim yox səbr etməyə intizarə gəlməsə,
İsmi Pünhan əhd eyləmiş bir gecə mahmanınam,
Yəqin billəm, namərd imiş ol iqrarə gəlməsə.

Tifil ikən mən bir badə pır əlindən almışam,
Ol səbəbdən şirin canım eşq oduna salmışam,
Müntəzirəm yollarına, nigaranlı qalmışam,
Yaş yerinə axıdaram qan, didarə gəlməsə.

Molla Cümə eşq əhlidir, aşıqlər atasıdır,
Mədrəsədə dərs oxuyur, fikrində butasıdır,
Hər oğraşa sirt danışmaq pis dilin xatasıdır,
Özüm gərək namə yazam ol dilbərə, gəlməsə.

GÖZÜM

Namərd qula yaxın durma, mərddən heç qorxma, gözüm,
Pərvanətək eşq oduna özünü yaxma, gözüm,
Məclislərdə yerin tanı, çünki olarsan peşman,
Ley vuruban qanad çalib havaya qalxma, gözüm.

Kimisinin bu dünyada işi xoşiqbal olur,
Kimi geyər ağ, qırmızı, kimi yaşıl, al olur,
Kiminin ağzında ağ, kimin şəkər, bal olur,
Aldanıb iblis şərinə evini yıxma, gözüm.

Bir zaman sual edərlər halı müşkül olarsan,
Gözəgörünməz yanında üzü qara olarsan,
Yusiflək çəkərlər dara, onda peşman olarsan,
Cümə deyər naməhrəmə amandı, baxma, gözüm.

GƏLƏN GÜNÜ

Öz-özümə güvənirəm əzizim gələn günü,
Soruşuban hal-əhvalım, dərdimi bilən günü,
Can bədəndə gümrahlanıb uruhum təzələnir,
Durub gözüm qabağında danışıb-gülən günü.

Qoruxçuydum qızılgülə, seyrəqib dənleməyir,
Tənha gəzir xalq içində butasın yannamayır,
Nə mən deyə bilməyirəm, nə özü annamayır,
Qurbanım var haqq yolunda dərdimi bilən günü.

Bivəfanın eşqi məni saldı dilə, dəhana,
Qəm hicranı çəkmək üçün tək gəlmişəm cahana,
“Gözün aydın olsun”, – deyin namərd İsmi Pünhana,
Molla Cümə xiffətindən saralıb ölən günü.

MƏNİM

Yeddinci qat o göylərə qalxıbdı nidam mənim,
Ah çəkməkdən yeddi yerə keçibdir sədam mənim,
İki cahən arasında lap rüsvay olmuşam,
Eşqə saldı, evim yıxdı bir belə adam mənim.

Buna adam demək olmaz, behiştəki huridir,
Əqli kamil, xəlqi gözəl mələklərin biridir,
Var əndamı, başı bütün qızılgüldən aridir,
Belə məhəbub xəlq edibdir yaradan xudam mənim.

Hicran artıb günbəgünnən cavan ömrüm heç eylər,
Gizlin dolub əcəl-badə, can cəsəddən köç eylər,
Bu dərd səni, Molla Cümə, axır gündə puç eylər,
Harda paxıl var, başında çatdasın qadam mənim.

MƏN

Bayqutək məskən salıb çıxmışam dağlara mən,
Bülbültək yas tutuban girmişəm bağlara mən,
Ataların misalidir: keçən günə gün çatmaz,
Ol səbəbdən küsənirəm əzəlki çağlara mən.

Eşqə düşən biçarənin seyri pəyandaz olur,
Gözəllərin butasına mərhəməti az olur,
Hər bir yerə soraq salsam cavabım ənqaz olur,
Piltə tək qovrulmuşam atəşdə yağlara mən.

Molla Cümə, dost yolunda çox çəkibdən zəhməti,
İnsafsızın zərrə qədər yox mənə mərhəməti,
Bir tərəfdən yar sevdası, bir də özgə töhməti,
Necə dönüm nəzər edim soluna, sağlara mən.

MƏNİ

Ustada qulluq etmədim, saymayır xalqlar məni,
Zarafatnan, lurtuğnan dindirir çoxlar məni.
Tifil ikən uğramışam bir cavanın seyrinə,
Ondan bəri cünun sanıb hər yetən yoxlar məni.

Yeddi yaşda eşqə düşdüm, ömrüm çatdı yarıya,
Ondan bəri sızıldaram bir şey gəlməz araya,
Dad, qazılar, heç bilmirəm neyləmişəm qəzaya,
Qoymaz güləm şad oluban, hicranda saxlar məni.

Molla Cümə, əlac yoxdur xudaya da bərkimə
Yaxın durram badax çalar dost deyibən hər kimə.
Yəqin bildim İsmi Pünhan çalışmış tərkimə,
Gülə-gülə canım alıb gözünən oxlar məni.

MƏRD³

Vəfalı dostun yolunda qurban eylər canı mərd,
Cəhd eləsən tez taparsan hər yolu ərkanı, mərd.
Harda ki bir sail görse, çağırıb mehman eylər,
Yalqız yeməz bir tikəni, xoş sevər mehmanı mərd.

Oturma namərd yanında, səni pərişan eylər,
Bülbül oxur bahar fəsli, gülü gülüstan eylər,
Məclisdə bir mərd olsa məclisi alışan eylər,
Zəhləm qaçıbdı namərddən, çağır gəlsin, hanı mərd?

Cümə deyər bu məclisə mərd girsə meydan gülər,
Nə qədər qəmli könül olsa da peşiman gülər,
Namərd oğul ad batırar, olmasın, düşmən gülər,
Analar oğul doğanda qoy doğsun oğlanı mərd.

NAMƏRD

Gəl əgləşmə, bu məclisdə yerin yox sənin, namərd,
Leyli – nəhar keçsin qara həmişə günün, namərd
Ol yaradan siz namərdi necə bədbəxt yaradıb,
Vallah, bir mərdə dəyməz istər olsa min namərd.

Qəlp axçatək sözün keçməz danışsan hamı qınar,
Bir gələnler bir də gəlməz evinə, işin qanar,
Sailə bir löqmə versən od tutar canın yanar,
Sağ var ikən cəhənnəmə çevirdin yönün, namərd.

Molla Cümə, sən namərdin qəlbinə saldın ataş,
Özgə yanda açıq olar, öz evində salla baş.
Nə qazanmaz xeyr-əhsən, nə yedirməz çörək, aş
Olsan da Məhəmməd ümməti zayıfdı dinin, namərd.

NEYLƏYİM

Sızıldaram gecə-gündüz bu dünyada, neyləyim?!
Sirr sözlərim deyə bilməm hərgiz yada, neyləyim?!
Üç şəcər nəgahdan bir çəməndə bitmişdi,
Birisini əcəl əsib verdi bada, neyləyim?!

Hicran çəkib gecə-gündüz ahım çıxdı göyə, vay,
“Əlif”indən dərsim aldım, heç çatmadan “yey”ə, vay,
Ağlamaqdan gözüm yaşı axıb döndü çayə, vay,
Həsretindən şirin canım düşdü oda, neyləyim?!

Nə qədər ki, bu dünyada mənim canım sağ olu,
Yürəgimdən yanix çıxmaz, calın-çarpaz dağ olu,
Çox da yanma, Molla Cümə, axırın torpağ olu,
Cümlə işlər Allahdandır, qəza-qada, neyləyim?!

OLA

Mənim kimi eşq əhlinə bir kamil ustad ola,
Şagird gərək ustadının əmrinə münqad ola,
Ustadı da dua qılsın şagirdinin halına,
Bəlkə yazıq dərdli canım bu qəmdən azad ola.

Şamu səhər diləyimi ol xudadan dilərəm,
Pünhan yerdə qan ağlaram, aşikarda gülərəm,
Mərd gözüne həş düşəndə canım qurban elərəm,
Namərd olsa uf dimaram, dam-daşı bərbad ola.

Müxənnətin məclisinnən Molla Cümə yan keçər,
Mərd əlindən ağu alsa deyər ki, bəs bal içər,
Hər gədanı dindirərsən xər kimi dişin açar
Baxışı ər, xələti ər dostlarına yad ola.

OLARSAN

Xəbərsiz əttar tükəni açma, peşman olarsan,
Ləl, yaqut, gövhər zəmisin saçma, peşman olarsan.
Sığınginən yaradana, qoy aparsın sel səni,
Namərdlərin körpüsündən keçmə, peşman olarsan.

Sığınginən yaradana, bəndəyə dad eyləmə,
Dostların könlünü yıxıb düşməni şad eyləmə,
Havadar ol yıxılmasın, evin bərbad eyləmə,
Öz yurdundan özgə yerə köçmə, peşman olarsan.

Cümə deyər namərd ilə məclisə getməginən,
Döşəyində tikan olur, bürünüb yatmaginən,
Surfada bal olsa da sən tamah etməginən,
Şərəba zohər qatarlar, içmə, peşman olarsan.

SABAH-SABAH

Müsəlmanlar, dost gününü sazlarım sabah-sabah,
Boynum əgib, yollarını gözlərəm sabah-sabah.
Görməsəm camalını könlüm dolar qan ilə,
Nə tərəfə getdi deyib, izlərəm sabah-sabah.

Ay ağalar, dost-düşmənim daha seçə bilmirəm,
Dirənmişəm Nil ümmana, üzüb keçə bilmirəm,
Canda çoxdur yaralarım, neylim, açə bilmirəm,
Öz əlimlə öz yaramı duzlaram sabah-sabah.

Molla Cümə, peyda oldun, neçə fitnə törədi,
Dost-müşahib tükənibən yağı, əğyar ördədi,
İsmi Pünhan eşqi səndə bil ki, iki cürədi,
Axşam-axşam alovlanıb, buzlarım sabah-sabah.

SALAMƏLEYKÜM⁴

Dost gərək əzəl deyə dostə salaməleyküm,
Dostu görüb şəfa tapdı xəstə, salaməleyküm.
Haq-təala bu salamı büt-pərəstə niöv etdi,
Əhli-islam arasında həstə salaməleyküm.

Fələk saldı bir sevdanı ürəyimdə xal kimi,
Çoxdu şirin söhbətlərim dəhanımda bal kimi,
Qabaq-qarşı hüzurunda dayanmaram lal kimi,
Səni görüb dilim oldu bəstə, salaməleyküm.

Bəxtiqara yaranmışam əzəl başdan, binadan,
Şad günü mən görməmişəm ya atadan, anadan,
Mən öləndə salın yada, unutmayın duadan,
Molla Cümə şagirdindir, usta, salaməleyküm.

SEVƏRSƏN

İsmi Pünhan, bir insafa gəl, Allahı sevərsən,
Söylə, danış qəmli könlüm al, Allahı sevərsən.
Zəkat edib gül yüzündən bircə busə verginən,
Açıb qolun bu boynuma sal, Allahı sevərsən.

Əzəlinnən bu dünyaya bəxtiqara gəlmişəm,
Eşqə düşüb danışmaqdan xəlqə rüsva olmuşam,
Ömür-günlər azalıban yarı yaşa dolmuşam
Mürvət eylə, dərdə çarə qıl Allahı sevərsən.

Böylə zülüm heç olarmı söylə görüm insanda,
Çıxartginən kin-kifiri, qoymaginən canında.
Nə olar ki, bircə gecə saxlayıban yanında,
Sarmaşginən mən Cüməyə, ol Allahı sevərsən.

SƏNİN

İsmi Pünhan, bircə gecə yanında qalım sənin,
Qulluğunda saxla məni, ağrını alım sənin,
Gəl and içim, bu hicrana vallah dözə bilmirəm,
İcazə ver, qolum açıb boynuna dolum sənin.

Pervanəyəm, gecə-gündüz atəşinə yanmışam,
Dərd çəkməkdən yorulmuşam, rəngim hanı, solmuşam,
Düşən yerdə yalvarmışam, bu sözləri demişəm
Tut qolumdan, kəs başımı, qurbanın olum sənin.

Ayla günü siyah eylər bu başımın dumanı,
Qaş-gözünü oynadıban eşqə salırsan məni,
Neçün belə ağladırısan miskin Molla Cüməni,
Ay insafsız, düşürmü bəs yadına ölüm sənini?

SÖYLƏYİRƏM

Çünki eşqə giriftaram aləmnən söyləyirəm,
Tanımışam ərkanımı yolunnan söyləyirəm,
Bu vaxtadək xəlq içində pünhan etdim sırımı
İnnən belə doğrusunu dilimnən söyləyirəm.

İrəqiblər daldalardan edirlər təhnələri,
Təzədən fitnə salıb tərpedirlər köhnələri.
Məni yardan ayırdılar qurusun dəhnələri,
Dilim kəsib lal etsələr əlimnən söyləyirəm.

Molla Cümə dərsin aldı yatmış idi yuxuda,
Yəqin bildim çərxi fələk dostluğu edir cüda,
İsmi Pünhan, ayrılıqdı, əlamanat, əlvida,
Dərdim edibən ziyada zülümənən söyləyirəm.

HARAY

Xudam, məni dərdə saldın dərmanım yoxdur, haray!
Səndən özgə əlac etməz gəlsə yüz doxtur, haray!
Aman Allah, sən insafa gətir İsmi Pünhanı,
Nə də məni öldür qurtar, əzyətim çoxdur, haray!

Eşq əhlinin yiyəsisən, səndən gəlir xeyri-şər,
Könüllərə şadlıq, fərəh, xiffət, mərəz, dərdi-sər,
Min bir işin sahibisən, olmaz sənə bərabər,
Sevənlərə ver muradı, dərmanın haqdır, haray!

Molla Cümə odlananda durub alar dəstəməz,
Yüz çevirər dərğahına qohum-qardaş səsleməz,
Minacatı butasıdır, nə mal, dövlət istəməz
İstədiyi Tanrısından açıq qabaqdır, haray!

HAYINDAYAM

Fələk bir sevdaya saldı, dözməyin hayındayam,
Ağlayıb, göz yaşımı süzməyin hayındayam,
Şad günümdə eşqə gəlib yazdığım qezəlləri,
İndi peşman dəftərinə düzməyin hayındayam.

Əzəl qaçan könül mülkü oylağına gətirdim,
Ey mədədim, xeyri yoxdur, çünki işi ötürdüm,
Dad, həzərat, siz də baxın, sevgilimi itirdim,
Soraq salıb eldən-elə, gəzməyin hayındayam.

... ey zamana, yoxmuş namusun, arın,
Öz dostların xəcil etdin Fironu, Harun, Qarun...
Biçərə Molla Cümənin əlindən aldın yarın,
Daha səndən meyilimi üzməyin hayındayam.

DUYDUNMU HEÇ

Yar, yanında sızıldadım, sirrimi duydunmu heç?
O qədər ki, dad çəkirəm, sözümə uydunmu heç?
Əziz bayram günlərində gözdin xalqla qol-boyun,
Bircə gəlib təmənnəşib, əl-ələ dəydinmi heç?

Ataların misalı var: dağılan çanaq dolmaz,
Yusifə qalmaz gözəllik yəqin sənə də qalmaz.
Düşən yerdə öyünürsən: mənim tək mərd olmaz,
Boğaz tutub, aman çəkdim, bir busə qıydınmi heç?

Molla Cümə qan ağladı yuxusundan oyanıb,
Bu dünyada ömür sürüb qəm küpünə boyanıb,
Hal-əhvalım soruşandın bir butədə dayanıb,
İsmi Pünhan, üzüm üstə üzünü qoydunmu heç?

ŞÜKÜR

Əzəl səni yad clərəm, səntək mövlaya şükür,
Beş dəfə üz döndərib əmr edən qiblaya şükür.
O Həbibin Məhəmmədi şəfaətçi göndərdin,
Biz günahkar asi üçün salıbsan dünyaya şükür.

Necə səni yad etməyim, yoxdan bizi var edən,
Bu cahanda olmaz xəcil həzrətinnən ar edən,
Mömin üçün səkkiz cənnət, kafir üçün nar edən,
Yetmək olmaz hikmətinə dönübdür dəryaya şükür.

Yeddi qat yer, yeddi qat gög yaradıbsan Qaf, Tur
Hökmünə boyun verir ins, cin, mari-mür,
Sər sövdalı bir bəndəyəm, etmə, xudam, beyabur,
Səbr eyləyə Molla Cümə, verdiyin bəlaya şükür.

EY FƏLƏK

Bir bəlayə səbr etməzdim, artdı yüzdən, ey fələk!
Gecələrım şiddət etdi lap gündüzdən, ey fələk!
Qatlaşmaram bu hicrana, hasandını sən eylə,
Əzəl-axır ölüm ki var, öldür tezdən, ey fələk.

Olubanı eşqə cünun canımnan avarayam,
Qurtarmaram dərdi-qəmnən, özüm də biçarayam,
Əfv etməsən günahımı yəqin yüzü qarayam,
Dilim əsla qayıtmayıp pünhan sözdən, ey fələk.

Sığınıbdir Molla Cümə sənə, qadir fələyim,
Yetirmədin muradıma, eylə axır kələyim,
Xudavəndə dərğahından bircə budu diləyim:
İsmi Pünhan yarı saxla yaman gözdən, ey fələk.

DAD FƏLƏK

Sərimə sevda enibdir, dad fələk, bidad fələk,
Cigərim eşqə yanıbdir, dad fələk, bidad fələk.
Özü insan ismi-Pünhan bir cavanın dərindən
Göz yaşım qana dönübdür, dad fələk, bidad fələk.

Səndən qeyri ağam yoxdur müşkül hala yetişə,
Mətləb alıb sevdiğimdən qoşulmadım tay-tuşə,
İşim-gücüm ağlamaqdır, nisbət oldum bayquşə
El məni cünun sanıbdır, dad fələk, bidad fələk.

Molla Cümə, yazıq oldun, ömür-günün tükəndi,
Qönçən qaldı xar içində dörd ətrafı tikəndi,
Özü kiçik, fitnəsi çox viran qalsın bu kəndi,
Sırrımı əğyar qanıbdır, dad fələk, bidad fələk.

AXŞAM ÇAĞIDIR

İsmi Pünhan, şəfqət eylə mənə, axşam çağıdır,
Dağıtginən dərdi-qəmim yelə, axşam çağıdır.
İlan kimi sürünübən gəlmişəm doqqazına,
Mən yetimə mehman ol, denə* axşam çağıdır.

Gün dolandı, qaş qaraldı, dağlar başı qaralı,
Gəl yanıma asudə kim, nə durmusan aralı,
Ovçu gözüm, əldən qoyma axtardığın maralı,
Bir də getsə, heç tapılmaz, yenə axşam çağıdır

Haqq yaratdı gözəllikdə sən cavanı bəxtəvər,
Aç qolların sal boynuma, şirin canda gör nə var.
Zülmət çökdü yer üzünə, oldu əğyar beyxəbər,
Qoy sarmaşsın Molla Cümə sənə, axşam çağıdır.

* Denə – de, de ki

ALAGÖZ

Beyqafil atəşinə
Canımı saldım, Alagöz.
Yanıban pərvanətək
Yanımda qaldım Alagöz.
Könlümün şişəsini
Bir daşa çaldım, Alagöz.
Sındırıb bölük-bölük
Yüz para qıldım, Alagöz.
Həsretindən heyva təki
Sarılıb-soldum Alagöz.
Mən səni gördüm, Alagöz,
Halını sordum, Alagöz.
Oxşursan İsmi Pünhana,
Dərdinnən öldüm, Alagöz.

Alagöz, İsmi Pünhana
Əvvəl baxışın oxşayır.
Həm gözün, həm kirpiyin,
Həm qələm qaşın oxşayır.
Həm dilin, həm dodağın,
Həm inci dişin oxşayır.
Həm boyun, həm buxunun,
Həm də qumaşın oxşayır.
Şadlığımдан şad olub,
Gül kimi güldüm, Alagöz.
Mən səni gördüm, Alagöz,
Halını sordum, Alagöz.
Oxşursan İsmi Pünhana
Dərdinnən öldüm, Alagöz.
Alagöz, ağrın alım,
Gəl yanıma görüşginən.
“Xoş gəldin”, – deyibəni
Bir əl-ələ verişginən.
Nə zamandı kəsülüyəm
Al könlümü, barışginən.

Açıban qollarını
Sal boynuma sarışginən.
Dərdinnən dərya cürə
Qəminlə doldum, Alagöz.
Mən səni gördüm, Alagöz,
Halını sordum, Alagöz.
Oxşursan İsmi Pünhana,
Dərdinnən öldüm, Alagöz.

Alagöz, yüz milyona
Bir əlini dəyişməyəm.
Yüz sərve, yüz şümşada
Bir belini dəyişməyəm.
Yüz tutu, yüz bülbülə
Bir dilini dəyişməyəm.
Yüz batman ipəgə
Bir telini dəyişməyəm.
Vermərəm cümlə dünyayə
Qədrini bildim, Alagöz.
Mən səni gördüm, Alagöz,
Halını sordum, Alagöz.
Oxşursan İsmi Pünhana
Dərdinnən öldüm, Alagöz.

Alagöz alma canım,
Ağlayaram zarı, zarı.
Gah bağladın tər cünanı,
Gah alafa, gah gülxarı.
Gah geydin al-yaşılı
Gah geydin qırmızı, sarı.
Alagöz, sən olginən
Bu Molla Cümənin yarı.
Saz alıb sail kimi
Qapına gəldim Alagöz.
Mən səni gördüm, Alagöz,
Halını sordum Alagöz.
Oxşursan İsmi Pünhana
Dərdinnən öldüm, Alagöz.

AMANDI¹

Bivəfa yar, bir qulaq as
Sözə, amandı.
Ey padşahım, rəhm etginən
Bizə, amandı.
Pərvanətək yandı canım
Közə, amandı.
Qaldırmısan dərdlərimi
Yüzə, amandı.
Hələ yüzdən aşıbdı,
Dolubanı daşıbdı,
Ağlım başdan çaşıbdı,
Könlüm necə coşubdu:
Çəkməkdən həsrətini
Bağrım başı bişibdi!
Bağrım da odsan,
Üstümdə badsan,
Ağzımda dadsan,
Gəl olma yad sən.
Mən ki qanlar ağlayıram,
Sən neyçün şadsan?!
Qorxuram ki, sən gələrsən
gözə, amandı.

Gözüm gördü gül camalın,
Sevdaya düşdü.
Dil danışıb vəsfi-halın
Dünyaya düşdü.
Baş-başa verib möhnətinən
Qovğaya düşdü,
Fikrim mənim qəvvas olub
Dəryaya düşdü.
Dəryalarda üzmüşəm,
Səhralarda gəzmişəm,
Bu canımdan bezmişəm,
Sitəminə dözmüşəm,
Çünki vəfan yox imiş,
Əlim səndən üzmüşəm!

Üzüldü əlim,
Büküldü belim,
Bağlandı yolum,
Lal oldu dilim.
Zülmüvə qatlaşaram,
Nə çarə qılım?!
Yazığam, gəl çəkmə özün
Naza, amandı!

Elədi nazın məni
 belə zarıncı,
Bəslədin ağ sinədə
 narınc-turuncu.
Buxağında bənövşədi,
 ey gülün qonçu.
Bülbültək didarına
 olmuşam yönçü!
Yöncü yarsan bağında,
Şamama var tağında,
Qovrulmuşdu yağında,
Çıxmaz məndən dağın da,
Sən gözəllər şahısan,
Mən qul olum sağında.
Qulam dərinədə,
Səntək yarın da,
Ahı-zarında,
Barabarında,
 haqqına istər busə
Xidmətkarın da.
Gəl özün söykə üzü,
 üzə, amandı!

Gəl üzün söykə üzə,
Əhmər yanaqlım.
Qızılgül əndamlısan,
Nəsrin buxaqlım,
Nə şirin goftarlısan,
Qaymaq dodaqlım?!

Ləblərin nabatdurur,
Çeşmi-çıraqım!
Qaşın ucu əyməli,
Döşü gümüş düyməli,
Xub gözəlsən öyməli,
Vəsfən dilə yəyməli.*

Qadan-balam alım, yar,
Nə çağındı sevməli!
Sevmişəm toyda,
Qamətdə, boyda,
Qılıqda, xoyda,
Gərdəndə, muyda,
Olsan, ol xudadan,
Sən bizim öydə**
Bir su ver sən xəstəyə,
Dilsuza, amandı!

Bir su ver yanıqlıya,
Desinlər dostdu,
Gəc düşdüm səndən cüda,
Bil, mənə yasdı.
O sənün əbrulərin
 qüzehi qavsdı.***
Yoldaşın Məryəm sənün,
 adın Firdavsdı,
Firdas gülü buxaqda,
Cüt gözəlsiz Muxaqda****,
 qənd əzilmiş dodaqda,
Görüb siztək canları,
Dərdə düşsün qonaq da!*****
Qonağın gəlməsinə,

* Yəyməli – yaymalı

** Öydə – evdə

*** Qəvsi-qüzeh

**** Muxaq – Zaqatalada könd

***** Molla Cümə "qonaq" deyəndə özünü nəzərdə tutur.

Qulaq as kəlməsinə,
Danışıb gülməsinə,
Səbəbsiz olmasına,
Molla Cümə xəstəni
Kömürün almasına,
Göndərmə Tehrana
Təbrizə, amandı!

BACINA

Oğlan, mən qurban olum
Gözləri göyçək bacına.
Başında kəlağayı,
Baftası ləçək bacına.
Saçları güləbatın,
Teli quyrumcək bacına.
Qabağı ayna kimi,
Yanağı çiçək bacına.
Him vurub qaş oynadan
Sığallı birçək bacına.
Gədə, mən qurban olum
Gözləri göyçək bacına.

Hər çıxanda qarşıma
Dəli-divanə oluram,
Yanıram, yaxılıram
Özümü oda salıram.
Gülmürəm, söyləmirəm
Lal oluban mən qalıram,
Atabir, həm anabir
Qardaşı sənsən, bilirəm.
Sən razı olsan əgər
Bu sirri açaq bacına.
Gədə, mən qurban olum
Gözləri göyçək bacına.

Gözəllər çox-çox olar,
Bu qılıqda olmaz biri.
Bilmirəm mələkdir,
Bilmirəm ki, huri, pəri.
Xudadan duam budur:
Beyqafildən ölsün əri.
Verəsən sən də mana
İddətindən beş gün geri.
İpəkdən bir dəst xələt
Alıban biçək bacına.
Gədə, mən qurban olum
Gözləri göyçək bacına.

Gözləri büllur kimi,
Qaşlarının əyməsi xub.
Qoynunda cüt şamama
Yengicə dəyməsi xub.
Belində gümüş kəmə, r,
Yaxasında düyməsi xub.
Ayağında kişmir tuman
Taftalı yun geyməsi xub.
İstiqa çəpkən olan
Zər ciqqə əlcək bacına.
Gədə, mən qurban olum
Gözləri göyçək bacına.

Gah xəlvətdən gəlib baxır,
Gah gəlibən dala qaçır.
Gah ağzına yaşmaq alır,
Gah yüzündən yaylıq açır.
Gah gülübən yüz nazinən
Maraltək yanımdan keçir.
Gah məni şad eyləyir,
Gah öldürüb qanım içir.
Müxtəsəri Molla Cümə
Aşiqdi gerçək bacına.
Gədə, mən qurban olum
Gözləri göyçək bacına.

BU BƏYİN

Yığılın toya gəlin
Qohum-qardaşı, bu bəyin.
Cümləniz edin dua
Xoş keçsin günü bu bəyin.
Üstünə kölgə salsın
Ho humay quşu bu bəyin.
Sürübən zövqü səfa
Yüz olsun yaşı bu bəyin.
Həmişə bahar olsun
Payızı, qışı bu bəyin.

Nə əcaba səf tutuban,
Oturubdur cehilləri.
Heç biri etməz səsi,
Xamuş oluban dilləri.
Bəy yanının yaraşığı
Toyların qızılgülləri.
Hər birin bu dünyada
Kəsad olmasın əlləri.
Nə ki var bu məclisdə
Həm tayı-tuşu bu bəyin.

Nə qəşəng yigitdilər
Yanında duran yançılar.
Dolanıb atın üstünə
Təkli, cütlü qulluqçular.
Məclisi yola salır,
Hərrənir böyük-küçüklər.
İnşallah günbəgündən
Talehi, baxtı açılar.
Götürər mərtəbəsini
Yaradan kişi bu bəyin.

Başında çərkəz papaq,
Qara çuxa əynindədi.
Arxalığı, köynəyi,
Tər kəlağay boynundadı.

Çit qurşaq, badis tuman
Hər birinin əynindədi.
Ağ dolaq, xəmsə corab,
Sağırı başmaq cayında di.
Həmişə aydın olsun
Qabağı, qaşu bu bəyin.

Libasın hər birisi
Yaraşır qaşinə-boyunə.
Yığılıb dost-aşnası
Gəlibən bunun toyuna.
Kimisi əl çalıban,
Kimisi girər oyuna,
İki-üç gün şənlik edin,
Sonra yollanın cvinə.
Görməsin fitnə-fəsad
Heç əslah başu bu bəyin.
Ay Xuda, bu bəy üçün
Səndən istərəm bir dilək:
Yazmasın günahını
Sol çiyində duran mələk.
Nə ki var mətləbində,
Yetirginən, çərxi-fələk.
Yarınan qoşa qarıt,
Uzun əlin etmə gödək.
Bol olsun rizisi,
Əppəyi, aşu bu bəyin.

Bu bəyin Hatəm cürə,
Adı yayılsın aləmə.
Yığılıb dost-aşnası,
Uç gündə gəlsin salama.
Yançının hər birisi
Oxşayır Zala, Rüstəmə.
Vəsfini etməz tamam
Xidmətkarı Molla Cümə.
Nə şəfqət edir görək
Sağdış-soldışı bu bəyin.

BAXIN

Eşidin, ay dostlarım,
Çəkdiyim əfqanə baxın.
Naməyə qılın nəzər
Nə yazmış divanə baxın.
Açıban gözləriniz
O yana, bu yana baxın.
Gələndə cümə günü
Ol gözəl insana baxın.
Camalın pərtovuna
Siz olun pərvanə baxın.

Mən onu görməkliyim
Ol xudanın hikmətidir.
Eşqinə vermək könül
Şirin canın zəhmətidir.
Aşiqə naz eyləmək
Məşuqlərin adətidir.
İbrahim əfəndinin
Məktəbi haqq cənnətidir.
İçində seyr eyləyən
Huruyi qılmana baxın.

Acizəm vəsf etməyə
Çünki dilim lal kimidir.
Yüz cürə təhər çalır
Yanaqları al kimidir.
Yüzünün nişanları
Dəmgil-bəyaz xal kimidir.
Zalımın dodaqları
Ağ, süzülən bal kimidir.
Düzülüb iki qatar
Dişləri mərcanə baxın.

Sağından qıldım nəzər
Dedim Allah, hurimidir?
Soluna keçdim onun
Yarəb, dedim pərimidir?

Gəlibdir ibadətə,
Mələklərin birimidir.
Məscidə şölə salıb,
Bu cahanın nurimidir.
Unutdum namazımı,
Mən edən ziyənə baxın.

Qorxdum ki, danışdıram,
Səbrim alıb taqət kəsər.
Həm xəzan yarpağıtək
Lərdələşib canım əsər.
Ət deyil, sümük deyil,
Qönçə güldür tən sərbəsər.
Rəhmət ol atasına
Qoymuş dala böylə püsər.
Kəndi Marsan yengilov
Dönübdü Kənanə baxın.

Müxtəsər, oldum mail
Ol xublərin sərdarına.
Afərin, səd afərin
Onu doğan mədərinə.
Nola ki, qəbul edib
Məni yaza qul yerinə.
Xidmətində boynumu
Əyib baxım xətlərinə.
Saxlamış qulaq dibi
Muyi pərişanə baxın.

Böylə ahu balası
Ülküb gəlmiş sizə Göynük.
Selbasan xarab olar,
İndi olmuş təzə Göynük.
Var həzar gələrsiniz
Bədnəzərə, gözə Göynük.
Deməyin sarsaqdı bu,
Guş eyləyin sözə Göynük.
Bacarin hörmət edin
Ol qərib mehmana baxın.

Yüzbaşı, sudyalar
Əfəndilər mənim didəm
Hampalar, kəndxudalar
Ey hacılar nuri-didəm
Rəhm edin ol cavana
Hər biriniz siz dəmbədəm
Xudanın bülbülüdür
Elinizə basmış qədəm.
Dilində əzbər edən
Ayatı-Qurana baxın.

Döməyin hərzə kimi
Səndə nədir bu macərə.
Dünyada çoxdur məgər
Nazik bədən, həm mehpara
Nərdə görsəniz onu
Düşərsiniz ahü zara
Əlbət ki, vardır hesab
Əl atmayın o sirlərə
Ruzigarım dolanır
Bu çərxi-dövrənə baxın.

Mətləbim budur bilin
Ay həzərat, bidgələrim.
Olaydı dostum mənim,
Ya da ola bəradərim.
Eşidəndə ağlaya,
Qan-yaş tökə vay xəbərim.
Oxuyar yəsi şərif,
Üstə gəlib həm məzarım,
İnanın, əmin edim,
Qadiri-Sübhanə baxın.

Əlqissə giriftaram
Haman dərdə, ay ustadım!
Süxtənin eşq atəşi
Yanar sərdə, ay ustadım!

Söyləsem uzun çəkər
Pərdə-pərdə, ay ustadım!
Oxu bu müxəmməsi
Düşən yerdə, ay ustadım!
Şagirdin Molla Cümə
Dediyi fərmana baxın.

BÜLBÜL

Türk eyləyib zimistanı,
Çıxıbsan bahara, bülbül.
Xoş avazın verir zinət,
Bu leyli-nəhara bülbül.
Səhərdən axşama oxur
Axşamdan səhərə bülbül.
Gözəl mözün çevirirsən
Yüz cürə təhərə bülbül.
Bacarsam dilin-dəhanın
Tutaram göhərə, bülbül.

Nə yanırısan, ay biçərə,
Nə ölkəyə səs salırısan?
Gül gəzir xoryad əlində,
Bu hicranda sən qalırısan.
Qış günündə təşvişdəsən,
Yaz gələndə şad olursan.
Dərdim üstə dərd artırıb
Ağlını başdan alırısan.
Gör çiçəyin həsrətindən
Düşübsən qəhərə, bülbül.

Aman bülbül, eşit sözüm:
Sırrın vermə hər naşıya.
Sən aşiqsən qızılgülə
Qızılgül də bənövşəyə.
Ağlayırsan, mənə ağla,

Xalq da gəlsin tamaşaya.
Ayrıldım İsmi Pünhandan
Sığmıram evə eşiyə.
Pozulan viran könlümü
Döndərdin şəhərə, bülbül.

Bülbül, nə nalə, fəryaddır,
De, bu nə ah ilə zardır?
Gəlibsən haq bəlasına
Gen dünya başıma dardır.
Gülü sən aşına bildin,
O gülün aşınası xardır.
Oxuginən sağ yanımda
Dərdim sənle barabardır.
Yardan özgə meyil etmərəm
Simuzər cövhərə, bülbül.

Gəl ikimiz həmdəm olub
Gedək pərvanə yanına.
Ərz eləyək dərdimizi
Eşq əhlinin sultanına.
Bu yolda ustamız odur,
Verər nöqsan öz canına.
Üçümüz sözü bir edib
Qoyaq məhşər divanına,
Yediyi Molla Cümənin
Dönübdür zəhərə, bülbül.

BUDUR

Qazılar məni əyləyən
Aləmdə faş oğlan budur.
Könlümün guşəsinə
Atan bir daş oğlan budur.
Gözlərimdən axıdan
Qan ilə yaş oğlan budur.

Bixəbər bu canıma
Salan atəş oğlan budur.
Yandıran cəsədimi
Həm başəbaş oğlan budur.

Həm özü nazikbədən
Həm qaməti sərvə rəvan,
Həm bahar bülbülüdür,
Həm danışan tuti zəban.
Həm kəmalı dəryadır,
Həm tədbiri Nuşirəvan.
Həm camalı Yusifa,
Həm yüzü gül, qönçə dəhan,
Həm didəsi piyalədi,
Həm minə qaş oğlan budur.

Bir muyi güləbatın,
Bir ruxsarı qəmər olan.
Bir qabağı aynə daşı,
Bir yanağı əhmər olan.
Bir ləbi cavahirat,
Bir dəndanı gövhər olan.
Bir gözəllər şahididir,
Bir xublara sərvər olan;
Bir ahu tək çevrilib,
Baxan qıyqac oğlan budur.

Həm cavan bəzəyidir,
Həm də behiştin bağcəsi.
Həm lalə-nərgizdir,
Həm də qızılgül qönçəsi.
Həm Səməndər quşudur,
Həm də Şamaxı sərçəsi
Həm cavahiri-ləldir,
Həm də simuzər axçəsi.
Hər şəhərdə, hər kənddə
Geyən qumaş oğlan budur.

Bir atanın sevdiyi,
Bir də ana yadigarı;
Bir olan bürc həməl,
Bir də yulduzu müştəri.
Bir ismi dilə düşən,
Bir də könüllər əfkarı.
Bir əşıqlər məşuqi,
Bir də elin bəxtəvəri.
Bir parə həmdəminən
Gəzən sirdaş oğlan budur.

Həm hümatək sayili,
Həm dərdlərin davasıdır.
Həm dilimin diləgi,
Həm sərimin havasıdır.
Həm çimənbər çiçəgi,
Həm bağların heyvasıdır.
Həm xudanın məhbubi,
Həm cənnətin meyvəsidir.
Həm Rəsul Heydəmən
Olan adaş oğlan budur.

Bir tovuztək sallanıb,
Bir dünyanı dövran edən;
Bir məlayiq xüliqə,
Bir aləmi heyran edən;
Bir geyib əlvan libası,
Bir bazarı seyran edən;
Bir əqil başdan alıb,
Bir yürəgim viran edən;
Bir də bu Molla Cümə
Diyən qardaş, oğlan budur.

BUYURANI

Gəl, könül, qayıt yola,
Tutginən haqq buyurani.
Xaliqin əmr edibən,
Peyğəmbərin tapşıranı.
Eşidib alimlərin
Axirətdən vəz verəni.
Cənnətin, cəhənnəmin
Danışıldır hər birini.
Başını qoy əndişəyə
Çək onların qəhrini
Gəl, könül, qayıtginən,
Tutginən haqq buyurani.

Bu fəna dünyada sən
Getməginən ağzın yola.
Tövbə qıl yaradana,
Bəlkə günahın əfv ola.
Çox ömür sürsən əgər,
Səksənə, doxsana dola.
Bir gün başın ağrıyıb
Canın da canına yığıla.
Bir mələk döşün üstə
Minibəni canın ala.
O işləri tərək edibən
İncitmə gəl fəqəranı.
Gəl, könül, qayıt yola,
Tutginən haqq buyurani.

Canın qeyib eyləyər,
Ruhun gedər fənadan.
Bir saatda ayırıb
Aparar ata-anadan.
Bəxtəvər ol kəsə ki,
İmannı gedər dünyadan.

İmansız gedənlərə
Bir avaz enər sinədən.
Deyər: ey asi səngi,
Heç imdad yoxdur xudadan.
Deyər: neyçün gözdən salır
Mənim kimi biçərəni?
Gəl, könül, qayıt yola,
Tutginən haqq buyuranı.

Bu sözü eşidibən
Canına düşər bir fikir.
Deyər: öpdüm kor iblisi,
Qılmadım Allaha şükür.
Bu sözün arasında
Yenə işlər Minkir, Nəkir.
Cavabın verə bilməsən
Oddan ümidini çəkər.
Para-para səd həzər
Eyləyib sərini tökər.

Gəl, könül, qayıt yola,
Tutginən haqq buyuranı.
Dağıdar xaş-xaş təkə,
Heç baxmazlar xənabiyə.
Ağlayar, sızlayarsan
Gözün yaşı dönər çaya.
Nə əlac olmaz, nə dərman,
Bir kəsdən bir kəsəyə.
Açılar bir pencər yunu
Olar... hüyniyyə.
Xişmə edib göstərməyə
Haqq onu Molla Cüməyə
Oxuyur şamu səhər,
Dildə yüz on dörd suranı.
Ay könül, qayıt yola,
Tutginən haqq buyuranı.

QAYIDIR

Nədəndir, ay həzərət,
Sevdiğim dala qayıdır.
Canıma dərdi, qəmi
Edib həvalə qayıdır.
Qaşları qara hilal,
Çəşmi piyalə qayıdır.
Ləbi sürx, dəndanı dürr,
Rüxsarı lala qayıdır.
Ötəndə məni görüb
Billah, bu bala qayıdır.

Necə qulluq eyləməyim
Ol həkimi-loğman üçün?
Tanıyıb xəstəsini
Geri dönər dərman üçün.
İstəyir hörmət edə
Gələn qərib mehman üçün.
Ayağın türabına
Baş qoyaram qurban üçün.
Eşidin, siz də bilin,
Yar bu xəyalə qayıdır.

Bir insan olsa Cəmil,
Cəm edər, olar ikidə.
Yaradan pak eyləmiş
Həm abi də həm xaki də.
Tapılmaz böylə gözəl
Nə Qubada, nə Bakıda.
Gör necə bəxtəvərik
Zühur olubdur Şəkiddə.
Kəm nəzər edən buna
Qətli-zəvala qayıdır.

Ruzi-şəb duam budur:
Səndən “əlif”, “lami” “heyim”.

Bu cavana məhbub üçün
Eylə qəbul hər diləgim.
Qılginən eşqim ziyada
Rüsvalığım xəlqə yayım.
Ay haray, ay dad-aman,
Nə söyləyim, mən nə deyim?!
Qorxuram bu mərəzin
Sonu ishala qayıdar.

Ərzimi qıllam belə:
Gah güşmana, gah dostuma,
Yanıram od tutuban
Yoxdur səpən su üstümə.
Eylərlər tamaşanı
Sərdən çıxan bu tüstümə.
Ey xuda, boğuluram,
Bir əl yetir sən dəstimə.
Axırı Molla Cümə
Ol zülcələlə qayıdır.

QALACAQMI

Ey fələk, innən belə
Yar bu məzardə qalacaqmı?
Pərişan sökülübən
Zülfü üzərdə qalacaqmı?
İtirib ahusunu
Ovçu güzarda qalacaqmı?
Əyləyib karvanını
Tacir bazarda qalacaqmı?
Olmasa səndən əlac
Xəstə azarda qalacaqmı?

Ey fələk, mən yetimə
Dərd veribsən dağlar kimi.
İnsana bildirməyib
Gəzinirəm sağlar kimi.
Yanıbdır cümlə tənim

Şam oduna yağlar kimi.
Eylədi qəm könlümü
Lap viranə bağlar kimi.
Mənimtək əndəlibin
Qönçəsi xarda qalacaqmı?

Taleyimi yoxlamışam,
Bəxtimdən küsmüşəm özüm.
Annadım, innən belə
Dost vəslini görməz gözüm.
Bu işə sənsən səbəb,
Özgələrə yoxdur sözüm.
Gün degil, həftə degil,
Ay, il degil, necə dözüüm?
Ya rəbbi, kəmtər qulun
Ah ilə zarda qalacaqmı?

Ey fələk eşitmədin
Bizim çəkən ahımızı,
Tapışdır xak altında
Nigaranlı ruhumuzu.
Var günahım, qıl bir şəfa
Axırzaman şahımızı.
Duamı eylə qəbul,
Sal cənnətə rahımızı.
Yoxsa bu dünyada sifət
Cismimiz narda qalacaqmı?

Ey cahan icrə olan
Ömrü-günü qara Cümə.
Möhnətin, hicrin əlindən
Düşübsən avara Cümə.
Xalq ara sirlərini
Etməyən aşkara Cümə.
Dili şikəst, özü miskin,
Kimsəsiz, biçara Cümə.
Ta öluncə bu yarının
Sevdası sərdə qalacaqmı?

QIZ

Eşqin öldürür məni
Ey gözləri məstanə qız!
Huri tək hər dən baxıb
Etmə məni divanə qız!
Sən mənimsən, mən də sənini,
Söz vermə bir insanə, qız!
Üzüklə yaylıq almışam
Olsun sənə nişanə qız!
Sən zərsən, ay bəxtəvər,
Dözmərəm bu hicranə, qız.

Yaxın gəl qucaqlayım,
Baxım, kimin maralısan.
Gözəlsən, sındırmaram,
Bağlar tək saralısan.
Görürəm mənim kimi
Həm sinədən yaralısan,
Küsmə, gəl dindir barı
Neçün məndən aralısan?
Ev bizim, otaq bizim
Gəl çıx seyrə seyvanə qız.

Ay qız ey, bu gün dövrəndi,
Hər qonaqlaram səni.
Gecə-gündüz bəsləyibən
Qoynumda saxlaram səni.
Öpərəm, bir dişlərəm,
Yaxşı qucaqlaram səni.
Üstün açılmaz gecədə,
Hər dəfə yoxlaram səni.
Gün çıxdı işıq düşdü
Gedək mənə seyrənə, qız.

Ay qız ey, bu gecə yığınaxdı
Yoxdur sənə heç bir xəttər,

Qohum-qardaş, elin-günün
Cümləsi orda sərbəsər.
At gəlir, fayton gəlir,
Üstündə də qızıl yəhər.
Yaxşı aşıqlar olacaq,
Xanəndələr on beş nəfər.
El gəlir, aləm gəlir,
Məşəl gəlir meydanə, qız.

Ay qız ey, yengələr gəldi,
Gör çox da gecikməsin.
Ev dolur şirin-şəkər
Şərbəti xalqlar içməsin,
Şam ilə qəndil, fanar
Lampa, çıraqlar keçməsin.
Ol sabah açılınca
Qapını heç kim açmasın
Ev bizim, otaq bizim
Doldur çiçək, reyhan, a qız.

Ay qız, yüz yürümçəyin
Tez ol, bir çıxar görək,
Aç üzünün pərdəsini
Görüm hurisənmi, mələk?
Ağlayıb, həm cığırıb
Aramıza salma kələk.
Sabahlarım yüz duvaqdı
El yığılıb gəlsin gərək,
Cümə də bəy qonaqlığın
Yeyib gəlsin vətənə, qız.

QIZ

“Əlif” – əlin ver əlimə
Gedək bizim ellərə, qız.
“Bey” – baxıb güvənirəm
Uzundəki tellərə, qız.

“Tey” – tƏmƏmƏt tƏrifini
MƏn yayıram dillərə, qız,
“Sey” – saçın güləbatın,
Bulub tökmüş dallara qız.
“Cim” – camalın oxşayır
Təzə açılan güllərə, qız,
“Hey” hərəm sonasısan
Uçub qondun göllərə, sən.

“Xey” – xumartək gözlərin
Üstlərində qələm düzər,
“Dal” – dilim bülbül olub
Oxuyuban ayət-yazar,
“Zal” – zillətin mən aşığı
Salıbdır dərdə səd həzər.
“Rey” – rəbbim həzrətləri
Hüsnünə edibdir nəzər.
“Zey” – zənən əhlilərin
Yanlarında ərəkək gözər.
“Sin” – sinəm təhnə cədr
Üzündəki xallara, qız.

“Şin” – şükür qıl xudaya,
Saldın məni ahü zara.
“Sad” – səlat oxumağa
Boyundur sərv, minara.
“Zad” – zəm-zəm edibən
Züflərin döndü şahmara,
“Ta” – düzüb düymələri
Üstündə də güllü xara,
“Za” – zülmünə düşənləri
Yaxıbsan ataşa, nara.
“Ayn” – azarın çəkməkdən
yandım dürlü odlara, qız!

“Qayn” – qərəzi edibəni
Eşqə saldın yenə məni,

“Fey” – fağır bir quluyam,
Qismət etsin sana məni.
“Qaf” – qadir Allahımız
Yaratdı bir dana məni,
“Kaf” – kəsib ayağımı
Eylədin divana məni.
“Lam” – Leylidən dərs götürüb,
Döndərdin Məcnuna məni,
“Mim” – mislin cəllad, məni
Qoymusan nə hallara, qız!

“Nun” – nola göz altından
Bir baxasan mənə sarı,
“Hey” – həmdəmin huri-pəri
Ərşdə mələk barabarı.
“Vav” – vələd olsam sizə
Heç çəkməzdim intızarı.
“La” – layiq deyil pozmaq
Sama əhdi, iqrarı.
“Yey” – yaxın çək özünə
Molla Cümə vəfadarı.
Sarmaşsın kəmər kimi
İncə nazik bellərə, qız!

QOCALIQ

Ağalar, tutdu qoldan
Bixəbər birdən qocalıq.
Aldadıb yıxdı evimi
Giribən dərdən qocalıq.
İşləyibdir cəsədime
Həm yerbəyerdən qocalıq.
Ürəyimdən baş veribdir,
Əzəl ciyərdən qocalıq.
Ətəyim əldən qoymayır,
Açılmaz sərdən qocalıq.

Qocalıq çün yaman dərddir,
Qıç yeriməz, gözün görməz.
İtə dönüb hürər olsan,
Oğul-uşaq cavab verməz.
Dost-aşna qaçar yanından,
Bir kimsə halını sormaz.
Səhər olunca tərپətsən,
Möhtac da ayağa durmaz.
Günbəgündən geri qoyar
Xeyirdən, şərdən qocalıq.

Söylərsən ağzın öyərlər,
Oğul-uşaqdan qaçarsan.
Gücənərsən, gücün çatmaz
Oraqdan, xışdan qaçarsan.
Dişləri zara yetirər,
Çörəkdən, aşdan qaçarsan.
Arvadı yaxın qoymazsan,
O gözəl işdən qaçarsan.
Yar yanında xəcil eylər,
Qurtarmaz dardan qocalıq.

Ömür ki yarıdan ötdü,
Kəlbətin dişə yaraşır.
Qocalıb haldan düşüncə
Əzrail döşə yaraşır.
Palaz-paltar tər oluncan
Mürdəşir leşə yaraşır.
Qalmaqdan ölmək yaxşıdır,
Daş, torpaq başa yaraşır.
Allaha ağır getməsin
Əskikdir xərdən qocalıq.

Dəli könül, pir işindən,
Qocalıqdan nə bezarsan?
Öz-özünü kəmtər etdin,
Ucalıqdan nə bezarsan?
Xalq səni cahıl sanır

Gecəlikdən nə bezarsan?
Molla Cümə, qocalmadın
Qocalıqdan nə bezarsan?
Vallah, qardaş, hər insanı
Salır abırdan qocalıq.

SARAĞAN

Şükür, səni, Sarağan, eylədik peşə, qırdıq,
Tərپənmədik bir yana, getmədik işə, qırdıq,
Üç ay yay mövsümündə payıza, qışa qırdıq,
Hər vaxt tək-tək gedərdilər, üç-üçdən qoşa qırdıq,
Tamam zoğal, cümcümə, sumax, murdaşa qırdıq.

On evdən də bir adam olubdular sovdagar,
Pudu on dörd şahıdan, gəlib hamı beh qoyar,
Cümlə fəqir-füqərə bu qiymət çoxdur deyar,
Nə qədər ki, baş bilənlər o qiymətə vermiyar,
Ol səbəbdən biz səni həvəsə, çoşa qırdıq.

Hamı bildi qiymətini satılırsan bu sayaq,
Əlinə dəhrə düşən külli getdi baş-ayaq,
Yeddi şahıya düşdük, dönübən dedim bayaq,
Nəki biyan, tozqayır, bular da durdu dayaq,
Verdik taxıl borcunu əyinə-başa, qırdıq.

Ay ağalar, siz baxın, nələr qıldı sarağan,
Yetim, çılpaq seçilməz, geyindilər al-əlvan,
Kasıb sovdagar oldu, sovdagarlar bəzircan,
Kimi başlar toyunu, kimisi verir nişan,
Kəndə düşdü zümzümə, gülə-oynaşa qırdıq.

Şükür olsun Allaha, ağzın var imiş tiz də,
Ol səbəbdən bahasan, burda dolandıq biz də,
Sənə verdik töycünü, aldıq nöyüt də, duz da,
Salah oğlu Cüməni bu il qoymadın düzdə,
Yengiyə də qalmaq, qurtuldu meşə, qırdıq!

QOCALIQ

Qazılar, tutdu yaxamdan
 özəli başdan qocalıq,
Ha yetirdim, zahir oldu
 saqqaldan, saçdan qocalıq,
Öz-özünü aşkar etdi
 qabaqdan, qaşdan qocalıq.
İlbəil girdi qəlbimə
 cuş verdi duşdan qocalıq.
Günbəgündən cüda saldı
 cümlə tay-tuşdan qocalıq.

Yaşın ki, yarıdan keçdi
 ...saç eylərsən,
Tədarük hazır duruban
 səfərinə köç eylərsən.
Uzağın gələr yaxına
 iki ayağın üç eylərsən.
Arvadı yaxın qoymazsan,
 toxunuban qaç eylərsən,
Ayda bir nəfsin tərponməz,
 qoyar vərdişdən qocalıq.

Saqqal ki, saxsağan oldu
 özün bilərsən işlərin,
Köhnə çöpər payasitək
 topa çevrilər dişlərin,
Beşçə pud daşa dönər
 ağır olur qol-qıçların,
Əriyib gözün nuru
 axıb tökülər yaşların,
Oğul-uşaq zinhar olar
 çıxar bayquşdan qocalıq.

Qocalıq bir müsibətdi,
 heç kəsdən dana bilməzsən.
İnsandan üzün utanmaz
 nə bəy, nə ağa bilməzsən.

Körüktək yellənər qarnın,
 dalını yığa bilməzsən.
Çox vədə evdə qalarsan,
 gedə uzağa bilməzsən.
Tez salar ocaq başına
 payızdan, qışdan qocalıq.

Zülüm işdir, qocalığı
 alan olsa tez satarsan.
Göy üzünə bulud gəlsə,
 əldən ağrıyıb yatarsan.
İttək ular xoyqılığın
 deyəndə dava qatarsan.
Hər yerdən ümid üzülüb
 ox yerinə top atarsan.
Molla Cüməni yandırdı
 yaman atəşdən qocalıq.

DE

Nome, get məndən Dad şəhrdə bir insanə de,
Şəminə pərvanəyəm, ol atəşi-süzənə de,
Bülbülün naləsini bağ içində gülşənə de,
Fərhadın ərz-halını həm Şirinə şahanə de,
Eşqində Züleyxayəm, ol Yusifi-Kənanə de.

Mən onun camalına müştəq olan üç ildir,
Ol zamandan bəri kim, könlüm ona bülbüldür.
Gecə-gündüz ismini mədh eyləyən bu dildir,
Yetmədim vüsəlinə, bu dərđ mənə lap öldürür,
Dərdimə təbib olan ol həkimi-Loğmanə de.

Dəginən loğmanimə tez eyləsin dərđə çarə,
Özündən qeyri kimə getsin dadə bu biçarə,
Salmasın Allah üçün məzlumunu ah və zara,
Müxtəsər, bu könlümü mən vermişəm bilqara,
Görməsəm didarını ollam dəli-divanə de.

Divanə Məcnun mənəm, məcnun edən Leyli özü,
Sanırdım lütf əhlidir, sitəmkardı xeyli özü,
Sayəsindən saxlasın sərv təki boylu özü,
Gələndə xəstəsinə etməz neyçün meyli özü,
Yazıqdır, etsin həzər, düşər ahu-əfqanə de.

Ahinə düşsə əgər eşq əhlinin butadarı,
Həm gedər gözəlliyi, həm də solar gül ruxsarı,
Tapılmaz əlac edən, yıgsa yüz həkim-cindarı,
Ey kağız, yazdım səni, unutma bu yadigarı,
Cümənin təhnə sözün Məmmədəli cavanə de.

DEYİM²

Ağalar, bir guş tutun
Mən sizə əlanı deyim,
Seyditək çöldə gəzən
Bir neçə oğlanı deyim.
Məhəmməd Cavad oğlu
İgidlərin xanı deyim,
Rüstəmi-Zal, Muxtarı,
Əhmədi, Aslanı deyim,
İstərəm İskəndərə
Zülfüqarı sanı deyim.

Mahalın naçalniyi
Çün uydu casid* sözüne.
Höküm qıldı gərək gedək
Biz Salımçağın** düzünə.
Nə bilsin Məmməd bəyin
Güllə dəyəcək özünə,
Nə bilsin bumuşnik***,

* Casid – casus

** Salımçağın – Cavad oğlunun çar qoşunları ilə döyüşdüyü yerin adıdır (Şəki rayonunda).

*** Bumuşnik – rusca “помощник” (köməkçi) sözünün ləhcədəki ifadə formasıdır.

Xətər verəcək gözüne,
İndi sizlər eşidin
Ordakı davanı deyim.

Xəbər getdi nəçənniyə:
Tezcə bu əmri bitirin!
İki yüz əlli qoşun
Salımçağa tez yetirin!
Otuz beş istrajnik
On qaradovoy götürün!
Yetişin qaçaqlara
Tez diri tutun gətirin!
Qoy belə bir nəçənniyə
Mən də çöl heyvanı deyim.

Pristavlar atlanıb
Soldatı saldı peşinə.
Doldular fürsət ilə
Salımçağın meşəsinə.
Nagahan yetişdilər
Aslanların pəncəsinə.
Heç davamları yox imiş
Süzənlərin* gülləsinə.
Şahsuarlar eləyən
Ordakı tufanı deyim.

Qaçaq nizam ilə
Aldı araya qoşunu.
Cavad oğlu qışqırıban
Tezcə qıcadı dişini.
Yenə insaf eləyib
Öldürdülər qırx beşini.
Xəbər getdi nəçənniyə
Götürsün murdar leşini.
Allahım şad elədi
Küllü müsəlmanı deyim.

* Süzən – tufəngin növüdür.

Çox əcayibdi casid
Özü getmiş oraya,
Cavanlar gören kimi
Saldılar onu araya.
Dedilər, ay Mehdi bəy,
Sən niyə gəldin buraya?
Atdılar dəhanından
Yetmədi bir kəs haraya.
Götürsünlər aradan
Qoy belə heyvanı deyim.

Qurtarıb bu dəstədən
Sarıxdılar draquna,
Tökdülər dolu kimi
Gülləni sağ, soluna,
Neçə soldat qırılıb,
Getdi cəhənnəm bağına.
Aslanlar dost-aşnası
Çıxdılar Qoxmux* dağına,
Əldə yaylıq ağlayıb
Eyləyən əfqanı deyim.

Şükür olsun, ey xudaya,
Qurtardın cavanları sən.
Kor-peşiman elədin
Hər yerdə düşmanları sən,
Çox salamat elədin
Cəngidə aslanları sən.
Qudurmuş azğınlara
Qalib bu oğlanları sən,
Eylədin mərhəmətinlə
Bizlərə ehsanı deyim.

DEMİŞƏM

Ey cavan, camalına
Yusif-i-Kənan demişəm.
Ho güli-rüxsarına
Mah ilə taban demişəm.
Qaşların əyməsinə
Naleyi-müjkan demişəm.
İncitək dişlərinə
Ləli-bədəxşan demişəm,
Zülflərin hər muyinə,
Sünbülü-reyhan demişəm,
Sərbəsər əndamına
Huriyi-qılman demişəm.

Səndə bu işvə nədir,
Zamana uşağı, bala,
Qaşlarındır cəllad kimi
Qəmzələrin yağı, bala.
Çəkibdir şux dillərin
Sinəmizə dağı, bala,
Yanıram pərvanətək
Məclisin çıraqı bala.
Təşneyi dilsuz mənəm
Sən ol mənə sağ, bala.
Doldur gətir qədəhi
Aşiqə dövrən demişəm.

Çox çəkirem cövrü-cəfa
Nazik, incə belliyə mən.
Müxtəsər, mail oldum
Səntək şirindilliyə mən,
Sallama qaş-qabağın
Vallah, düşdüm çilləyə mən,
Bir vəfalı dost üçün
Canım verrəm gülləyə mən.
Altmışla səkkiz onu

* Qoxmux - Şəki ilə Qax arasında, eyni adlı dağın ətəyində yerləşən kənd

Cəm eylədim əlliyə mən,
Bu hesab içrə onun
İsmi Pünhan demişəm.
Müxtəsər, sözüm budur:
Səni seven candan olur.
Həmişə xəstə yatar,
Taqəti amandan olur.
Tərk edər ibadəti,
O Şeyxi Sənandan olur,
Ölməsə də tez qocalar
Dərdinə dərmandan olur.
Ləblərin kövsərini
Dərdinə dərman demişəm.

Heyif ki, düşdün, əzizim,
Bu qocalan vaxtına sən.
Gözlərim etməz nəzər
“Didarıma bax”, – demə sən,
Var neçə cavabların
Bir-bir deyim, yox demə sən,
Padişahım, sahib ol
Bu tac ilə təxtimə sən,
Görübən ədaləti
Hökmü-Süleyman demişəm.

İrazı ol, ay sevdiyim
Bir əl çalım qabağında.
Üzünü vur üzümə,
Dodaq vurum dodağına.
Dilimi qələm edib
Busə yazım yanağına.
Sən gəlginən bizə sarı,
Mən yıxılıım ayağına.
Cüməyəm, bu canımı
Yoluna qurban demişəm.

DİLBƏR

Bülbül kimi səyriyəndə
Səsin dəydi guşə, Dilbər,
Durnasayaq oxumağın,
Əcəb gəldi xoşa, Dilbər.
Nəzər qıldım camalına,
Sevdan endi başa, Dilbər.
Qaynayıb eşqin qazanı,
Könlüm düşdü coşa, Dilbər.
Tanrı səni xub yaradıb
Var əndamın şüşə, Dilbər.

Ol yaradan yaradıbdır
Sən balanı necə nazlı,
İncə belli, şümşad boylu,
Fəsih dilli, şirin sözlü,
Orta boylu, gözəl xoylu,
Ənbər buylu, qəmər üzülü,
Qələm qaşlı, şux baxışlı
İnci dişli, maral gözlü.
İzin ver hüsnünə edim
Doyunca tamaşa, Dilbər.

Tamaşa eləyim, Dilbər,
Durubanı qabağında.
Aşığın qətli yazılmış
Lalə əhmər yanağında.
Xəstənin dərdinə dərman
Zahir olmuş dodağında.
Vallah, billah of demərəm
Canım çıxsa ayağında.
Yazığam, insaf etginən
Bağrı dönmüş daşa Dilbər.

İnsaf elə, ey bağrı daş,
Aman, yarım, tut amanı.

Çünki vermiş sana Allah
O xubluğu, elə canı.
Gül nəfəsin mat eyləmiş
Süsən, sünbülü, reyhanı
Açıldı köksüyün bəndi,
Nagah gördüm tər sinəni,
Sədəfdən taxtın üstündə
Şah əyləşmiş qoşa, Dilbər.

Şahlarındı narınc, turunc,
Nur qübbəsi iki püstan.
Yuxudan oyanıb tazə-tər
Yenibdir sinənin üstdən.
Nə hünəri var şairin,
Birin vəsfən edə dastan?
Dərməli çağıdır indi,
Əsirgəmə onu dostdan,
Göz sataşdı, əqil çaşdı,
Tutuşdum atəşə, Dilbər.

Tutuşanda atəşinə,
Cəsədimdən can qaçıbdır.
Ağ buxağın şöləsindən,
Gül rəngindən qan qaçıbdır.
Elə bir danışıb-güldün,
Ruhum məndən yan qaçıbdır.
Qərəz, görüb ədalətin
Ölkəsindən xan qaçıbdır.
Qatlaşarmı bu hicrana
Ya sultan, ya paşa, Dilbər?

Qadağan ver hicranına,
Arada qan, qada eylər.
Məşuq üçün aşıq olsa,
Sərv boyundan əda eylər.
Xoş halına ol kimsənin,
Canın sənə fəda eylər.

Sail olub Molla Cümə
Yar, qapında səda eylər
Ev sahibi rəhm etməzmi
Qapıda dərvişə, Dilbər?

EY DOST

İsmi Pünhan, səfər etdin
Qədəm basdın hara, ey dost!
Sən ki getdin, gərək geyəm
Al çıxarıb qara, ey dost!
Az versənə qəm, hicranı
Bu kəmtər yarına, ey dost!
Nəzər eylə gözlərimnən
Axan əşki-barə ey dost,
Səni əmanət eylərəm
Ol qəni sərdara, ey dost!

İsmi Pünhan, özəlinnən
Bu dostluğu saf eylərsən.
Qaş oynadıb, göz süzübən
Şirin dildən gaf eylərsən,
Qəmli könlüm pasın silib,
Tərəhhüm, insaf eylərsən,
Gəlhagəl tökdün burnumdan
Cümləsin xilaf elərsən,
Nədir səbəb, bu işlərin
Söylərsən aşkara, ey dost?!

İsmi Pünhan, görməmişəm
Sənin kimi bivəfanı.
Səni sevən bu dünyada
Sürərmə zövqü-səfanı?!
Heç müsəlman əyləyərmə
Bu qədər cövrü-cəfanı?!

Sevərsən əvvəl Allahı,
Həm Həbib-i-Mustafanı,
Yəqin bil ki, öldüyümdür
Etməsən bir çarə, ey dost!

İsmi Pünhan, həsrətindən
Qan ağlaram nihan yerdə.
Giriftar olmuşam bil ki,
Bir davasız yaman dərddə.
Açılmaz qaşım, qabağım
Əsla xeyirdə, ya şərdə.
Durarıq haqq divanında
İkimiz bir barabarda.
Aparram bu zülümləri
Yanımcə məzara, ey dost!

İsmi Pünhan, gəl əyləşək,
Sözüm çoxdur, bil, deyəsi.
Ağrın alın, mənən özgə
Kimin vardır can qıyası?!
Töküldü xalq arasında
Yüzümün abır-həyası,
Vaxt deyil Molla Cümənin
Qədrini bilib sayası.
Əlbət bir gün arzularsan
Mən öləndən sonra, ey dost!

DÜNYA

Sənə necə bel bağlayım,
Ay vəfasız, fani dünya!
Məndən artıq bəndələrə,
Verdin adı, sanı, dünya!
Bixəbərsən, tanımazsan
Nə sultanı, xanı, dünya!
Döşədin xaki turaba

Neçə yüz min canı, dünya!
Az yıqsana gərdəninə
Belə nahaq qanı, dünya!
Özündə baqi qoymadın
Mülki-Süleymanı, dünya!
Sənə necə bel bağlayım
Ay vəfasız, fani dünya!

Ululardan sual aldım
Bilən olmadı yaşını.
Bir səcərsən bar gətirən
Əcəl tökər dəymişini.
Kimsəyə baqi deyilsən
Qanıb derlər hər işini.
Mələkülmövt bağbanındır,
Uzər bir-bir yemişini.
Əzrailnən söz bir edib
Tərk etdin insanı, dünya!
Özündə baqi qoymadın,
Yusif-i-Kənanı, dünya!
Sənə necə bel bağlayım,
Af vəfasız, fani dünya!

Haqq-təalá dəlal etdi
Səni elmi-kamalından.
Yetmiş iki millət gəlib
Keçirdilər xiyalından.
Gündə min birin alıban,
Minin toxundun dalından.
Döy başına, ağlaginən
Qiyamətin zavalından.
Gümrahlama öz-özünə
Gəl həddini tanı, dünya!
Özündə baqi qoymadın
Rüstəm pəhləvanı, dünya!
Sənə necə bel bağlayım,
Ay vəfasız, fani dünya!

Fəthin yazıldı kitabın
Neçə-neçə surasında.
İskəndər dirilik istədi
Girib zülmət qalasında.
Loğman-həkim aciz qaldı
Bu ölümün çarasında
Adəminən Məhəmməd əl
Mustafanın arasında.
Yüz igirmi dörd min nəbi
Gəldi, göstər, hanı, dünya?!
Özündə baqi qoymadın
Əlitək aslanı, dünya!
Sənə necə bel bağlayım,
Ay vəfasız, fani dünya!

Ey əqli kəmtər bəndələr,
Aldanmayın bu fənaya.
Bu bir ərusi-zibadır
Dönübdür qəddi minaya.
Eşitdin cənnət yandırdı
Şəddad əliyyəl-ənayə.
Edərik fitneyi-qeybət,
Gedirik xamrazinaya.
Haray, yoldan çıxarıbdır
Bu Molla Cüməni dünya.
Özündə baqi qoymadın,
Nə İsmi Pünhanı, dünya!
Sənə necə bel bağlayım,
Ey vəfasız, fani dünya!

ƏLƏ DÜŞMƏZ³

Ey könül, qalxma səmayə,
Əzəlki dövrən ələ düşməz.
Yarınan, həmdəminən
Etdiyin seyran ələ düşməz.
Çox keçən illər, aylar

Olubdur viran, ələ düşməz,
Lalə, nərgiz, tər bənövşə
Sünbülü-reyhan ələ düşməz,
Gül solub, bülbül gedib
Ölübdür bağban, ələ düşməz.

Hər gördüyünə meyl edib
Gözün tikmək nə rəvadır?
Hər bivəfaya dil vcrib,
Qəhrin çəkmək nə rəvadır?
Hər qədirsiz qabağında
Qəddin bükmək nə rəvadır?
Hər naşi yanında ağlayıban
Başına döymək nə rəvadır?
Hər təbibə açma sirrin
Həkim-i-loğman ələ düşməz.

Ay könül, inanmıram,
Ol cürə dilbər daha olmaz,
Rəqibin çeşminə mil qat
Belə xünxar daha olmaz.
Danışan aşiqinnən
Şirincə köftar daha olmaz,
Dostnan, dostluq edib
Belə inkisar daha olmaz,
Olsa da bu sayaqda
Vəfalı insan ələ düşməz.

Çox olar qaməti ər-ər,
Beli nazik, nəyə gərək,
Çox olar barmağı şimşad,
Əli nazik, nəyə gərək,
Çox olar kəlməsi şəkər
Dili nazik, nəyə gərək,
Çox olar fitnəsi yüngül
Feli nazik, nəyə gərək.
Dişlər inci, qaş qələm
Gözləri məstan ələ düşməz.

Yüz səyyad olub
Ahulara afərin qılasan,
Yüz səyyah olub
Cünunsifət çöldə qalasan,
yüz sərraf olub
Qiymətli daşlardan alasan,
Yüz qəvvas olub
Dəryalar torun salasan,
Yüz seçəsən ləl, gövhər
O cürə mərcan ələ düşməz.

Gər ola Qarun kimi
Dövlət-varım nəyə lazım?!
Gər ola dünya dolu
Sünbülü zarım nəyə lazım?!
Gər ola həddən ziyada
Namus, arım nəyə lazım?!
Gər ola yüz min iki
Gül üzlü yarım, nəyə lazım?!
Yıqsalar dünya gözəlin
O şahı Xuban ələ düşməz.

İstər qılasan razı dilim,
haqqa şikayət,
İstər edəsən hər yetənə
Sözün hekayət,
İstər alasan aləmə car
Dildə rəvayət,
İstər gəzəsən, Molla Cümə,
Küllü-vilayət,
Məğribnən məşriq arasın,
Ol İsmi Pünhan ələ düşməz.

EYLƏDİ

Ay ağalar, bivəfa dilbər
İşim ahü zar eylədi.
Qaşı fitnə, gözü cadu,
Züflərini mar eylədi.
Bülbülü bağdan ürküdüb
Həmdəmini xar eylədi.
Havalandı laçın könlüm,
Viranədə sar eylədi.
Ayrılıq vədəsi gəldi,
Sitem cana kar eylədi.
Eynəl yəqin bu sevdanı
Pərişan əğyar eylədi.

T.S.R.M. üstündə
Sübhü-şam ismin oxurdum.
Səfər üçün qədəm bassa,
Gəlincə yola baxırdım,
Göynük şəhər ətrafını
Gündə yüz yol yoluxurdum.
Bir saat ruyin görməsəm
Xəzəl tək soluxurdum.
Bu işlərin son ucunu
Fikir edib çox qorxurdum.
Axır vaxtda gen dünyanı
Bu başıma dar eylədi.

Bir dəfə ol xudadan
Bəxtiqara yazılmışam.
Günü qara olubanı
Əriyibən süzülüşəm.
Kabab cürə qiyməkəşdə
Dögülübən əzilmişəm.
Heyva tək saralıban
Sapdan betər nəzilmişəm.

Ürəkdə aman qalmadı,
Xəcalətdən üzülmüşəm.
Aləmin zövqü-səfasın
Mənə atəş-nar eylədi.

Bir kəsin yarı olmasın
Bimürvət, zətı illət.
Başın yastığa yetişsə,
Gəlib etməz halal-himmət.
Nə öldürməz, nə diriltməz,
Aşiqinə verir zillət.
Əğyarın balası ölçün,
Saldı aramıza qillət.
Sevgilimdən cüda düşdüm
Bilin, yetmiş iki millət.
Məhəbbət qələmi sındı
Duşimdə izhar eylədi.

Dönüb sənə yalvarıram
Xudayi-zülcalal Allah,
Əbəs yerə cavan ömrüm
Hayıf, eyləmişəm kütah.
Təqsirliyəm divanında
İşləmişəm yüz min günah.
İnnən belə sızılıram
Haray, aman, bidad, ah,
Bu sövdaya salan sənşən,
Bağışla, ah, uca dərğah!
Cehillik Molla Cümənin
Yanında sərmsar eylədi.

EYLƏMİŞ

Ey fələk, bilməm neçün
Bəxtim məndən qal eyləmiş.
Ağladıb leyli-nəhar
Göz yaşımı al eyləmiş.
Dəhanım bəstə qoyub
Zəbanımı lal eyləmiş.
Giriftar dərdə, qəmə
Ürəyimi sal eyləmiş.
Sevdiyim əldən alıb
Qamətimi dal eyləmiş.

Ol qədər var xəcalət
Yoxdur şərək hicranıma.
İnsanə danışmıram
Güc basıram öz canıma.
Qalmışam tənha, qərib
Baxa-baxa dörd yanıma.
Bilmirəm neyləmişdim
Ol yaradan Sübhanıma,
Şərbətim zəhrə qatıb
Dəymişimi kal eyləmiş.

Eşqimin dəryasını
Bağlayıram dərin, dəyaz,
Könlümüz şad olmadı
Yay, payız, qışı, nə də yaz.
Gözlədim taki ola
Qara günüm bəlkə bəyaz,
Sərimi almış duman
Açılmayır zərrə ayaz
Annadım-hicran məni
Lap özünə mal eyləmiş.

Gecələr bidar olub,
Matəmdədir cümlə əza.

Gündüzü Məcnunsifət
Nihan-nihan çəkər cəza.
Ey könül, səbr etginən,
Böylə imiş təqdir qəza.
Xidmətində qulsayaq
Dur qapıda, ey nasəza,
Aldadıb sana genə
Məkkar dünya zal eyləmiş.

Günahım əfv et, xudam,
Zayi olan nəfsdi bu.
Can quşu pərvaz edib,
Bir boş qalan qəfəsdi bu.
Ah çəkib sızıldaram,
Kimsə deməz nə səsdı bu.
Yar türab içrə yatar
Bıkar quru həvəsdi bu.
Bu xiffət, Molla Cümə,
Saqqalımı çal eyləmiş.

ZİYARƏT

Maşallah, nə olubsan
Halıma ehsan ziyarət.
Eşidibdir adını
İran və Turan ziyarət.
Üstünə yön çevirir
Kafir, müsəlman ziyarət.
Eyləmiş ali səni
Qadiri-Sübhan ziyarət.
Olubsan xəstə üçün
Həkimi-Loğman ziyarət.
Hər kəsa gəlib sənin
Vüsalına məhrəm olur,
Həm yeyib, həm içdiyi
Ömrə, günə məlhəm olur,

Gah suyun abi-həyat,
Gah kövsəri zəm-zəm olur,
Daşların ləli-gövhər,
Yaquti-mərcan ziyarət.

Əlqissə, bu gün sənə
Bir növcavan gəlmiş gözər.
Yanınca həmdəmləri
Vardır böylə neçə nəfər.
Sakini şəhri-Nuxu,
İsmi Məmmədli məgər.
Batini Molla təkı,
Zahiri də derlər bəşər.
Ver onun bir dərđinə
Min dürlü dərman ziyarət.

Mübarək basdı qədəm
Gözəllərin şah sərdarı.
Dünyaya saldı şəfəq
Misli qəmər gül rüxsarı.
Tarixin həzar
..... olma huru.
Ol mahi Məhərrəmi
Deyim həm qalmış karı.
Adına günü sana
Olubdur mehman ziyarət.

Bəxtəvər, qaynatmısan
Dəymiş suyun o balaya.
Şikayət qıllam sənə
Yet ərzimə, ya övliya!
Sən də bir elə niyaz
Mənim üçün həm mövlaya;
Yetirsin Molla Cümə
Qeysi vəfasız Leylayə.
Diləgim eylə qəbul
Amandır, aman ziyarət.

EYLƏ

Xudaya, Molla Surxayı
Layisqidə abad eylə.
Yetirginən muradına
Bəxt, iqbalın güşad eylə.
Qılginən ömrünü uzun,
Dövlətini ziyad eylə.
Yaman dildən, yaman gözdən,
Bəlalardan azad eylə.
Dü qardaşı oğulların
Özün tək cavad eylə.

Xudaya, böylə comərdi
Namərdə yesir eyləmə.
Nənəciblər ayağının
Altında həsir eyləmə.
Böyük-kiçik arasında
Dilini qasir eyləmə,
Verib qeybi-xəzinəndən
Əlini kəsir eyləmə,
Unutma ani hizinnən
Kərəm kanı sən yad eylə.

Xudaya, sən böylə qulun
Mərtəbəsin gətir, Allah.
Nə umarsa, dərgahınnan
Mətlubunu bitir, Allah!
Hər kim ona qəsd eyləsə,
Aramızdan itir, Allah.
Tərk eyləyib ədulərin
Layiqini yetir, Allah!
Nə ki var cümlə dostları
Müdam qəlbini şad eylə.

Xudaya, sən bu bəndəni
Fərəhnak etginən hər vaxt.
Çünki buna müyəssərdir
Bu mal-dövlət, bu taci-təxt.

Dost-müsaib hüzurunda
Ölünən olmasın bədbəxt.
Axır dəmdə məsiyyəti
Olub onun imanı səxt.
Elət firdövsə əlaya
Huri-qılmanı ad eylə.

Xudaya, sən bu insanı
İsmin minabirə bağışla.
Həm Rəhimə, həm Kərimə
Həm də Səttarə bağışla.
Həm Səburə, həm Qəfurə
Həm də Qəffarə bağışla,
Həm Cəlilə, həm Cəmilə
Həm də Cəbbarə bağışla,
Bağışla ol həbibinə,
Cüməni bər murad eylə.

ƏZİZ

Yar, mənə sən verdiyin xiffət-xəcalətdir, əziz,
Hansı gün səndən cüda olsam qiyamətdir, əziz,
Həmişə əğyar ilə zövqü-ziyafətdir, əziz,
Padişahim, mən qula zülmün ədalətdir, əziz,
O nazik belin sənə eşqə dələlətdir, əziz,
Bu nə beldir, bu nə qəddir, bu nə qamətdir, əziz?!

Eşqinə saldım məni bil ki, yarımcan eylədin,
Çəkməkdən həsrətini bağrım qızıl-qan eylədin,
Atıban müjkan oxun cigərimi şən eylədin,
Hər zaman qətlim üçün əbrulərin xan eylədin,
Oynadıb qaş-gözünü əqlim başdan yan eylədin,
Bu nə gözdür, bu nə qaşdır, bu nə afətdir, əziz?!

Çox vüsali-yar üçün seyr etmişəm möhvəşləri,
Həç birindən görmədim məmnun mən bivəşləri.
Görmüsən, həm bilibsən bu zəmanə gordişlərin,

Yar, aman eylə əda, qapındakı dərvişləri,
Yazıqdır, etmə kənar boynundakı fərz işləri,
Bu nə fərzdür, bu nə vacib, bu nə sünnətdir, əziz?!

Yolunda çəkdim cəfa, cəfamı sən verdin yelə,
Xudadan duam budur, əyləşəydim sənle belə,
Arada əğyar olmaya, bizi salar dildən-dilə,
Oluban gümüş kəmər sarmaneydim incə belə,
Müxtəsər, ağrın alım, yıxdın evim gülə-gülə,
Nə gülüşdür, bu nə işdir, nə zərafətdir, əziz?!

Bülbülün qaydasıdır qovğa edib güldə gəzər,
Yaşılbaş qatarlaşıb çarhovuzlu göldə gəzər,
Ovçular maral üçün hərdən düşüb çöldə gəzər,
Gözəllər vəsf olunub tərifatı əldə gəzər,
Cümənin meyli dəxi fəsih zəban dildə gəzər,
Bu nə dildir, bu nə sözdür, bu nə söhbətdir, əziz?!

ƏZİZ

Xoş gəldin qədəm basıb
Sən bu bizim yola, əziz.
Bu sayaqla hər səhəri
Gəlib getsən nola, əziz.
Görüşək, təmənneşək
Əl verginən ələ, əziz.
Gəl, buyur, gedək evə
Tez qayıtma dala, əziz.
Oturaq, söhbət edək
Bu ikimiz belə, əziz.

Od salaq samovara,
Çağlasın qənd qəndanə.
Arada limon, gilab
Qatıb tök çayı çaydana.
Gah söykən mütəkkəyə,
Gah istəkan al mərdanə.

Müxtəsər söz, aşiqəm
Cəmalinə, ay dürdanə.
Yanağın şölə salır
Həm sağınan sola, əziz.

Gah danış bülbül kimi,
Qulas asım dillərinə.
Gah açıl qonçasifət,
Mail olum güllərinə.
Gah yazıb ərzi-halım
Verim nazik əllərinə.
Gah dolanım başına,
Gah sarmaşım bellərinə.
Gah açıb qulac qolun
Bu boynuma dola, əziz.

Tutginən minnətimi
Yöncimağı az eyləyim.
Belə zimistan könlümü
Açıb bahar, yaz eyləyim.
Qoy gəlsin ağıl başa,
Söhbətimi saz eyləyim.
Gah əmim ləblərini,
Gah əmməyə naz eyləyim.
Gahi istər al canımı,
Amma gülə-gülə, əziz.

Bu qədər çəkmə özün,
Qattaşmaram nazlarına.
Ağ ceyran quzusutək
Sallanginən düzlərinə.
Adamı candan eylər,
Ver qadağa gözlərinə.
Gecə-gündüz tərif desəm
İncimərəm, üzlərinə.
Vəsfini Molla Cümə
Salar dildən-dilə, əziz.

YENƏ

Bir bazar rast oldum
Bir buti-tərsayə yenə.
Görcəyim ağlım aldı,
Düşmüşəm sevdaya yenə.
Qara göz, kirpiyi ox,
Bir baxın sonaya yenə.
Əl atıb tutmağa qorxdum,
Düşərəm qovğaya yenə.
Yazacam rəhm cəyləsin
Mən tək ədnayə yenə.

Boyu şümşad, beli nazik,
Tuti dilli, tənə ağ.
Dişi inci, xalı qoşa,
Ləbi şərbət, qaşı tağ.
Naz edib, qəmzə edib
Getdi çəkib sinəmə dağ.
Bu yerin əhəsu budur,
Baxışı var mələksayaq.
Məni bu dərde salıb
Getdi kəlisayə yenə.

Ruzi-şəb əzbər olub
Dilimdə canan əzəli.
Qalma, gəl, küfrdə sən
Ol ki, müsəlman əzəli.
Müslüm olsan alaram
Gəl gətir iman əzəli,
Arayıb görməmişəm
Mən belə insan əzəli.
Küfür getməz bilmirəm
Cənnəti-məvayə yenə.

Qumrutək indi gedirlər
Belə xoş avazınan.
Gör nə əcayib geyinib
Yeriyəndə çox nazınan.

Biri sağda, biri solda,
Biri özü üç qızınan ...
Biri qarı, ...
Biri dəstdə sazınan.
Bunları belə görüb
Düşmüşəm səhrayə yenə.

Darayıb zülfünü çin-çin
Dolayıbdır başına.
Göydən enmiş pəridir,
Bircə baxın nəqqaşına.
Qatbaqat don geyinib,
Yetişib on beş yaşına.
Az qala pərvanətək
Mən alışam ataşına.
Tükəlibən ömür-günü
Mən gedirəm zayə yenə.

Əhmədi almasına
Bənzəyir bunun üzü.
Müşktək rayihəsi
Boyadı dünyanı, düzü.
Bir kərə ləhcə vurub
Söylədi o şəkər sözü.
Çox gəzib görməmişəm
Belə gözəl kafər qızı.
Hansı göz görsə səni
Baxmaz ki, dünyaya yenə.

Göz işığım çəkilib,
Olub günüm qarə, aman.
Yazacam rəhm eylesin
Dərdimə bir çarə, aman.
Qorxuram yenə görüb
Olam mən avarə, aman.
Dərdinnən qışda ölüm,
Qalmayam bahara, aman.
Molla Cüməyəm, baş-ayaq
Qərq olam dəryaya yenə.

İNSAN

Necə haqdan qorxmayıban
Bu dünyada azar insan.
Namrud kimi öz-özünə
Dərin quyu qazar insan.
Namaz, niyaz, orucunu
Ziynət edib pozar insan.
Nəflərinə tabe olub.
Fitnə-fəsad düzər insan.
Nahaq yerə bir-birini
Yıxıb könlün əzər insan.
Hara daxil olmaq istər
Bu canından bezar insan?

Neçə Nəbi, neçə Mürsəl
Bu cahandan gedib üryan.
Neçə abid, neçə zahid,
Neçə vaiz gözü gıryan.
Neçə mömin, neçə miskin,
Neçə məzlum sinə büryan.
Neçə müfti, neçə qazı,
Neçə alim, elm oxuyan.
Neçə adlı, neçə gümrəh,
Neçə padşah, mənəm deyən,
Neçə adil süleymanlar
Qıldı bundan güzar, insan.

Neçə aqıl, neçə kamil.
Neçə cahil olub pıran;
Neçə comərd, neçə namərd
Neçə mürtəd, fikri seyran;
Neçə məhbub, neçə çirkin,
Neçə xuban, misli-ceyran;
Neçə aşiq, neçə məşuq,
Neçə sevgi olub heyran.

Neçə dövlət olub bərbad,
Neçə zinət qalıb viran.
Nədəndir bəs bu fənaya
Güvənibən gəzər insan?

Nə fələklər dağılacaq
İsrafil sur çalasından,
Nə qalmaz Təbriz, Tehran
Quba, Səlyan, nə Dağıstan.
Nə qalmaz Qarabağ, Şirvan,
Nə Şəkistan, nə Gürcüstan,
Nə İstanbul, Misir qalmaz;
Nə İsfahan, nə Hindistan,
Nə Məkkə, Mədinə qalmaz;
Nə Şam, nə Ərəbistan,
Nil ümmanlar hazır edib
Purabını süzər insan.

Nəbi varmı Məhəmməd-əl
Mustafətək məşhur olan?
Nuh Nəbitək ömür sürüb,
Doqquz yüz əlli ilə qalan.
Nuş etdilər əcəl camın,
Kimdir buna vəfa qılan?
Nüsrət verməz Mələkül mövt,
Bilin, odur canlar alan.
Namus edin, ay qardaşlar,
Bu sözümdə yoxdur yalan,
Nəsihəti-Molla Cümə
Öz xofundan yazar insan.

İNSANDIR

Bir insanı vəsf eylərəm,
Eşidin necə insandır.
Həm ədəbdə, mərifətdə
Bərabərsiz bir cavandır.

Cəhar kəndi dolan-dolan
Üstümüzdə həm divandır.
Əsildir, əsilzadədir,
Əliqədr alışandır.
Danəndə Bəhlul təki
Kəmalı dərya ümmandır.

Tək gəlibdir bu dünyaya
Özü Hatəm səxasında.
İskəndər sədditək durar
Hər əhdində, vəfasında.
Ruzi-şəb rahat olmaz
Xalqı cövri-cəfasında,
Əvəzin verginən, Tanrı,
Baği-rizvan səfasında,
Cəhənnəmə layiq deyil,
Behiştə olası candır.

Bir elə pak danəndədir,
Heç tapılmaz bərabəri.
Hərgiz dönməz dediyindən,
Xilaf olmaz əhd-iqrarı.
Abır-həya sahibidir,
Gözləyəndir namus, arı.
Hər kim ondan boyun çəksə
Şikəst olub döner geri.
Pəki olmaz şir-aslandan
Zali-Rüstəm pəhləvandır.

Mehman üçün bina etmiş
Məhləsində ulu xargah.
Ötən, keçən, qərib, qürbət,
Sail, dərviş, gəda, bəy, şah,
Aparıban təam verir
Yığılmaz süfrəsi əslah.
Belə comərd oğul doğan

Anasına barakallah,
Xuda keçsin günahından,
Bu lələ o bədəxşandır.
Sərrafıdır Molla Cümə,
İnsanların sirin bili.
İnnən belə çətin olar
Bir belə cəvahir, ləli.
Məclislərin çırağıdır
Camaatın odur güli,
İsmi onun Molla Surxay,
İbn Hacı Murtuzəli.
Həzəran, afərin ona,
Davud oğlu Süleymandır.

ÜÇ İNSAN

Ey ağalar, bu dünyada
Meyl qondu üç insanə.
Üçünün ikisi məhbub,
Biri mətlubdur canə.
İki məhbubun əvvəli
Bir namərd İsmi Pünhanə,
Həm ikinci şəhər güllü
Məmmədəli növcəvanə,
Mətlubumdur Molla Surxay
Başı mərđi-mərdanə.

İsmi Pünhan, Məmmədəli
Sevən qəmdən olmaz azad,
Yıxılar könlünün evi,
Hərgiz-əsla abad olmaz.
Molla Surxay bərabərdə
Nə şah, nə şahzadə olmaz.
Çox olar səxavət əhli,
Amma belə Cavad olmaz.

Var desələr inanmayın,
Xilaf söylər o divanə.
İsmi Pünhan çinar boylu,
Nə fayda, özü namərddir.
Naz edəndir Məmmədli
O da xublara adətdir.
Bu iki məhbubun mənə
Verən xiffət, xəcalətdir.
Fəemma molla Surxayın
İşi özgə kəramətdir,
Qanar arif, qanmaz hərif
Dilşad olsun cüsmənə.

Xudaya, molla Surxayı
Həmişə abad eylə.
Qılqılən ömrünü uzun,
İqbalını güşad eylə.
Yetirginən muradına,
Dövlətini ziyad eylə,
Yaman dildən, yaman gözdən,
Bədnəzərdən azad eylə.
Axır nəfəsdə imandan
Köçür o bağı-rizvanə.

“Bustan”da eylədi tərif
Şeyx Sədi Əbubəkri.
Həsən, Hüseyin padşahdır,
Molla Cümə dilin zikri,
Məhəmməd əl-Mustafadır.
O veysül-Quranın fikri,
Molla Cümə gecə-gündüz
Qılar Allahına şükri,
Molla Surxay üçün vardır
Münacatı ol Sübhənə.

İSFƏNDİYAR

Şəninə tərif deyib
Eylədim car, İsfəndiyar.
Yerisin bu tərifin
Diyar-diyar, İsfəndiyar.
Xudamız olsun sənə
Həm havadar, İsfəndiyar.
Müskülün etsin güşad
O girdigar, İsfəndiyar.
Yetirsən muradına
Pərvərdigar, İsfəndiyar.

Nə cür tərif desəm də
Mən, canına yatar sənin,
Mədhini etsəm ziyad,
Qılığın öter sənin.
Bir cavansan, xoş qəlbli
Yetən əlin dutar sənin,
Çiyində bərdangadır,
Həm döşündə qatar sənin,
Rüstəmlə qəhrəmanə
Həm bərabər, İsfəndiyar.

Özün' bir bəyzadəsən,
Həm Məhəmmədəğa atan,
Kəndi-Qaradağlıda
Bir şumalın təzə çatan
Naümid qalmaz sənə:
Əl uzadıb əlin tutan,
Qarabağlı gözəl xanım
Eşitdim olubdur butan,
Dünyada dərdi-qəmin
Dəxi nə var, İsfəndiyar.

Əzəldən tanımadım
Hayıf səni, ey can ağa,
Deyərdim bu tərifi
Üç-dörd il bundan qabağa.

Eşidib el-vilayət
Cümlə gələrdi sorağa,
Geyinib darəm libas
Ruz-gün dolanda yarağa,
Qorxuram dəyər sənə
Bir bədnəzər, İsfəndiyar.

Yanında dost-aşnanın
Açılıbsan bir gül kimi.
Məclislər çıraqısan,
Yanırsan həm qəndil kimi.
Heç dilavərdə görmədim
Səndə olan bu dil kimi,
Oxursan şuri-şəhnazi
Yaz fəslində bülbül kimi.
Dərdə saldın çoxlarını
Sən bixəbər, İsfəndiyar.

Fikir eylə, bərabərim,
Dünyanı görmürmü gözün?
Əlində vardır umur,
Çünki ötür sənin sözün,
Gör, giriş hər yetənə
Dalına alıb bəy yazın,
Xalqlara zülmü qılıb,
Bədduayə salma özün,
Heç kəsə qalmaz əbədi
Bu ruzigar, İsfəndiyar.

Nə qədər tərif desəm
Azdır şəninə,
Qıldan anlar anlayan,
Bu yetər adı-şəninə,
Bəy oğlu bəyzadəsən,
Qaynayır qanım qanına,
Molla Cümə naməsi
Çatanda sənin yanına,
Özündən zərrə onu
Etmə güzar, İsfəndiyar.

GÖR

Gözlərim, et tamaşa
Aynaqabaq oğlanı gör.
Fürsətdir, eylə nəzər
Müştağ, müştağ oğlanı gör.
Paybəndi-züflərinə
Olub dustaq, oğlanı gör.
Eşqində səni edən
Həm dağı dağ oğlanı gör,
Tər buxağa güllər düzər,
Ləli dodağ oğlanı gör.

Bax necə tovuzmisa
Səfallamış öz-özünü.
Eşidən valeh olar
Şirin göftar avazını.
Mələklər həya edər
Hər gördükcə gül üzünü.
Ağrım olsun ol anaya
Bəsləyibdir bu quzunu,
Sanaşan göy əhlidir,
Mələksayaq oğlanı gör.

Qulağım, eşit kənərə
Nə söylərlər daldan-dala,
Yüz şəhər, yüz məmləkət
Gəzsən olmaz belə bala,
Hər görəni bunu düşər
Yüz təşvişə, yüz xəyala,
Boy uzun, mina kimi,
Qaş qələm, göz piyala,
Xub camal, sahibkamal,
Yaşı uşaq oğlanı gör.

Bu cavan şadlığına
Bəzənibdir külli-şəhər.

Bağların lələsidir,
Açılbır bu növbahar,
Bülbülsən, oxuginən
Qarşısında təhər-təhər.
Çəkirdin həsrətini,
Şamü-səhər, Leylü-nəhar,
Ey canım, həmdəm budur,
Getmə uzaq, oğlanı gör.

Kim nişan verər gözəl
Bir qamətdə, bu simada.
Bu nazi-nəzakətdə,
Bu ədəbdə, bu həyədə,
Bir olar humay quşu
Bu saxada, bu siyadə.
Müxtəsər, iki gözəl
Xəlq olubdur bu dünyada,
Yusifdən sonra gələn
budur qonaq, oğlanı gör.

Gör necə şənlik edir
Bu dükanı kərəm kanı,
Yetənə ikram edir,
Bilir hər yolu, ərkanı.
Əlində papirosu,
Qabağında stəkani,
Çay içir, tütün çəkir,
Gah oturur, gah söykanı,
Ey könül, oyan xəbdan,
Olub oyaq, oğlanı gör.

Neçələr aşüftədir,
Tərk eyləyib namus, arın.
Dolanır xidmətində
Bu şah ilə bu sərdarın.
İki "mim", "hey", "dal", "əyn",
"La" ismi var bəxtəvərin.

Olaydı Molla Cümə,
bu da sənin bəradərin.
Könüllər əyləncəyi,
canə dayaq, oğlanı gör.

KÜSDÜRMÜŞƏM

Qazilər, siz də bilin, mən bir gülü küsdürmüşəm!
Bağlarım viran durur, bir bülbülü küsdürmüşəm!
Sarmaşan gərdənimə qulac qolu küsdürmüşəm!
Ləblərindən süzülən şəkər balı küsdürmüşəm!
Geyinib qarşı çıxan yaşıl-alı küsdürmüşəm!

Gecələr fikr eləyib, ağarıbdır xətti-xalım,
Bir baxın, görün necə soluxubdur gül camalım,
Çəkməkdən həsrətini bükülübdür qəddi-dalım,
Bilmirəm neceyləyim, mən başıma nə daş salım,
Qurşayan mina kəmər, incə beli küsdürmüşəm!

Əzəldən dostluq edib, indi düşüb ləc danışır,
Görəndə əyri baxır, cavabını gec danışır,
Qaş-qabaq tökür hərdən, dindirəndə gec danışır,
Mən islah söyləyirəm, amma özü vec danışır,
Al-əlvan xınalını, əsmər teli küsdürmüşəm!

İstərəm pərvanətək dolanmağa başlarına,
Canımı nisar edəm o sürməli qaşlarına,
Qoymayırsəfil cürə yüzüm sürtəm döşlərinə,
Çatmıram sirlərinə, mat qalmışam işlərinə,
Nə səbəb incik olub, şirindili küsdürmüşəm!

Ay yazıq Molla Cümə, çox ah çəkib, qan ağlama,
Beylə bikar dilbərin atəşinə can dağlama,
Laçınсан, al sonanı yapalağı heç ovlama,
Atalar misalıdır, gözəllərə bel bağlama,
Müxtəsər, o ağbilek, şümşad dalı küsdürmüşəm!

KAĞIZ

Apar bülbül salamımı,
Yetirginən bağa, kağız.
Həm süsənə, həm sünbülə,
Həm yaşıl yarpağa, kağız.
Tut əlindən, sürt üzünü
Gül olan butağa, kağız.
Düşgülən sən qabağında,
Fərş olub torpağa, kağız.
Dərdim bir-bir danışginən
Ta başdan-ayağa, kağız.

Sorsa canan – “nə gəzirsən”,
Xəbər ver – “namə gəlmişəm”.
Səxavətin faş olubdur
Küllü-ələmə, gəlmişəm.
Xəstən dərmana göndərmiş,
Neçə kələmə gəlmişəm.
Bir məzlumun dil-ağzından
Sənə salama gəlmişəm.
Ərz cülə qara günüm,
Rəhm eləsin ağa, kağız.

Mən Cüməni xəbər alsın,
Söylə sənsiz tabı yoxdur.
Gündüzü təşvişdədi,
Gecələri xabı yoxdur.
Tullayıbdır ar-namusu,
Nə üzündə abı yoxdur.
O qədərən hicrin çəkir,
Heç sanı-hesabı yoxdur.
Pərvanədən əvəz olub,
Bəyan qıl çırağa, kağız.

KİMDİR?

Ay həzərat, ay camaat,
O qarşıdan baxan kimdir?
Qəmər misal şölə verir,
Bulud altdan çıxan kimdir?
Danışdıqca ləblərindən
Abi-kövsər axan kimdir?
Qaşu yay, kirpiyi ox,
Sinəm üstə çaxan kimdir?
Beyqafil şad könlümü
Topa qoyub yıxan kimdir?

Hələ baxın, bu gözəlin,
Uzü kağızımı, ya qarmı?
Dili bal, dodaq qaymaq,
Yanağı qönçəmi, narmı?
Baxanda gözün qamaşır,
Aya, günə barabarmı?
Bir mənəmi bunun zülmü,
Yoxsa özgələre varmı?
Pərvanətək şirin canım,
Eşq oduna yaxan kimdir?

Aman, bircə xəbər alım,
O ayqabaq, qələmqaşdan,
Könlündə insaf varmı,
Ya bağırimi qara daşdan?
Haqqı sevən yaxın gəlsin,
Agah olsun bu ataşdan.
Molla Cümə onu görüb
Ağlı tamam çıxdı başdan.
Soruşmaqdan utanmayın:
O şah, sultan, o xan kimdir?

KÜSMƏSİN

Name, get canana de,
Amandı, məndən küsməsin.
Sırrımı qanana de,
Amandı, məndən küsməsin.
Qaşları kamana de,
Amandı, məndən küsməsin.
Gözləri məstana de,
Amandı, məndən küsməsin.
Gül üzü tabana de,
Amandı, məndən küsməsin.
Xana de, sultana de,
Amandı, məndən küsməsin.

Bizi əvvəl yaradan
Bir Allaha bağışlasın.
İki dünya məhbubi
Olan şaha bağışlasın.
Əhli-islam üz tutan
Qibləgaha bağışlasın.
Getdiyi uluların
Doğru raha bağışlasın.
Çəkdiyi məzlumların
Fəryad, aha bağışlasın.
Saqiyi-dövrana de,
Amandı, məndən küsməsin.

Yarını yad eyləyib,
Əğyarman qoşa gəzməsin.
Gözlərim məşğul olar
Qan ilə yaşa gəzməsin.
Döndərib ciyərini
Dəmirə, daşa gəzməsin.
Özünə namərdliyi
Edibən peşə gəzməsin.

Gəzmək də bir gün olar,
Böylə həmişə gəzməsin.
Bivəfa insana de,
Amandı, məndən küsməsin.

Firqətin dəryasına
Qərq oluban mən ölürəm.
Eşq odu ciyərini
Qılıbdı büryan, ölürəm.
Bu qədər naz etməsin
Amandı, aman, ölürəm.
Yetişsin harayıma
Ol huri-qılman, ölürəm.
Didarın xəstəsiyəm
Etməsə dərman, ölürəm.
Təbibim loğmana de,
Amandı, məndən küsməsin.

Gecələr sübhə kimi
Mən olmuşam zari qılan.
Eşitməz əfqanımı
Dil mülkünə xunxar olan.
Görmədim bəxtim cürə
Piyaləsi zəhər dolan.
Eyləsin Allah qəzəb
Kim sevdaya desə yalan.
Gündə min naz eyləyib
Bu Cümənin canın alan
Ol İsmi Pünhana de,
Amandı, məndən küsməsin.

GƏL

Sevdiciyim, de görüm
Nədir dərdin bilim, gəl.
Zari-zari aqlaram
Göz yaşımı silim, gəl.

Yüzün görmək istərəm
Çox məğşuşdu halım, gəl.
Sənsiz qara keçibdir
Ayım, günüm, ilim gəl.
Gecə-gündüz danışar
Vəsfı-halın dilim gəl.
Bülbül kimi oxuram
Ay açılmış gülüm, gəl.
Gülüm gəl, gülüm gəl,
Ay ağrını alım, gəl.
Boynuna qol salım, gəl,
Mən qurbanın olum, gəl,
Olub yanında qalım, gəl.

Qızılgültök açılıb
Qarşımıza çıxıbsan,
Kirpiklərin ox edib
Bağrımıza çaxıbsan,
Qola qolbağ sarıyıb
Ələ xına yaxıbsan,
Şimşad, qələm barmağa
Gümüş üzük taxıbsan,
Minə kəmərlə bağlayıb
İncə belin sıxıbsan,
Sitəminə dözmürəm
Alma canım, zalım, gəl.
Zalım gəl, zalım gəl,
Ay ağrını alım, gəl.
Boynuna qol salım, gəl,
Mən qurbanın olum, gəl,
Olub yanında qalım, gəl.

Zülm eyləmə quluna,
Sən ol səni yaradan.
Camalına müştəğam,
Götür pərdə aradan.
Məlul, məhzun qalmışam

Aç könlümü qaradan.
Hərdəm-hərdəm gəl yolux,
Ayaq çəkmə buradan.
Qamətinə geyginən
Atlas, ziba, xaradan,
Bəzənibən al-əlvan,
Sarı, yaşıl, alım gəl.
Alım gəl, alım gəl,
Ay ağrını alım gəl,
Boynuna qol salım, gəl,
Mən qurbanın olum, gəl,
Olub yanında qalım, gəl.

Geyinibən al-əlvan,
Ey xoş səfa gəlginən.
Aman, yarım, xəstəyəm,
Sən ol şəfa gəlginən.
Çox çəkmişəm yolunda
Cövri-cəfa, gəlginən.
Bil, dünyada ölüm var,
Bir insafa gəlginən.
Dayanmayıb hər zaman
Söhbət-gapa gəlginən,
Bu canımı yolunda
Sənə peyda qılım, gəl,
Qılım gəl, qılım gəl,
Ay ağrını alım, gəl,
Boynuna qol salım, gəl,
Mən qurbanım olum gəl,
Olub yanında qalım, gəl.

Şəhdi şəkər, bal sayaq
Danış, şirin dilli yar,
Oynatginən qaş-gözün
Güləbatın telli yar,
Bir busə ver yanaqdan
Yanaqları güllü yar,

Qarşımızda səkinən
İncə-nazik belli yar,
Aç qolların sarmaşaq
Aman, qulac qollu yar.
Molla Cümə yazığı
Sındırma mən ölüm, gəl.
Ölüm gəl, ölüm gəl,
Ay ağrını alım, gəl.
Boynuva qol salım, gəl
Mən qurbanın olum, gəl,
Olub yanında qalım, gəl.

GƏL

Sallanıb mail, mail
Getməginən, yar, belə gəl.
Canımda çoxdan bəri
İntizarın var, belə gəl.
Bülbülü salma cüda
Həmdəm olan yar, belə gəl.
Könlümü pərvaz edib
Əhdim olan xar, belə gəl.
Eylədin dünyaları
Başımıza dar, belə gəl.
Gəl belə görüm,
Halımı sorum,
İstəkli yarım,
Can bərabərim,
Gəl, ixtiyarım.
Yolunda olsun fədaliq
Ol gülüxsar, belə gəl.

Rüxsarın lalə təki
Ləli zənaxdan,
Qoxuyur müşki-ənbər
Nəşər buxaqdan.

Qoy əmim abi-həyat
O bal dodaxdan.
Bir busə eylə zəkət
O ay qabaxdan.
İncik etmə aşığı
Xub eylə haqdan.
Eylə bir həzər,
Qoy pəri peykar,
Olma cəfəkar;
Sinəndə zər-zər,
Əlində xəncər,
Çalışma qətlim üçün
Dur çeşmi-xünxar, belə gəl.

Çalışma qətlim üçün
Can sənə qurban.
Bismillah, dur verginən
Başıma fərman.
Tökginən qanım yerə
Yer olsun xırman.
Ya öldür, ya verginən
Dərdimə dərman.
İki işin birin eylə,
Amandı, mehriban.
Mehribanım sənsən,
Mələksən, insansan,
Gözəl sözü qanansan,
Nahaq yardan dönənsən,
Qayıt, lənət de şeytana,
Deməsin əğyar: belə gəl.

Qorxudan əğyar dönüb
Sirr sözümü danışma.
Aşiq gərək məşuqinə
Bir dəm qonuşa.
Ağrın alım, mənə salma
Yoxuşdan enişə.

Aç qolların sarmaşaq
Bircə dönüşə.
Can cana qəlib olub,
Cəsəd danışa.
Cəsədi bisdi,
Yürəkdə pasdı,
Naz etmək bəsdi,
Dəstin var dəsti.
Dostumun zülflərinə
Oldum müsəffər, belə gəl.

Zülflərin kəməndinə
Mənəm müsəffər.
Qamətin sərvə-çinar
Tuben ər-ər.
Xudanın sovqatısan,
Ay taza nübgər.
Düşübən böylə eşqə
Olmuşam sər-sər.
İsmindi leyli-nəhar
Dilimdə əzbər.
Əzbərimdən dildə,
Həmayıl beldə,
Dərdimi bil də,
Qarşıya gəl də,
Danışıb gül də,
Yazıqdır Molla Cümə,
Ol qəni sərdar, belə gəl.

GƏLDİN

Şükür həqqə, qədəm basıb
Bizə canan, səfa gəldin.
Müştaq idim camalına,
Sən növcavan, səfa gəldin.

Həsərətindən dərdə düşdüm
Dərdə dərman, səfa gəldin,
Uzun illər xəstəsiyəm
Həkim-loğman, səfa gəldin.
İnsaf etdin mən yazığa,
Ey müsəlman, səfa gəldin.

Sən ki varsan bu məclisdə
Məclisimiz əcəb dəmdir.
Əqlim, huşum, din imanım
Yığılıbdır, tamam cəmdir.
Yəqin bilin, habu məclis
Düşməyə matəmdir, qəmdir.
Gəlin, dostlar, bu günkü gün
Sizə həm toydur, bayramdır.
Tutun dostun təmənnəsini
Edin mehman, səfa gəldin.

Sən ki bura qədəm basdın
Qaralar ağə boyandı,
Mənim yatan kor taleyim
Yuxudağı indi oyandı.
Şadlığımın sərkülahım
Qalxıb asmana dayandı,
Eşqin üstə nələr çəkdim
Bircə Allaha ayandı.
Səni bura göndərmişdir
Qadir Sübhan, səfa gəldin.

Nigaran gözlərim, dostu
Doyunca baxınən indi.
İntizarın çəkən canım,
Cəsəddən çıxınən indi.
Ceyhun olan gözüm yaşı,
Vaxtıdır, axınən indi.

Ey şamə pərvanə könlüm,
Özünü yaxınən indi.
Sübhi-şam müştəğiyam
Çeşmi-Xuban, səfa gəldin.

Ol zaman ki, səni gördüm,
Sevdan qaldı bu sərimdə.
Gecə-gündüz unutmaram,
İsmin durur əzbərimdə.
Canan mənə deyən sözlər
Yazılıbdır dəftərimdə.
Sərrafındı Molla Cümə,
Sənsən mənim gövhərim də.
Ləli, yaqut, zəbərçət
İnci, mərcan, səfa gəldin.

GƏLİN

Şükür həqqə, gördüm üzün
Dünyada aşkara, gəlin.
Çəkərəm həsrətini
Amandı, bir çarə, gəlin.
Yəqin bil, dərdin məni
Salıbdır azara, gəlin.
Düşmüşəm yollarına
İş-gücdən avara, gəlin.
A gəlin, qurban olum,
Sən kimi dilbara, gəlin.

Qarşıma çıxdın, gəlin,
Dedim xublar xası gəlir.
A gəlin, döşün üstə
Təzə pullar səsi gəlir.
A gəlin, belin görün
Qucmağa həvəsi gəlir.

A gəlin, səni sevən
Dindən çıxıb asi gəlir.
A gəlin, müsülmanı
Döndərmə köffarə, gəlin.

Maşallah, a gəlin,
Canın necə candı sənin.
Dişlərin inci kimi,
Dodağın mərcandı sənin.
Qoynunda cüt şamama
Hər biri fındandı sənin.
Baxışın canlar alır,
Boynundakı qandı sənin.
A gəlin, cigərimi
Etdin para-para, gəlin.

A gəlin, yoxdur ayıb,
Qaş-kirpigin, gözün gözəl,
Dil gözəl, dodaq gözəl,
Yanaq gözəl, yüzün gözəl.
Xoy gözəl, qılıq gözəl,
Söhbət gözəl, sözün gözəl.
Boy gözəl, buxun gözəl,
Qamət gözəl, özün gözəl.
A gəlin, oxşur canın
Yağmış tazə qara, gəlin.

Zülfünə çək sığalı,
Tellərə şana yaraşır;
Ağ bilək, ağ əllərə
Əlvanca xına yaraşır;
Belinə gümüş kəmər,
Sinənə mina yaraşır;
Köynəgə tafta, giləs
Başına cuna yaraşır.
A gəlin, gey əyninə
Atlas, ziba, xara, gəlin.

Yazığam, yaralıyam,
Yalvarıram sənə, gəlin;
A gülüm, etmə zülüm
İnsaf eylə mənə, gəlin;
Nə ola bircə kərə
Gəl yanıma dinə, gəlin.
Eşqinnən saralıban
Soldum gündən-günə, gəlin.
A gəlin, çıxdı canım
Yalvara-yalvara, gəlin.

A gəlin, camalına
Baxmaqdan doya bilmirəm,
Tutmuşam ətəgini,
Əlimdən qoya bilmirəm.
Var sözüüm, utanıram,
Üzünə deyə bilmirəm.
İstərəm özüm ölüm,
Səni ölümə qıymıram.
A gəlin, Molla Cümə
Yanıbdır əlnarə, gəlin.

GƏLİN

İstərəm ol xudadan,
Sən olasan yarım, gəlin!
Yolunda peşkəş eylərəm,
Küllü dövlət, varım, gəlin!
Apardın din-imanım,
Səbr ilə qərarım, gəlin!
Eylədin Məcnun məni,
Yoxdur namus, arım, gəlin!
Gəzdirdin divanətək,
Uzdün ixtiyarım, gəlin!
İxtiyarım üzürsən,
Üzünə tel düzürsən,

Qaş-gözünü süzürsən,
İşvə-nazla gəzirsən,
Sən Əzrail donunda
Can almağa hazırsan;
Canım alasan,
Başa bəlasan,
Bir gəl yola sən,
Göycək balasan,
Of, nə ola ilahidən
Sən mənim olasan.
Həmişə sənnən keçə
Xoşca ruzigarım, gəlin!

Ruzigarım sənə keçə,
Ey cahü-cəlallı bala!
Qaməti şimşad kimi,
Sərv təkı dallı bala!
Dil nabat, ağız şəkər,
Dodaqları ballı bala!
Gah gülür, gah oynayır,
Bu tərhan xəyallı bala.
Geyinib al-qırmızı,
Həm özü sığallı bala.
Sığallıdır boy, buxun
Ağrın alım, gəl yaxın,
Qoy doyunca bir baxım,
Öyünü yıxdın çoxun.
Sənəm qurdun nişana
Bağrımdan keçdi oxun.
Oxun candadır,
Qəsdin qandadır,
Fikrin yandadır,
Dərdin məndədir,
Gözüm səndədir,
Quran götür əl basım,
And içim inangınan,
Sözümə dilbərım, gəlin!

Dilbərım, sənsən mənım,
Ey təzə, növrəstə gülüm.
Qabaqda tellər durur,
Dəstəbədəstə, gülüm,
Hicranı çox çəkibən
Mən düşmüşəm xəstə, gülüm.
Al yanaqdan bir busə ver
Şəfqət elə dosta, gülüm.
Of, səni qucaqlayıb
Basım bağrım üstə, gülüm.
Qucaqlayım belin, yar,
Sığallayım telin yar,
Sal boynuma qolun yar,
Ver əlimə əlin, yar.
Aman, məni öldürür
Bu şirincə dilin, yar.
Dilin bülbüldü,
Saçın sünbüldü,
Yanağın güldü,
Nə incə beldi.
Bircə rəhm etginən,
Aşığım öldü.
Öldürmə mən yazığı,
Ey şahü-sərdarım gəlin!

Öldürüb mən yazığı,
Olma bais qana, gözəl.
Oynadıb qaş-gözünü,
Od salırsan cana, gözəl.
Alışıb piltəsifət,
Qaldım yana-yana, gözəl,
Sailəm, sədəqəyə,
Gəldim səntək xanə, gözəl.
Bir busə eylə zəkət,
Mən qərrib mehmanə, gözəl!
Mehmanım, ey nigar,

Gəl yanıma aşıkar,
Vermə mənə intizar,
Öldüm, olma bixəbər,
Möhkəm yapış qolumdan,
Çıxdı canım, aman, yar!
Yarım amandı,
Halım yamandı,
Yaşım ümmandı,
Ağrın alım, gəl yaxın,
Qoy doyunca bir baxım,
Öyünü yıxdın çoxun,
Sinəm qurdum nişana
Bağrımdan keçdi oxun,
Oxun candadır,
Qəsdin qandadır,
Fikrin yandadır,
Dərdin məndədir,
Gözüm səndədir,
Quran götür, əl basım
And içim, inangınan,
Sözümə dilbərım gəlin!

Dilbərım sənsən mənım,
Təzə, növrəstə gülüm,
Qabaqda tellər durur
Dəstəbədəstə, gülüm,
Hicranı çox çəkibən
Mən düşdüm xəstə, gülüm.
Al yanaqdan bir busə
Şəfqət et dosta, gülüm,
Of, səni qucaqlayıb
Basım bağrıma, gülüm,
Qucaqlayım belin, yar,
Sığallayım telin, yar,
Sal boynuma qolun, yar,
Ver əlimə əlin, yar,

Aman, mənı öldürür.
Qəddim kamandı,
O narınc məmələrin
Dərdə dərmanı.
Ağzıma yetir görüm,
Qoyurmu azarım, gəlin?!
Düşmüşəm azarına,
Dünya mənə dardı, əziz,
Xəstəyə dərman olan
Məmələrin nardı, əziz,
Sərbəsər var əndamın
Təzə yağan qardı, əziz.
Deyimmi vilayətin,
Həm mahalın Cardı, əziz?!
Kəndini soran olsa,
Ol Qımır-Bazardı, əziz.
Qımır-Bazar Ülkəri,
Ağrın alım, gəl bəri,
Etdin mənı sərsəri
Hurisənmi, ya Pəri?!
Dürüst adın Əmnətdir,
Ləqəbin imiş Pəri,
Əminə, adına qurban,
Əsən badına qurban,
Yandım, oduna qurban,
Şirin dadına qurban,
Hərdən Molla Cüməni
Sal bir yadına, qurban!
Gecə-gündüz, sübhı-şam
Dilimdə əzbərim gəlin!

GƏLİN

Ol xudam xəlq eyləmiş gözəlliyi sındə, gəlin,
Düşübsən bir gün kimi Əliabad kəndə, gəlin,
Müsəlman görsə səni qalmaz iman-dində, gəlin,
Dil nabat, ağız şəkər, dodaq bənzər qəndə, gəlin,
Sərbəsər yoxdur cyib başdan-başa canda, gəlin!

Görmədim qamətini, qamətinə qar dedilər,
Ağ yüzündə fil-fili doqquz xalın var dedilər,
Əhmədi alma cürə yanığına nar dedilər,
Ay qabaqda düzülən tellərə şahmar dedilər,
Cəlladdır qəmzələrin, yüz qan elər gündə, gəlin!

Görənlər tərif eylər bir boyu sürahi səni,
Gözəllər sultanisən, məhbublarnın şahı, səni,
Gün üzün şölə salır, o göylərin mahi səni,
İnsafdan çıxməgilən, tutar xəlqin ahi səni,
Bədnəzər dəgər sənə, çox gəzmə bu donda, gəlin!

Aşıqlər tərif deyir görəndə qələmqaşlıya,
Tərlnin qaydasıdır, sarmaşar yaşılbaşlıya,
Qoynuna girən cahıl istəyər orda qışlaya,
Üzünü istər görən, bir öpübən yüz dişləyə,
İncimə xəstə olan ləblərin əməndə, gəlin!

İsmindir Ayşə sənin, amma özün dost yarısan,
Bir mübah bağda bitən təzə gülöyşə narısan,
İnsandır əslı-zatın, misalı-huri, pərisən,
Layisqi Molla Cümənin dilinin əzbərisən,
Oxur bu müxəmməsi Şeki, Gürcüstanda, gəlin!

DAVAMI